

www.24hours.ge

24საათი

ყოველდღიური

გაზეთი 24 საათი

გაზეთი, 19 ოქტომბერი, 2002 წელი. №139

ფასი 50 თეთრი

პოლიტიკა

მიტინგში გადაზარდული დიალოგი

გუშინ "სამართლიანი არჩევნების" ოფისში არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები ცენტრალური საარჩევნო კომისიის წევრებს შეხვდნენ. თბილისის საკრებულოს ირგვლივ შექმნილ ვითარებაზე საუბარი საკმაოდ ხმაურიანი გამოდგა. თუმცა, ამ ხმაურს არანაირი შედეგი არ მოჰყოლია. მოგვიანებით კი, დიალოგი მიტინგს დაემსგავსა.

A2

ეკონომიკა

ქონების მართვის საინსტრუქციის დასრულების დროა

იმ სანარმოთა რიცხვი, რომელთა საკონტროლო პაკეტი სახელმწიფოს ხელთაა, დღეისათვის 1500-ს აღწევს. 2001 წელი სრული ზარალით დაამთავრა სამს ექვსმა სანარმომ, სადაც ჩატარებული საკადრო ცვლილებების შედეგად თანამდებობიდან გათავისუფლდა სამოცდაათობზეტი დირექტორი.

A4

უცხოეთი

ცენტრალური სადაზვერავო სააგენტო: „ალ ქაიდა, გარბანდელივით ძლიერია“

აშშ-ს სპეცსამსახურები საკმაოდ დაბნეულად გამოიყურებიან. მითი მათი უძლეველობის შესახებ კი თანდათან ქრება. ლეგენდარული ცენტრალური სადაზვერავო სააგენტოს შეფს თავის მართლება უკვე კონგრესის წინაშე უწევს. ის, ყველასათვის მოულოდნელად, შემაშფოთებელ განცხადებას აკეთებს.

A5

საზოგადოება

პატრიარქს დაბადების დღეზე ნიგბნასა და ფილმებს ანაქებენ

25 დეკემბერს კათოლიკოს-პატრიარქის აღსაყდრების 25 დაბადების 70 წელსადაი სრულდება.

A6

სამართალი

ქანონები ცვლილებაზე საჭიროებს, რინოვნიკები - მაღალ ხელფასს

რეფორმაგაგვილი მოსამართლეები და პროკურორები მაღელ საქართველოში თითქმის ყველაზე მაღალანაზღაურებადი ჩინოსნები იქნებიან.

A7

ანიმე

თბილისი	24
ქუთაისი	29
ბათუმი	27
სოხუმი	28
ფოთი	28
თელავი	23
ზუგდიდი	29
ბორჯომი	22

უცხოური ვალუტის ოფიციალური კურსები

აშშ დოლარი	2.1670
ევრო	2.1382
გირვანქა სტერლინგი	3.3872
რუბლი	0.0684

„უბედურების ზონა“

„ხანდახან ტირილი მიხდება, არაფრის იმედი რომ არ მაქვს, იმიტომ...“

ნოვოროსიისკი-სუფსის ნავთობსადენი შეცვლის საქართველო-რუსეთის ურთიერთობას

„24 საათის“ სტუმარი საქართველოს ნავთობის საერთაშორისო კომპანიის პრეზიდენტი, გია ჭანტურია

პაპა კვიციანიძე მოთა უტილიანი

- ბოლო დროს გავრცელდა ინფორმაცია, რომ შაჰდენიზი-ერზერუმის გაზსადენის მშენებლობა გადაიდო და, საერთოდ, ეს პროექტი ფერხდება. ერთ-ერთი ვერსიით, „ბი-პი“ ელოდება, როგორ გადაწყდება ერავის პრობლემა და როგორ იქნება ამაზე რუსეთის რეაქცია. რამდენად სწორია ეს ინფორმაცია და, ზოგადად, რა როლი შეიძლება შეასრულოს ამ ვითარებაში ერავის ფაქტორმა?

- პირველ რიგში, მინდა, აღვნიშნო, რომ ერავის პრობლემასთან გაზ-

სადენის მშენებლობის დაწყებას არანაირი კავშირი არ აქვს. დღეისათვის პრობლემა თურქეთის ბაზარი უფროა. ეკონომიკური კრიზისის გამო, თურქეთმა ხელახალი გადაანგარიშება გააკეთა და მაისის თვეში განაცხადა, რომ გაზის მოხმარება უახლეს 10-15 წელიწადში ნაფარადეზე ათი მილიარდი კუბური მეტრით ნაკლები იქნება. ამის გამო დადგა საკითხი, რომ ხელახალი მოლაპარაკებები გამართულიყო. თურქეთმა ამ მოლაპარაკებების დროს დაადასტურა ის ვალდებულება, რომელიც უკვე აღებული აქვს, ანუ შაჰდენიზის საბადოდან 6,6 მილიარდი კუბომეტრი აირი უნდა შეისყიდოს. გარდა ამისა, თურქეთმა შეწყვიტა გაზის მიღება ირანიდან, ამ გაზის დაბალი ხარისხის გამო, რაც იმას ნიშნავს, რომ გაჩნდა აზერბაიჯანიდან დამატებითი რაოდენობის ათვისების შესაძლებლობა. ასე რომ, ბაქო-ერზერუმს არანაირი პრობლემები არ შეექმნება, უბრალოდ, პროექტის დასრულების ვადები გადაინეგს და, 2005 წლის მაგივრად, 2006 წლის დასაწყისში დასრულდება. თუმცა, ეს არ შეაფერხებს მშენებლობის პროცესებს. ახლასეთი ფაზებია მშენებლობაში, როცა ზაფხულს მაღალმთიან რაიონებში ორივე მილსადენის ჩასადებად ვიყენებთ.

გაზეთი 24 საათი

ოპოზიციის შევარდნაძის თამაშის ავტორიტარული ნაწილის შეცვლას აიძულებს

ლინკოლნი მიჩელი: საქართველოში ხელისუფლების ალტერნატიული ძალები პოლიტიკური რეფორმების გატარებას შეძლებენ

ვიკიკო თევზაძე

„11 სექტემბერი საქართველოს ისტორიაში შევა, როგორც შევარდნაძის ავტორიტარული რეჟიმის დასასრულის დასაწყისი. მისმა არაადექვატურმა დამოკიდებულებამ დღევანდელი ვითარებისადმი პოლიტიკური პარტიების გაერთიანებისკენ გვიბიძგა“, - განუცხადა „24 საათს“ „შემარჯვებულ“ დავით გამყრელიძემ. გუშინ პარტიები („ნაციონალისტები“, „დემოკრატები“, „მემარჯვებულები“ და „ტრადიციონალისტები“) რამდენიმე საათს აწარმოებდნენ დიალოგს. საერთაშორისო საქმეთა ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტი (NDI), როგორც ამ ინსტიტუტის თანადირექტორმა ლინკოლნი მიჩელიმ ბრძანა, დიალოგში მეთაურობის როლს ასრულებდა.

გაზეთი 24 საათი

ვაკლიაშვილი დარბოზის საინსტრუქციას „უტავს“

სოფიკო ოხანაშვილი

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში არასაგადასახადო შემოსავლების მობილიზების გაუმჯობესების ღონისძიებათა შესახებ კანონპროექტის შესაბამისად მომზადდა. ის შვიდი კომპონენტისგან შედგება. გუშინ სახელმწიფო მინისტრთან გამართულ თათბირზე შვიდივე კომპონენტი გა-

გაზეთი 24 საათი

„60 წუთის“ მიერ დანაშაულები მხილვად პოლიტიკაზე გაასაბუთებენ

სამართალდამცველები ხშირად აღიარებენ - დამნაშავე პოლიციელები შესახებ ინფორმაციას, ძირითადად, მასმედის საშუალებით ვიგებთო. გახმაურებულ საქმეებზე სისხლის სამართლის საქმე უწყველად უნდა აღიძვრას, რადგან პროკურატურას ამას კანონი ავალდებულებს; მაგრამ, ძალიან იშვიათ შემთხვევებში თუ არ ჩავთვლით, ბრალდებულ „კანონდამცველთა“ საქმეები, რატომღაც, სასამართლომდე ვერ აღწევს ხოლმე.

თამარ კაციანიძე

ერთადერთი გამონაკლისია 16 წლის ვილემ მორიხასთან დაკავშირებული შემთხვევა, რომლის გამოძიებაც გლდანო-ნაძალაღების რაიონის პროკურატურამ დასრულა და შემდეგი განხილვისთვის გუშინ საოლქო სასამართლოში გადაგზავნა.

გაზეთი 24 საათი

პაპა ნაცვლიშვილი

ლანა სუბანიანი

მოკლედ

მოსკოვი. “რუსეთის ერთიანი ენერგოსისტემის” გამგეობის თავმჯდომარე ანატოლი ჩუბაისი კვლავ დღეს-ს ჰქვეყნებს ელექტროენერგეტიკული საბჭოს პრეზიდენტად არჩევს. როგორც ენერგომოლდინგის პრესასთან ურთიერთობის დეპარტამენტში განაცხადეს, ასეთი გადაწყვეტილება 18 ოქტომბერს ალმა-ათა-ში დღეს-ს ჰქვეყნების ელექტროენერგეტიკული საბჭოს 22-ე სხდომაზე მიიღეს.

დღეს-ს ელექტროენერგეტიკული სისტემა დღეს-ს ჰქვეყნების ელექტროენერგეტიკის სფეროში სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობების კოორდინაციის შესახებ შეთანხმების შესაბამისად შეიქმნა, რომელიც 1992 წლის 14 თებერვალს დაიდო. საბჭოს წევრები არიან აზერბაიჯანი, სომხეთი, ბელორუსი, საქართველო, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, მოლდოვა, რუსეთი, ტაჯიკეთი, თურქმენეთი, უზბეკეთი და უკრაინა. საბჭოს სხდომები ტარდება წელიწადში ორჯერ. პრეზიდენტის არჩევა ხდება ყოველწლიურად. **„კავკას-პრესი“**

თბილისი. ანტიკორუფციულმა ბიურომ გუშინ მიიღო წინადადებები, რომელიც მაკონტროლებელი ორგანიზების უფლებამოსილების გამიჯვნას და მათი რიცხვის შემცირებას ითვალისწინებს.

ანალიტიკური ტიპის კანონპროექტი, პრეზიდენტის ბრძანებულების საფუძველზე, საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომაც შეიმუშავა, თუმცა, ანტიკორუფციული ბიუროს შეფასებით, იგი, , მაკონტროლებელთა რაოდენობის ოპტიმიზაციასთან დაკავშირებით რაიმე სიახლეს არ შეიცავდა”, რასაც ბიუროს კოლეგიალობის მოსაზრებებით განიხილებული ფაქტორებით” ხსნის.

როგორც ანტიკორუფციულმა ბიუროს დღევანდელ სხდომაზე ბიუროს ხელმძღვანელმა კახა უგულავამ განაცხადა, ქვეყანაში ხორცის მწარმოებელ ფირმებსაც კი 15 ორგანო აკონტროლებს, რასაც კიდევ 11 ორგანო ემატება, რომლებიც სანარშოს ტექნიკური უსაფრთხოების კონტროლს ახორციელებენ. ეს, უგულავას თქმით, კორუფციის საკმაოდ კარგ ნიშანს უქმნის.

მილიანად ქვეყანაში 63 მაკონტროლებელი ორგანო მოქმედებს. ანტიკორუფციული ბიუროს პროექტი მათი რაოდენობის 10-11-მდე შემცირებას ითვალისწინებს. დოკუმენტის თანახმად, საყოველთაო კონტროლს ოთხი საგადასახადო ორგანო, სტატისტიკის დეპარტამენტი, სანიტარული ზედამხედველობის ინსპექცია და გარემოს დაცვის სამინისტროს უსაფრთხოების ინსპექცია განახორციელებენ. პროექტით გათვალისწინებული დანარჩენი შვიდი ორგანო, მათ შორის - კონტროლის პალატა, დამატებით კონტროლს განახორციელებენ. დამატებით კონტროლს ერთჯერადი ხასიათი ექნება და ის შეიძლება სასამართლო გადაწყვეტილებით ან მენაშრის განცხადების საფუძველზე დაინშნოს.

რაც შეეხება საწყის ეტაპზე განსახორციელებელ სტრუქტურულ ცვლილებებს, ანტიკორუფციული ბიურო, სხვა საკითხების გარდა, ერთ-ერთ აუცილებელ პირობად ფასების სახელმწიფო ინსპექციის გაუქმებას მიიჩნევს. **ინტერ-პრესი**

ლისაბონი. დღეს-ს ჰქვეყნებისა და ევროკავშირის ენერგოსისტემების პარალელური მუშობისათვის მზადებას ჩვენი ქვეყნისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. ამის შესახებ ხუთშაბათს ლისაბონში გამართულ პრესკონფერენციაზე გახატულ ევროკომისიის თავმჯდომარის მოადგილემ, ტრანსპორტისა და ენერგეტიკის საკითხებზე პასუხისმგებელმა ლოიოლა დე პალასიომ. ამ მოლაპარაკებებს “კარგი პერსპექტივა” აქვს და მიმდინარეობს რუსეთსა და ევროკავშირს შორის თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმების ფარგლებში. პალასიოს თქმით, ორი ენერგეტიკული სისტემის შეთავსების გზაზე “არის რმდენიმე ტექნიკური სირთულე, რომლის დაძლევაც შესაძლებელია”. საუბარია ელექტროგადამცემ ხაზებზე ძაბვის პარამეტრების უნიფიკაციაზე, ასევე მოთხოვნებზე ატომური ელექტროსადგურების ექსპლუატაციისას უსაფრთხოების დაცვის შესახებ.

შეკითხვაზე - თვლის თუ არა იგი, რომ რუსეთის მოთხოვნები ატომური ელექტროსადგურისადმი გაცილებით დაბალია, ვიდრე ევროკავშირისა - პალასიომ განაცხადა, რომ “ეს ასე არ არის, ურალოდ, ისინი განსჯივებულა”. მან აღნიშნა, რომ იგი ნაპოყენებს წინადადებას მთელს ევროპაში ატომური ელექტროსადგურებისადმი ერთიანი სტანდარტების შემუშავების შესახებ. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, ვინაიდან რამდენიმე სახელმწიფოში, რომელიც ევროკავშირის წევრობას აპირებს, არის რუსული პროექტების მიხედვით აშენებული სადგურები.

მოლაპარაკებების შესახებ მიმართულებას წარმოადგენს “დღეს-ს ენერგეტიკულ ბაზარსა და ევროკავშირის ერთიან ბაზარს შორის ელექტროენერჯის გასაცვლავზე ურთიერთგაგების” უზრუნველყოფა. “სამწუხაროდ, ვერჯერობით ამ საკითხში დიდი პროგრესის არსებობის კონსტატირება არ შეგვიძლია”, - აღნიშნა ლოიოლა დე პალასიომ.

რაც შეეხება კლიინგერადის პრობლემას, ევროკომისიის თავმჯდომარის მოადგილე რუსეთის პოზიციას “გაგებით ეკიდება”, მაგრამ აღნიშნავს, რომ ამ საკითხის გადაწყვეტა უნდა მოხდეს “შენგნის რეალობის გათვალისწინებით”, - ხაზი გაუსვა მან.

ლოიოლა დე პალასიომ განაცხადა, რომ ამჟამად მიმდინარეობს პრობლემის გადაწყვეტის სხვადასხვა ვარიანტის შესწავლა. “თუმცა, მე უფლებამოსილი არა ვარ, ვისაუბრო იმაზე, თუ რომელი იქნება შერჩეული. მხოლოდ იმის აღნიშვნა შემიძლია, რომ ვმუშაობთ რუსეთის ტრანსპორტის სამინისტროსთან ერთად, მათ შორის კალინინგრადსა და სანქტ-პეტერბურგს შორის სახმელეთო და საზღვაო მარშრუტებთან დაკავშირებით”, - განაცხადა მან. **„კავკას-პრესი“**

მოსკოვი. დღეს-ს ჰქვეყნებში სარკინიგზო ტვირთზიდვის ტარიფების ზრდა, მიმოსვლის მოცულობის ზრდასთან დაკავშირებით, უახლოეს მომავლეთ დაგეგმილი არ არის. ამის შესახებ პრესკონფერენციაზე განაცხადა დღეს-ს და ბალტიის ჰქვეყნების სარკინიგზო ტრანსპორტის საბჭოს დირექციის თავმჯდომარე ანატოლი სიდერკომ.

მისი თქმით, გათვალისწინებულია ტარიფების შემცირება ტვირთბრუნვის ზრდის მდგრად დინამიკასთან დაკავშირებით. **„კავკას-პრესი“**

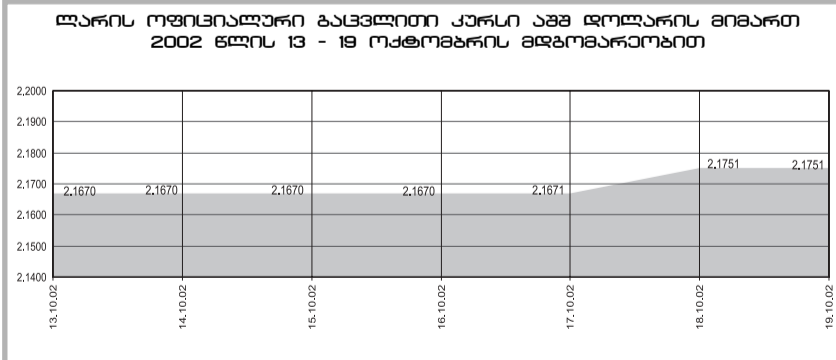

ბაქო. ბაქოში ჩავიდა 10 პოლონური კომპანიის წარმომადგენლებისგან შემდგარი დელეგაცია, რომელიც ნავთობგაზის სექტორით არის დაინტერესებული. ვიზიტის დროს გაიმართა შეხვედრები აზერბაიჯანის სახელმწიფო ნავთობკომპანიაში, სახელმწიფო კომპანია “აზერქიმიაში”, “აზერგაზში” და სხვ. სტუმრები განსაკუთრებით დაინტერესდნენ სახელმწიფო ნავთობკომპანიასთან ერთად ძველი საბადოების დამუშავებით, რომლებიც განლაგებულია აფშერონის ხანებერკუნძულზე. ვიზიტის კონკრეტული შედეგების შესახებ არავინა ცნობილი. უნდა აღინიშნოს, რომ პოლონეთი დაინტერესებულია თავისი ტერიტორიის გავლით აზერბაიჯანული ნავთობის ტრანსპორტირებით. **„კავკას-პრესი“**

თბილისი. 21 ოქტომბერს აშშ-ს საელჩოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილება და აშშ-ს არაკომერციული ორგანიზაცია - “პროექტი პარმონია” გამართავენ პრესკონფერენციას, რომელზეც გამოაცხადებენ, რომ იწყებენ იმ 20 ქართველი მენარშის შერჩევას, რომლებიც 2002-2003 წლებში “საზოგადოებრივი კავშირების” პროგრამაში მიიღებენ მონაწილეობას. ამის შესახებ “კავკას-პრესს” აშშ-ს საელჩოდან აცნობეს.

ღია და თანასწორუფლებიანი კონკურსის საფუძველზე შერჩეულ მენარშებს ამერიკული ბიზნესსაეროების გაცნობიერება და სტაჟირების საშუალება მიეცემა. ქართველ მენარშებს სთავაზობენ სამ ან ხუთ კვირადღე სტაჟირებასა და ტრენინგს აშშ-ში. საზოგადოებრივი კავშირების პროგრამა მოიცავს სემინარებს, შეხვედრებს. ამერიკის მთავრობა თავის თავზე იღებს ყველა ხარჯს: მგზავრობის ღირებულებას, დაზღვევას, სასტუმროს, და კვებას. 1997 წლიდან ამ პროგრამაში საქართველოს 450-ზე მეტმა მოქალაქემ მიიღო მონაწილეობა. **„კავკას-პრესი“**

მსოფლიო მდებარეობა	UK£	US\$	€uro	¥en
საქართველო	1,5464	0,6467	0,6278	0,0052
საქართველო	1,5931	1,0301	0,9708	0,0082
საქართველო	194,06	125,53	121,86	

2002 წლის 19 ოქტომბერიდან უახლოური პალატების მიხარტ ლარის ოფიციალური ბაკვალითი კარსაბი:	ლარი	ლარი
აღირო ბრძანებითი ბორაჰაჰა სტაბილიზი	1	2,105
ბაჰაბაროული ფრანკი	1	3,3684
აჰაი ლარი	1	1,4373
აჰაი ლარი	1	2,1751
თაჰაბაროული ლარი	1 000	0,000
ბაჰაბაროული იფენი	10	1,1362
საქართველო ლარი	1	0,1736
საქართველო ლარი	1	0,0687
საქართველო ლარი	1 000	0,4443
საქართველო ლარი	100	0,2384
საქართველო ლარი	10	4,0816

სოფიომ მხანაშვილი

“აზოტის” რეაბილიტაციის პირველი ეტაპისათვის ექვსი-შვიდი მილიონი ლარია საჭირო, რათა წლიურმა ბრუნვამ 140 მილიონ ლარს მიადნოს. მეორე ეტაპი უკვე ქარხნის ტექნიკურ გადაადრებასა და აღჭურვას გულისხმობს, რაც დიდ თანხებს უკავშირდება. ამას კარგი პატივით მოახერხებს, სახელმწიფოს კი ეს არ შეუძლია და ამისთვის არც სცლია”, - გუშინ პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის სხდომაზე განაცხადა აღნიშნული კომიტეტის თავმჯდომარემ დემურ გიორგენიძემ.

ამ ეტაპზე “აზოტის” საკონტროლო პაკეტის ყიდვის ერთადერთ მსურველად კვლავ “იტერა” რჩება. თუმცა, როგორც ქონების მართვის მინისტრის მოადგილემ გენი მაღაზინიან აღნიშნა, ამჯერად “იტერასთან” არანაირი მოლაპარაკება არ მიმდინარეობს. უბრალოდ, ქონების მართვის სამინისტროში შესულია “იტერას” განაცხადი, სადაც საუბარია “აზოტის” “იტერასთვის” პირდაპირი წესით მიყიდვაზე. **“აქამდე რამდენჯერმე წარმოადგინეს მუშა სახით ბიზნეს-გეგმა, ჩვენც, ჩვენი მობიდან, შენიშვნები გავუზღავენით. ალბათ, უახლოესი მომავალში შემოვა აუქციონების დოკუმენტაცია, სრულყოფილი ბიზნეს-გეგმა და ჩვენც მათში დავიწყებთ მოლაპარაკებებს”, - განაცხადა გენი მაღაზინიან.**

“დაახლოებით, რვა თვეა, “იტერასთან” ერთად ვმუშაობთ პროგრამაზე, რომელიც, ყველა დამატებითი ინფორმაციის თანხლებით, მომავალ კვირას წარვადგინებ ქონების მართვის სამინისტროში. “იტერა” შესანიშნავი კომპანიაა და მასთან

“აზოტის” დირექტორს პარლამენტში კრიტიკის მოსმენა მოუხდა

დიდი სიამოვნებით ვითანამშრომლებთ”, - თქვა “აზოტის” ქარხნის დირექტორმა გიორგი გოგოლაძემ.

გაზეთი “24 საათი” უკვე იუნყებოდა, რომ, პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარის ინფორმაციით, “აზოტის” 90 მილიონი ლარის ოდენობის კრედიტორული დავალიანებიდან, საქცილი საზოგადოებას 82 მილიონი ლარი სწორედ “იტერასი” მართებს. მაგრამ გუშინ გამართულ სხდომაზე ქარხნის დირექტორმა გიორგი გოგოლაძემ უარყო ეს მონაცემები და ხაზგასმით აღნიშნა, რომ დღეისათვის “აზოტს” “იტერას” ვლი არ გააჩნია, ხოლო საქცილი საზოგადოების 90 მილიონი ლარის ოდენობის დავალიანებას ერთ-ერთ მიზეზად უკუბნის ინვლაცია და მათში ქვეყანაში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა დაასახელა. ამას ემატება ის ფაქტორებიც, რომლის შესრულებაც

“აზოტმა” ინვლასურ კომპანია “ალსოსთან” გაფორმებული ხელშეკრულებით იკისრა. საქმე ისაა, რომ “აზოტი” გარანტად დაუდგა “ალსოს”: თუ ინვლასური კომპანია არ გადაიხდდა ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის კრედიტორული დავალიანებიდან, საქცილი საზოგადოებას 82 მილიონი ლარი სწორედ “იტერასი” მართებს. მაგრამ გუშინ გამართულ სხდომაზე ქარხნის დირექტორმა გიორგი გოგოლაძემ უარყო ეს მონაცემები და ხაზგასმით აღნიშნა, რომ დღეისათვის “აზოტს” “იტერას” ვლი არ გააჩნია, ხოლო საქცილი საზოგადოების 90 მილიონი ლარის ოდენობის დავალიანებას ერთ-ერთ მიზეზად უკუბნის ინვლაცია და მათში ქვეყანაში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა დაასახელა. ამას ემატება ის ფაქტორებიც, რომლის შესრულებაც

პავლიაშვილი დარგობრივ სამინისტროებს „უტყვს“

პირველი გვიარდიდან

“ბიუჯეტში არსებული დანაკლისის ერთ-ერთი სერიოზული მიზეზი არასაგადასახადო შემოსავლების, რომელთა 9 თვის გეგმაც მხოლოდ 83,5 პროცენტით შესრულდა. აღნიშნულ სექტორში სიტუაცია დასარეგულირებელია. ბიუჯეტის წარმოდგენილი პროექტი საბოლოო სახეს უახლოეს მომავალში მიიღებს, სამინისტროებთან შეჯერდება და პრეზიდენტს ხელს მოაწერს. ეს იქნება საკმაოდ მკაცრი განკარგულება, რომელიც სამინისტროებს თავის ადგილზე დააყენებს და მათი პასუხისმგებლობაც მკაცრად განისაზღვრება”, - განაცხადა შეხვედრაზე სახელმწიფო მინისტრის მოადგილემ გიორგი ისაკაძემ.

თელი საქართველოს მასშტაბით გაცემული კრედიტებიდან, შემოსავლები ცხრა თვის განმავლობაში 71,5 პროცენტით შესრულდა. ფინანსთა მინისტრის მოადგილემ ზურაბ სოსელიამ ამის მიზეზად ის დაასახელა, რომ საკანონმდებლო ბაზა არ ითვალისწინებს კრედიტის დაუბრუნებლობის შემთხვევაში სანარშის მიმართ, სასამართლოს გადაწყვეტილების გარეშე, რაიმე სახეისის (მაგალითად, ყვლანების დდება) გატარებას, რაც ფინანსთა სამინისტროს ხელ-ფეხს უბოკავს.

მეორე საკითხი, რაზეც განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა, სახელმწიფო მონაწილეობის შექმნილი

სანარშობის მოგების შემოსავლები გახლავთ. ამ სფეროში ერთ-ერთ მთავარ პრობლემად ზურაბ სოსელიამ დარგობრივი სამინისტროების უმოქმედობა დაასახელა. **“დღეს სანარშოლოში ასეთი 1850-მდე საწარმოა, აქედან მხოლოდ 415-ზე გვაქვს მონაცემები. ეს არის ის, რა ინფორმაციაც დარგობრივმა სამინისტროებმა მოგვანდგეს. მის დაქვემდებარებაში მყოფი სანარშობის მესახებ სრულყოფილი მონაცემები მხოლოდ ეკონომიკისა და მრეწველობის სამინისტრომ გადმოგვცა, არასრულყოფილია საბოძო-ენერგეტიკის, ტრანსპორტის, სოფლისა და ბევრი სხვა სამინისტროს ინფორმაცია. ყველაზე დიდი დავალიანება, ექვსი მილიონი ლარის ოდენობით, ელექტროენერგეტიკის სექტორის სანარშობებს აქვთ”, - განაცხადა ზურაბ სოსელიამ.**

სახელმწიფოს მონაწილეობით შექმნილი სანარშოებიდან დივიდენდების ამოღების საკითხში დარგობრივი სამინისტროების უპასუხისმგებლობის შესახებ ფინანსთა სამინისტროს პოზიცია ქონების მართვის მინისტრმაც გაიზიარა. **“დივიდენდებთან დაკავშირებით პასუხისმგებლები არიან დარგობრივი სამინისტროები, მაგრამ, სამწუხაროდ, მათ მიიხსნეს ეს პასუხისმგებლობა. ის ინფორმაცია, რაც ფინანსთა სამინისტროს მიეცა და ეკონომიკისა და მრეწველობის**

სამინისტროების მუშაობის შედეგია. დივიდენდების გადაუხდელობის გამო 35 შპს-სა და სააქციო საზოგადოების ხელმძღვანელები გაჯავიანდნენ”, - განაცხადა სოლომონ შავიასვილმა. მათი თქმით, ამ მიზეზები 17 ობიექტის ლიკვიდირება მიმდინარეობს. 1998 წლიდან ზარალიან სანარშობის ხვედრითი წილი 18-დან 60 პროცენტამდე გაიზარდა. ქონების მართვის მინისტრმა იქვე აღნიშნა, რომ უახლოეს მომავალში დღის წესრიგში დააყენებს აეროპორტის საკარგულე პრობლემებსა და დისპეტჩერიზაციის გადამცემის ხელმძღვანელების გათავისუფლების საკითხს, თუ ისინი ოქტომბერში არ გადამირიცხებენ თანხებს, თუმცა იქვე დასძინა: **“ვითვალისწინებთ რა ენერგეტიკის სფეროში არსებული მძიმე მდგომარეობას, ვფიქრობ, ამ სფეროს განსვავებულად უნდა მივუდგეთ. პრეზიდენტმა უნდა შეიმუშაოს ნორმატიული დოკუმენტი, რომლის თანახმადაც ამ ექვსი მილიონიანი დავალიანებიდან გარკვეული თანხა ამ სექტორში არსებულ პრობლემების მოსაგვარებლად დახარჯულად ჩაითვლება, მაგრამ, ხაზგასმით აღნიშნავ, არავითარ შემთხვევაში არ შევარჩენთ ენერგეტიკას ექვსი მილიონის დავალიანებაში.”**

არასაგადასახადო შემოსავლების სისტემაში არსებული მდგომარეობის მთავარ მიზეზად სახელმწიფო მინის-

სებ არაფერი იცოდა არც საბიუჯეტო ბაზარში და არც “აზოტის” ხელმძღვანელობამ, რომელიც გარანტად დაუდგა ინვლასურ კომპანიას. დემურ გიორგენიძემ ეს წრიდლოვანი ლიბერალიზაციის შედეგად მონათლა. **“გაუგებარია, თქვენ რა მუშაო ხართ? რა ვადებულნი ხართ, რომ ვილაცის მოხმარებული დენის საფასური თქვენ გადაიხადოთ? ამკარაა, “აზოტს” ხელმძღვანელების მიერ გამოგზავნილი წერილში გარკვეული წერია, რომ მას უნდა “აზოტის” აქციების 90 პროცენტის ყიდვა, რაც, დაახლოებით, 19,5 მილიონი ლარის ლიბერულიანებაა”, - განაცხადა “აზოტის” დირექტორმა.**

სხდომის ბოლოს დეპუტატებმა ერთხმად აღიარეს, რომ არ არსებობს ალტერნატივა: რადგან “აზოტი” არსებული მდგომარეობიდან საკუთარი ძალებით ვერ გამოვა, ამიტომ აუცილებელია ქარხნის პრივატიზება. მათი აზრით, ინვესტორის ვინაობას მნიშვნელობა არა აქვს, მთავრია, სანარშოს კარგი პარტნიორი გამოიყვნდეს.

ამ ეტაპზე კი, პარლამენტის დარგობრივი ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარემ “აზოტის” ახლანდელ მფლობელს - ქონების მართვის სამინისტროს რეაბილიტაციის პროგრამის შემუშავება და “აზოტთან” დაკავშირებით სამინისტროში შესული ყველა წინადადების დეპუტატებისათვის გაცნობა და შეთანხმება მოსთხოვა.

ტრმა შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის უქონლობა, ქონების მართვისა და დარგობრივი სამინისტროების მუშაობის ხელმძღვანელები, მათი ვადებულელებების მიმართ არაპროფესიული დამოკიდებულება დაასახელა, თუმცა, მიუხედავად ამისა, არსებული მდგომარეობიდან გამოსავალი მოძებნა და მინისტრებს შესაბამისი საშუალებები გეგმაც შესთავაზა. ფინანსთა სამინისტრომ ორი კვირის ვადაში წერილობით უნდა წარადგინოს მონაცემები იმ სანარშობის შესახებ, რომლებსაც ადგილობრივი აქტი მთავ უთ გარე კრედიტები და ვერ დაუბრუნებენ ამ თანხებს. სახელმწიფო მინისტრის დავალიანობა, ფინანსთა სამინისტრომ აღნიშნული პრობლემების გამომწვევი მიზეზებიც უნდა შეისწავლოს.

მოცემულ ვადაში იუსტიციის სამინისტრომ წერილობით უნდა მოიყვანოს საკანონმდებლო ბაზა, როგორც გაცემული კრედიტების უკან დაბრუნებასთან დაკავშირებით, ასევე იმისთვის, რომ სახელმწიფოს მონაწილეობის შექმნილი სანარშობის არსებული მდგომარეობა დარგობრივების, რათა სახელმწიფო ნორმატიულად მართოს თავისი ქონება და შემოსავლებიც გაზარდოს. რაც შეეხება სანარშობის ხელმძღვანელებისა და მინისტრთა მომადგილეების პასუხისმგებლობის საკითხს, ავთანდილ ვორობეიძემ სამინისტროებს ამის განსახილველად ერთი კვირა მისცა.

ქონების ბაზარში ინფორმაციის სანარშობის საწარმოების დირექტორებს ათავისუფლებს

ინფორმაციისათვის - იმ სანარშოთა რიცხვი, რომელთა საკონტროლო

პაკეტი სახელმწიფოს ხელთაა, დეიხსათვის 1500-ს აღწევს. 2001 წელი სრული ზარალით დაამთავრა სამას ექვსმა სანარშომ, სადაც ჩატარებული საკადრო ცვლილებების შედეგად თანამდებობიდან გათავისუფლდა საერთაშორისო დირექტორები.

გვიკეთობს განცხადებით, “გააქტიურდა სამინისტროს მუშაობა რეგონებთან. კოორდინატორის უფლება მიეცათ თვითონ რეგონალურ სამსახურებს. ანტიკორუფციული საბჭოს რეკომენდაციების საფუძველზე, სამინისტროს სპეცია-

ლისტებმა შეიმუშავეს კანონპროექტი სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით დაარსებულ სანარშოებში შოლდინგის შემცირების შესახებ. პოლიტიკის ექნება სამეთვალყურეო საბჭო და ყოვლნა დირექტორი, რომელსაც თვითონ პრეზიდენტი დაინიშნავს. ამჯერადს საკადრო ცვლილებები გატარდა იმ სანარშოებში, რომლებმაც ბოლო ორი სასაქონლო წელი ზარალით დაამთავრეს”.

“24 საათის” შეკითხვაზე - საკადრო ცვლილებების გატარების შემდეგ შეიცვლება თუ არა ზარალი მიგებთ,

თუ რაიმე სხვა ღონისძიებას თვლის მიზანშეწონილად - გვიკეთობთ განაცხადა, “რა თქმა უნდა, ხელმძღვანელობის შეცვლა გამოსავალი არ არის. გამოსავალი გახლავთ ამ სანარშობის პრივატიზაცია და გაყიდვა. ამჟამად, სხენებული სანარშოები მდგომარეობას სავალალოა, რადგან ნიადაგმა ქონება, ვალს ვალი ემატება, საბოლოო ვაჭმით კი, ისევ და ისევ მოსახლეობა ზარალდება. ასე რომ, მართვის საუკეთესო ფორმა პრივატიზაცია”.

ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტო: „ალ ქაიდა“, პარპანდელიზმი ძლიერი

დასავლეთის, და კერძოდ, აშშ-ს სპეცსამსახურები ინდონეზიაში მომხდარი ტერაქტის შემდეგ, საკმაოდ დაბნეულად გამოიყურებიან. მითი მათი უძლველობის შესახებ კი თანდათან ქრება. ლეგენდარული ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს მფეს თავის მართლაც უკვე კონგრესის წინაშე უწევს. ის, ყველასათვის მოულოდნელად, შემამფოთებელ განცხადებას აკეთებს.

ლევან ღირსიაშვილი

დასავლეთის, და კერძოდ, აშშ-ს სპეცსამსახურები ინდონეზიაში მომხდარი ტერაქტის შემდეგ, საკმაოდ დაბნეულად გამოიყურებიან. მითი მათი უძლველობის შესახებ კი თანდათან ქრება. ლეგენდარული ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს მფეს თავის მართლაც უკვე კონგრესის წინაშე უწევს. ის, ყველასათვის მოულოდნელად, შემამფოთებელ განცხადებას აკეთებს. დაზვერვის საკითხებში აშშ-ს კონგრესის გაერთიანებული კომიტეტის წინაშე გამოსვლისას, ცსს-ს დირექტორმა ჯორჯ ტენეტმა განაცხადა, რომ, შესაძლოა, ამერიკელები ახლო მომავალში ახალი ტერაქტების იბიექტები გახდნენ. ამერიკის დაზვერვის შეფი თვლის, რომ საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაცია „ალ ქაიდა“ ისეთივე ძლიერია, როგორც ერთი წლის წინ, 11 სექტემბრამდე იყო. „საფრთხე, რომელიც ჩვენ გვემუქრება, ისეთივე რეალურია, როგორც გასულ წავსულს. საქმე მოახდინეს გადაჯვადებები, ისინი კბილვით ილსავენ და ჩვენზე შეგვისათვის უკანადაბრუნდნენ. თქვენ ამას ხედავთ კუნძულ ბალიზზე, თქვენ ამას ხედავთ ქუევიში“, - განაცხადა ჯორჯ ტენეტმა.

მისი განმარტება კომიტეტის ბოლო სხდომას დაემთხვა. საკითხზე, თუ რატომ ვერ შესძლეს აშშ-ს სპეცსამსახურებმა 11 სექტემბრის ტერაქტის აღკვეთა, დაზვერვის საკითხებში კონგრესის კომიტეტი უკვე ერთი თვის განმავლობაში ატარებს მისმე-

ნებს. ჯორჯ ტენეტს გამოსვლისათვის რეგლამენტით ათი წუთი გამოუყვეს, მაგრამ მან დროს ბევრად გადააჭარბა და, დაახლოებით, ორმოცდაათი წუთი ისაუბრა. კომიტეტის თავმჯდომარემ ბობ გრენმა ტენეტს რეგლამენტის დაცვა სთხოვა, რაზეც ტენეტმა უპასუხა, რომ ის ამ სიტყვის თქმას ერთი წელი ელოდებოდა.

„11 სექტემბრამდე, თვეების განმავლობაში, ჩვენ დარწმუნებულები ვიყავით, რომ ბინ ლადენი ამერიკელებზე დარტყმების განხორციელებას აპირებდა და ბევრი ადამიანის მოკვლას გეგმავდა. ტერაქტი მოსალოდნელი იყო ჩვენს ქვეყანაში და საზღვარგარეთც. ჩვენ სისტემატურად ვაკეთებდით მოსხენებებს ამ საფრთხეების შესახებ,“ - განაცხადა აშშ-ს დაზვერვის შეფმა. თუმცა, მან აღიარა, რომ ხელისუფლებისადმი დაზვერვის მიერ წარდგენილ მოსხენებებში ძალზე ცოტა დეტალი იყო იმისათვის, რომ რაიმე კონტროლის ძიება განეხორციელებინათ. ინფორმაციები საკმაოდ მშობი გახლდათ.

კომიტეტის წევრების მიერ მოსმენებისათვის მომზადებულ დოკუმენტში ხაზგასმით იყო ნათქვამი, რომ ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს კომიტეტის წევრები თვითმფრინავის ტერორისტების მიერ იარაღად გამოყენების თაობაზე, ხელისუფლებას „ცუდად აფრთხილებდა.“ ამ ბრალდებასთან დაკავშირებით, ჯორჯ ტენეტმა განაცხადა, რომ შვიდი წლის მანძილზე, რაც ის ცენტრალური დაზვერვის ხელმძღვანელობს, მსგავსი საფრთხის შესახებ მის უწყებებში მხოლოდ თორმეტი ოპერატიული ინფორმაცია შევიდა და ყველა მათგანი ხელისუფლებას

ჯორჯ ტენეტი საკომიტეტო მოსმენაზე

უკლებლივ გადაეცა. მათ შორის ტენეტმა ხელმძღვანელობას მიაწოდა ისეთი ცნობებიც, რომელიც საჭეკო წყაროებიდან მიღებული და გადაუმინიმებული იყო. ტენეტმა ასევე აღნიშნა, რომ დაზვერვა ოცჯერ მეტი ინფორმაცია მიიღო იმის თაობაზე, რომ ტერორისტები თავიანთი სისხლიანი აქციების განსახორციელებლად სასაფრთხელო ნივთიერებით დატვირთული ავტომანქანების გამოყენებას აპირებდნენ. ჯორჯ ტენეტის თავის გამოსვლაში ყურადღების გამახვილება არც თავისი უწყების ფინანსურ მდგომარეობაზე დაიკვირებია. მან განაცხადა, რომ ცივი ომის დასრულების შემდეგ ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოში 18 პროცენტით, ხოლო სამტარტო ერთეულები 16 პროცენტით შემ-

ცირდა. „ახალი თანამშრომლების მომზადებას კი დრო სჭირდება,“ - განაცხადა ტენეტმა.

გამოსვლის დასასრულს დაზვერვის შეფმა მიღწევებზეც ისაუბრა. მისი თქმით, ცენტრალურმა სადაზვერვო სააგენტომ შესძლო იქვეში, იორდანისა და ახლო აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში დაგეგმილი ტერაქტების აღკვეთა.

ისე, როცა ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს შეფი, მეცდომების გასამართლებლად, თანხებისა და სამტარტო ერთეულების სიმწარეზე საუბრობს, ამის ფონზე საერთოდ საოკარია, თუ როგორ არსებობენ აშშ-ს ქვეყნის სპეცსამსახურები. თუმცა, არსებობასა და ფუნქციონირებას შორის საკმაოდ დიდი განსხვავებაა.

უკრაინა: საშინაო და საგარეო კრიზისი

კიევის საპარლამენტო სასამართლოს მოსამართლემ ვასილენკომ პრეზიდენტ კუჩმას წინააღმდეგ თერთმეტი, მათ შორის „ყაჩაღობის“ მუხლით აღძრა საქმე.

უკრაინის უმაღლეს რადაში შეიქმნა სპეციალური კომისია, რომელმაც უკრაინის უკრაინული რადარის - „კალჩუგას“ მიყიდვის საქმე უნდა გამოიძიოს.

ამავე ბრალდების გამო, შეერთებულმა შტატებმა უკრაინას ეკონომიკური დახმარება შეუმცირა და განაცხადა, რომ ამ ქვეყანასთან ურთიერთობების გადახედვას აპირებს. ამერიკელმა ექსპერტებმა დაადასტურეს, რომ მელნიჩენკოს კასეტები დამონტაჟებული არ არის. ოპოზიციის რადიკალურ ნაწილს მოწოდებით - „ალდექ, უკრაინა!“ - თითქმის ყოველდღიურად ათეულათასობით ათასი ადამიანი გამოიპყავს ქუჩებში და აცხადებს, რომ კუჩმას გადასაცემებლად ბოლომდე იბრძოლებს. მელნიჩენკო პრეზიდენტის კაბინეტში გაკეთებულ უადიო ჩანაწერებს ერთმანეთის მიყოლებით აქევენებს. ლონდაის მკვლელობისა და რადარების გაყიდვის ბრალდებებს დაემატა პუტინის წინასაარჩევნო კამპანიის დაფინანსების და შექმნილი გაკეთებულ უადიო ჩანაწერების ბრალდება. და ბოლოს, ქვეყნის პარლამენტმა ვერ მოახერხა უზრავლესობის შექმნა და, როგორც ექსპერტები ვარაუდობენ, პრემიერ კინახის ბედი ბეჭეზე უკიდია. პრეზიდენტი კუჩმა კი ყველა ბრალდებას უარყოფს და აცხადებს, რომ იგი არავითარ კომპრომისზე წასვლას არ აპირებს, არც საშინაო და არც საგარეო ფრონტზე.

პრუთა უკრაინული

თუ ლონდაის მკვლელობამ მნიშვნელოვნად შეარყია უკრაინის ხელისუფლების საერთაშორისო ავტორიტეტი, „კალჩუგებთან“ დაკავშირებულმა სკანდალმა, შეიძლება, საბოლოოდ გააცემტვერვოს იგი. სკანდალს მას შემდეგ დაიწყო, რაც კუჩმას ყოფილმა პირადმა მკვლელმა მიკოლა მელნიჩენკომ აშშ-ს ხელისუფლებას გადასცა 2000 წლის ივლისში დათარიღებული პრეზიდენტი კუჩმა თავად იძლევა 100 მილიონ დოლარად სამი სარადარო კომპლექსის უკრაინისათვის მიყიდვის ნებართვას. ეს რადარები, რომლებსაც საპარეო სამინისტროს 1000 კილომეტრის მანძილზე აღმოჩენა შეუძლია, თანაც ისე, რომ თვითონ შეუმჩნეველი დარჩეს, „უკრაინისპექტისპორტის“ სიადაყეს წარმოადგენს. ჩანანერის გამოფერვის შემდეგ, აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის წარმომადგენელმა რიჩარდ ბაუერმა განაცხადა, რომ მის მთავრობას ჩანანერების სინამდვილეში ეჭვი არ ეპარება. ვაშინგტონის აზრით, რადარების მიყიდვა იორდანის დახმარებით განხორციელდა.

იმის შესახებ, თუ როგორ ხორციელდება ამგვარი ოპერაციები იარაღის მავ ბაზარზე, პაველ ფლვერგაუერი წერს: „ჯერ კიდევ 90-იანი წლების დასაწყისში აღმოსავლეთ ევროპაში ჩამოყალიბდა შავი ბაზარი, რომელიც იარაღით ამარაგებდა ისეთ ქვეყნებს, როგორც იყო ოუკრაინა, მოგვიანებით კი - ერაყი, ვითიბა და კონგო. როდესაც გამოჩნდა კლიენტი, რომელიც მზადაა, ნაღდი ფული გაიხილოს, შუამავალი აღმოსავლეთ ევროპიდან ან ახლო აღმოსავლეთიდან უკავშირდება „თავის მეგობრებს“ რუსეთში, უკრაინაში, ბელარუსში ან ყაზახეთში (ამ ქვეყნებს დიდი ოდენობით აქვთ შემორჩენილი თანამედროვე შეიარაღება) და იქ, საქაირო ხალხის მოქრობების გზით, ძალზე სწრაფად ყიდლობს საქაირო შეიარაღებას. თუ კლიენტს სურს, შეუძლია იხიონ რეტი, ტექნიკოსები და მეტროლოგიც დაიპირავოს“. ფლვერგაუერის მტკიცებით, უკრაინის ევროპაში ჩამოთვლილი ოთხივე ქვეყანა ჩართული. ეს სქემა რომ არა, ერაყს არცერთი ქმედუნარიანი ტანკი და თვითმფრინავი არ ყოვლებოდა.

ყოფილი საბჭოთა ქვეყნების ამ „უმბაკობებზე“ ვაშინგტონი და გაერო დღესაც ხუჭავდენი თვალს. თუმცა, როცა მათ სხვა ფაქტორებიც ემატება, საქმე უკვე სერიოზულ ხასიათს იძენს. ასე მოხდა ბელარუსის შემთხვევაში, რომელსაც ასევე უკრაინისათვის იარაღის მიყიდვამ ემდობა ბრალი.

უკრაინის ოპოზიციის იზიარებს მისგანგონის ბრალდებებს. უფრო მეტიც, ოპოზიციის ერთ-ერთი ლიდერი იულია ტიმოშენკო ამტკიცებს, რომ, უკრაინაში მყოფი ამერიკულ-ინგლისური კომისიისათვის თვალის ასახვევად, ხელისუფლებამ მთავრობის კრახის ცნობა, რადგანაც მემარჯვენე-ცენტრისტული მთავრობა აცხადებდა, რომ მხარს არ დაუჭირდა ათი კანდიდატი ქვეყნის ბოლოს ან იანვრში გამიარებულნი აცხადებენ, რომ ამერიკა და

სადაზვერვო უჭერს მხარს კუჩმას რუსეთის პრეზიდენტ პუტინს. მან უარით უპასუხა უკრაინელი ოპოზიციონერების თხოვნას შეხვედრის შესახებ და, სამაგიეროდ, ღიდი ხანი გაატარა კუჩმასთან ერთად. ზუსტად ანალოგიურად მოხდა გასულ წელსაც, როდესაც „ლონდაის საქმისთან“ დაკავშირებული სკანდალი მქინვარებდა.

მაშინ ეჭვები იმის შესახებ, რომ დასავლეთის მხრიდან ზენოლის გამო, უკრაინა, საბოლოოდ, რუსული ორბიტაში აღმოჩნდებოდა, არ გამართლდა. შეერთებულმა შტატებმა საქმე აღარ გაამწვავა. რამდენიმე თვის წინ უკრაინის ეროვნული უშიშროებისა და თავდაცვის საბჭოს მდივანი ევგენი მარჩუკი წინადადებითაც გამოვიდა უკრაინის ნატო-ში განწევრების თაობაზე.

უკრაინის სტრატეგიული მნიშვნელობა კარგადაა ცნობილი როგორც რუსეთისთვის, ისე დასავლეთისათვის. სტრატეგიული ანალიტიკოსები მიიჩნევენ, რომ, სანამ უკრაინა დამოუკიდებელია, რუსეთი ვერ აღადგენს თავის ძველ იმპერიას და იძლევა უსუსური, დასავლეთთან დაახლოებაზე იფიქროს, ხოლო თუ მან უკრაინას „დამორჩილება“ მოახერხა, მაშინ მოსკოვს დასავლეთის ალტერნატივა გაუჩნდება.

ამის გამო, ამერიკამ „ბევრი უთმინა“ კიევის, მაგრამ კუჩმა უკვე ყველა დასაშვებ ზღვარს გადასცა. ამიტომ, დასავლეთმა, პრაქტიკულად, განაცხადა, რომ, სანამ კუჩმა ხელისუფლებაშია, უკრაინა „განციხული“ ქვეყანა იქნება. ეს აზრი ფლერდა ევროკომისიის პრეზიდენტის რომანო პროდის ამასწინააღმდეგ განცხადებებშიც.

წავა თუ არა კუჩმა რუსეთისაკენ? ვფიქრობთ, ნაკლებ საკარგულია. თუ აქამდე მას შეუძლია, მოსკოვთან შესაძლო დაახლოებით დასავლეთი „დაემიზნება“, ახლა დასავლეთმა ცალსახად განაცხადა, რომ ის თამამიდან გადის.

მთავრად, კუჩმა წინ აქვს ლუკაშენკოს მაგალითი, რომელიც მოსკოვთან ფლირტით ევროფერი მოიგო და ახლა ლამურად მდგომარეობაშია - რუსეთი ინტეგრაციაზე უარს ეუბნება, დასავლეთთან კი აღარ მიესვლება.

შესამეც, რუსეთი და ამერიკა არ არის ორი თანაბარი ალტერნატივა. თვით შუა აზრის ქვეყნებმაც, როგორც კი საშუალება მიეცათ, სიამონებით შეუმცირებენ თავიანთ ტერიტორიაზე ამერიკული სამხედრო კონტინენტი და დასავლეთთან დახლოებაზე წავიდნენ, თუნდაც რუსეთთან ურთიერთობების გაუარესების ხარჯზე. უკრაინისათვის სტრატეგიული არჩევანი მთ უფრო ცალსახა უნდა იყოს. და კიდევ, თუ კუჩმა მოსკოვისკენ გადაიხარა, მაშინ მის შიდა ოპოზიციას, განსაკუთრებით - დასავლეთ უკრაინაში, დამატებითი არგუმენტები ექნება მისი სანადალმდეგოდ. უნდა ვიფიქტვალარება დასსწრაფოდ შემოვიტარა სამი „კალჩუგა“. ამის საპასუხოდ, ხელისუფლების წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ ამერიკა და

ირლანდიაში დღეს რეფერენდუმი იმართება

დღეს გაირკვევა, მოახდენს თუ არა ირლანდია ევროკავშირის ნიცის ხელშეკრულების რატიფიკაციას, რომელიც ევროკავშირის მმართველობითი სტრუქტურების შეცვლას ითვალისწინებს. ქვეყნის პრემიერ-მინისტრმა ბრეტეი არანმა მოსახლეობას მოუწოდა, ხმა მისცენ ნიცის ხელშეკრულებას, ხოლო რადიკალური მემარჯვენე პარტიის - „შინ ფიენის“ ლიდერმა ჯერი ადამსმა კი ირლანდიელებს საპირისპირო მოწოდებით მიმართა.

აღსანიშნავია, რომ რეფერენდუმზე არა მარტო ირლანდიის, არამედ მთელი ევროკავშირის განვითარების ბედი დამოკიდებულია. ირლანდიამ გასული წლის ივნისში უარი თქვა ნიცის ხელშეკრულებასთან მიერთებაზე და ევროკავშირის ორბიტაზე სახელმწიფოს შორის ერთადერთი ქვეყანაა, რომელსაც ჯერ ამ შეთანხმების რატიფიცირება არ მოუხდენია. ამის გარეშე კი, ეჭვის ქვეშ დადგება ევროკავშირის გაფართოების საკითხი, რასაც აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები დიდი იმედით ელოდებიან. ჩხეთის, სლოვაკეთის, უნგრეთისა და პოლონეთის პრეზიდენტებმა ირლანდიურ გაზეთში „აირნი ინდეპენდენტი“ ერთობლივი წერილი გამოაქვეყნეს, სადაც აღნიშნულია, რომ, ამ ირლანდია ხელ-

შეკრულების რატიფიცირებას არ მოახდენს, ისინი ძალზე განანწყენდებიან.

ირლანდიის პრემიერ-მინისტრმა ამომრჩეველთა წინაშე ბოლო გამოსვლისას განაცხადა: „შე ვუპყებოდა ირლანდიელ ხალხს, რომ შაბათს ისტორიული დღეა არა მარტო ჩვენთვის, არამედ მთელი ევროპისათვის.“ ხელშეკრულების მოწინააღმდეგე რადიკალური ორგანიზაცია „შინ ფიენის“ ლიდერმა კი საპირისპირო განცხადება გააკეთა და მოსახლეობას მოუწოდა, არ დაუჭიროს მხარი ნიცის ხელშეკრულებას. „ხელშეკრულება წინააღმდეგ ხმის მიცემა არა მარტო ირლანდიელებს, არამედ ყველა პატარა სახელმწიფოს ინტერესებშია, რათა ამით შევაჩეროთ ჩვენზე დიდი ქვეყნების კონტროლი,“ - განაცხადა ჯერი ადამსმა.

წინასწარი სოციოლოგიური გამოკითხვების თანახმად, ნიცის ხელშეკრულებას ირლანდიის მოსახლეობის 42 პროცენტი უჭერს მხარს, ხოლო 29 პროცენტი - წინააღმდეგია. ანალიტიკოსები ვარაუდობენ, რომ ნიცის შეთანხმება მოსახლეობის უმრავლესობა ხმას მისცემს და ამით ევროკავშირის გაფართოებას და განვითარებას ხელი არ შეუშლებს.

ირლანდიაში ევროკავშირის გაფართოების შესახებ მიმდინარე რეფერენდუმი

დღე	დინს (%)	პრ (%)
1972	71	29
1987	75	25
1992	76	24
1998	77	23
2001	78	22
2002	79	21

დღეს ირლანდიაში ევროკავშირის გაფართოების შესახებ მიმდინარე რეფერენდუმი იმართება. ნიცის ხელშეკრულების თაობაზე, რომელსაც ვადა გაუთქ, თუ წლის ბოლომდე მის რატიფიცირებას ევროკავშირის ყველა სახელმწიფო არ მოახდენს. ამან კი შეიძლება 2004 წლისათვის ევროკავშირში ახალი წევრების მიღებას ხელი შეუშალოს. ირლანდია ევროკავშირის ერთადერთი სახელმწიფოა, რომელმაც ეს საკითხი რეფერენდუმზე დააყენა.

უთანხმოების საფუძვლები:

- ხმის მიცემა: გარკვეულ საკითხებზე ვეტოს ულმობის, ხშირად უმარაგებლობის პრობლემის შეცვლა. ამ შემთხვევაში ხმების რაოდენობა მოსახლეობის მიხედვით განისაზღვრება.
- ირლანდიის ენებზე საბჭოში, ხოლო საერთაშორისო გერმანიის, იტალიის და დიდი ბრიტანეთის - თითოეულს 29 ხმა.
- ლიტერებულება: თუ დღეს ქვეყანაში კომორტი უკრავდნენ განიცდის, მან ჩამოაყენა სუსტიდები სოფელს მუშენიანების სფეროში და ის კონტროლურ ქვეყნად იქცევა.
- გაფართოებული თანამშრომლობა: სახელმწიფოთა შორის გააქვეყნდა ევროკავშირის მიხედვით ინტეგრაცია უნდა დაიწყო და სხვა ქვეყნებს კი მოგვანებით.
- ქვეყნებში ამ ინტეგრაციამ ჩარევა. „არას“ მომხრეები აცხადებენ, რომ ნიცის ხელშეკრულება ორ სიჩქარეს ევროპას შეუქნის.
- თავდაცვა: დაგეგმილია ევროკავშირის დახმარებით რეგულირების ძალის შექმნა. ევროკავშირის უფროსი დელეგაციის თანახმად, ირლანდია გაათავისუფლებულია სახმედრო აქტივების მოწოდების საფუძველზე. „არას“ მომხრეები მოიხრენ, რომ ხელშეკრულება ძირს გამოუთხრის ირლანდიის ტრადიციულ ნეიტრალიტეტს.

ჰოლანდიის მთავრობამ სამი თვეს ვერ გაძლო

რამდენიმე თვის წინ ჰოლანდიელი მემარჯვენე რადიკალის - პიმ ფორტუინის პარტიამ მთელი ევროპა გააოცა, როდესაც უმნიშვნელო დაჯგუფებებიდან მოულოდნელად ქვეყანაში ერთ-ერთ ნამყვან პარტიად იქცა და საპარლამენტო არჩევნებში ხმათა 26 პროცენტში მიიღო. არჩევნებშიდან სამი თვის შემდეგ, პარტიის რეიტინგმა კიდევ ერთი გასაოცარი „მაღაყი“ გააკეთა და 4 პროცენტამდე ჩამოვიდა.

ჰოლანდიელების აზრით, ფორტუინის პარტიის პარლამენტში მოსვლის შემდეგ (თავად ფორტუინის არ-

ჩევნებამდე ცხრა თვის ადრე ცხოველების უფლებათა აქტივისტმა მიკოკლა) მათი საკანონმდებლო ორგანო ნამდვილ ცირკს დაემსგავსა. პარტიის ლიდერები, რომელთაგან ერთი - მოტოკოკლისტების უფრანლის გამომცემელი, მეორე კი რადიკალი ეკონომისტი იყო, საჯაროდ ლანძლავდნენ ერთმანეთს. სამ თვეში პარტიამ გამოიცვალა რამდენიმე ლიდერი, გააძევერონ და თანამდებობებიდან გადააყენა კიდევ რამდენიმე წევრი. არადა, სრულიად გამოუცდელი პოლიტიკოსებისაგან შემდგარი ფორტუინის

პარტია მმართველი კოალიციის წევრი გახლდა და მთავრობაშიც ოთხი პორტფელი ეკუთვნოდა. პარტიის ლიდერების უთავბოლოები გაბეზრებულმა პრემიერმა ბალკენენდემ გუშინწინ მთავრობის გადადგომის შესახებ განაცხადა. მისი თქმით, „უთანხმოებას ინტეგრაცია არა განსხვავებული პოლიტიკური შეხედულებები, არამედ ის, რომ ფორტუინის ხალხმა „უზარალოდ, არ იცოდნა, როგორ უნდა მოქცეულიყო“. შემდეგ ის საპარლამენტო არჩევნები დეკემბრის ბოლოს ან იანვრში გამიარებულნი

ბა. პრემიერის თქმით, მთავრობა აქამდეც უნდა გადამდგარიყო, მაგრამ მათ ახვარში გაუზიეს სამეფო ოჯახს, რომელსაც ერთი კვირის წინ დედოფალ ბეატრიკის მეუღლე - მინიცი კლაუსი დაკარგა.

მიმომხილველთა მტკიცებით, ევროპის სახელმწიფოთა ლიდერებმა სიამოვნებით მიიღეს ჰოლანდიის მთავრობის კრახის ცნობა, რადგანაც მემარჯვენე-ცენტრისტული მთავრობა აცხადებდა, რომ მხარს არ დაუჭირდა ათი კანდიდატი ქვეყნის ბოლოს ან იანვრში გამიარებულნი

ხელფასების დახვეწილება ქართველი 9 მილიონი ადამიანი გაზოგინდა

9 მილიონზე მეტმა ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა 17 ოქტომბერს მთელი რუსეთის მასშტაბით გამართულ დემონსტრაციებში, - განაცხადა რუსეთის დამოუკიდებელი პროფკავშირების ფედერაციის თავმჯდომარემ მისაბლ შმაკოვმა. ხალხი პროტესტს გამოიქვეყნა ხელფასების მასშტაბით დაგვიანებებთან და კომუნალურ მომსახურებაზე ფასების მატებასთან დაკავშირებით. აღსანიშნავია, რომ, შმაკოვის განცხადებით, დაგვიანებების 87 პროცენტზე კერძო სექტორში მოდის. ეს კი რუსეთის ბევრ მოქალაქეს იმ აჯაღასხსნებელ დროს აფრთხებს, როდესაც ხელფასის ღირებულება ვერ იღებდნენ. თავის დროზე, ამ პრობლემის დადგენილების შემდეგ

მოკლად

ავღანეთი. ავღანეთის პრეზიდენტმა პამიდ კარზაიმ საერთაშორისო თანამშრომლობას ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლაში აქტიური დახმარების განცხადება მოუწოდა. მისი თქმით, ავღანეთში სტამბოლისთვის და ავღანეთის ხანა მანამდე არ დადგება, სანამ ქვეყანაში ნარკოტიკების მოქმედებს. კარზაიმ ეს განაცხადება ვაშლიში ნარკოტიკებისთან ბრძოლის სამერთაშორისო კონფერენციის განხილვის დროს გააკეთა. სწორედ ახ და რიოსათვის ავღანეთში გლეხები ყაფარის დათესვისათვის ემზადებიან, მოსავლს კი ოპიუმისა და პეროპის მწარმოებლებს აბარებენ.

აპრილი ავღანეთის ხელისუფლებამ პლანტაციების განადგურებისათვის აქტიური ბრძოლა დაიწყო. მთავრობმა ავღანულ გლეხებს თითოეულ განადგურებულ ჰექტარში 500 ამერიკული დოლარის გადახდას დაჰპირდა. ცხადია, ეს ღონისძიება ჩაიშალა, რადგან ავღანელი ფერმერებისათვის ერთ ჰექტარზე გაუმუდგელი ყაყარის მოსავლის ღირებულება, დაახლოებით, 16 000 ამერიკული დოლარის შეადგენს.

ჩეჩენეთი. ჩეჩენეთში დისლოცირებულმა რუსეთის ფედერაციის არმიის სარდლობამ დაადასტურა ინფორმაცია, ვუდერმესის რაიონში ჩეჩენი მებრძოლების მიერ სამხედრო ვერტმფრენის ჩამოვარების თაობაზე. რუსი სამხედროების განცხადებით, ვერტმფრენში ამჟღის მილოციონერთა რაზმი იმყოფებოდა, ვერტმფრენი ტყვიამფრქვევიდან დაცხრობის თქმით, ცუდი მეტეოროლოგიური პირობების გამო, ელექტროვარამდეც ხაზებს ნაშოდილ და ჩამოვარდა.

ჩეჩენმა მებრძოლებმა უკვე მოასწრეს თავიანთი ინტერნეტ-ვერდზე აღნიშნული ინფორმაციის განთავსება, რომლის თანახმადაც მათ რუსების ვერტმფრენი მსხველპალიბრანი ტყვიამფრქვევით ჩამოადასეს.

ჯერჯერობით, დაუზუსტებელი და ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაციები ვრცელდება მსხვერპლის თაობაზე. ზოგიერთი მონაცემით, დაღუპულია თერთმეტი რუსი მილოციონერი, ხოლო სხვა ცნობის თანახმად, დაღუპულია ციფრი ერთ ადამიანი არ აღუძებტება. დაცხრობული ვერტმფრენი მდინარე თერგში ჩავარდა.

მინსკის გეგმა უფლებების დაცვის ასოციაცია

აქცია დასავლეთის კონკურსის საგამოქიებო უზრუნველსტიკაში

უზრუნველსტიკური გამოძიების თემა უნდა იყოს მინა და უძრავი ქონება, ქონებაზე საკუთრების უფლების გადაცემა და რეგისტრაციის პროცესი, ასევე უკანონო მშენებლობები, მინის უკანონო გამოყოფა და გამოყენება (განსაკუთრებით, სახელმწიფო იჯარები), მეწარმეთა და მინის მესაკუთრეთა პრობლემები.

კონკურსში მონაწილეობისათვის აუცილებელი პირობა წარმოდგენილ პროექტს თანდასრული ჰქონდეს კონკრეტული მასობრივი ინფორმაციის საშუალების რედაქტორის სარეკომენდაციო წერილი, რომელიც აღნიშნავს, რომ მომზადებული უზრუნველსტიკური გამოძიება ან გადაიცემა ეთერში. დაბეჭდილ ან ტელევიზიით გადაცემულ უზრუნველსტიკურ გამოძიებას უნდა მიეთითოს მძიმეზადებულია მინის მესაკუთრეთა უფლებების დაცვის ასოციაციის თანამშრომლობითი“.

მომზადებული გამოძიებების გამოქვეყნების უფლება ასევე აქ

კანონები ცვლილებაზე საჭიროებს, რინოვნიკები - მაღალ ხელფასს

რეფორმაგადასახდელი მოსამართლეები და პროკურორები მალე საქართველოში თითქმის ყველაზე მაღალანაზღაურებადი ჩინოსნები იქნებიან.

სოფიკო ახაიძე

მოსამართლეები და პროკურორები თანაზრდებიან

მოსამართლეებისა და პროკურორების სოციალური უზრუნველყოფა სასამართლო და სამართალდამცველი სტრუქტურების რეფორმის ჩარჩოებში უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების სოციალურუზრუნველყოფა უკვე მოგვარებული საკითხია. ჯერი ახლა საერთო სასამართლოების მოსამართლეებსა და პროკურორებზე მიდგა. დღეს სახელისუფლებო წრეებში ცალსახად მიღებული პოზიციაა, რომ ვერანაირი რეფორმა ვერ გამოიღებს შედეგს, თუ მას შესაბამისი ფინანსური მხარდაჭერა არ მოჰყვება. თუმცა, არც იმაში არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, რომ ხელფასის გაზრდით სამართალდამცველ და მართლმსაჯულების სისტემებში კორუფცია მთლიანად აღმოფხვრება.

“ტესტირებაგადასახდელი პროკურორის თუ ისეც სამაჲლარი ექნება ხელფასი, პრობლემაც თავიდან წარმოიშობება”, — თქვა გუშინ პარლამენტის საკონსტიტუციო და იურიდიული საკითხების კომიტეტის სხდომაზე და კომიტეტის წევრებმა პროკურორებისთვის 500-ლარიანი ანაზღაურების დანიშნებას თითქმის ერთხმად დაუჭირეს მხარი. თუმცა, დეპუტატებს ხელფასის ორასი ლარი ვერაფერად არ მიაჩნიათ პანაქინაძე-პრინციძემ, ეს თანხაც ვეღვასათვის ერთი არ იქნება. გუშინვე დადგინდა, რომ პროკურორები,

შრომის ანაზღაურებით, თავისი დონის მოსამართლეებს გაუთანაბრებინან, ანუ გენერალური პროკურატურა უზენაეს სასამართლოს, რაიონის — რაიონისა და ასე შემდეგ. პარლამენტარებისა და სამართალდამცველებისგან განსხვავებით, მომჭირნეობას იჩენს ფინანსთა სამინისტრო. მინისტრის მოადგილემ ლაშა ჟვანიამ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს დაღუპული მოსამართლეების ოჯახებისთვის დაწესებული თანხა, საქართველოს მწირი ბიუჯეტის პირობებში, გადაჭარბებულად მიიჩნია. საქმე ის გახლავთ, რომ ოუსტიციის საბჭოს ავტორობით შექმნილ და პრეზიდენტის მიერ ვიზირებულ კანონპროექტში სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს დაღუპული მოსამართლეების ოჯახებისთვის დაწესებული ათწლიანი ხელფასის ოდენობის თანხა. მინისტრის მოადგილემ ნელინაძემ, საშუალოდ, ხუთი მოსამართლის დაღუპვის ალბათობა დაუშვა და თქვა, რომ 300 ათასის ვალეზა მარტო ამ მიზნისთვის საქართველოს 2003 წლის ბიუჯეტის შესაძლებლობებს აღემატებაო. საბოლოოდ კი, იგი მუხლის რედაქტირებაზე დათანხმდა — პროექტში ჩაიწეროს, რომ ეს თანხა სამსახურებრივი საქმიანობის გამო დაღუპულთა ოჯახებს გადაუხადონ და მათ რიცხვში არ გაითვალისწინონ ისინი, ვისაც სამსახურის გზაზე ინფარქტი დაარტყამსო. თუმცა კი, თვით კომიტეტში პრეზიდენტის მიერ ვიზირებულ პროექტის ცვლილებების შეტანა ზედმეტად მიიჩნეს, არგუმენტით: **“თქვენ ა, თქვით, რომ პრეზიდენტმა არ იცის, ხელს რას აწერს?”**

ზურაბ აბაშიძე თანახმაა ძველი ფუნქციები კვლავაც შეითავსოს

დაუბრუნეთ იუსტიციის საბჭოს უფლებები

საკონსტიტუციო და იურიდიულ საკითხთა კომიტეტი მოსამართლეებით უკმაყოფილოთა საპროტესტო განცხადებებმა შეაწუხა. ამან ისინი სასამართლოებში არსებულ განუკითხაობაზე ალაპარაკა. კომიტეტში მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ ცვლილებების შეტანა კანონში “საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა დისციპლინური პალსისმგებლობისა და დისციპლინური სამართალწარმოების შესახებ”. ცვლილებების პროექტი 2001 წლის 1 მაისამდე არსებული მდგომარეობის დაბრუნებას გულისხმობს, როცა მოსამართლეების მხრიდან უხეში დარღვევების დაფიქსირებაზე რეაგირების უფლება, უზენაეს და საოლქო სასამართლოებთან ერთად, იუსტიციის საბჭოსაც ჰქონდა. საპარლამენტო კომიტეტს მიაჩნია,

რომ საბჭოსთვის ამ უფლებების დაბრუნება დამრღვევი მოსამართლეების მიმართ ობიექტური გადაწყვეტილებების გამოტანას უზრუნველყოფს. დღეს კი, შესაძლოა, სუბიექტივიზმი არსებობდეს, რადგანაც მოსამართლის მხრიდან კანონის უხეში დარღვევის გამო დისციპლინარული დევნის აღძვრას ისევ დამრღვევის კოლეგები წყვეტენ. იუსტიციის საბჭოს მიდევანი ზურაბ აბაშიძე მზად არის, ძველი უფლებები კვლავაც შეითავსოს, მით უმეტეს, რომ კომიტეტის მიერ წარმოდგენილი ცვლილებების პროექტი მას მხოლოდ და მხოლოდ დისციპლინარული დევნის აღძვრას ავალებს, დისციპლინარული სახდელის დაწესება კი კვლავაც დისციპლინარული საბჭოს ფუნქციებში რჩება.

საპარლამენტო კომიტეტის მოსაზრებებს არ ეთანხმება უზენაესი სასამართლო. იგი ფუნქციების ჩამორთმევის წინააღმდეგობა

„60 წაითს,, მიერ დანაშაულები მხილება კოლიციად ანაზღაურებაზე

პირველი ავარიად

“60 წაითს” სიუჟეტში ნაჩვენებელი იყო, როგორ ძალადგა პოლიციელი არასრულწლოვანის მამას 2 ათას დოლარი. აღნიშნულ გადაცემაში მოყვანილ ფაქტზე გენერალური პროკურატურაში 8 იანვარს აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე და იგი შემდგომი გამოძიებისთვის გლდანინაძე-პრინციძის რაიონულ პროკურატურაში გადაიზარდა.

როგორც გლდანინაძე-პრინციძის რაიონის პროკურორმა ლენა კანანაძემ ვკითხა: **“გამოძიება რამდენიმე თვის განმავლობაში სწავლობდა გადაცემის მასალებს, დანიშნული იყო ფინანსოპოლი და სხვა სახის ექსპერტიზა, რის შემდეგაც დადგინდა, რომ სიუჟეტში მოყვანილი ფაქტი სიმართლე იყო”.**

როგორც გაირკვა, აფხაზეთიდან ლტოლვილმა, გლდანინაძე-პრინციძის შს საამართველოს მერვე განყოფილების კრიმინალური პოლიციის უფროსმა მიხეილ გაბუნიაძემ ფულის “გაყვება” ძველ ნაცნობზე, ასევე ენოლოგიურ - ისკრა მოროზიაზე მოინდომა. მოროზია გამოძიებისთვის მიცემულ ჩვენებაში წერდა: **“ ოქტომბრის ბოლოს გაბუნიაძე მოვიდა**

ჩემთან და მითხრა - შენმა შვილმა, ვილემ მოროზიამ, დანით არჩილ რუხაძემ დაჭრა, ამის მტკიცებულებები მაქვს, მაგრამ სამი ათას დოლარს თუ მომიტან, არ დავიჭერ”. მოროზიას დასახელებული თანხა არ ჰქონდა. ახლოდღეული პოლიციელი ძველი ნაცნობის მდგომარეობაში შესულა და ქრთამი 2 ათას დოლარამდე შეუმცირებია. ლტოლვილი ოჯახისთვის ადგილი სამოწველი არც აღნიშნული თანხა აღმოჩნდა და საქმის გასარკვევად “დამნაშავის მამა” დაზარალებულთან წასულა. პოლიციელის მტკიცებით, დანით დაჭრა არჩილ რუხაძეს ისკრა მოროზიასთვის უთქვამს: **“შე არავის დაუჭერივარ, ნაიჭიცი და დაზიანება ისე მოვიღე. შენი შვილი კი იმ დღეს საერთოდ არ მინახავს”.**

გაკვირვებულ მამას რუხაძის მონაცემი მამნივე გაბუნიაძისთვის უთქვამს, მაგრამ პოლიციელს უკან არ დაუხევია — **“მონგები მყავს და თუ ფულს არ მომიტან, შენ შვილს მანც დაიჭერ”.** სამართალდამცველისგან თავის დაღწევის მიზნით, შეშინებული მოროზიები “60 წაითში” მისულან. თუმცა, მიხეილ გაბუნიაძე პირველი პოლიციელი არ არის, ვინც ვი-

ლემ მოროზიას წინააღმდეგ სამსახურებრივი უფლება-მოსილება ბოროტად გამოიყენა. აღნიშნულ ფაქტამდე ორი კვირით ადრე გლდანინაძე-პრინციძის პოლიციის მერვე განყოფილების თანამშრომლებმა ვილემ მოროზია დაიჭირეს და განყოფილებაში წაიყვანეს. საზოგადოების თანდასრულებით ჩრეკის ოქმი შეადგინა, რომლის მიხედვითაც, სამართალდამცველებმა ქუჩაში მიძვალ მოროზიას შარდის ჯიბეში ხელყვებარა აღმოუჩინეს. არასრულწლოვანის დანაშაულში მამხილებული მასალები პოლიციამ გლდანინაძე-პრინციძის პროკურატურას გადაუგზავნა.

მოკვლეული მასალების მიხედვით, პროკურატურამ მოროზიას მიმართ იარაღის უკანონო შექმნა, შენახვა, ტარების მუხლით სისხლის სამართლის საქმე აღძრა, ხოლო ორდღიანი პატიმრობის შემდეგ იგი სასამართლომ პოლიციის ზედამხედველობის ქვეშ გაათავისუფლა. **“გამოძიების პროცესში დაეკითხეთ ჩხრევის თანამომხებები,**

რომლებმაც აღიარეს - ამირან ხარბაშვილმა უკვე შედგენილ ოქმზე მოგვანერინა ხელიო. ერთი მონემ - ნიკოლოზ ჯიმიშვილი - ხარბაშვილის ყოფილი კლასიკელი ყოფილა, ხოლო ამირან ოგანეზოვის პოლიციელი დამუქრებია: ხელი მოგვიწერე, თორემ ვგამანარებო”, — ვკითხა გამოძიებულმა კახა ჩუბუკიძემ. ამასთან, გამოძიების თქმით, ხარბაშვილს ყალბი ოქმი სხვისი სახელით შედგენილა, რაც ექსპერტებით დადასტურდა. ეს კი კანონის უხეში დარღვევაა.

უახლოეს დღეებში შს სამმართველოს მერვე განყოფილების ორივე თანამშრომელი სასამართლოს წინაშე წარდგება. კრიმინალური პოლიციის უფროსის მიხედვით გაბუნიაძის სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების გზით ქრთამის გამოძიების მცდელობაში შეტანა ბრალი წარდგენილი, რისთვისაც მას ხუთი წლით პატიმრობა ემუქრება. ხოლო ამავე განყოფილების საზოგადოებრივი წესრიგის დამცველ ინსპექტორში, ამირან ხარბაშვილს, სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადაშეტევისა და სიყალებისთვის გასამართლებენ.

არასამთავრობო ორგანიზაციები ჩივენ, რომ ექსტრადიციას აპროტესტებენ

“ხუთი ჩვენის ექსტრადიციის გამო საქართველომ უკვე დიდი სირცხვილი ჭამა. მსგავსი შემთხვევა აღარ უნდა გამეორდეს. რადგან ევროსაბჭოს ვალდებულებებს ვისრულობთ, უნდა შევასრულოთ კიდევ”, — ამ სიტყვებს გუშინ “თავისუფლების ინსტიტუტის” ოფისში შეკრებილი არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები ხშირ-ხშირად უმეორებდნენ შეკრებაზე მოწვეულ გენერალური პროკურატურისა და იუსტიციის სამინისტროს წარმომადგენლებს, რომლებიც არასამთავრობო სექტორის დიდი ხნის განმავლობაში უმტკიცებდნენ ჩვენთა ექსტრადიციის კანონიერებას.

შეხვედრა “თავისუფლების ინსტიტუტში”

შეახსენეს და თან ქართული კანონმდებლობის კიდევ ერთხელ კარგად შესწავლა ურჩიეს. **“თავისუფლების ინსტიტუტის”** ოფისში შეკრებილი არასამთავრობოები გუშინ დიდი ხნის განმავლობაში ცდილობდნენ, დაზუსტებით გაეგოთ, რომელი დოკუმენტის, და საერთოდ, რის საფუძველზე მოხდა ხუთი ჩვენის სასწრაფოდ ექსტრადიციის, რომ ექსტრადიციულებსა და მათ დამცველებს არ მიეცათ საშუალება, აქ, საქართველოში გაესაჩივრობინათ ექსტრადიციის საკითხი. არასამთავრობები, მსგავსი შემთხვევების თავიდან ასაცილებლად, გე-

ნერალურ პროკურატურასა და ხელისუფლებას კანონების მომკვლიებით აძლევენ რჩევებს. გენერალური პროკურატურის წარმომადგენელი გუშინ ყველაფერს, ძირითადად არასრულწლოვან და დასახვევ კანონმდებლობას აბრალებდა და მათ სიმაღურად ცდილობდა, ექსტრადიციის კანონიერება დაედასტურებინათ. ჯერ კიდევ დაუხვეწავ ქართულ კანონმდებლობაზე არასამთავრობოებიც მსჯელობდნენ, თუმცა, მათი საბოლოო დასკვნა მაინც ასეთი იყო: **“გენერალურმა პროკურატურამ დიდი ხნის განმავლობაში უკონტროლო დაკვეთა შეასრულა”.**

ყოფილი ადვოკატები და დიდი ხნის სამართალმცოდნეები

სამთაზა ჯანგირაშვილი

ვაკე-საბურთალოს პოლიციამ გუშინ, საღამოს ფულის გამოძიების ფაქტზე იუსტიციის სამინისტროს სააღსრულებლო დეპარტამენტის ყოფილი თანამშრომელი ზვიად ჯიბუჭი დააკავა. იგი ჭაჭაყაძის პროსპექტზე მდებარე ერთ-ერთ მაღალბინაში — “ბარსელონაში” შევიდა და მომსახურე პერსონალს, სააღსრულებლო ბიუროს თანამშრომლის საბუთის გამოყენებით, ადმინისტრაციული ჯარიმის გადახდა მოსთხოვა. **“ახალი უფროსი მყავს, დათმობენ შევერ წავალ, ჩემი საქმის დასრულოდ შესრულებას მოთხოვ”**, — ასეთი იყო ჯიბუჭის ახსნა-განმარტება.

იმის გამო, რომ მაღალბინის მფლობელი ადვოკატი არ იმყოფებოდა, თანამშრომლებმა ჯიბუჭი უარი უთხრეს და თან აუხსენეს, რომ, უფროსის უხეში დარღვევის გამო დისციპლინარული დევნის აღძვრას ისევ დამრღვევის კოლეგები წყვეტენ. იუსტიციის საბჭოს მიდევანი ზურაბ აბაშიძე მზად არის, ძველი უფლებები კვლავაც შეითავსოს, მით უმეტეს, რომ კომიტეტის მიერ წარმოდგენილი ცვლილებების პროექტი მას მხოლოდ და მხოლოდ დისციპლინარული დევნის აღძვრას ავალებს, დისციპლინარული სახდელის დაწესება კი კვლავაც დისციპლინარული საბჭოს ფუნქციებში რჩება.

გორგი მოხიბული ცხინვალელი ტუსადი გაათავისუფლეს

რამდენიმე დღის წინ ქართველი სამართალდამცველის მიერ გორში, სოფელ ნიკოზთან დაკავებული ცხინვალელი ამირან დიაკონოვი, რომელსაც ჩხრეკისას “მაკაროვის” სისტემის პისტილეტი აღმოუჩინეს, გორის სასამართლოს გადაწყვეტილებით, წინასწარი დაკავების საკნით დასაბამებელი პროცესის დაწყებამდე გაათავისუფლეს.

ამირან დიაკონოვს, რომელიც გორის პროკურატურამ გასულ კვირას იარაღის უკანონო ტარებაში დაადანაშაულა, სასამართლომ წინასწარი სამთვინი პატიმრობა შეუფარდა. ცხინვალელმა ბრალდებულმა ორმაზათს, წინასწარი დაკავების საკანში, პრეტესტის ნიშნად შიშით იტყობა დაიწყო. მისი განცხადებით, იგი “ქართველმა სამართალდამცველებმა ძველად აიყვანეს.”

დიაკონოვის ადვოკატის შუამდგომლობა, რომ იარაღის ტარების ნეკარტა მის კლიენტს ცხინვალის ეკოპოლიციამ მისცა, გორის სასამართლომ არ გაზიარა. მოსამართლის უარი ასეთი არგუმენტით იყო გამაგრებული: საქართველოში იარაღის ტარების ნებართვას შსს იძლევა. გუშინწინ გორის სასამართლომ დიაკონოვის ადვოკატის მერვე შუამდგომლობა შევიდა. გორის სასამართლომ დააკავშირებლა მიმართვა ახლა-

ეზიცი ხშირ-ხშირად დადიოდა და მის სახელსა და გვარზე გაფორმებული ოფიციალური საბუთით სხვადასხვა სახის დავალიანების გადახდას ითხოვდა.

მას შემდეგ, რაც გაირკვა, რომ ზვიად ჯიბუჭი სააღსრულებლო დეპარტამენტში არ მუშაობდა, ინფორმაციამ პოლიციამდეც მიალწია. ამასობაში, “ბარსელონას” თანამშრომლებმა, ჯიბუჭი ფულის გადასაცემად ცოტა ხნის შემდეგ დაიბარეს. ვაკე-საბურთალოს რაიონის სამართალდამცველებმა ის სწორედ მათქმულ დროსა და ადგილზე დააკავეს.

“ზვიად ჯიბუჭი ორი თვის წინ უშუალოდ მე გაათავისუფლე სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადაშეტევის საფუძველზე”, — ვკითხა იუსტიციის სამინისტროს სააღსრულებლო დეპარტამენტის ხელმძღვანელმა გიგლა აგულაშვილმა. ჩვენი ინფორმაციით კი, ზვიად ჯიბუჭი გუშინ სამართალდამცველებს დიდი ხნის განმავლობაში უმტკიცებდა, ნამდვილად ვარ იუსტიციის სამინისტროს თანამშრომელი და ადმინისტრაციული ვალის მოთხოვნის უფლებაც მაცქსო. არანა, ვაკე-საბურთალოს პოლიციის იუსტიციის სამინისტროს სააღსრულებლო დეპარტამენტის კადრების განყოფილებიდან გუშინვე გადაეგზავნა ზვიად ჯიბუჭის დამსახურებათა გათავისუფლების დოკუმენტი, რომელსაც გიგლა აგულაშვილი აწერს ხელს.

თავლითობისთვის წაუყენებენ ყოფილ აღმასრულებელს ბრალს თუ გამოძიების მცდელობისთვის, ეს მოკვლევის შემდეგ გაირკვევა.

დამორჩენილი გარემოების განხილვის თაობაზე და ამირან დიაკონოვი სოფელ ნიკოზთან დაკავებული ცხინვალელი ამირან დიაკონოვი, რომელსაც ჩხრეკისას “მაკაროვის” სისტემის პისტილეტი აღმოუჩინეს, გორის სასამართლოს გადაწყვეტილებით, წინასწარი დაკავების საკნით დასაბამებელი პროცესის დაწყებამდე გაათავისუფლეს.

ამირან დიაკონოვს, რომელიც გორის პროკურატურამ გასულ კვირას იარაღის უკანონო ტარებაში დაადანაშაულა, სასამართლომ წინასწარი სამთვინი პატიმრობა შეუფარდა. ცხინვალელმა ბრალდებულმა ორმაზათს, წინასწარი დაკავების საკანში, პრეტესტის ნიშნად შიშით იტყობა დაიწყო. მისი განცხადებით, იგი “ქართველმა სამართალდამცველებმა ძველად აიყვანეს.”

დიაკონოვის ადვოკატის შუამდგომლობა, რომ იარაღის ტარების ნეკარტა მის კლიენტს ცხინვალის ეკოპოლიციამ მისცა, გორის სასამართლომ არ გაზიარა. მოსამართლის უარი ასეთი არგუმენტით იყო გამაგრებული: საქართველოში იარაღის ტარების ნებართვას შსს იძლევა. გუშინწინ გორის სასამართლომ დიაკონოვის ადვოკატის მერვე შუამდგომლობა შევიდა. გორის სასამართლომ დააკავშირებლა მიმართვა ახლა-

მოსკოვში მამადანის ბაზარდორი მოქალაქე

მოსკოვში, ახალ არბატზე თავს დაესხნენ და “მაკაროვის” სისტემის მაცუქიანი პისტილეტით სიცოცხლის გამოასალმეს მამადანის ოლქის ვებერნატორი ვალენტინ ცვეტკოვი. მკვლელობა გუშინ, საღამოს, ახალ არბატზე მდებარე რესტორან “ანგარას” წინ მოხდა, როცა ვებერნატორი რესტორნიდან გამოდიოდა. თვითმხილველთა თქმით, ვებერნატორი ორმა ქილერმა გამოასალმა სიცოცხლეს, რის შემდეგაც ისინი “ფიგულის” მარკის მანქანაში ჩასხდნენ და შემთხვევის ადგილი დატოვეს. მონგებმა შეძლეს მკვლელების გარეგნობის დეტალურად აღწერა, რის საფუძველზეც პოლიციამ ფოტოლოგების შედგენა მოახერხა.

მოსკოვის პროკურორის მიხაილ ავდეკოვის განცხადებით, თავდასხმა განხორციელდა ვებერნატორის მოადგილეზე. თუმცა, მკვლელებმა მისი მოკვლა ვერ მოახერხეს.

მოსკოვის პოლიცია ექვებს ქილერს -30-35 წლის სპორტული აღნაგობისა და სლავური გარეგნობის

ახალგაზრდა კაცს, რომელსაც აცვია მუქი ფერის ქურთუკი და თავზე ახურავს შავი ფერის ქუდი. ვარდა თვითმხილველთა მიერ მინოდებული ინფორმაციისა, პოლიციის ხელში აღმოჩნდა, შემთხვევის ადგილთან მდებარე ერთ-ერთ შენობაში დამონტაჟებული, ვიდეოკამერის მიერ შემთხვევით გადაღებული მკვლელობის სცენა. ვებერნატორი ორმა ქილერმა გამოასალმა სიცოცხლეს, რის შემდეგაც ისინი “ფიგულის” მარკის მანქანაში ჩასხდნენ და შემთხვევის ადგილი დატოვეს. მონგებმა შეძლეს მკვლელების გარეგნობის დეტალურად აღწერა, რის საფუძველზეც პოლიციამ ფოტოლოგების შედგენა მოახერხა.

მოსკოვის პოლიციის განცხადებით, ვებერნატორი პროფესიონალმა ქილერებმა მოკლეს. პოლიციის განხორციელებული უფროსის ვერსიით, მამადანის ოლქის ვებერნატორის შეკვეთილი მკვლელობა უკავშირდება მის სამსახურებრივ კარიერას.

ვალენტინ ცვეტკოვის საქმე პირად კონტროლზე აიყვანა რუსეთის პრეზიდენტმა. იგი ტელეფონით ესაუბრა რუსეთის გენერალურ პროკურორს, შს მინისტრს და მათ საქმის დაუყოვნებლად გახსნის ბრძანება მისცა.

მოკვლე

თბილისი. აფხაზი მებაჭურ რუსლან გაბლია, რომელიც გუშინ ჭუბურჩინში ბომბზე აფეთქდა, ცოცხალი გადარჩა და ამჟამად მძიმედ დაზარალებული სოხუმის საავადმყოფოში იმყოფება. აფხაზეთის უშიშროების სამინისტროს ცნობით, სინამდვილეს არ შეესაბამება გუშინწინ გაერცხლებული ინფორმაცია გაბლიას დაღუპვის შესახებ.

გუშინწინ რუსლან გაბლიამ მის სახელზე გამოგზავნილი ამანათი მიიღო, რომლის გახსნის დროს მომხდარი აფეთქების შედეგად იგი მძიმედ დაზარდა. დაკარგა ხელი და თვალი. სამართალდამცველები ევროსიების დასახელებისგან თავს იკავებენ. **კაკას-პრესი.**

თბილისი. გუშინ ვაკე-საბურთალოს რაიონის სასამართლოს თავმჯდომარემ მამუკა ნიშაძემ დააკავშირებლა დუშეთის რაიონში დაკავებული კიდევ ერთი ჩვენის სათვის სამთვინი პატიმრობის მოსჯის შესახებ უშიშროების სამინისტროს შუამდგომლობა. სხდომა დახურულ კარს მიღმა მიმდინარეობდა. დაკავებულ გამაზა დამიგის ადვოკატი კოგატა გაბაიძე იყავდა.

დამიგის გუშინ საზღვრის უკანონო გადაკვეთისთვის დააკავეს დუშეთის რაიონში. მის წინააღმდეგ საქმე საზღვრის უკანონო გადაკვეთის მუხლითაა აღძრული, რაც ორწლიანი პატიმრობას ითვალისწინებს.

ადვოკატი არც იგი მძიმე მუხლის გამო, დაშვივის პირად თავდებში გათავისუფლებას ითხოვდა, მაგრამ ეს შუამდგომლობა მოსამართლემ არ დააკმაყოფილა. გაბაიძე აცხადებს, რომ მას განაწვევლობის გასაჩივრებისთვის 48 საათიანი ვადა აქვს, რასაც უსცილებლად გამოიყენებს. **კაკას-პრესი.**

ნოვოროსიისკი-სუფსი ნავთობსადენი ხეცვლის საქართველო-რუსეთის ურთიერთობას

პირველი გვარდიანი

რამდენიმე დღის წინ ილხამ ალი-ევმაძე განაცხადა, რომ შაჰდენიზის გახსადენის მშენებლობას ვერაფერი შეაფერხებს. უფრო მეტიც: თურქულ-ბერძნული გაზსადენის მშენებლობასთან დაკავშირებით მიმდინარეობს მოლაპარაკებები აზერბაიჯანის, თურქეთისა და საბერძნეთის მონაწილეობით. ეს პროცესი, ალბათ, მალე დასრულდება, რადგან ევროკავშირი ძალიან არის დაინტერესებული, რომ რუსული გაზის ალტერნატივა შეიქმნას და გაზი, საბერძნეთის გავლით, ევროპაში მოხვდეს.

რამდენად დიდია ამ ეტაპზე ინვესტორთა დაინტერესება ამ პროექტის მიმართ?

ინვესტორებისათვის გაზი უფრო კომერციული პროექტია, შესაბამისად, დაინტერესება ამ პროექტის მიმართ უფრო დიდია, ვიდრე, თუნდაც, ბაქო-ჯეიჰანის მიმართ.

სულ ახლო მომავალში უნდა დასრულდეს "ცისფერი ნაკადის" მშენებლობა, რომლითაც რუსეთი გაზს თურქეთს მიანდებს. რამდენადა შესაძლებელია, რომ "ცისფერი ნაკადის" ექსპლუატაციაში შეყვანამ უარყოფითი გავლენა მოახდინოს შაჰდენიზზე, მაშინ, როცა თურქეთის ბაზარი სულ უფრო ნაკლები რაოდენობის გაზს მოიხმარს?

თურქეთამდე აზერბაიჯანულმა გაზმა სამჯერ ნაკლები მანძილი უნდა გაიაროს, ვიდრე რუსეთის გაზმა. ამიტომ აზერბაიჯანის გაზი გაცილებით უფრო იაფი და კონსერვანია. ძალიან მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ 2004 წლიდან თურქეთის ბაზრის დემონოპოლიზაცია ანუ ლიბერალიზაცია დაიწყება. განჩნდება გაზის დისტრიბუციის დამოუკიდებელი კომპანიები, რომლებიც, ბუნებრივია, უფრო იაფ გაზს იყიდან.

აზერბაიჯანული გაზი კი ყველაზე კონკურენტუნარიანია, რადგან ეს არ არის მარტო გაზის საბადოდან ამოღებული გაზი, არამედ - გაზის საბადოს პლუს თანხლები გაზი, რომელიც ნავთობის მოპოვებისას ამოიღეს.

გარდა ამისა, "ცისფერი ნაკადის" პროექტის ხარჯები ოთხი მილიარდი დოლარია, შაჰდენიზის კი (იმის გათვალისწინებით, რომ ორი მილსადენი ერთ დერეფანში გაივლის), ალბათ, სამ მილიარდს არ გადააჭარბებს. ანუ, რუსეთის გაზსა და აზერბაიჯანულ გაზს შორის ფასში 22-27-პროცენტობითი სხვაობა იქნება. რუსეთმა რომც მოინდომოს ფასის დაწევა, გაზის ღირებულებას 22 პროცენტით მაინც ვერ შეამცირებს, რადგან ეს არარენტაბელური იქნება.

ცხადდება კონკურსი

ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის მომიჯნავე ექვსმა რაიონმა და მათში შემავალმა ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა "ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის" ორგანული კანონის 81 მუხლის თანახმად დააფუძნეს კომერციული მიზნობრივი გაერთიანება. ეს გაერთიანება წარმოადგენს საჯარო სამართლის კორპორაციას. მან პირველ რიგში გაერთიანების ტერიტორიაზე, რომელიც შედგება ექვსი რაიონისაგან, უნდა განახორციელოს წყლის მომარაგება, შემდეგ წლებში კი ნაგვის გატანა და კანალიზაციის სისტემის ორგანიზება. გადგეობასა და საერთო კრებასთან ერთად, რომლებშიც წარმომადგენლები არიან გაერთიანების წევრი რაიონები და ადგილობრივი თვითმმართველობები, გაერთიანებას ყველაზე აგრეთვე დირექტორი.

მან შესაბამის რაიონებთან, ადგილობრივი თვითმმართველობის ერთეულებთან და გერმანულ მხარესთან ერთად მონაწილეობა უნდა მიიღოს გაერთიანების ჩამოყალიბებაში, რის შემდეგაც უნდა იქნას გაერთიანების ხელმძღვანელობა და იზრუნოს ისეთ ეფექტურ და ფინანსურად საიმედო მართვაზე, რთაც გარანტირებულ იქნება გაერთიანების ხანგრძლივი არსებობა. დირექტორი იქნება მთელი პერსონალის მართვისა და თანამშრომლების მოტივირების უნარსაც. კორპორაციის მართვის კომერციული და ტექნიკური საკითხებში დირექტორმა მჭიდროდ უნდა ითანამშრომლოს გაერთიანების გამგეობასა და საერთო კრებასთან, რომლებმაც, როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებმა, უნდა განამტკიცონ მომხმარებლის მიმართ კეთილგანწყობილი და მოქალაქეებზე ორიენტირებული მიზნობრივი გაერთიანების პოლიტიკა.

დირექტორს უნდა ჰქონდეს ეკონომიკური განათლება, სასურველი იქნებოდა მიკროეკონომიკის სპეციალისტი და "European Scholl of Management"-ის (ESM), "Caucasian Business School"-ის ან საქართველოს თუ უცხოეთის რომელიმე მსგავსი უმაღლესი სასწავლებლის კურსდამთავრებული. საუნივერსიტეტო ცოდნასთან ერთად კონკურსის მონაწილეს უნდა ჰქონდეს პრაქტიკული მუშაობის გამოცდილება, სასურველია, რომელიმე დიდი საწარმოს სამუშაო დონის მენეჯერული. სასურველია აგრეთვე სალაპარაკო ინგლისური და/ან გერმანული ენების ცოდნა, კომპიუტერის საბაზისო ცოდნა და კომუნალურ საკითხებში გამოცდილება.

კანდიდატის სასურველია იყოს 25-35 წლის. საწყის ეტაპზე ხელფასი შეადგენს კანდიდატის წინა სამსახურებრივი გამოცდილების გათვალისწინებით 450 დან 550 ევროს, ამას დაემატება სამსახურთან დაკავშირებული ხარჯის ანაზღაურება. გაერთიანების დირექტორმა უნდა იცხოვროს მიზნობრივი გაერთიანების რეგიონში.

კანდიდატმა კონკურსში მონაწილეობისთვის ჩვეულ დოკუმენტებთან ერთად (ბიოგრაფია, მონიშვნები) უნდა წარმოადგინოს საკონკურსო ფორმულარი, რომელიც შესასცხება ინგლისურ ან გერმანულ ენაზე. ფორმულარის მიღება შესაძლებელია GTZ-ის პროექტის ოფისში (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, კოსტაგას გამზ. 68ა, მე-5 სართული, ტელ.: 33 51 77). ფორმულარი, სხვა დასახელებულ დოკუმენტებთან ერთად ა/ნ 12 ნომერადმი უნდა ჩაბარდეს დახურულ კონვერტში გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ბიორეაგაციული რესურსების დეპარტამენტში, კოსტაგას გამზ. 68ა, მე-2 სართული.

რისი უმინია რუსეთს ყველაზე მეტად - აზერბაიჯანული გაზი მის გაზზე უფრო კონკურენტუნარიანი რომ იქნება, თუ როგორც ნავთობის, ისე გაზის მინორდებაში მონოპოლიას რომ დაკარგავს?

რა თქმა უნდა, რუსეთს დღეს ყველაზე მეტად იმის ემინია, რომ ბაზარზე მონოპოლიას დაკარგავს. რუსეთი დღეს აბსოლუტური მონოპოლისტია რეგიონში, აღმოსავლეთ-დასავლეთის დერეფანი კი მას მონოპოლიას ართმევს კასპიის აუზის ენერგორესურსების ტრანსპორტირებაზე.

მაგრამ დღეს ამ საკითხისადმი რუსეთის დამოკიდებულება თანდათან იცვლება, რადგან მოსკოვში აცნობიერებენ, რომ მომავალში უდიდესი პრობლემები შეექმნებათ ბოსფორის სრუტეში ნავთობის ტრანსპორტირებასთან დაკავშირებით. ნავთობის ტრანსპორტირება, ნოვოროსიისკიდან, ბოსფორის სრუტით, ხმელთაშუა ზღვაში ძალზე ძვირი ჯდება. სატრანსპორტო ღირებულება შეიძლება დოლარითაც კი შეიძლება უფრო ძვირი იყოს, ვიდრე ბაქო-ჯეიჰანის მარშრუტით.

მოსკოვს ძალიან აღუვლებს ის ფაქტი, რომ, თუ მან ვერ შექმნა გარანტირებული და უიაფესი სატრანსპორტო სისტემა, საკუთარი საბადოების ასათვისებლად ინვესტიციებს ვერ მოიზიდავს. რუსეთმა რომ სრულფასოვნად აითვისოს თავისი ნავთობისა და გაზის საბადოები, მას 18 მილიარდი დოლარის ინვესტირება ესაჭიროება. ნებისმიერ კომპანიას კი, რომელსაც უნდა, ფული რუსეთის ნავთობის ინფრასტრუქტურაში ჩადოს, სჭირდება გარანტიები, რომ ნავთობს უპრობლემოდ გაიტანს და ისე არ მოუვა, როგორც, მაგალითად, "შვედონს" მოუვიდა თენგიზში - ნოვოროსიისკში 120 მილიონი ტონა ნავთობი რომ დაუფეროვდა და არ იცის, სად წაიღოს.

ჩვენ რუსებს შეუთავაზეთ ნოვოროსიისკი-სუფსა-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მშენებლობა, რაც ტონაზე 10 დოლარით მაინც შეამცირებს რუსული ნავთობის ტრანსპორტირების ხარჯებს. რუსეთის მთავრობა უკვე ძალიან აქტიურად იწყებს ამ თემაზე ფიქრს. ჩვენი შეთავაზება კი ასეთია: ავაშენოთ ნავთობსადენი, გამოვატაროთ სანაპიროს გასწვრივ, რკინიგზის გაყოლებაზე - ეს აიაფებს კიდევ მშენებლობას, რადგან რკინიგზით ყველაფერის შეტანა შეიძლება.

მაგრამ ამ შემთხვევაში ავტომატურად დგება აფხაზეთის საკითხი. ამ მილსადენმა ხომ აფხაზეთის ტერიტორიაზეც უნდა გაიაროს.

აფხაზეთის პრობლემა უნდა მოიხსნას. აფხაზეთი უნდა დაბრუნდეს

გია ჭანტურია

დღეს საქართველოს ერთიან იურიდიულ სივრცეში, რათა საქართველო-რუსეთის შორის გაფორმდეს ხელშეკრულება, გაჩნდეს შესაბამისი რეჟიმი და მილსადენის უსაფრთხოების სერიოზული გარანტიები, ისე, როგორც ეს ბაქო-ჯეიჰანის შემთხვევაში მოხდა.

პროექტში მონაწილეობას კი სამი ქვეყნა მიიღებს: საქართველო, რუსეთი და თურქეთი. აფხაზეთის ხელისუფლება ვერასოდეს შექმნის ვერც ფინანსურ და ვერც სხვა სახის გარანტიებს ამ მშენებლობისათვის. თუ აფხაზეთის პრობლემა არ მოიხსნა, ეს მილსადენი არ იქნება მიმზიდველი ინვესტირებისთვის.

რუსეთი უნდა დაინტერესდეს რუსეთი ამ პროექტით, მით უმეტეს მაშინ, როცა, სანაცვლოდ, საქართველო აფხაზეთის პრობლემის მოგვარებას მოითხოვს?

ამ პროექტის განხორციელების შემთხვევაში, რუსეთი ძალზე დიდ მოგებას მიიღებს. ყველაზე მოკრძალებული შეფასებით, ახალი მილსადენი წელიწადში 50 მილიონი ტონა ნავთობის გადატანაში გახსნის რუსეთს, მარტო ტრანსპორტირების ხარჯებში რუსეთი 500 მილიონ დოლარს დაზოგავს. თანაც, რუსეთის ნავთობის კონკურენტუნარიანობა მნიშვნელოვნად იზრდება და მცირდება რისკები, რაც მათთვის დამატებითი მოგებაა. გარდა ამისა, იმის გამო, რომ ეს ნავთობსადენი მოკლავს, რელიეფი - ხელსაყრელი და სამშენებლო ხარჯი - გაცილებით ნაკლები, სატრანზიტო ტარიფი უფრო დაბალი იქნება, ვიდრე ბაქო-ჯეიჰანზე, ანუ ეს პროექტი იმდენად მომგებიანია, რომ ის კონკურენტისა უფეცს ბაქო-ჯეიჰანს. თუ მულტიპლიკატორის ეფექტსაც გავითვალისწინებთ, ამ პროექტით რუსეთის წლიური მოგება 1,5 მილიარდს მიაღწევს.

ამ ნავთობსადენის აშენების შემთხვევაში, რუსეთს, ასევე, გაეზრდება იმის პოტენციალი, რომ საკუთარ საბადოებზე უფრო მეტი უცხოური ინვესტიციები მიიზიდოს. ასე რომ, მოსკოვმა უნდა გადაწყვიტოს, უღირს აფხაზეთი წელიწადში მილიარდ-ნახევარი დოლარი თუ არა?

ჩვენ ეს შანსი რუსეთთან სავაჭროდ უნდა გამოვიყენოთ. - რა ეტაპზეა ეს მოლაპარაკებები დღეს? - ეს წინადადება რუსეთს მაისში შევთავაზებთ. თქვენ გახსოვთ, რომ მაისშივე, ბუშისა და პუტინის შესებრებაში, ერთ-ერთი მთავარი თემა აფხაზეთი იყო. ბუშმა და პუტინმა განაცხადეს, რომ ერთობლივი ძაბის ინტენსივით შეეცდებიან აფხაზეთის პრობლემის მოგვარებას. მაგრამ რუსეთმა, ბუნებრივია, დააყენა საკითხი, თუ რას მიიღება ამის საწინააღმდეგო. ბუში პუტინს შეპირდა, რომ რუსეთი ამერიკის ენერგო-უსაფრთხოების ერთ-ერთი გარანტი გახდება, ანუ რუსეთს ამერიკამ მისცა გარანტია, რომ მის ნავთობსადენს, თუ აფხაზეთის საკითხზე თანამშრომლობა დათანხმდებოდა. ბუშის გარანტია კი ინვესტირებმსგანვე უნდა უნებეს. მე ფიქრობ, ეს თემა ძალიან აქტუალური გახდება უახლოესი თვეების განმავლობაში.

მაგრამ ბუშისა და პუტინის სამიტის შემდეგ სიტუაცია საქართველო-რუსეთის შორის კიდევ უფრო გაუარესდა, დაიწყო დაბობხებისა და შეუარესების სერია. ანუ, რამდენად დიდია რენტენცია, რომელიც მიანიშნებდა, რომ რუსეთი

დათანხმდება საქართველოსთან ურთიერთობების ახალ ფორმებზე, არ ჩანს.

ცხადია, პუტინი ამ საკითხს ასე ხელაღებით ვერ გადაწყვეტს. რუსეთისათვის ამ პროექტზე დათანხმება უკვე ნიშნავს, რომ ის ცალსახად აღიარებს ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენს, რადგან ის იმავე დერეფნის პარალელურად დებს მილს.

გარდა ამისა, ბაქო-ჯეიჰანის ამოქმედებასთან ერთად, მართალია, რუსეთის მხრიდან აგრესია იზრდება, მაგრამ ეს აგრესია ენერჯის უშავეს ამ მილსადენს. სამაგიეროდ კი, მოსკოვი ბევრს კარგავს. იფუქვს ურთიერთობებს დასავლეთთან და, შესაბამისად, იუარესებს შიდა საინვესტიციო კლიმატს.

ასე რომ, რუსეთს, რეალურად, ორი არჩევანი აქვს: ან ჩაშლის ბაქო-ჯეიჰანის პროექტი, ან მიუერთდება მას. ჩაშლა უკვე შეუძლებელია, ამიტომ რჩება ერთადერთი გონივრული არჩევანი.

რუსეთის პროგრესული ნაწილი ხედავს, რომ ამ მიმართულებით უნდა წავიდეს. მაგრამ, რა თქმა უნდა, რუსეთში არიან ძალები, რომლებიც ვითარების ამგვარ შემოხრუნებას ეწინააღმდეგებიან. ცხადია, პუტინს ნავთობის კონკურენტუნარიანობა მნიშვნელოვნად იზრდება და მცირდება რისკები, რაც მათთვის დამატებითი მოგებაა. გარდა ამისა, იმის გამო, რომ ეს ნავთობსადენი მოკლავს, რელიეფი - ხელსაყრელი და სამშენებლო ხარჯი - გაცილებით ნაკლები, სატრანზიტო ტარიფი უფრო დაბალი იქნება, ვიდრე ბაქო-ჯეიჰანზე, ანუ ეს პროექტი იმდენად მომგებიანია, რომ ის კონკურენტისა უფეცს ბაქო-ჯეიჰანს. თუ მულტიპლიკატორის ეფექტსაც გავითვალისწინებთ, ამ პროექტით რუსეთის წლიური მოგება 1,5 მილიარდს მიაღწევს.

პუტინის შეუძლია, მოავაროს აფხაზეთის პრობლემა, რადგან ის მოიგებს ნავთობსადენს და, შესაბამისად, მილიარდ-ნახევარი დოლარს. აფხაზეთის პრობლემის მოგვარებას კი, შეიძლება, ყარაბაღის კონფლიქტის მოგვარება დაკავშირდეს. რუსეთში სარეზიდენტო არჩევნები მოიხდის და ჩვენეთი, ბუნებრივია, ვეღარ იქნება ის თემა, რომელიც პუტინი არჩევნებს მოიგებს. გარდა ამისა, ნავთობის ვერტიკალი (რუსეთი, ირანი, ერაყი, კავკასია, ცენტრალური აზია), რომელსაც მოსკოვი აკონტროლებდა, უკვე აღარ არსებობს. რუსეთმა უნდა იფიქროს იმ რეალურ პერსპექტივაზე, რაც მას ამ ნავთობსადენით გაუჩნდა.

პუტინის შეუძლია, მოავაროს აფხაზეთის პრობლემა, რადგან ის მოიგებს ნავთობსადენს და, შესაბამისად, მილიარდ-ნახევარი დოლარს. აფხაზეთის პრობლემის მოგვარებას კი, შეიძლება, ყარაბაღის კონფლიქტის მოგვარება დაკავშირდეს. რუსეთში სარეზიდენტო არჩევნები მოიხდის და ჩვენეთი, ბუნებრივია, ვეღარ იქნება ის თემა, რომელიც პუტინი არჩევნებს მოიგებს. გარდა ამისა, ნავთობის ვერტიკალი (რუსეთი, ირანი, ერაყი, კავკასია, ცენტრალური აზია), რომელსაც მოსკოვი აკონტროლებდა, უკვე აღარ არსებობს. რუსეთმა უნდა იფიქროს იმ რეალურ პერსპექტივაზე, რაც მას ამ ნავთობსადენით გაუჩნდა.

პუტინის შეუძლია, მოავაროს აფხაზეთის პრობლემა, რადგან ის მოიგებს ნავთობსადენს და, შესაბამისად, მილიარდ-ნახევარი დოლარს. აფხაზეთის პრობლემის მოგვარებას კი, შეიძლება, ყარაბაღის კონფლიქტის მოგვარება დაკავშირდეს. რუსეთში სარეზიდენტო არჩევნები მოიხდის და ჩვენეთი, ბუნებრივია, ვეღარ იქნება ის თემა, რომელიც პუტინი არჩევნებს მოიგებს. გარდა ამისა, ნავთობის ვერტიკალი (რუსეთი, ირანი, ერაყი, კავკასია, ცენტრალური აზია), რომელსაც მოსკოვი აკონტროლებდა, უკვე აღარ არსებობს. რუსეთმა უნდა იფიქროს იმ რეალურ პერსპექტივაზე, რაც მას ამ ნავთობსადენით გაუჩნდა.

ბოლო, როგორ შეაფასებდით "იტერასთან" წარმოებული მოლაპარაკებების ჩაშლას? რატომ იყენებ ასე შემოთხვევითი ამერიკელები - საქართველოში "იტერას" შემოსვლა დიდ პრობლემებს შეუქმნისა და შაჰდენიზს?

ბოლო, როგორ შეაფასებდით "იტერასთან" წარმოებული მოლაპარაკებების ჩაშლას? რატომ იყენებ ასე შემოთხვევითი ამერიკელები - საქართველოში "იტერას" შემოსვლა დიდ პრობლემებს შეუქმნისა და შაჰდენიზს?

ინც უზარმაზარია. საქართველოში ჩადებულ ინვესტიციებზე მცირდება პოლიტიკური რისკი, იკლებს დაზღვევის ფასი, რისკის შემცირება ამცირებს საპროცენტო განაკვეთსაც. საქართველო ინვესტირებისათვის უფრო მიმზიდველი ხდება.

სამხედროების თვალში პუტინმა ყველაზე დიდი დანაშაული მაშინ ჩაიდინა, როცა ამერიკელებს ავღანეთისაკენ დერეფანი დაუთმო. მაგრამ რეალობა ის გახლავთ, რომ მას სხვა გზა არ ჰქონდა, ამიტომ ჩათრევას ჩაყოლა აშკარა იყო. რუსეთს რომ დღეს რამის გაკეთება შეეძლოს, როგორ გგონიათ, არ გააკეთებდა? ...მაგრამ ამის პოტენცია მას უკვე აღარ აქვს.

როგორც კი პუტინმა ანტიდემოკრატიული პროცესები დაიწყო რუსეთში, ნავთობის მსოფლიო ფასი მაშინვე 14 დოლარამდე დაეცა. შესაბამისად, მოსკოვი იძულებული იყო, გამოეცხადებინა, რომ ვერ გადაიხდიდა პარიზის კლუბის ვალებს. რუსეთის ეკონომიკა ძალიან არის დამოკიდებული ნავთობზე და მის ფასზე. განეჭრებულ და იზოლირებულ პოლიტიკას მოსკოვი ვეღარ გააგრძელებს. მყარდება ახალი მსოფლიო ძალრიგი და ამ პროცესის მონაწილეა საქართველოც. რუსეთი ისეთი სახით უნდა ჩაერთოს ამ ახალ წესრიგში, რომ მისი თამაშის წესები ყველასათვის მისაღები გახდეს. ამ წესების ყველაზე მნიშვნელოვანი მახასიათებელი არის ის, რომ მათი განხორციელებაში ყველა მონაწილე იკავებს.

თუ იმ ლოკავს გაეყვებით, რომ რუსეთ-საქართველოს შორის, ახალი ნავთობსადენის საფუძველზე, გარდაამტეხი ცვლილებები უნდა მოხდეს, მაშინ რამდენად არის დაკავშირებული ამ ყველაფერთან აფხაზეთის პრობლემის მოგვარების ახალი მექანიზმები, რომელზედაც ბოლო დროს სულ უფრო აქტიური როლები ახალ ფორმებზე, არ ჩანს.

ცხადია, პუტინი ამ საკითხს ასე ხელაღებით ვერ გადაწყვეტს. რუსეთისათვის ამ პროექტზე დათანხმება უკვე ნიშნავს, რომ ის ცალსახად აღიარებს ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენს, რადგან ის იმავე დერეფნის პარალელურად დებს მილს.

გარდა ამისა, ბაქო-ჯეიჰანის ამოქმედებასთან ერთად, მართალია, რუსეთის მხრიდან აგრესია იზრდება, მაგრამ ეს აგრესია ენერჯის უშავეს ამ მილსადენს. სამაგიეროდ კი, მოსკოვი ბევრს კარგავს. იფუქვს ურთიერთობებს დასავლეთთან და, შესაბამისად, იუარესებს შიდა საინვესტიციო კლიმატს.

ასე რომ, რუსეთს, რეალურად, ორი არჩევანი აქვს: ან ჩაშლის ბაქო-ჯეიჰანის პროექტი, ან მიუერთდება მას. ჩაშლა უკვე შეუძლებელია, ამიტომ რჩება ერთადერთი გონივრული არჩევანი.

რუსეთის პროგრესული ნაწილი ხედავს, რომ ამ მიმართულებით უნდა წავიდეს. მაგრამ, რა თქმა უნდა, რუსეთში არიან ძალები, რომლებიც ვითარების ამგვარ შემოხრუნებას ეწინააღმდეგებიან. ცხადია, პუტინს ნავთობის კონკურენტუნარიანობა მნიშვნელოვნად იზრდება და მცირდება რისკები, რაც მათთვის დამატებითი მოგებაა. გარდა ამისა, იმის გამო, რომ ეს ნავთობსადენი მოკლავს, რელიეფი - ხელსაყრელი და სამშენებლო ხარჯი - გაცილებით ნაკლები, სატრანზიტო ტარიფი უფრო დაბალი იქნება, ვიდრე ბაქო-ჯეიჰანზე, ანუ ეს პროექტი იმდენად მომგებიანია, რომ ის კონკურენტისა უფეცს ბაქო-ჯეიჰანს. თუ მულტიპლიკატორის ეფექტსაც გავითვალისწინებთ, ამ პროექტით რუსეთის წლიური მოგება 1,5 მილიარდს მიაღწევს.

რამდენ ხანში შეიძლება ამ ეტეების განხორციელება და რა როლი შეიძლება შეასრულოს მან რუსეთის არჩევნების წინ?

ბოლო, როგორ შეაფასებდით "იტერასთან" წარმოებული მოლაპარაკებების ჩაშლას? რატომ იყენებ ასე შემოთხვევითი ამერიკელები - საქართველოში "იტერას" შემოსვლა დიდ პრობლემებს შეუქმნისა და შაჰდენიზს?

ბოლო, როგორ შეაფასებდით "იტერასთან" წარმოებული მოლაპარაკებების ჩაშლას? რატომ იყენებ ასე შემოთხვევითი ამერიკელები - საქართველოში "იტერას" შემოსვლა დიდ პრობლემებს შეუქმნისა და შაჰდენიზს?

ბოლო, როგორ შეაფასებდით "იტერასთან" წარმოებული მოლაპარაკებების ჩაშლას? რატომ იყენებ ასე შემოთხვევითი ამერიკელები - საქართველოში "იტერას" შემოსვლა დიდ პრობლემებს შეუქმნისა და შაჰდენიზს?

ინც უზარმაზარია. საქართველოში ჩადებულ ინვესტიციებზე მცირდება პოლიტიკური რისკი, იკლებს დაზღვევის ფასი, რისკის შემცირება ამცირებს საპროცენტო განაკვეთსაც. საქართველო ინვესტირებისათვის უფრო მიმზიდველი ხდება.

კასპიის ნავთობისა და გაზის საბოლოო მომხმარებელი ევროკავშირის ქვეყნები უნდა იყვნენ. ამ ფონზე, პარადოქსულად ჩანს ის, რომ ამერიკა გაცილებით უფრო აქტიურია, ვიდრე ევროპა.

უნდა ითქვას, რომ მილსადენების დივერსიფიკაციის პირველი პროექტი სწორედ ევროკავშირმა დააფინანსა. პიონერი სწორედ ის გახლავთ. თანაც, მაშინ საუბარი მხოლოდ ნავთობზე იყო. ევროკავშირის პროგრამები გახლავთ ტრასეკა და ინოვეტიცი. ახლა, როდესაც საქმე გაზსაც ეხება, რომელიც უფრო მეტად აინტერესებს ევროპას, იგი გაცილებით აქტიური გახდება. შაჰდენიზის პროექტი არის ევროკავშირის პროექტი.

თუნდაც ის რად ღირს, რომ, საბერძნეთ-თურქეთის ურთიერთობების დარეგულირების მიზნით, ევროკავშირმა ნევრობის კანდიდატა სი-აში შეიყვანა კვიპროსი. ეს საკმაოდ ნიშანდობლივი ფაქტია.

ევროპა, სულ ახლო მომავალში ნატო-ცა და ევროკავშირით უფრო აქტიური გახდება ჩვენს რეგიონში, რომელიც, დროა, არა სამხრეთ კავკასიად, არამედ სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპად მოვიხსენიოთ.

ეს ძალიან ოპტიმისტური სცენარია. როგორ შეიძლება სიტუაცია განვითარდეს პესიმისტური სცენარის შემთხვევაში? რამ შეიძლება შეუშალოს ხელი სიტუაციის იმ მიმართულებით განვითარებას, რომლის მონახაზიც თქვენ გააკეთებთ?

გარე ფაქტორებიდან - რუსეთმა, თავისი სამხედროებითა და რეაქციულმა ძალებით. თუმცა, სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპად მოვიხსენიოთ.

გავიხსენოთ, რუსი მაღალჩინოსნების განცხადებები, რომ ბაქო-ჯეიჰანი მათ ინტერესებს ყველაზე მეტად იგი უზერსპექტივოა და ასე შემდეგ. ნელ-ნელა ისინი მიდიან იმის აღიარებაში, რომ, ბოსფორიდან წლურად 60 მილიონი ტონა ნავთობის მოცილებით, ბაქო-ჯეიჰანმა რუსეთს დიდი საქმე გაუკეთა.

შიდა ფაქტორებიდანაც - რუსეთი. ჩვენი პოლიტიკოსების მოზრდილი ნაწილი ხელდასხვას ახლავს რუსეთში იღებს. მაგრამ კრემლის ახლანდელი თამაში - ნაგებობა თამაში, საქართველოში დესტაბილიზაცია აღარ მოხდება, პირიქით, უნდა დაიწყოს ძალიან დინამიური კონსტრუქციული პროცესი.

შიდა ფაქტორებიდანაც - რუსეთი. ჩვენი პოლიტიკოსების მოზრდილი ნაწილი ხელდასხვას ახლავს რუსეთში იღებს. მაგრამ კრემლის ახლანდელი თამაში - ნაგებობა თამაში, საქართველოში დესტაბილიზაცია აღარ მოხდება, პირიქით, უნდა დაიწყოს ძალიან დინამიური კონსტრუქციული პროცესი.

გოგონის სტუდია

50 წლის ნინო

ინტერვიუ ლაო გუდიაშვილთან (1975)

დღეს - ცოლ-შვილთან ერთად

პაატა ნაცვლიშვილი: "სამოგავლო საქმიანობის საქთივლად ნარსულის ცოდნასაა საქრო"

მამინ არ იყო მოდელი სიტყვები პრომოუშენი, დედლაინი, ფაილი. მამინ იყო
ლინოტიპი, საჯარო ბიბლიოთეკა და იწყებოდა ეროვნული მოძრაობა. დროს
მინცდავამინც არ უფროხილდებოდნენ იმიტომ, რომ ინტერნეტში არ
ეჩქარებოდათ. ეს კაცი ერთხანს გემზე მატროსად მუშაობდა, ჰოდა, მისი
გემში, რომელიც არც თითონ იყო და არც ალისფერი იალქნი ჰქონდა,
ეგვიოსის ზღვაში სამხედრო წვრთნების კვადრატში აღმოჩნდა. 4 საათის
მანძილზე ესროდნენ, როგორც ცოცხალ სამიზნეს. ძლივს გააგებინეს
სამხედრო გემებს, რომ ცოცხალი სამიზნე კი არა, ცოცხალი ტანკერი იყვნენ.
მამინ ეს რომ არ გაეყოთ, არც ინტერვიუ შედგებოდა და არც იმდენი რამ,
რასაც ქვემოთ გვიამბობთ პაატა ნაცვლიშვილზე (აქვე მიგასწავლით წიგნს
“ვინ ვინაა საქართველოში”, სადაც პაატას შესახებ ყოველივეს წერია
ამოკითხავთ. ამხელა ბიოგრაფიის ადგილი ჩვენ არ გვაქვს!).
პაატა ნაცვლიშვილს 50 წელი შეუსრულდა.

გინყალეთ. მინდა, ვისარგებლო შემთხვევით
და თქვენი გაზეთის მეშვეობით
კიდევ ერთხელ გადავუხადო მადლობა
“დილის გაზეთის” რედაქტორს მანანა
კარტოზიას არა მარტო ამ წიგნის გამო-
ცემისა და მისი შთაბეჭედივი პრეზენტა-
ციის მონაწილესთვის, არამედ საერთოდ
ასეთი პრეცედენტის შექმნისათვის
ჩვენს უფრანგულსტურ ოჯახში.

**- თქვენზე ამბობენ, კომპიუტერული
დაკაბადონების პიონერი...**

- დიას, მაგრამ საქართველოში. იმბა-
ნად “სამშობლოსთან” ერთად ვრედაქ-
ტრობდი გაზეთი “ნატურისთვის”. რომელიც პირველი დამოუკიდებელი და
კომერციული გაზეთი იყო საქართვე-
ლოში. სწორედ ამ გაზეთში გამოვიყე-
ნეთ პირველად კომპიუტერული ტექნო-
ლოგია. პეიჯებიკრის ერთ-ერთი პირ-
ველი ვერსია გვექონდა და ხელის სკანე-
რი. გვიანდელიდობდი ქართული კომპიუ-
ტერული პროექტების შექმნაშიც. იმ პირ-
ველი ნაბიჯებისა ჩვენთან ერთად იყო
იმ დროისათვის ლამის ერთადერთი
ქართული პროექტიონალი პოლიგრა-
ფისტი ჯემალ ქარაზანიშვილი, კომპიუ-
ტერული ფირმა “რეკო” და კომერციუ-
ლი ფირმა “ვესტა”.

**- პრობლემებზე ვისაუბრეთ, მაგ-
რამ კარგიც ხომ აქვს დღეს ქართული
ურნალისტიკა?**

- (პაუზა) ბევრი რამ ბევს კარგი. პირ-
ველი ისაა, რომ იგი მოხელე თავისი
მკითხველებისა და პროფესიული სინ-
დისის წინაშე ანგარიშგადასცემდა.
თუცა, არის შემთხვევები, როცა ამას-
თანვე პრესა გამოცემის, ანუ დამ-
ფინანსების წინაშე ანგარიშგა-
დებულა. მეორე და მთავარი სიკეთე
სიტყვის თავისუფლებაა. სიტყვისა და
არა პრესის. სიტყვის თავისუფლება ინ-
ტერნეტში კატეგორიულად, პრესისა –
სოციალურ-პოლიტიკური. ჩემი აზრით,
პრესის თავისუფლება საერთოდ არ არ-
სებობს!

“შპონი”

ვისაც ათიოდე წლის წინ სტამბაში
უშუალო, ეცოდინება, რა არის “შპონი”
- ესაა ფორთხა, რომელსაც სტრიქონებს
შპონის დებენ საგაზეთო ფართის ასათვი-
სებულად. ამას კომპიუტერულ ენაზე ინ-
ტერნეტში უწოდებენ “გაზაფხულს”, “ახალ-
დავროს კომპიუტერის” გაზეთი უკვე
გადიდა, როცა დამკაბადონებელმა,
რატომაც, სტრიქონებს შპონის ერთი
შპონი კიდევ ჩაჭდა. აღმოჩნდა, რომ
ასი მ-ს თავი ჩამოეჭრა. ეს კი მოხდა
ფრაზაში - “სრკ უნდალესი საბჭო”, რო-
მელიც “სრკ უნდალეს საბჭო” გადა-
წერა. ჩვენს შპონში, რომ ეს რედაქციის მი-
ერ წინასწარ განზრახული ქმედება იყო
და კარგა ხანს ავიწყობდნენ რედაქ-
ტორს, რომელსაც არც კი უფერია,
ასეთი სერიოზული გაზეთი ასეთი არასე-
რიოზული შეცდომა შეტანულად გაუ-
ნაღებია. პირდაპირ ავალბდნენ ამ “საბოგ-
არ” მომწყობი დამკაბადონების მოხს-
ნის ბავშვისთვის გაზეთში მთავრე-
დაქტორს. იქ უკვე სტამბის სუნი “მო-
ვინამლ”. მამინ სერიოზულად ვფიქ-
რობდი მატროზობაზე, ამის ყველანაირი
საფუძველი მქონდა ოჯახიდანაც, გა-
ნათლებითაც და ა.შ. მაგრამ, როგორც
ჩანს, მანც მაცდუნებელია მერველა-
ნად მატროზობაზე გაზეთში რედაქ-
ტორი უნდა გავმხდარიყავი. ბავშვობი-
დაც მქონდა უფრო და საუბარდებელი
მქონდა, ყველაფერზე დავდიოდი - ცეკ-
ვა, ბიოლოგია, მხატვრობა, მხარეთმ-
ცოდნობა, თეატრი, ჭადრაკი... ამ “გა-
ზაფხულმა” კი ეს ჩემი ყველა ინტერესი
ერთად მოიცვა და დავინახე, რომ ამ
პროექტით ჩემს მრავალმხრივ მისწრა-
ფებებს დავიცმყოფილებდი.

**- რომელი იყო თქვენი პირველი გა-
ზეთი?**

- არ მახსოვს, როდის გაეკეთე პირ-
ველი გაზეთი, თუმცა მახსოვს, რომ ის
პირველი და ინტერნეტში შესეს გასაკეთე-
ბელს! ეს ყველაფერი დიდ გაგულნას ახ-
დენს ჩვენი პრესისა და მასობრივი ინ-
ფორმაციის საშუალებების დონეზე სა-
ზოგადოდ.

**- მე კი ვიტყვი, რომ მეოთხე ხე-
ლისუფლებას დღეს დანარჩენ სამხე-
დაცულს აქვს.**

- მართალია, მაგრამ ეს უწინარესად
იმ სამის ნაკლია და არა მეოთხის დამსა-
ზურუნა. ისე, დღეს თუ ვინმე და რამე მუ-
შაობს საქართველოში, მაშინვე
- რომელ გაზეთს კითხულობთ ყვე-
ლაზე ხშირად?

- ყველა გაზეთს ვკითხულობ, რად-
გან პროფესიონალი ვარ და თქვენი პირ-
ველი შეკითხვის მიუხედავად, ვერ ის-
ტორიაში არ გადავბარგებულვარ. ყვე-
ლაზე მჭიდრო ურთიერთობა კი “დილის
გაზეთთან” მაქვს. ამის დასტურია ეს
წიგნიც, რომლითაც, მგონი, გული გა-

პრეზიდენტი ვარ და სამოცდაათამდე
ქართული მარკის დინამიკის ავტორი...
მოკლედ, ერთ-ერთ ასეთ უფრას უწერა
“ახიკის რედაქტორი” და ამ წარწერის
გაკეთებიდან 10-12 წლის შემდეგ ის უფ-
რა კარგად ამოვიკითხე, როცა მართლა
“ახიკის” რედაქტორი გახდი.

- ახლა თუ გაქვთ ასეთი უფრო?

- ...ჰო, არის რამდენიმე.
**- აურაცხელი ინტერესებიდან მა-
ინც გვენებოდათ გამორჩეული...**

- ახლა საბიბლიოთეკო და სამხედრო-
ლო საქმიანი დანიშნულებით, კიდევ
საგამომცემლო ბიზნესით. ახლაგაზრ-
დობაში ალბინიზმი და ჭადრაკი მიტა-
ცებდა, ფეხბურთის ვიამპობდა, უცხო-
ეთშიც კი ვითამაშე საბჭოთა კავშირის
ურნალისტიკა და ტურისტთა გუნდში.
მამინ არ მგონია, ჩემი ურნალისტიკური
ინტერესების სფეროში სპორტიც თუ
შემოვიდოდა. მერე აღმოჩნდა, რომ საბ-
ჭოთა პრესაში ძველი იყო ის წერა, სა-
კუთარ თავთან პირნათელი რომ დარჩე-
ნილიყავი. რაღაც უნდა გეტვალთობდა,
რაცაც ისეთი უნდა დავგწერა, შენ თე-
ონაზე რომ არ გვაროდა. სპორტი, ამ
მხრივ, ოპონი მგონია, მაგრამ აღმოჩნ-
და, რომ, ცენზურისა და იდეოლოგიის
თვალსაზრისით, სპორტშიც მძიმე სი-
ტუაცია იყო. თუ, ვთქვათ, თბილისის
“დინამო” მოსკოვის სპარტაკს მოუგებ-
და, ვერ დანერდი, რომ შეტევაზე
რუსებს მოუგებ, ერთი ასეთი შემთხვევა
მახსენდება. “მართებში” ვმუშაობდი.
კოტე კაიხურაძე იყო, ქართველი მოჭად-
რავე - ჩემი უკანასკნელი. შედეგობა ცხოვ-
რობდა და ახლაც ცხოვრობს. თბილისში
დავინერდი ჩამოვიდა და ვიქტორ გოგ-
ლიძის მემორიალზე ბუხუტი ახალგაზრ-
დის ვითამაშე. დაახლოებით ასეთი რამ
დავინერდი “სოხუმის ქანაზი სახელობის
თავისუფლების ბრძოლისთვის ხვდებო-
და ორი ქართველი მოჭადრავე - ბუხუტი
გურგენიძე (საბჭოთა კავშირი) და კოტე
კაიხურაძე (შვეიცარია)” - და მამულქის ამა-
გი ვითამაშე. ესეც კი აღმულქი იქნა
ისე, თითქოს, რაღაცის საფუძველებს
ვარყვედი. სხვათა შორის, მამულქის
თავა დღესაც ძალიან მაინტერესებს.
როლი ოლიმპიადებზე ქართველები
სხვადასხვა ქვეყნის სახელით რომ გამო-
დებიან და ა. შ. მოკლედ, აღმოჩნდა, რომ
სპორტშიც არ იყო ცენზურისაგან და
იდეოლოგიური პრესისაგან თავისუფ-
ლო, თუმცა არაღალატურად “მართებ-
ში”, ამ მხრივ, მეტი თავისუფლება იყო.

- თქვენ შპონს აქვს უფრო?

- კი, უფრო ბევრი აქვს. თეონა ახლა
16 წლისაა. სწავლობს “შპონის სკო-
ლაში” და ნიკოლაის სახელობის სა-
ხატრო სასწავლებელში. იცის რუსუ-
ლი, ინგლისური და ფრანგული ენები;
სწავლობს გერმანულს; უნდა სპარსუ-
ლისა და იპორთის სწავლაც; დაეუფლა
მინანქარა... არის საქართველოს ორი სა-
ფოსტო მარკის ავტორი, რომელიც
ლოტოვილ ბავშვთა დასახელებულად
დაბეჭდა ონისიფის ეგიდით. ეს მარკე-
ბი მე შემეშვეს და ჩავთვალე, რომ
ბავშვის ნახატი უფრო მოუხდებოდა. მი-
სი ასაკისთვის მარკების კარგი კოლექ-
ციაც აქვს.

**- ის მერამდენ ინტერვიუა თქვენ-
თვის.**

- მეათეც არ იქნება. ძალზე იშვია-
თად ვაძლევ ინტერვიუს, იმიტომ, რომ
თუ რამე მაქვს სათქმელი, თავად, კო-
ლევის დახმარებით ვარყვებ, შემოიღია
ამის გაკეთება. ეს ჩემი ხელბაა.
**- არ არსებობს დიდი და პატარა
როლები, არსებობენ დიდი და პატარა
მსახიობები...” - ამის ურნალისტიკური
პერიფრაზი.**

- არ არსებობენ დიდი და პატარა
გაზეთები, არსებობენ დიდი და პატარა
ურნალისტიკები, გნებავთ - რედაქ-
ტორები.

დატვირთვა
ერთხელ, სამი გზაბნეული სტუდენ-
ტი გოგონა მივიდა იმ დროისთვის ძალზე
პოპულარული ახალგაზრდული გაზეთის
რედაქტორთან. კაბინეტში აწურულა
სტუდენტებმა ამოღებულს - თქვენი
გაზეთის მიზნით, ჩურჩხულები წაიღო.
ზადანაზრდი უფლის დაბნედას კი წივ-
ნებში, მუხუცებში, კინოფარტებსა და
სუნეირებში აპირებდა. საზღვარზე სა-
ნიხლად გაუკვირდა ჩურჩხულის და-
ნახვა და სანამ არ დარწმუნდნენ, რომ ეს
ამერიკის არ აფეთქებდა და მის სახელ-
მწიფობობობას საფრთხეს არ შეუქმნი-
და, არ გაატანეს.

ჩურჩხულა
ამერიკის შეერთებულ შტატებში
პირველი მოგზაურობისას (1981 თუ
1982 წელი იყო), საცემში ფულის და-
თვლის მიზნით, ჩურჩხულები წაიღო.
ზადანაზრდი უფლის დაბნედას კი წივ-
ნებში, მუხუცებში, კინოფარტებსა და
სუნეირებში აპირებდა. საზღვარზე სა-
ნიხლად გაუკვირდა ჩურჩხულის და-
ნახვა და სანამ არ დარწმუნდნენ, რომ ეს
ამერიკის არ აფეთქებდა და მის სახელ-
მწიფობობობას საფრთხეს არ შეუქმნი-
და, არ გაატანეს.

გიორგი გვანაშიას სვეტი

ჰინინი სკოპია ღონესა

მთელი ერთი კვირაა ქართული პრესა ჩვენი მორაგებების ბრწყინვალე გაზარდევებს ასე აფასებს: "ამერიკიდან საქართველოს ველარავენი შეხედავს, როგორც მეორეხარისხოვან ქვეყანას", "დღეიდან საქართველოს გაგონებაზე მხოლოდ პანკისის ხეობა არ გაასხენდებიათ".

არ "გამოგვიდის" ზომიერება არც მწეხარებაში, არც ლხინში. ზომიერებას, ეტყობა, მართლაც მხოლოდ სიმღერაში ვიკავით. იმ სიმღერაში, რომელიც "იამპარიოტოვი" სტადიონის ჩაბნელებამდე, მერე კი, ქართველ ბორჯალალო-სანთა გამარჯვებამდე ისმოდა კონსერვატორიაში, სადაც მრავალხმიანობის საერთაშორისო სიმპოზიუმში ჩატარდა. იქ, ქართველებთან ერთად, ქართულ სიმღერას მღეროდნენ ამერიკელები, იაპონელები, ფრანგები, ავსტრალიელები. ეს ხალხი საქართველოს არ უყურებდა, როგორც "მეორეხარისხოვან ქვეყანას", ეს ხალხი ამტკიცებდა, უნიკალური კულტურა გაქვითო... მაგრამ ქართულ სიმღერაში მეფარებული ორმოცამდე უცხოელი "შერევილის" აზრი ნაკლებად გვავანტირებს. ჩვენთვის ის უფრო მნიშვნელოვანი იყო, თუ როგორ შეაფასებდა "ლოკომოტივის" სტადიონის ჩაბნელებას, ან ქართველი მორაგებების გამარჯვებას რუსული პრესა.

ეტყობა, არა მარტო რუსეთი "არ გვიმეებს", ჩვენც არ გვიინდა რუსეთიდან თავის დაღწევა. და აბა, სად გაგიმეებს, როცა ხედავს, რომ ვერ ელევია.

მრავალხმიანობის სიმპოზიუმზე ქართული სიმღერის შემსრულებელი რუსული კოლექტივები არ ჩამოსულან (არა მგონია, რომ ასეთი ანსამბლი დღეს ბუნებაში არსებობდეს). მაგრამ ჩამოვიდა, მაგალითად, იაპონური ანსამბლი "იამპარიოტოვი". ცნობილია, რომ იაპონელებს უჭირთ უცხო ენების სწავლა, მაგრამ ქართულ სიმღერას რომ მშვენიერად აგუგუნებენ, ამ სიმპოზიუმზე ნათლად გამოჩნდა. თუმცა, ერთია ბუნებრივი სიხარული, როცა უცხოელები მეგრულ, სვანურ, გურულ სიმღერებს შემოსიხებენ ხოლმე, და მეორეა ამ "შერევილებთან" ურთიერთობის სურვილი. სურვილი ურთიერთობისა არა იმასთან ვინც გვბრძობს, დაცინის, არამედ იმასთან, ვისაც უყვარხარ.

მგონია, რომ დღეს საქართველოშიც კი აღარაფერ ამტკიცებს, რომ მრავალხმიანობა ერისმომართაზე უფრო მაღალგანვითარებული სტადიაა. მგონია, ყველა შეთანხმდა, რომ ქართული პოლიფონიის უნიკალურობას ხმების რაოდენობა კი არ განსაზღვრავს, არამედ კომპოზიციის ხარისხი, მოღვაწეც (ვისი მაღალი დონე და ა.შ. (თუმცა, სიმპოზიუმის მონაწილეებისადმი გაგზავნილი წერილში, ედუარდ შევარდნაძე ტრაბახობდა, "გურულესს თოხმხინი სიმღერაც ვაგაქვს"). ჩინეთის მუსიკალური კულტურა, მაგალითად, ერთხანია, რაც, ცხადია, არ ნიშნავს იმას, რომ ჩინური, ან თუნდაც სომხური, თუ აზერბაიჯანული სასიმღერო ფოლკლორი ქართულზე უკეთესია, ან უარესია... თუმცა, მრავალხმიანობა მაინც უნდა გამოხატავდეს ერის ცნობიერებას. რა არის ეს? ურთიერთობის ხელოვნება? "მთლიანი", რომელიც "ცალკულს" არსებობის უფლებას უნარჩუნებს? სხვისი მოსმენის უნარი და ამავე დროს ("სიმულტანეურად"), საკუთარი ხმით ცხოვრება? და თუ დღევანდელ დასავლურ კულტურაში (და არა მარტო მუსიკაში, კინოშიც, მაგალითად) ამკარად შემიწვება მრავალხმიანობით დანერგვა, ეს იმიტომ ხომ არა, რომ გაძლიერებულმა ინდივიდუალიზმმა, ერთულის უპირატესობამ, მთლიანად შედარებით (ამ მხრივ რატომღაც სულ დრავის) "ამერიკული ტრაგედია" მაგონდება ხოლმე, უამრავი პრობლემა შექმნა ადამიანების ურთიერთობაში. ისინი ჩამოდიან საქართველოში და ამბობენ, თქვენი ქვეყანაში არა დრო, არამედ ურთიერთობები ფასობს, ბედნიერები ხართო... ჩვენი კი მათთან გაგრძობა; "არ მინდა ცხოვრება ქვეყანაში, სადაც "პანკისი" და ჩაბნელებული სტადიონები"... ისინი "მრავალხმიანობის", "ქართული ხელი ხმალს იკარს" აგუგუნებენ, ჩვენ კი Gazeta.ru-სა, Lenta.ru-ში "დევანანალიზი", ნერვებს ვიშლით, როცა "არასრულფასოვან ერად" გვახსილავენ და ლამის ევროკავშირში შესვლის ტოლფასად აღვიქვამთ რუს რაგბისტებთან ქართველების გამარჯვებას.

ჩვენ დღეს ჰინინი სიმღერაც არ შეგვიძლია. ფაქტობრივად, არ გვაქვს ჰინინი ხალხს, რომლის სიმღერაც "ოუნესკომ" კაცობრიობის ზეპირი და ხელთუქმნელი მემკვიდრეობის შედევრად გამოაცხადა. ჩვენ გვაქვს "ჩაკრული", რომელიც მრავალხმიანობის სიმპოზიუმის დასკვნით კონცერტზე ყველა მონაწილემ ერთად დააგუგუნა. იმ საღამოს მე იაკობ გოგებაშვილის სიტყვები გამახსენდა: "ხალხური სიმღერა ამოიშრება გონებას ყოველს შემწუხებელს აზრსა".

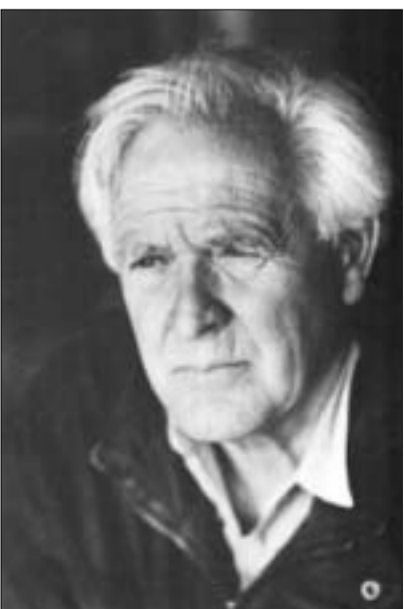
ამ შემთხვევაში ქართულმა სიმღერამ "შემწუხებელი აზრებისგან" არა მარტო ქართველები, არამედ სხვადასხვა ქვეყანაში მცხოვრები "შერევილებიც" გაათავისუფლა. სკანაბრადა ამას "კასახიონისება", "გამონათება", ან თუნდაც, "კათარზისი" შექნა... და თუ საქართველოს გაგონებაზე ვინმე მხოლოდ "ლოკომოტივის" ჩაბნელებულ სტადიონს ხედავს, ეს იმას ნიშნავს, რომ მას საერთოდ არა აქვს სინათლის დანახვის უნარი.

კალენდარი

19 ოქტომბერი

"ჯაშუში, რომელიც სიცვიდან შემოვიდა" – ასე ეწოდება დევიდ ჯონ მურ კორნუელის, იგივე ჯონ ლე კარეს მესამე რომანს, რომელმაც მწერალს მსოფლიო აღიარება მოუტანა. "მოდი, ერთ რაღაცას გეტყვი ჩემს შესახებ, ბევრს არა, მაგრამ, მგონი, ეს საკმარისი უნდა იყოს", – წერს ერთ-ერთ ინტერვიუში მწერალი, რომელიც, როგორც წესი, დუმილს ამჯობინებს ხოლმე, - "მე მემახიან მწერალს, რომელიც ჯაშუშად გარდაიქმნა. არ არის მართალი. მე ის მწერალი ვარ, ვინც ახალგაზრდობაში გარკვეული წლები ბრიტანულ სადაზერწო სამსახურში გაატარა. ეს წლები წარუმატებელი იყო, მაგრამ პიროვნების ჩამოყალიბებაში დიდი როლი ითამაშა. ესაა და ეს."

ინგლისელ მწერალს, ჯონ ლე კარეს დღეს 71 წელი შეუსრულდა. **ჯონ ლე კარე** 1931 წლის 19 ოქტომბერს დაიბადა

"აჯიკა" - ტახილ-მნარა ერთობლივი ქართულ-აფხაზური პროექტი

ომით გამოწვეული სტრესის გამო, თურმე, აფხაზეთში ბავშვები ველარ თამაშობენ. თამაშს მათ კონფლიქტის ზონაში ჰუმანიტარული მისიით ჩასული უცხოური ორგანიზაციების ინსტრუქტორები ასწავლიან. ძნელია, შენთვის უცხო რეცეპტებით, ე.წ. "ტრენინგებით", სცადო, რომ გაიღმო, ითამაშო, ან შერიგებისკენ გადადგა ნაბიჯი.

თორნა ჭავჭავაძე

ლოგო, რომელიც ამ სტატიას ახლავს, ორიგინალში უფრო ეფექტურია და კომპიუტერში დამუშავებული, ორი წითელი წინაკისიდან მიღებული წითელი გულის ფორმას წარმოადგენს, რომელსაც ყოველი ქართველისა თუ აფხაზისათვის კარგად ნაცნობი ტექსტი ახლავს: "რაც მტრობას დაუნერგვია, სიყვარულს უშენებია."

წითელი ფერი, გულის ფორმა, სიყვარული, სიძულველი და, ბოლოს და ბოლოს, წინაკა - ეს ხომ ლაკონურად გამოსახული ქართულ-აფხაზური ურთიერთობაა. ლოგო, ღია ბარათების სახით, მისმა ავტორმა, მხატვარმა მამუკა ჯაფარიძემ სოხუმში გააგზავნა - ეს კი უკვე აქცია.

ეს კონცეფცია გაჩნდა ჩემთან, სახელოსნოში, სადაც მხატვრები ვიკრიბებით ხოლმე, ვსვამთ არას, ვსაუბრობთ ომზე და აფხაზეთზე და ზედ ცხარე წინაკასა და სადღეგრძელოებს ვაყოლებთ. სახელოსნოში, სტუმრებს შორის, სწორად არის ხოლმე ერთი ინგლისელი გოგო, სახელად ჩარლი, რომელიც "კონფლიქტის" ზონაში (აფხაზეთში) ჰუმანიტარული მისიით ჩამოყვება ერთ-ერთ უცხოურ ორგანიზაციას. სწორედ ჩარლისთან ერთად ნავედი "დეზერტერის ბაზარში" და სწორედ აფხაზეთიდან დევენილისაგან ვიყიდვით წითელი წინაკა, რომლისგანაც შემდეგ ეს ლოგო შექმენი, – მიამბობს მხატვარი. მისმა ნაამბობმა, რატომღაც, ჰუმინგუეის მოთხრობა "პეგელა და ტანკი" და კიდევ პიკასოს, თავდაპირველად ტუშში შესრულებული, "მშვიდობის მტრები" გამახსენა (მერე ცნობილ პლაკატად რომ იქცა).

დევენილები და ინგლისელი გოგო, ანუ სამშვიდობო მისიით ჩამოსული უცხოელი – ისევ და ისევ აფხაზეთის კონფლიქტთან კავშირი.მამუკა ჯაფარიძე კონცეპტუალისტი არტისტი. მის ყოველ ნამუშევარში, ერთი შეხედვით, უმნიშვნელო ნიუანსიც კი, ყოველთვის, მხატვრის მიერ წინასწარ განსაზღვრული კონტექსტის ლოგიკური ნაწილია. გამოსახვისთვის ის ალტერნატიულ ფორმას – აქციას, პერფორმანს ირჩევს და მიიჩნევს, რომ თანამედროვე არტისტის ნამუშევარმა სტიქიურად, ანარქიულად უნდა შეაღწიოს სივრცეში და მასში გარკვეული რეაქციაც უნდა გამოიწვიოს.

ამჯერად, მხატვრის ასეთ რეპლიკაზე, როგორ რეაქცია უნდა ველოდეთ ადრესატისაგან? ეს ხომ უფრო მათი გამონკვევია, ვინც კონფლიქტის კონსერვაციით ემყოფება.

ის, რომ წინაკა მწარეა და თანაც ორივე ხალხს გიყვარს, კარგი მიგნებაა – ასე შეაფასა მამუკა ჯაფარიძის ნამუშევარი ფსიქოლოგმა გაცა ნიყარძემ, რომელიც "კონფლიქტებისა და მოლაპარაკებების კვლევით ცენტრის" ანალიტიკური ჯგუფის ხელმძღვანელიცაა, შემდეგ კი დასძინა: "დღეს ჩემი კოლეგა ჩამოვიდა აფხაზეთიდან, რომელს თქვითაც, იქ ოფიციალური ანტი-ქართული პროპაგანდა მიმდინარეობს, საზოგადოებრივი განწყობა მიღობილია. ძნელია, აფხაზეთის მხრიდან მოიპოვო პარტნიორი, იქ საბჭოთა რეჟიმის ნაგრძალია. არც ჩვენს ხელი-სუფლებას აქვს რაიმე კონკრეტული პოლიტიკა კონფლიქტის მოსაგვარებლად. იქნებ, კონფლიქტის მოგვარების ასეთმა ალტერნატიულმა მეთოდმა უფრო გააღვივოს ყინული. ჩვენი ცენტრის სოციოლოგიური გამოკითხვების

მამუკა ჭავჭავაძის "წინაკის გლო"

ბოლო მონაცემებით კი, ძალის გამოყენებით აფხაზეთში დაბრუნებას მოსახლეობის 55 პროცენტზე მეტი არ უჭერს მხარს.

"კონფლიქტის მტრის ხატის არც-ნაბომა ამწევავენს, რომელიც, მასმედიაზე დაყრდნობით, ხელისუფლების პროპაგანდამ შექმნა. ვიდრე მტრის ხატისაგან ჩვეულებრივი მოკვდავი ადამიანის სახეს არ მივიღებთ, ეს კონფლიქტი არ დასრულდება. მამუკა ჯაფარიძის ეს ნამუშევარი, უპრეტენზიოდ და მიამიზტრად, სწორედ ამ თვისებაზე – ადამიანურობაზე შეგვახსენებს," – ამბობს პოლიტიკისეული ახსნა გამახსენდა, რომლის მიხედვითაც მეორე ლოკის მიშვერა პასიურობისაკენ მოწოდება კი არაა, როგორც მიანიშნა, არამედ ძალადობის აბსურდულ ქვეყნის საუკეთესო კლასიკური მაგალითია.

იმედია, მხატვრის ეს ტეტილ-მწარე ღია ბარათი, რომელიც ჯერ-ჯერობით მისი პროექტის პირველი მესოჯია, აბსურდულად აქცევს ძალადობას და აუცილებლად მიაღწევს ადრესატამდე.

პელები ნოტონი და ლამაზმანები

ლამაზი მანდილსონების ეს საიდუმლო ნოტონმა ჟურნალისტთან საკუთარ ავტობიოგრაფიაზე საუბრისას გახსნა: "რა უნდა მივუპოო ჩემს ავტობიოგრაფიას? რომ ამ ოცი წლის მანძილზე ვემუშაობდი სამხრულად მოსაწყენ პოლიგუდულ ლამაზმანებთან, რომ ახლა უფრო მეტ ფულს ვაკეთებ და მხოლოდ პირველი კლასით დაფორინა? სხვა უფრო მნიშვნელოვანი არაფერი მომხდარა, – განაცხადა მან.

აღსანიშნავია, რომ ნოტონის გამაზრებელი გამოიყვანა ბერლინი ორი წლის წინ გაიხსნა. მან საზოგადოებაში მსოფლიოში გამოგანთქმული შიშველი დღეები იხილა. თუმცა, ნოტონი ტერმინს - ერთკუთხედიანი რეზიანა აკონტრესტებს. "გეზოზელა ეგ სიტყვა. მოდით, სესხე ვისაუბროთ, აი, აქ კი ვიცი, რაც იგულისხმება", - დაიბნენ ის. ხომ ხედავთ, უცნაური ნოტონი არც სიმბერში იცვლება...

პელები ნოტონი

ერთი ფანდური და გადასტვირდი

კუნძულ როდოსზე სამი ზღვის ქვეყნების ფესტივალი იწყება

ზუსტად ათი წლის წინ, პირდაპირი და გადატანილი მნიშვნელობით, ერთ შევენიერ დღეს, ბალტიის ზღვის ქვეყნების მწერლებმა და მთარგმნელებმა შედეგის პატარა ქალაქ ვიბორში ბალტიის ზღვის ქვეყნების მწერალთა და მთარგმნელთა ცენტრი დააფუძნეს.

თამარ სხიხიძელი

1996 წელს, ე.ი. თოხი წლის შემდეგ, ცენტრის ბალტიის სივრცე აღარ იყო და ფრთები უფრო მძლავრად მოიქნია: სხვადასხვა ქვეყნის 400-მდე მწერალი ოდესაში შეიკრიბა, ჩასხდნენ გემში და შვეი ზღვის ქვეყნებისა და ქალაქების დასათვალისწინებლად აიღეს გეზი (ბოლო პუნქტად მათ ათენი შეარჩიეს). სწორედ ამ მოგზაურობის დროს ჩაკვარა საფუძველი ბალტიის, ვეგოსისა და შვეი ზღვის ქვეყნების მწერალთა და მთარგმნელთა ცენტრის დაარსების იდეას და ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარე კუნძულ როდოსზე, უამრავ წარმართულ თუ ქრისტიანულ სიტყვულთა შორის აღმართულ შუა საუკუნეების სასახლეში ვისბის ცენტრის ალტერნატივა – როდოსის ცენტრი გაჩნდა. ცენტრის საქმიანობა იუნესკოს პრინციპების მიხედვით განიხილავს ზღვიანობა და მრავალ ასპექტს მოიცავს – სიტყვის თავისუფლებაში და მწერალთა უფლებების დაცვით დაწყებული, მწერალთა ელემენტარული პრობლემებით და მთავრებული. 1997 წლიდან სამი ზღვის ქვეყნების მწერალთა და მთარგმნელთა საერთაშორისო ცენტრის წევრია საქართველოს მწერალთა კავშირიც.

ჩვენი დანერგვა ამჯერად სამი ზღვის მწერალთა და მთარგმნელთა საბჭოს მმართველი კომიტეტის მიერ ორგანიზებულმა კონფერენცია-ფესტივალმა გამოიწვია. "ჩვენი კულტურული მემკვიდრეობა – მითები, სიმღერები, ზღაპრები" – ასეთია სახელწოდება იმ ღონისძიებისა (თავისუფლად შეგიძლია ვიხუმროთ, ღვინისძიებისა, რადგან დღესტივალის დასურვა ე.წ. ღვინის დღესასწაული უნდა აღინიშნოს - ეს პირველი შემთხვევაა ცენტრის მიერ

გენდის მიმართების საკითხზე. ცენტრში მივედგა მთლიანი სამი ზღვის ქვეყნების მიხედვით (ყინვა შენახვებით, თუ რა). აქ გამოართება პოეტური მართებები, "ლექსთა გრძელთა თქმა და ხევა", თუ ატრალური და ქორეოგრაფიული დადგმები, აულტრადემა ქართული სიმღერები და თავის თავს წარმოადგენს ჩვენი ეროვნული სამზარეულო. "თუ ქართველი ბიზნესმენები ფხას გამოიჩვენენ, როდოსის ფესტივალი, ქართული კულტურის პოპულარიზაციასთან ერთად, ქართული ღვინის პოპულარიზაციასაც შეუწყობს ხელს," – ამბობს მანანა ღუმბაძე, და იქვე ფესტივალის მთავარ მიზანსაც განგვიმარტავს: "ფესტივალის მიზანია, შევასწავოთ მსოფლიოს, რომ

ფესტივალი კუნძულ როდოსზე რამდენიმე დღემ დაიწყება. რა შთაფქვდელდება მოახდენს ჩვენი მითური ამირანი ან ერთი ფანდური და გუდასტვირი კუნძულდებზე, ამასაც ენახავთ, გული კი წინასწარ არ უნდა გავიტყობთ, ბერძნების სიტყველ რომ არა, შეიძლება ესეც არ ყოფილიყო ("არც ფანდური მაქვს, არც სტიკიო, რა უნდა დავანკრიო..."). ხოლო რომელი ქვეყნის ღვინისა უფრო მეტი ჭმუნარტება, ამა-ნაცა ცოტა მოვიკვიანებთ გავიგებთ.

რომული ქალაქის ნანგრევები როდოსზე

შეავსეთ ანკეტა და გამოგვიგზავნეთ

გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით. **პლანა უფასოა.**

სამაგისტრო კომპანია "რუსთავი 2" არ არის ვალდებული, გაეცნოს მითითებულ თუ არა მონაწილეთა შორის "ხალხის პირისპირ" ტელევიზორის შემთხვევაში, მასთან დაკავშირებული მონაწილეობის ან ანკეტის შედეგით მთავარ თანამშრომელთა შორის "ხალხის პირისპირ" წესებსა და პირობებს.

ანკეტა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მოიტანეთ მისამართზე:

სამაგისტრო კომპანია "რუსთავი 2",
ტელევიზორის "ხალხის პირისპირ",
ვაჟა-ფშაველას 45, 300077 თბილისი

კონკურსანტები ტელევიზორისთვის "ხალხის პირისპირ" შეირჩებიან ანკეტის საფუძველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკეტა.

სახელი და გვარი

ოჯახური მდგომარეობა:
დაქორწინებული, დაუქორწინებული, გაყრილი, ძმრები

მისამართი:

შვილები: (თუ ბავშვი)

საფოსტო ინდექსი:

განათლება:
საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური

სამონეტარო ტელეფონის ნომრები:

პროფესია:

ასაკი:

საგვარო ადგილი

დამხმარე კატეგორია: (მითითებულ კატეგორიაში, რომელიც კარგად ირკვევით, შეიძლება უიქონიოდ იმყოფებოდეთ, სწავლებით კლასი "არსებულ" ან ცვლილების დახმარებით, ან 60-იანი წლების შუგულს, და ა.შ.)

შინაური ცხოველები: (თუ ბავშვი)

თქვენი ინტერესები და ჰობი:

შეხვედრისხარის თუ არა, პირდაპირ, ცნობილ ადამიანს? ვის, სად და რა დროს?

როგორ გაატარებდით თქვენს იდეალურ დღეს?

გიყვართ თუ არა მოგზაურობა? (თუ გიზიარებთ საერთაშორისო ბაზრის და სხვ.)

არჩევანი რომ გქონდეთ, რომელ ცნობილ ადამიანთან ისურვებდით შეხვედრას, სად წახვიდოდით მასთან ერთად და რატომ?

როგორი სატელევიზიო გადაცემები მოგწონთ და რატომ?

არჩევანი რომ გქონდეთ, სად წახვიდოდით სამოგზაუროდ და რატომ?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი რამის შეცვლა საქონარ გარემოებას ან ხასიათში, რას შეცვლიდით და რატომ?

როგორი თქვენი საყვარელი მხარეა და საყვარელი ლიტერატურული ნაწარმოები?

გაქვთ თუ არა მიზანი, რომლის მიღწევაც მოცდებოდა?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი ნაბიჯის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?

როგორი მუსიკა გიტყვებთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიჭი?

გიჩივებიათ ან გაგიკავებიათ თუ არა ისეთი რამ, რითაც აგაყოფო?

თქვენი აზრით, რომელ ზღაპარულ პერსონაჟს ჰგავხართ ყველაზე მეტად და რატომ?

რა ჟანრის ფილმები მოგწონთ და რომელი თქვენი საყვარელი ფილმებია?

გაქვთ ან გქონდათ თუ არა რაიმე მიტანა? კონკრეტულად რა?

ფილმი რომ გადაეღოთ თქვენზე, რომელი ცნობილი მსახიობი შეასრულებდა თქვენს როლს?

გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, რომელი და რა ადგილით?)

გაქვთ თუ არა უჩვეულო ნიჭი? (მაგალითად, შეძლებთ თუ არა სხვებით გაითქვინო "მთავარი სინათლე" მუკადა, ან ასეთნაირი მარტივი ფუნქციონირების გაქვთ?)

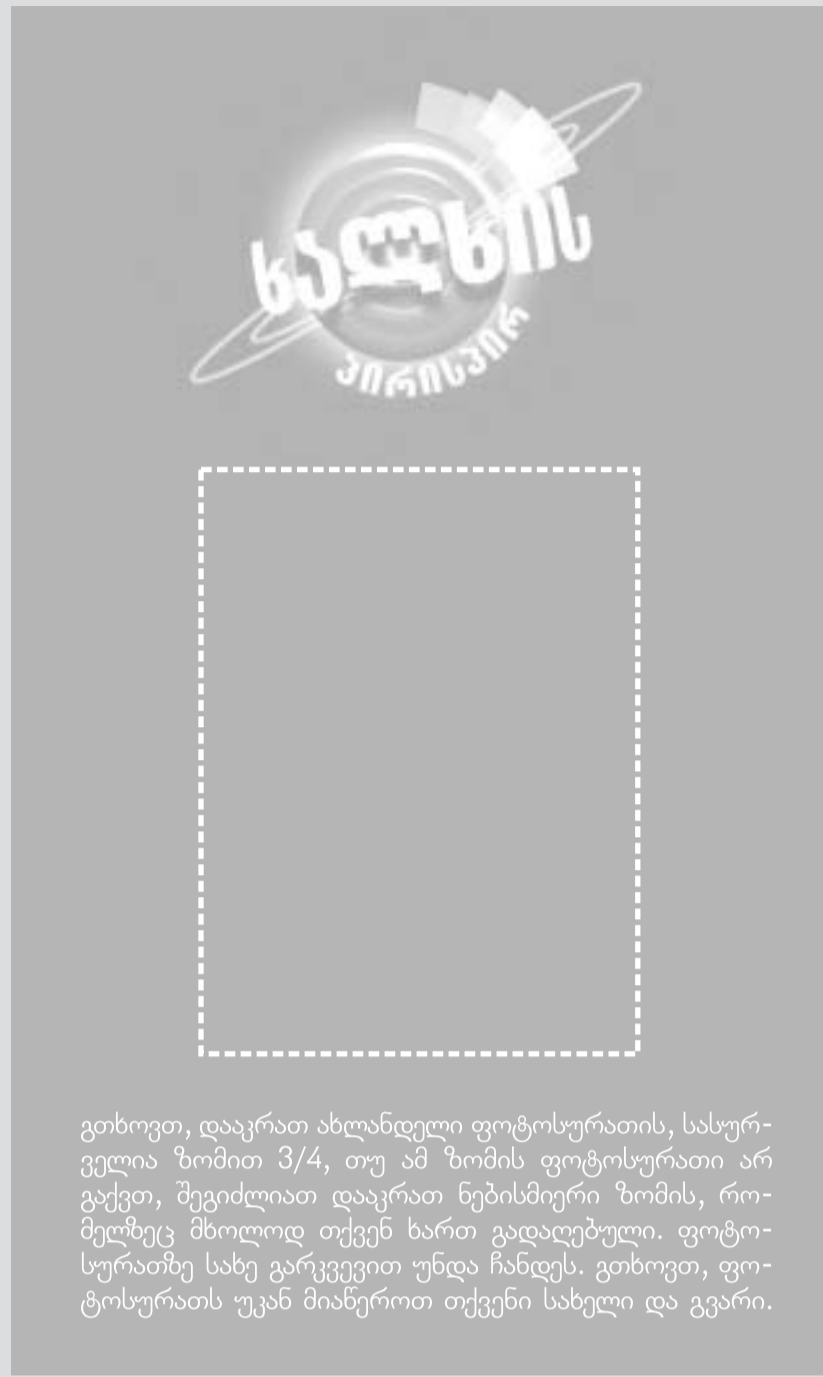
ყველაზე უხერხული სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:

რატომ გინდათ მიიღოთ მონაწილეობა ჩვენს თავაში?

უჩვეულო ან საინტერესო რამ თუ გადაგხდენით თავს? კერძოდ რა?

ყველაზე ცუდი საგვარო თქვენს ცხოვრებაში:

დღეს რომ მოგცინ 2000 ლარი, რას გააკეთებდით?

ადრიატიკა

ფართოვდება თუ არა საზღვარი?

ინო მკაბახიძე
თინათინ კანადა

კოსმოლოგია მეცნიერება, რომელიც სამყაროს წარმოშობის საკითხებს შეისწავლის: როგორ არის მოწყობილი კოსმოსი? როგორ ვითარდება სამყარო? როგორ იყო იგი მორყულ წარსულში და როგორი იქნება მომავალში? რა კანონები მართავს ყველაზე ელემენტარულს - ნაწილაკებს, და ყველაზე დიდს - ჩვენს სამყაროს? უკანასკნელი 3-4 წლის განმავლობაში ახალმა ექსპერიმენტულმა მონაცემებმა ჩვენი წარმოდგენა სამყაროს ევოლუციურად დრამატულად შეცვალა.

გიგა გაბაძე ეახლათ მეცნიერი, რომელიც ამ საკითხებზე მუშაობს.

დაახლოებით 1998 წლამდე მიღებული იყო აზრი, რომ ჩვენი სამყაროს, კოსმოსის გაფართოების ტემპი, გრავიტაციის მიზიდულობის ძალების გამო, დროის განმავლობაში კლებულობდა. მაგრამ, ყველასათვის მოულოდნელად, ახალმა ასტროფიზიკურმა მონაცემებმა აჩვენა, რომ მისი გაფართოება კი არ ნელდება, არამედ პირიქით - აჩქარებით მიმდინარეობს. თით-

გიგა გაბაძე

ქოს გალაქტიკები ერთმანეთისაგან რაღაც უხილავი ძალით განიზიდებიან. ამ ძალას "ზნელი ენერჯია" ჰქვია.

ფიზიკოსებმა ამოცანად დაიხატეს, გაერკვით, რა იყო ეს "ზნელი ენერჯია". გიგა გაბაძემ სამეცნიერო მოღვაწეობის ერთერთი საკითხი სწორედ ამ "ზნელი ენერჯიის" შესახებ.

არსებობს თეორია, რომლის მიხედვით სამყაროს წარმოშობა დიდი აფეთქების შემდეგ მოხდა, დაახლოებით 12 მილიარდი წლის წინათ. აიშქტანის ფარდობითობის ზოგადი თეორიის განტოლების გამოყენებით, შეიძლება აიხსნას, თუ როგორ ფართოვდება სამყარო ამ დიდი აფეთქების შემდეგ დროში.

ეს განტოლება შეიცავს დამატებით პარამეტრს, რომელიც თავიდან მათემატიკურ ოინად იყო მიჩნეული. ამ დამატებით პარამეტრს "კოსმოლოგიური კონსტანტა" (მუდმივა) ეწოდებოდა. რეალური რომ ყოფილიყო, მას უწყობილოთი გრავიტაციის უნდა წარმოეშენა, მის შემდეგაც სამყარო საკუთარი თავის შიგნით განიზიდებოდა. ეს ენერჯია გრავიტაციის სანინა-ალმდეგო უნდა ყოფილიყო. იმ გრავიტაციისგან, რომელიც ადამიანებს დედამიწისკენ, დედამიწის მზისკენ, მზეს გალაქტიკისკენ და ყველა გალაქტიკას ერთმანეთისკენ უზიდავს.

"კოსმოლოგიური კონსტანტა" რომ არსებობდეს, სამყაროს გაფართოება შეწყვეტდა, რადგან გალაქტიკები ერთმანეთისადმი გრავიტაციულად მიიზიდებოდნენ. ეს, დაახლოებით, მანქანის მუხრუჭებზე ფეხის დაჭერასა და მის გაჩერებას დაესმაგვს. მაგრამ "კოსმოლოგიური კონსტანტის" ეფექტს და მის ანტიგრავიტაციულ ბუნებას თუ გაავითვალისწინებთ, სურათი შეიცვლება. რაღაც მომენტში სამყაროს გრავიტაციული ძალები შეწყვეტას თან დაერთება "ზნელი ენერჯია", რომლის მეშვეობითაც სამყაროს აჩქარებით გაფართოება ხდება. ეს პროცესი, თითქმის, იმას ჰგავს, როდესაც მანქანის მუხრუჭზე ფეხი გვიჭერია და იმავედროულად, ნელ-ნელა აქსელერაციასაც ვანვიტყობ. გალაქტიკების გრავიტაცია სამყაროს გაფართოების შეწყვეტას ცდილობს, მაგრამ იმ ნერტივებში, სადაც მისი ძალა იკლებს, "ზნელი ენერჯია" იკავებს ადგილს.

საქმე ისაა, რომ "ზნელი ენერჯიის" წყაროს ელემენტარული ნაწილაკების კვატორი ფლუქტუაციები წარმოადგენენ. მაგრამ მიღებული და უკვე ბევრჯერ გადამოწმებული თეორია ელემენტარული ნაწილაკების შესახებ ვერ ხსნის, თუ როგორ ფართოვდება აჩქარებული სამყარო "ზნელი ენერჯიის" ძალის ზემოქმედებით. უზუსტად აქ ხდება საჭირო გრავიტაციის თეორიის კანონების მოდიფიკაცია და, კოსმოლოგიურ ნაწილებზე და მაშინ ყველაფერი თავის ადგილზე დადგება.

მართალია, ამ თეორიის ექსპერიმენტული დამტკიცება ჯერ არ არის შესაძლებელი, მაგრამ შევიტარებთ, ცერნში მშენებარე ტევატრონზე - ელემენტარული ნაწილაკების ამაჩქარებელზე - დიდი იმედები მყარდება. ბატონი გიგა სექტემბრის დასაწყისში დასვენებაში, ევროპის ბირთვული კვლევების ცენტრში მუშაობს. იქვე ცერნში ექსპლუატაციაში მყოფი ამაჩქარებელი ყველაზე დიდი მსოფლიოში და ამჟამად მშენებარე კი მაშინ დიდი იქნება. (ტევატრონი და 2005 წელს მასზე განხორციელდება ექსპერიმენტების შესახებ 12 ოქტომბრის ნომერში ვერცხლად არის მოხიზნობილი).

გიგა გაბაძემ სკოლა 1986 წელს თბილისში დაამთავრა. სწავლის გასაგრძელებლად კი მოსკოვში გაემგზავრა, სადაც წარმატებით დაამთავრა ლომონოსოვის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიზიკის ფაკულტეტი. უკვე სტუდენტობისას, იგი მუშაობდა მოსკოვის ბირთვული კვლევების ინსტიტუტში და აგრეთვე შეთავსებით - უმცროს მეცნიერ თანამშრომლად დღეობდა. ბირთვული კვლევების გაერთიანებულ ინსტიტუტში.

როგორც ბატონმა გიგამ აღნიშნა, ამერიკაში ჩასვლის მიზეზი პროფესიის შენარჩუნება იყო. 1998 წელს მან რათკერის უნივერსიტეტში (ნიუ-ჯერსი, აშშ) სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა. 1998-2000 წლებში მუშობდა ნიუ-იორკის უნივერსიტეტში. 2000 წლიდან, ამ წლის აგვისტოს ბოლომდე კი, მინეაპოლისის თორთული ფიზიკის ინსტიტუტში. ამჟამად, როგორც უკვე აღინიშნა, შენევაში, ევროპის ბირთვული კვლევების საერთაშორისო ცენტრში მოღვაწეობს.

გიგა გაბაძემ მაგისტრის ხარისხი მიიღო, რაც სამართალში მეცნიერებას არანაირი მატერიალური და მორალური მხარდაჭერა არ გააჩნიათ: "თუ ასე გაგრძელდება, ქართული მეცნიერება მხოლოდ საქართველოს ფარგლებს გარეთ იარსებებს. ეს მეტად საზნუხარო ექნება, თუ ვაგითვალისწინებთ - რა საფუძვლესა და პოტენციალს აკლავს ხელადან. კარგი მეცნიერული საფუძვლის შექმნას ათწლეულები ესაჭიროება, ჩვენ კი გამალებული სისწრაფით ვანგრეეთ მას."

მეცნიერება მომავლისათვის

უცხარ საქართველოს მომავალი აღარ ექნება

საქართველოში, ბოლო დრომდე, ხშირად გაიკონზედით უკვე მომამებრებელი თეგმოწონებას: "ჩვენი ისეთი ინტელექტუალური პოტენციალი გვაქვს, რომ ბევრ განვითარებულ ქვეყანას უმეურედებოდა". ამის მიქმელები ახლა სხვებს ველარ ახარებენ, მაგრამ იტიბარს არ იტიბენ და გამოუვლენელ პოტენციალს "უპატრონობით" ხსნიან. ცნობისათვის, საქართველოში ასპირანტია - სამეცნიერო ხარისხის პოტენცირე მადიველითა - რადეუნობა ყოველწლიურად 39,6 პროცენტით მცირდება. წლუელს სადოქტორო დისერტაცია 38 ადამიანმა დაიცვა. ამ დროს, 2002 წელს დოქტორანტურა დაამთავრა 7 მადიუებელმა, მაგრამ სამეცნიერო ხარისხის დაცვა ვერც ერთმა ვერ მოახერხა. შესაძლებელია თუ არა საქართველოში მეცნიერების გადარჩენა და განვითარება? სჭირდება თუ არა, საერთოდ, ჩვენს საზოგადოებასა და სახელმწიფოს მეცნიერება? ან იქნებ ვადასარჩენად არც არის საქმე? პასუხს ამ კითხვებზე "24 საათის" რედაქციამი შეკრებოლი აკადემიკოსები ექებდნენ.

გიორგი ბახალიაძე

გიორგი ჩაველიშვილი, აბას-თუმნის ასტროფიზიკური ობსერვატორია: მოდით, საკითხი ასე დავსვათ - ღირს თუ არა ცხოვრება მეცნიერული აზროვნების კულტურის გარეშე და უამისოდ გადარჩება თუ არა ქვეყანა? რამდენად სჭირდება საზოგადოებას საკუთარი განვითარებისთვის მეცნიერება?

ინო ჯავახიშვილი, ექსპერიმენტული მორფოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი: ჩვენ ვიბრძვით, რომ გადავარჩინოთ მეცნიერების ქერები საქართველოში. რა თქმა უნდა, მეცნიერთა სავალალო ყოფა უაღრესად მნიშვნელოვანია, მაგრამ, ბევრად დასანანია, რომ წლების განმავლობაში შექმნილი სკოლები და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა ნადგურდება: შენობები არ რემონტდება, ხელსაწყოები არ ახლდება და კადრები ვარბიან. ახალგაზრდა მეცნიერებს საშესაზროვე ველარ ვილებთ. მეცნიერებათა აკადემიის სისტემაში გაუთავებული შემცირებებია. თანაც, კვალიფიციური მეცნიერის ანაზღაურება იმდენად დაბალია, რომ ვინც ქმედითუნარიანია - ყველა ცდილობს, გავიდეს უცხოეთის სამეცნიერო ცენტრებში. ამავე საქართველოში მეცნიერების დაბერებამდე მიგვიყვანა. აი, საფრთხეც აქ არის. ამ პირობებში, თუნდაც იმ დონის ალდგენა, რაც ათიოდ წლის წინათ გვეკონდა, ერთორ წელიწადში შეუძლებელია. თუ ასე გაგრძელდა, კიდევ ათი წლის შემდეგ წლიდან მოგვიენეს დაწყება.

"24 საათი": თუკი რაიმე არ კეთდება, ეს ხომ კონკრეტული ადამიანების ბრალია? პირობები იქმნება ადამიანების ნებითა და ხელით. იქნებ, თავად თქვენ, სამეცნიერო ცენტრების ხელმძღვანელებმაც დააკლეთ ხელი და მოსლოდ ჩინიერების მიედგინა?
მახაზ ზაალბერიძე, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ბიოლოგიის განყოფილების აკადემიკოს-მდიანი, მოლატუალური ბიოლოგიის ინსტიტუტისა და ცენტრის რეაქტივი მარტოლოგიის დირექტორი: საზნუხაროდ, 200 წლის გადარჩევაც კი მთავრობის დონეზე წნდება. მაგალითად, ცენტრალური სამეცნიერო ბიბლიოთეკა, რომელიც 4 მილიონი მხოლოდ წინეწინახვე, სავალალო მდგომარეობაშია. ერთი წელი, ვიბრძვით ყველა დონეზე, რეზოლუციებს. ფინანსთა სამინისტროში კი მუშნებთან: ეს ის რეზოლუცია არ არის, რომელიც საჭიროა. ვანა შეიძლება, რომ წირბალურ ქვეყანაში ძირითადი, ფუნდამენტური სამეცნიერო პერიოდს არ შემოდინდეს, თუნდაც თითო გვეზმლარად?

მეტს გეტყვით, რუსეთის მეცნიერებათა აკადემია უფასოდ გვადიხებს 200-მდე დასახელების - მათემატიკიდან იურისპრუდენციამდე - ფურწლს. ჩვენ მოვეტოხებოდა მხოლოდ მუფთისთვის 400 ლარის გაანხად წელიწადში. მესამე წელია, ეს თანხაც კი არ გადაურეცხავთ. თუ წარმოგიდგინათ 21-ე საუკუნეში ერთი წლის დაგვიანებით მიღებული ინფორმაცია? განივალისწინეთ, რომ ფუნდამენტური სტატეგების უმეტესობა ინტენეტზე გერელება უფასოდ არ თავსდება ე.ი. პრობლემის "საკვცევი გზაც" არ არის. ქვეყნის წინსვლის ძრავა დღეს ინფორმაცია და ის ფული ღირს.

არადა, ბევრი აქაური მეცნიერი თანახმაა, იმშილოს და ფაქტობრივად, ასეც უწეს, ღირსე საჭირო ინფორმაცია მიიღოს. ჩვენს ხელისუფლებას და საზოგადოებას ფოტიკის ნორმის - 2400 კილოკალიორის გასვენებაც არ უნდა, რადგან ამ საზომით, საქართველოში მასობრივი შიმშილია.

რაც დრო გავა, ერი სულიერად დაეცემა და გონებრივადც დაჩაინადდება. სხვათა შორის, აჩქარებული დაღმასკლა 1997 წლიდან დაიწყო. თუ უმოკლეს ხანში არ მოხდება არსებული რეფორმების სტაბილიზაცია და განვითარების პრობლემის შექმნა, ჩვენში მეცნიერება დაიუფლება.
ჯუმბერ ლომინაძე, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მათემატიკისა და ფიზიკის განყოფილების აკადემიკოს-მდიანი: მოდით, გადავხედოთ მეცნიერების მიმართ დამოკიდებულების მაგალითებს მსოფლიოში. აშშ-ში ერთ მეცნიერზე იხარჯება 180-200 ათასი დოლარი წელიწადში. აქედან ერთი მესამედი მილის სახელფასო ანაზღაურებაზე ე.ი. დაახლოებით 60 ათასი. ამერიკის ნაციონალურ აკადემიაში მეცნიერების ფონდი 16 მილიარდი დოლარი. გერმანიაში, მხოლოდ მაქს პლანკის ინსტიტუტში, 3000 მეცნიერი მუშაობს და 100-ზე მეტი ცენტრი მოქმედებს. სახელმწიფო მას ყოველწლიურად აძლევს 1 მილიარდ დოლარს. რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის შრომანდელი ბიუჯეტი 429 მილიონი დოლარი იყო. შესაძლებელია, იქ ერთ მეცნიერზე თვეში 100 დოლარი მიდის. ახლა ვნახოთ, რა მდგომარეობაა

ჩვეინათ? 1998 წლიდან დაწყებული, სახელმწიფო აფინანსება 12 მლნ 800 ათასი ლარი იყო, 1999-ში - 10 მილიონი, 2000-ში - 6 მილიონი, შარშანში მოიმატა 9,5 მილიონამდე და წელს არის 9,6 მილიონი ლარი. აქედან, ბიუჯეტის 87 პროცენტი ხელფასზე მიდის. საუბარიც კი წარმოადგენელია რაიმე ხელსაწყოს შექმნა-განახლებაზე, მივლინებებზე, მათ შორის საველე სამუშაოებზე, გამოყოფილია 10 ათასი ლარი. სასაცილოა, სატრიალი რომ არ იყოს. ამასთან, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიას, შიდა და გარე ვალად, 10 მილიონი ლარი დაეუგროვდა, საიდანაც 6 მილიონი სახელფასო, ხოლო 1 მილიონი კომუნალური ვალია. მართალია, ამ უკანასკნელის დაფარვა წელს ცოტათი და-

აკადემია ფაქტობრივად კოშმარია

ინყება, მაგრამ **თვალსაჩინოა, რომ აკადემია, ფაქტობრივად, კოშმარია.**

თუკი რომელიმე ინსტიტუტი არ სამეცნიერო ჯგუფი ჯერ კიდევ სულადგმულობს, მხოლოდ უცხოური გრანტების ხარჯზე.

ახლა ვნახოთ კადრების სტატისტიკა: 1999 წელს მეცნიერებათა აკადემიის სისტემაში იყო 9000 თანამშრომელი, ახლა - 7,4 ათასია, აქედან საკუთრივ მეცნიერი ნახევარზე ცოტა მეტია - 4400, მათ შორის 680 დოქტორია, ხოლო 2200 კანდიდატი. ერთიაცა, დღესტრატეგიის დაცვა კარგია, მაგრამ მათი ხარისხი არ უნდა ვიკითხოთ? 1993-99 წლებში მარტო ტექნიკურ დარგებში დაცულია 180 სადოქტორო დისერტაცია, მეორედვილზე მიჰყვება მედიცინა. ექსტრაკლასის სკოლებისთვისაც ეს ძალიან მაღალი მაჩვენებელია და მხოლოდ ჩვენივე სატყუარად თუ გამოვღებო.

ახლანან გამოცემული კვაკასიური სტატისტიკური კრებულის მონაცემებით, საქართველო ბოლო ადგილზეა. არადა, დღემდე გაიკონზეტ რაბასს უზალღეს განათლებამი ჩვენი უპირატესობის თაობაზე. ამ დროს ყველაზე ნაკლები დაცვები გვაქვს, ხარისხის მაჩვენებლები და ა.შ. 2000 წლის ბოლოს, აკადემიის სისტემაში მომუშავე 7600 თანამშრომლიდან, მხოლოდ 260 იყო 35 წლამდე ასაკის, ეს კახტს ღირთუვა. ცოტა ხანში ახალი თაობის მასხველებელი აღარ ვიქნებო.

ამ დროს, ჩვეინან არსებულმა სამეცნიერო სკოლებმა ბაზისი მისცეს ისეთ მსოფლიო ვარსკვლავებს, როგორიც გია დვალა ან სოსო ვუტელაძეა. მარტო წელს, აკადემიის სისტემაში 40-ზე მეტი ახალგაზრდა მეცნიერი გავიდა საზღვარგარეთის ცენტრებში სამუშაოდ. თუ მათ დაბრუნებაზე არ ვიფიქრებთ, დაღუპილია საქმე.

მირიან თოფჩიშვილი, გეოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი: თუ ასე გაგრძელდა, ცნობილი ქართული სამეცნიერო სკოლებიც კი, რომლებმაც გასული საუკუნის 70-იან წლებში განვითარების მწვერვალს მიაღწიეს, დამოუკიდებელ საქართველოში მოიხსობა. ამ ლაქას ჩვენი თაობა ვერაფრით მოიწმენდა და ჩვენ პროფინციალიზმი შევქმამს.

თემურ ნანეიშვილი, ფიზიოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი: უნდა ვდარიოთ, რომ გადასარჩენი ბევარი აღარაფერი დარჩა, თუმცა მეცნიერების გარეშე ქვეყანაც ვერ ამოვა უფსკრულიდან. დღეს ამას პოლიტიკური ნება სჭირდება. გადავხედეთ ეკონომიკური ბლკის ერთერთი მიწისტრის გამოსვლას აკადემიის პრეზიდიუმის ამასინიანდელ სტანდარტს: საქართველოსთვის მეცნიერება არის ფუფუნება. ამის შემდეგ ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ სახელმწიფო იზრუნებს რემონტზე ან გადაიარაღებაზე?

ივანე კილურაძე: მითიქმას და ვი მეორებ, საქართველოსთვის ასეთი მიწისტრია ფუფუნება. არგუმენტი მისი ახალგაზრდობი რეკომოობის საკარგებლად უსაფუძვლია. თუ ზრდებიდა არ არის, მაშინ საწოვეთა უნდა შექონდეს და არა მიწისტრის პორტფელი, ხოლო თუ მთავრობის ნევრობა იწება, მაშინ პასუხისმგებელი ყოველს სიტყვაზე.

თემურ ნანეიშვილი: როდესაც სა-

ზოგადოებაში ჩნდება კითხვა - გვჭირდება თუ არა მეცნიერება? - ეს უკვე სინახინჯვია. შეიძლება წარმოვიდგინოთ განათლება მეცნიერების გარეშე? მასწავლებელს არ სჭირდება მასწავლებელი? თანამედროვე მსოფლიოში არსებობს გაუნაყოფილები მუშახელის გარეშე ვინმეს შესაძლებლად მიაჩნია? მე გამოსავალს პოლიტიკური ნების პრობებში ვხედავ.

ივანე კილურაძე: იქნებ, ჩვენი პირადი პასუხისმგებლობაც არ დავივიწყებთ? ეს ძალიან მანუხებს. რამდენჯერ შევკრებოლვართ და ბოლომდე გულწრფელად არ გვითქვამს სიმართლედ. ამასობაში ყველაფერი თავზე გვეგონება.

"24 საათი": მეცნიერები, რატომაც, ნაკლებად საუბრობენ მენტრემებთან თუ ინვესტორებთან რომზროვად სასარგებლო, შეიძლება თიქვას, მომგებიან პროექტებზე. იქნებ, ჩვენი ხელისუფლება უმლის ხელს მეცნიერებსა და ეკონომიკის ინტეგრაციას ერთმანეთის განვითარებისათვის?

ვლადიმერ პაპავა, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკურ მეცნიერებათა სამქოს თავმჯდომარე: საზნუხაროდ, ჩვენს საზოგადოებაში მეთოდურად მკედინდება აზრი, რომ მეცნიერება, სინამდვილისგან განყენებულად არსებული, მეორეხელთა საქმინიშობაა. ასეთი განსაზღვრება და საზოგადობისგანაც მისი დაჯერება მწარე ტრაგე-

ცალკეულ "კუნძულებზე ბინადრობდნენ". აქამდე ასეთი ვითარება დასამკვირვებელი იყო, რადგან წინსვლის საფუძველი ფიზიკური მომბა იყო, მაგრამ ახლა ამის საფუძველი ინტელექტუალური შრომა წარმოადგენს და მეცნიერების გარეშე მცირე განვითარებაც კი ვერ მიიღწევა. საუბარია მეცნიერულ საზოგადოებაზე, რომელიც საკუთარ ნებისმიერ რთულ ვითარებაში სწორად აირჩის გეზი და უპოვის გამოსავალი იპოვოს.

დღეს ჩვენი საზოგადოება ავად არის იმიტომ, რომ უმეტესობას მხოლოდ პირადი პრობლემები ალღევებს და მხოლოდ საკუთარი გარემოცვა ინტერესებს. ნებისმიერი ცოცხალი ორგანიზმი სრულფასოვანად მოქმედებს, სანამ არცხობას ორგანოებს შორის კოორდინაცია და ერთობლივი მიმართება გარემოსთან. როგორც კი ეს ურთიერთკავშირი ირღვევა, ამას ადამგრობის პროგრესს. როდესაც ინსტიტუტების დირექტორებმა ხელმოწერები უკან ნაიღეს, ამაზე უასამიელი აქციელი არ უნდა იყოს? ხელისუფლებას უარესი არაფერი ჩაუფლანია.

საზოგადოებისა და ბუნების ობიექტური კანონი - კრიტიკულ ვითარებაში თვითორგანიზმობა და ერთიანი მოქმედების აუცილებლობის შესახებ - საზნუხაროდ, საქართველოს არ მოქმედებს. ინიციატივა კი სწორედ ჩვენგან უნდა მოიდიდეს.

ინიციატივა ჩვენგან უნდა მოიდიდეს.

ლად მოაზროვნე საზოგადოება მხოლოდ მსოფლიო მასშტაბის აღმოჩენებისთვის არის მოწოდებული. არადა, ეს პლანეტა საქართველოს გარეშეც განდგრობის პროგრესს. როდესაც ინსტიტუტების დირექტორებმა ხელმოწერები უკან ნაიღეს, ამაზე უასამიელი აქციელი არ უნდა იყოს? ხელისუფლებას უარესი არაფერი ჩაუფლანია.

საზოგადოებისა და ბუნების ობიექტური კანონი - კრიტიკულ ვითარებაში თვითორგანიზმობა და ერთიანი მოქმედების აუცილებლობის შესახებ - საზნუხაროდ, საქართველოს არ მოქმედებს. ინიციატივა კი სწორედ ჩვენგან უნდა მოიდიდეს.

"24 საათი": უცხოეთის სამეცნიერო ცენტრებში მომუშავე ჩვენი თანამოქალაქეები, ათიდან ცხრა შემთხვევაში არ აპირებენ საქართველოში კვალიფიციური სპეციალისტების მხოლოდ ბიუჯეტური პრავატული ინტერესეებისთვის არ აფინანსებენ. ამდაგვარი ექვლმომქმედება იქ ნახალისებულია იმდენად, რომ მოგვების 3 პროცენტის გაღებაც კი უღირთ. ჩვენთან კი საქველმომქმედო საქმიანობის შესახებ კანონი საერთოდ არ არსებობს. თავის დროზე ჩვენს ინსტიტუტში პირდაპირ ვკითხვ მიხედო საკავშირეს ამ კანონის მოუღებლობის მიზეზი. არ ჩვენგან დროს ხომ უმეტეს პოლიტიკური პარტიებს არ ეტყობათ ფინანსური გასაჭირი? პირიქით, ისე ხარჯავენ, თითქოს ისრაელიას ამ აშშ-ის მმართველო პარტიები იყვნენ და ეს "მაგი" ფულის ხარჯვხ ხდება. იგივე ფული ხანინაში რომ შედიოდეს და მისი მხოლოდ მცირე ნაწილი ხმარდებოდა მეცნიერებას, ვაცლივდით უპოვის მდგომარეობა იქნებოდა.

ვლადიმერ პაპავა: ქველმომქმედების კანონზე საუბრისას, მენტრემთა უმეტესობა ითხოვს საგადასახდო შეღავათობას. ამ მდგომას ხელისუფლებამი მხარდაჭერა არ ჰქონია. უბედურება ისაა, რომ ამ ხელისუფლების რეველაც არ არის საკმარისი პირობა, რომ ხვალ სხვა განწყობა იქნება.

პრაქტიკულად, შეუძლებელია დასახსკვლით პოლიტიკური ძალა საქართველოში, რომელსაც მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის განვითარებისა მუდმივ პრიორიტეტად განვიხილავს. მაგალითად, მასწავლებელთა ასპოვით მხოლოდ იმიტომ, რომ მათი რაოდენობა საარჩევნო ხმებში განმსაზღვრელია.

ჩვენში ცხოვრების მახინჯი წესი მკვიდრდება, თორემ საქართველოში არსებობენ მენტრემები, ვისაც წარმატებისთვის სჭირდება მეცნიერებთან თანამშრომლობა, მაგრამ, სინამდვილეში, ამ აუცილებლობას არც პოლიტიკოსები და არც ისინი არ განიცდიან. მათ, ელემენტარულად, განათლებული და მეტნაკლებად პროფესიონალები მუშახელის საჭიროებაც არ ესმით. უამრავი მაგალითის მოყვანა შეიძლება, როდესაც ურთულესი და სპეციფიკური სფერო ჩაბარებული აქვს ელემენტარული ცოდნის არმქონე ადამიანს, რომელსაც, უკეთეს შემთხვევაში, სალალოდო ლიტერატურით აქვს თავი შექცეული, ან ზურჯარი იბიც არა.

თენად ნანეიშვილი: მეპურემ პური უნდა აკვსოს.

ვლადიმერ პაპავა: ჩვენ, უპირველესად, საკუთრივ ინსტიტუტებისა და მეცნიერებათა აკადემიის მიგნით უნდა მოვახერხოთ რეფორმაცია და გაავანსალებო.

გიორგი ჩაველიშვილი: ჩვენში მეცნიერება არსებობდა, მაგრამ მეცნიერული აზროვნების კულტურა არც გვექონია. მეცნიერები ყოველთვის

ბიზნესი
იყიდება

იყიდება ლეონიძის (კოროვის) ქუჩაზე 3-ოთახიანი იზოლირებული ბინა სათავსოებით ე.წ. "სტალინის სახლი", III სართულზე. 38-20-89, 899 58-96-31

სასწრაფოდ იყიდება 220 კვ/მ 5 ოთახიანი არასტანდარტული ბინა 10(12), 3 დიდი აივანი. სახლი ორი ლიფტია. საწყისი ფასი 37 000 ლარი. მის: ფანასკერტელი ქ. XI კორპუსი, ტელ: 38-41-15, 899 94 44 84 (თინა ან რომა).

იყიდება კავსადზე 1,5 ოთახიანი სამხატვრო ბინა-სახელსწრე მე-2 სართ. ფასი: 14000.
 ტელ: 893 31-17-72

იყიდება გარემორტნებული 2-ოთახიანი ბინა მიწებზე სან-ზოიანო. ფასი 10 500. 60 80 40, 61 64 35

იყიდება 2-სართულიანი სახლი ყველაწილი მეთუნებით სივრდე. გლანთან, პლასტმასის ქარხნის მეზობლაში. 4 500-ად. 62 24 26

იყიდება ორთაბინაში 2-სართულიანი ავეურის შენობა (750 კვ.მ.). სარდაფით, მიწის ნაკვეთით. 75 53 55

იყიდება ან ქირავდება ბინა ბერიკოთან. 93 20 50

იყიდება 3-ოთახიანი პრივატიზებული ბინა კარგ მდგომარეობაში 5(8) გამსახურდიას პრ. № 19. ს/ფასი 23 500 \$. 38 59 55

იყიდება 110 კვ.მ. ბინა 3(8) ოსტებზე. 8(99) 59 86 30

იყიდება 3-ოთახიანი ბინა ვა-

კეში, ჭავჭავაძის პროსპექტზე (მე-9 საავადმყოფოს პირდაპირ). ფასი 40 000 \$. 22 25 00

ვიგორავებ 1000-1500 დოლარის ფარგლებში იზოლირებულ ბინას. ტელ: 897 58 34 04, 897 58 34 00

ბიზნესი
ქირა, გირაო

სასწრაფოდ იყიდება 1991 წლის ფოსფორისფერი "ფორდ-ესკორტი" იდეალურ მდგომარეობაში (იხ. ფოტო). ძრავა - 1,4; ეკონომიური (წვა - 6ლ 100 კილომეტრზე). ფასი - 2500 ლარი. ტელ: 899 50 30 13, 899 50 30 13

ქირავდება ოთახები საბურთალოზე. 39 55 33

მანქანები

"სკოდა-ოქტავია", 2002 წ. მუქი ოქროსფერი, ნულთანის გარბენით, მაგნიტოფონით. განბაფებული, გაფორმებული. ფასი 13 000 \$. 8(99) 17 81 45

კომპიუტერული პროგრამების შემსწავლელი ინდივიდუალური კურსები: Windows, Word, Excell, Internet, E-mail - 60 ლარი. პროფესიული კურსი - 120 ლარი. Photo shop - 80 ლარი. Pagemaker - 60 ლარი. Adobe-premier - 200 ლარი

მის. ი.ჭავჭავაძის №74, IX სართ. ოთახი - 908. 25-35-48, 23-53-69

შევასწავლით კომპიუტერის საოფისე პროგრამებს (Windows, Word, Internet). მოგიტყვით ინტერნეტში ინფორმაციას, მათ ორის საზღვარგარეთ საქმიან (სამეცნიერო) პარტნიორებს. დაგეხმარებით საზღვარგარეთ სასწავლებლად წასვლაში. შეგიქმნით Web - გვერდს.

ტელ: 63-37-40 (სალამო), 33-17-59, 893 304942

იყიდება "ფორდ-სიერა" 1989 წლის, ფასი 1000. 22 31 44, 8(99) 56 12 00 ირაკლი

სწავლება

მოემზადებ გერმანულში. 35 04 70

შევასწავლით გერმანულ ენას. 32 03 71

შევასწავლით ინგლისურ ენას. 37 68 58 ნათელა

მოემზადებ გერმანულ ენაში. ფასი 15 \$.

ტელ: 68 36 49

შევასწავლით იტალიურ ენას. 37 78 71

შევასწავლით სასაუბრო რუსულს მოკლე დროში. 93 13 41

მოემზადებ ინგლისურში TOEFL-ის პროგრამით, მაღალი ქულის გარანტით. 79 41 09 ვახო.

სწავლება

მოემზადებ გერმანულ ენაში. ფასი 15 \$.

ტელ: 68 36 49

შევასწავლით იტალიურ ენას. 37 78 71

შევასწავლით სასაუბრო რუსულს მოკლე დროში. 93 13 41

მოემზადებ ინგლისურში TOEFL-ის პროგრამით, მაღალი ქულის გარანტით. 79 41 09 ვახო.

სწავლება

მოემზადებ გერმანულ ენაში. ფასი 15 \$.

ტელ: 68 36 49

შევასწავლით იტალიურ ენას. 37 78 71

შევასწავლით სასაუბრო რუსულს მოკლე დროში. 93 13 41

მოემზადებ ინგლისურში TOEFL-ის პროგრამით, მაღალი ქულის გარანტით. 79 41 09 ვახო.

ფონს მუშა მდგომარეობაში. 50-60 ლარის ფარგლებში. 98 31 32

იყიდება კომპიუტერი PENTIUM II. სრული კომპლექტით, კარგ მდგომარეობაში. ფასი 270\$. ტელ: 34-63-57

დაიკარგა არაქალოვი იურის მართვის მონეობა და მანქანის საბუთები. 96-21-92

ენციკლოპედიური ცოდნის საფუძვლები სკოლაში და დანერგვითი კლასების ბავშვებს. 65 67 60 მანანა

იყიდება იაპონური საქსოვი მანქანა TOYOTA. 30 41 07 გერაბი (დავეიცავეთ მართლად ღირს საბუთები). 99 93 04

ვითარები ინგლისურიდან, რუსულიდან, გერმანულიდან ქართულად შედგავიან ფასში. 75 53 55

ავტოღანამატები, რომლებიც ამცირებენ დეტალების ცვეთას, ხარჯებს და სიცოცხლეს უზანდრძობებზე ავტომობილს. 67 98 06 მარინა

იყიდება საძინებელი და სასტუმრო ოთახის გარემორტნებული

"D-10" I გამოშვება. ფასი შესაბამისად 2 900 და 5 500. 22 46 96

- პარკეტი გეგმანური;
 - პარკეტი გერმანული
 აქსესუარები.
 ტელ: 333560
 8(77) 739129

ვისესხებ თანხას კორპუსის ბინის მყარი გარანტით. პასუხისმგებლობას ვიღებ საბუთების მართვებზე. 99 95 75, 8(99) 95 74 55

გაგესხებ თანხას ბინის მყარი გარანტით. დაგეხმარებით საბუთების შეგროვებაში ჩვენი თანხით. 92 09 63, 8(99) 95 74 55

იყიდება ჭალი საუკეთესო ხარისხის ჩეხური ბროლის 5 სართულიანი "კურძის მტყენები". ფასი 450 ლარი. ტელ: 30-26-25

სამრეცხავი "VIP"-ი ინდივიდუალურად გაგირეცხავთ ყველა სახის სარეცხს. სურვილისამებრ მოემზადებთ ბინაზე. თამარაშვილის 13 ა. 29 25 90

განცხადება

ESM-თბილისის სკოლა-ლიცენზიის ბაზაზე ინსენა სამხატვრო სკოლა-სტუდია:

სკოლის მოსწავლეობისთვის:
 ფერწერა, ხატვა, ქანდაკება, კომპოზიცია, გობელენი, მოდელოვება, კომპიუტერული გრაფიკა, მულტიმედია, დიზაინი, არქიტექტურა, ხატვნა, რესტავრაცია, რელიგიისა და ხელოვნების ისტორია.

აბიტურენტებისათვის:
 მოსამზადებელი ჯგუფი თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიაში და იაკობ ნიკოლაძის სახელობის სამხატვრო სასწავლებელში შესასვლელად (მინიმური სწავლება).

სკოლა სტუდიის მოსწავლეები სისტემატორად მიიღებენ მონაწილეობას საერთაშორისო და რესპუბლიკურ გამოვენებში. სასწავლო წლის ბოლოს მოენციობათ სასწავლო შემოქმედებითი ბანაკი.

მოსწავლეები იმუშავებენ სამხატვრო სახელოსნოში და კომპიუტერულ კლასში. სკოლა უზრუნველყოფილია გამობითი, მუდმივი ფენით, მუშაობის ბუფერით. შევადგინომა ჩატარდება კვირაში სამჯერ 15.00 საათზე. მოსწავლეები მიღება ინარჩუნებენ მომდინარე წლის 20 ოქტომბრიდან. სწავლა დაიწყება 3 ნოემბერს.

მისამართი: ნუცუბიძის 223. (საკარტველს ბანკის შენობასთან). ტელაფონი: 32 97 83 (9.00-15.00) სკოლა ლიცენზია.

15 ოქტომბრიდან დაიწყებითი მიღებალი განცხადებების (12 სიტყვა) ფასი განისაზღვრება 1 ლარით.

98-86-43, 53-76-43

ბაზათი **24** საათი

ფაქსით: 33 33 33

19.10.02 N-139

ახიზა

საკონსერტო დარბაზები

ფილარმონიის დიდი საკონსერტო დარბაზი
 საიუბილეო კონცერტები "ივერია-35"
 დს: 18.00 სთ, ფასი 5-8 ლარი

თეატრები

რეზო გაბრიაძის თეატრ-სტუდია
 ყოველ პარასკევს, შაბათს და კვირას გაიმართება სპექტაკლი "რემი დაზაფხულის შემოდგომა".
 დს: 19.00. ბილეთები იყიდება თეატრის სალაროში II - 16 სთ-მდე. (მავთელის ქ. №13). ტელ: 98-65-90, 98-65-93.

რუსთაველის თეატრი
 ღამა თაბუკაშვილი "მერე რა, რომ სველია, სველი ისამანი", რეჟ. რობერტ სტურუა
 დს: 18.00 სთ, ფასი 1-5 ლარი

მარტავიძის თეატრი
 "ხელოვნება", რეჟ. თემურ ჩხეიძე, როლებში: მიხეილ გომიაშვილი, ზურა ყიფშიძე, ალექს მახაროზიშვილი
 დს: 18.00 სთ; ფასი 3-6 ლარი

თაბუკაშვილი თეატრი
 "სისიხლანი ქორნილი", რეჟ. გოჩა კაპანაძე
 დს: 19.00 სთ, ფასი 3,5 ლარი

თეატრალური სარდაფი
 "ფიგაროს ქორნილი", რეჟ. ლევან ნულაძე
 დს: 20.00 სთ; ფასი 5 ლარი

აბაი ხორავას სახელობის მსახიობის სახლი
 "სისიხლანი ქორნილი", რეჟ. ანზორ ქუთათელაძე
 დს: 18.00 სთ ფასი 3 ლარი, სტუდენტებისათვის 1 ლარი

ახიზელის თეატრი
 "მეორედ მოსვლა ანუ ვიზიტი", რეჟ. დავით ანდელუაძე
 დს: 18.00 სთ, ფასი 2,3 ლარი

საბავოფენო დარბაზები

TV5
 ია გიგომედიას პერსონალური გამოვენა

ქარავაძე,
 დავით მონავარდისაშვილის პერსონალური გამოვენა, "სიბრტყესა და ფორმას შორის"

ქველი ბალირა
 ნინო ფურცხაშვილის ფოტოგამოვენა, "ქართული შორტრეტი და შოლან-დღური ჰეიზაუ"

ხლოვენის სახელწიფო ბავაში
 გელა სამსონიძის გრაფიკული ნამუშევრების გამოვენა

კინოთეატრები

აპირანი,
 "შიშის ფასი", მთავარ როლებში: ბენ ადლერი, მორგან ფლიმაკი
 დს: 14.00; 20.00 სთ, ფასი 5-7 ლარი

"ცეცხლის ძალა", რეჟ. რობ ბაუენი
 დს: 17.00 სთ, ფასი 5 ლარი

"ესაუბრე მას", რეჟ. პედრო ალმადოვარი
 დს: 22.00 სთ, ფასი: 6,7 ლარი

რუსთაველი,
 "სამი იქსი", რეჟ. რობ კოენი
 დს: 15.00; 17.00; 19.00; 21.30 სთ; ფასი 5,7 ლარი

საანონსიური ქროსკორდი

მომხმარებელი	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე	საქმის მოსწავლე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე
ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე	ფილიპო ქადაგიძე

გეპაპიშვილი „ლაგუნა ვერა“

ფეხბურთი

ბიკ ფირსხალავა: "სასილაქსიო მუშაობა მთავარი პრიორიტეტი"

შეიძლება ითქვას - შიდა სარბიელზე წარმატებით გამოვივლა "დინამოს" მთავარი მიზანი არ არის. უფრო სწორად, ეროვნულ ჩემპიონატში გამარჯვება იმ სერიოზული გეგმის ერთ-ერთი ეტაპია...

ბიხილ ახიიხილი

- აღმასრულებელი დირექტორის პოსტის დაცვების დღიდან "დინამოს" საორგანიზაციო და ფინანსურ საქმეებს თქვენ განაგებთ და, თუ გუნდის პროგრესით ვინაშნაა...

დღის დამსახურება. ბატონო გვი ამჟამად დირექტორატის წევრია და კლუბის მართვაში თავისი წვლილი შეაქვს.

- "დინამოში" ახალი ხელმძღვანელობა მოვიდა სერიოზული ბიზნეს-გეგმით, რომელიც გუნდის ჩემპიონთა ლიგაში მოხვედრას ითვალისწინებს. ასეთ წარმატებას გუნდის გულშემატკივარი, 10 წელია, ელის. რამდენად რეალურია ამ მიზნის მიღწევა?

- დამთავანებით, ფეხბურთი სერიოზული ბიზნესია, რომელშიც კომერციული მოგება პირდაპირ კავშირშია სპორტულ მიღწევებთან. იმისთვის, რომ დატული და გამართლებული იყოს "დინამოში" ჩადებული სერიოზული ინვესტიციები, გუნდმა ევროპულ სარბიელზე ადგილი უნდა დაიკვიდროს...

- ახალმა ხელმძღვანელობამ, პრაქტიკულად, თავიდან დაიწყო გუნდის შენება. დასახვა სერიოზული მიზნები, რომელთა განსახორციელებლად, პირველ რიგში, მაღალკვალიფიციური მწვრთნელის მოყვანა იყო საჭირო...

- ვფიქრობ, ჩემპიონთა ლიგაში მოხვედრა და ჯგუფური ტურნირი ღირსეულად გამოხვდა უფრო რეალური იქნება 2004 წელს.

დიდი არჩევანი გორბო. რატომ მანიკივინჯი იყო შუშაკი?

- პირველ რიგში იმიტომ, რომ იყო შუშაკი, მართლაც, უმაღლესი კვალიფიკაციის პროფესიონალი. იგი წლებს განმავლობაში მუშაობდა ისეთ ექსტრავალანს მწვრთნელთან, როგორიც მიროსლავ ზლაჟევიჩია. მათ ხორვატიის ნაკრებს საფრანგეთის მსოფლიო ჩემპიონატზე მესამე ადგილი დააკავშირეს...

- მიზნ-გეგმის მიხედვით, პირველ წელიწადს კლუბის ბიუჯეტი 6-7 მილიონ ლარით განისაზღვრა. ჩემპიონთა ლიგაში მსაღწეველ საერთო ბიუჯეტი, ალბათ, არ გვექნება.

- ჩვენ ვაჩვენებთ არსებულ ბიუჯეტში ჩატვას. თუმცა, მომავალ წელს ეს ბიუჯეტი, ალბათ, გაიზარდება. თანხებთან დაკავშირებით კლუბში პრობლემა არ გვექნება. ხელმძღვანელობა ხედავს პროგრესს და, თუ საჭირო გახდა, არც ბიუჯეტის მომეტებაზე დაიხედავს უკან.

- "დინამოში" რომ სერიოზულად მუშაობდნენ, იქიდანაც ჩანს, რომ რუსეთის ნაკრებში მატჩში საქართველოს ერთგულ გუნდის ძირითად შემადგენლობაში ერთბაშად "დინამოს" სამი ფეხბურთელი გამოჩნდა. ოფაბური მდგომარეობა რომ არა, ამ თამაში გვარაზამეც მიიღებდა მონაწილეობას. ეს შეუმჩვეელი არ დარჩენიათ ევროპული კლუბების სელექციონერებს. ვიტალი დარსასილას "სლოვანი" იწვევს, ამის სულაშვილი კი "დინამო" დირექტორს. ახორებს თუ არა "დინამო" მიღებული წინადადებების სერიოზულად განხილვას?

- ვიტალი დარსასილას შესახებ თქვენს ვაზებშიც დაინერა, რომ ლიბერეთის "სლოვანი" ხელმძღვანელობა სერიოზულად დაინტერესდა. ჩეხეთი-ნაგდომი განხორციელდა, ევროპის ჩემპიონატის კანდიდატი ლონისიძის ხასიათს ატარებს. მართალია, შარშანდელი ანალოგიური ასპარეზობისგან განსხვავებით, წლევიანდელი შეჯიბრება უცხოელი ავტომობილების ნაკლებობას...

ბიკ ფირსხალავა "24 საათის" რედაქციაში

დანიცდის, მაგრამ უკეთა ორგანიზებული. კანდიდატი ლონისიძე უბრალოდ ხასიათს ატარებს...

ნამო ვ. ამას გარდა, შეფოვა ავიღეთ საფეხბურთო სპორტსკოლა "ნორჩი დინამოსი" 1986 და 1987 წლებში დაბადებულ მოზარდთა ნაკრებ გუნდებზე და 35-ე საფეხბურთო სკოლის 1988 წელს დაბადებულ ბავშვთა გუნდზე.

- გუნდი საშირი მატჩებს ატარებს ბორის პაიჭაძის სახელობის ეროვნულ სტადიონზე, რომელიც ვერანაირად ვერ აკმაყოფილებს საერთაშორისო სტანდარტებს. თუ "დინამო" ჩემპიონთა ლიგაში მოხვდება, უფრო ამ სტადიონზე თამაშს უწყობებს არ მოეცემა.

- გეიანხებით, მაგრამ იმისთვის, რომ სტადიონის რეკონსტრუქცია ჩატარო, ის შენ უნდა გეკუთვნოდეს. დღეს ეროვნული სტადიონის აქციათა საკონსტრუქციო ბიუჯეტი თბილისის მერიის ფლობაშია. ბატონი ბადრი პატარკაციანი საქართველოს პრეზიდენტთან ერთად არკვევდა ამ საკითხს. შეხვედრას თბილისის მერი და ხელისუფლების სხვა ნარმომადგენლები ესწრებოდნენ.

- თქვ იგი, დღეს რომ მერია სტადიონის დათმოს, "დინამო" მის ვარემონტების მოახერხებს? - "დინამოს" ხელმძღვანელობა რეკონსტრუქციისთვის 15 მილიონი დოლარის ინვესტირებას აპირებს. ეს თანხა სრულად საქართველო იქნება იმისთვის, რომ სტადიონი საერთაშორისო სტანდარტებამდე მივიყვანოთ. ბადრი პატარკაციანის სერიოზულად ეკიდება "დინამოს" აღორძინების და საქართველოში ფეხბურთის განვითარების საქმეს, რისთვისაც, კლუბის წევრების და გულშემატკივრების სახელით, მადლობის უზბედ.

რალი

რუსებმა რუსთავის ავტომობილის აიკლუს

"შეგრონი რალი საქართველო 2002"-ის ქარავანმა გუშინ "ექსპო-ჯორჯია" საკამოფენო ცენტრიდან აიღო სტარტი. ავტორების მონაწილეობით რუსთავის გზას მშვიდად მიუყვებოდნენ. მანქანების ბლოკ-ბლოკი და დაბაბული პაქეობა კი "რუსთავი რინგზე" ვიხილეთ. ასპარეზობის პირველი დღე ოთხ წრედ იყო დაყოფილი. ავტორალში 17 ეკიპაჟი გამოდიოდა.

განიცდის, მაგრამ უკეთა ორგანიზებული. კანდიდატი ლონისიძე უბრალოდ ხასიათს ატარებს...

ნაგდომი განხორციელდა, ევროპის ჩემპიონატის კანდიდატი ლონისიძის ხასიათს ატარებს. მართალია, შარშანდელი ანალოგიური ასპარეზობისგან განსხვავებით, წლევიანდელი შეჯიბრება უცხოელი ავტომობილების ნაკლებობას...

დებში პრობროვი ისე გამოიყვანებოდა, თითქოს მოთელვას გადიოდა. გუშინდელ ასპარეზობათა შედეგებით რუსი ავტომობილის "Mitsubishi Lancer"-ია დანინაურებული. რაც შეეხება სხვა მონაწილეებს, სხვადასხვა მიზეზის გამო, 17-დან მხოლოდ ოთხმეტი ეკიპაჟმა დაასრულა ასპარეზობა. დანარჩენები ავტომანქანები სხვადასხვა სახის მიზეზებით მხოლოდ მხოლოდ რუსები მოხვდნენ. დამტრეი ზორინის "VW-GOLF III" და ალექსანდრ მლოგა-ნოვის "Subaru Impreza", შესაბამისად, მეორე და მესამე ადგილებზე არიან.

C1 თანამედროვე ტოპ-ფორმის ქალი-მოდელი, თანამედროვე ტანსაცმელი

C2 გვიანდელი კომუნიზმის ქალი-მოდელი, თანამედროვე ტანსაცმელი

C3 ახალი ფარადგამი ქალი-მოდელი, თანამედროვე ტანსაცმელი

C4 თანამედროვე კომუნიზმის ქალი-მოდელი, თანამედროვე ტანსაცმელი

C5 პირველი გენდერული ქალი-მოდელი, თანამედროვე ტანსაცმელი

C6 ახალი ფორმის ქალი-მოდელი, თანამედროვე ტანსაცმელი

TV პროგრამა 19 ოქტომბერი

რუსთავი - 2

07.00 მუსიკა
07.30 დრამატიკული მოთხრობები
08.00 დღის მხილველი
09.40 ალტა მკვლელობა
10.40 მუსიკალური მხილველი
11.10 შინ უნდა იყოს ადამიანი
12.00 "15.00 კურიერი"
12.15 სპორტული "მხილველი"
13.30 მხ. ფილმი
15.20 მხ. ფილმი
17.05 ალტა მკვლელობა
18.00, 21.00, 22.20 კურიერი
18.20 დრამატიკული მოთხრობები
18.55 სპორტული "მხილველი"
19.50 სპორტული "მხილველი"
22.00 "ალტა მკვლელობა"
22.50 კურიერი
02.00 მხ. ფილმი "ფრანკლინი"
02.30 მხ. ფილმი "მარკო პოლო"
04.30 ლაშქარი

პირველი არხი

07.30 ალტა მკვლელობა
09.45 "ფრანკლინი"
09.55 მხ. ფილმი "მარკო პოლო"
11.40 "მუსიკალური"
12.00, 15.00, 20.00 მუსიკა
12.15 სპორტული "მხილველი"
13.00 მხ. ფილმი
14.05 "მუსიკალური"
15.15 მხ. ფილმი "მარკო პოლო"
16.50 ტელევიზიური "მხილველი"
17.05 50-50
17.40 მუსიკალური "მხილველი"
18.00 მუსიკა
18.20 მუსიკალური
18.40 "მხ. ფილმი"
19.05 "მხ. ფილმი"
19.20 ტელევიზიური "მხილველი"
21.00 სპორტული "მხილველი"
22.00 "ფრანკლინი"
22.15 "მარკო პოლო"
23.00 "ალტა მკვლელობა"
23.40 ტელევიზიური "მხილველი"
00.00 მხ. ფილმი "ფრანკლინი"
01.40 "მხ. ფილმი"
02.00 "მხ. ფილმი"
03.30 "მხ. ფილმი"

საქართველო - 1

07.00 კლიპ-მუსიკა
07.15 "მხ. ფილმი"
08.00 "მხ. ფილმი"
11.30 "მხ. ფილმი"
13.00 "მხ. ფილმი"
14.00 "მხ. ფილმი"
17.00 "მხ. ფილმი"
18.30 "მხ. ფილმი"
21.00 "მხ. ფილმი"
21.45 "მხ. ფილმი"
22.00 "მხ. ფილმი"
22.45 "მხ. ფილმი"
00.00 "მხ. ფილმი"
02.00 "მხ. ფილმი"
03.30 "მხ. ფილმი"

მეორე არხი

19.00, 22.00 "მხ. ფილმი"
19.10 "მხ. ფილმი"
19.40 "მხ. ფილმი"
20.30 "მხ. ფილმი"
21.00 "მხ. ფილმი"
21.30 "მხ. ფილმი"
22.10 "მხ. ფილმი"
22.20 "მხ. ფილმი"

მესამე არხი

10.00 "მხ. ფილმი"
10.45 "მხ. ფილმი"
11.45 "მხ. ფილმი"
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 "მხ. ფილმი"
12.25 "მხ. ფილმი"
14.00 "მხ. ფილმი"
15.15 "მხ. ფილმი"
16.30 "მხ. ფილმი"
19.00 "მხ. ფილმი"
19.30 "მხ. ფილმი"
20.00 "მხ. ფილმი"
21.30 "მხ. ფილმი"
23.30 "მხ. ფილმი"

იბერია

08.00 "მხ. ფილმი"
08.15 "მხ. ფილმი"
08.20, 10.15, 12.30, 00.25 "მხ. ფილმი"
08.30, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 22.00 "მხ. ფილმი"
08.45 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
10.20 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
13.10, 18.00 "მხ. ფილმი"
14.10 "მხ. ფილმი"
17.30 "მხ. ფილმი"
18.45 "მხ. ფილმი"
20.00 "მხ. ფილმი"
22.30 "მხ. ფილმი"
00.30 "მხ. ფილმი"

კავკასია

12.00 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
13.30 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
15.00 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
17.00, 19.00, 20.30, 00.00 "მხ. ფილმი"
17.45 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
19.20 "მხ. ფილმი"
21.00 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"
22.10 მხ. ფილმი "მხ. ფილმი"

მეცხრე არხი

09.00, 14.30, 17.30, 20.30, 00.00 "მხ. ფილმი"
09.20 "მხ. ფილმი"
24-0 სპორტი

08.45 "მხ. ფილმი"
10.15 მხ. ფილმი
11.15 "მხ. ფილმი"
13.00 "მხ. ფილმი"
14.00 "მხ. ფილმი"
14.45 მხ. ფილმი
16.30 "მხ. ფილმი"
17.45 "მხ. ფილმი"
18.45 "მხ. ფილმი"
19.00 მხ. ფილმი
20.00 "მხ. ფილმი"
21.10 "მხ. ფილმი"
22.00 მხ. ფილმი
00.20 მხ. ფილმი

ატარის ტელევიზია

07.00, 08.00, 09.00, 03.00 "მხ. ფილმი"
09.30 "მხ. ფილმი"
10.45 "მხ. ფილმი"
12.00, 16.00, 19.00 "მხ. ფილმი"
12.15 "მხ. ფილმი"
14.05 "მხ. ფილმი"
16.15, 19.30, 22.50, 00.50 "მხ. ფილმი"
16.30 "მხ. ფილმი"
17.35 "მხ. ფილმი"
19.20, 22.30, 00.30 "მხ. ფილმი"
19.30, 22.50, 00.50 "მხ. ფილმი"
19.40 "მხ. ფილმი"
20.30 "მხ. ფილმი"
22.00, 00.00 "მხ. ფილმი"
23.00, 01.00 "მხ. ფილმი"
23.10, 01.05 "მხ. ფილმი"
23.10 "მხ. ფილმი"
03.30 "მხ. ფილმი"

VII არხი

09.05 "მხ. ფილმი"
09.40 "მხ. ფილმი"
10.10 "მხ. ფილმი"
10.50 "მხ. ფილმი"
11.10 "მხ. ფილმი"
11.30 "მხ. ფილმი"
12.10 "მხ. ფილმი"
12.30 "მხ. ფილმი"
12.45 "მხ. ფილმი"
13.05 "მხ. ფილმი"
13.25 "მხ. ფილმი"
13.55 "მხ. ფილმი"
14.00 "მხ. ფილმი"
16.05 "მხ. ფილმი"
18.10 "მხ. ფილმი"
18.20 "მხ. ფილმი"
19.00 "მხ. ფილმი"
19.40 "მხ. ფილმი"
20.35 "მხ. ფილმი"
21.10 "მხ. ფილმი"
21.35 "მხ. ფილმი"
21.45 "მხ. ფილმი"
22.20 "მხ. ფილმი"
22.50 "მხ. ფილმი"
00.25 "მხ. ფილმი"
00.35 "მხ. ფილმი"
01.15 "მხ. ფილმი"
01.45 "მხ. ფილმი"
02.05 "მხ. ფილმი"

OPT

07.00 "Доброе утро"
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 "Новости"
10.15 "СЕМЕЙНЫЕ УЗЫ"
11.10 Детектив "ТАЙНА КАРИБСКОГО ЗАЛИВА", 2 с.
12.25, 22.40 "Фабрика звезд"
12.40 "Твинисы"
13.15 Детектив "ПРЕСТУПЛЕНИЕ". "ОБМАН"
14.40 Худ. фильм "СТАЛИН", часть 3
16.15 Док. детектив. "Батальоны смерти".
16.50 Serial "СПЕЦНАЗ". "ЗАСАДА"
18.00 "Большая стирка"
19.25 Человек и закон
20.00 "СЕМЕЙНЫЕ УЗЫ"
20.50 Поле чудес
22.00 Время
23.45 Боевик "БОЛЬШОЙ УДАР"
01.30 "Лучшие кинотропки года"
03.05 Детектив "УБИЙСТВО В УМЕ"

PTP

06.45 "Доброе утро, Россия".
09.45 Serial "БРИГАДА".
10.50 Serial "ЛИНИЯ ЗАЩИТЫ".
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 00.20 ВЕСТИ.
12.20 ВЕСТИ-СПОРТ.
12.25 "Форт Боярд".
13.25 Serial "КОМИССАР РЕКС"
14.30 "Мусульмане".
14.45, 19.20, 21.35 ВЕСТИ-МОСКВА.
15.25 "Моя семья".
16.20 "Аншлаг".
17.15 Serial "КОМЕДИЙНЫЙ КОКТЕЙЛЬ".
17.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
18.20 "Сам себе режиссер".
19.50 "Комната смеха".
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.50 Лев Лещенко и Владимир Винокур в концертной программе "
30 лет спустя".
00.55 Телеигра "Ставка".
01.30 x ф. "СЧИТАННЫЕ СЕКУНДЫ"
03.15 "Дорожный патруль".

Advertisement for 'მის ფორტი 2002' (Miss Fort 2002) featuring a woman in a white dress and text about the competition. The text includes details about the competition's purpose, dates, and contact information.

Advertisement for 'საგარეო ურთიერთობები' (International Relations) featuring a woman in a white dress and text about the journal's content and subscription information.

"მე თქვენ მართლა მხარალი ხომ არ გბონივართ?"

ერისკაცობაში - გიორგი ახვლედიანი, "ბელეტრისტიკაში" - აკაკი მორჩილაძე

კეთილშობილური სადღოტოვებელი

- როგორ წინადადებას ჰგავს გიორგი ახვლედიანის სამყარო: რთულ ქვეყნობილს, შედეგნილს, თუ უბრალოდ, მარტივს - კავშირებით.

- გრამატიკაში ძლიერი არა ვარ და არც მასსოვს, როგორია რთული წინადადებები. მგონია, რომ უფრო მარტივს ვგავარ, ამბავიც მარტივია ჩემთან. ენა კი, როგორც დამჭირდება, ისეთი.

- თქვენ არ იყენებთ წმინდა სალიტერატურო ენას, ეს უფრო სახალხო, ყოფითი ენაა თავისი არქაიზმებითა და ჟარგონებით იმ კონკრეტულ სიტუაციაში, რასაც მოითხოვს სიტუაცია თუ პერსონაჟი. ენის ეს ერთგვარი გამარტივება მკითხველის რომელიმე კატეგორიაზეა გათვლილი?

- არა, კატეგორიაზე არასდროს მიფიქრია, ვფიქრობ მხოლოდ იმაზე, როგორ დავეწყო კარგი ამბავი ისე, რომ ყველაფერი გასაგებია და მისაღები იყოს. რესტორანში ვინც შედის, ყველა კლიენტი პატივსაცემია, ხო? მზარეულები მა, ერთისთვის ასე აკეთებენ და მეორისთვის ისე? ერთ-ნაირად აკეთებენ ყველასთვის.

- სახელბოთი კერძებიც ხომ არის?

- ახლა, ვიღაც ბურჟუა თუ შეეხებოდა და სათავისო რაღაცები შეუკვეთა, ეგ სხვა საქმეა, მაშინ მოვწყდეთ

რესტორანს, ვეღარ შევადარებთ წერას. საერთოდ, ბუნებრივი უნდა იყოს ყველაფერი, ჩემთვის ისეა ბუნებრივი, როგორც ვწერ, სხვანაირად მომწყინდება. თუ მოგწყინდა, წერას აზრი არა აქვს. ბორჯესის პერსონაჟმა, ჰერბერტ კუეინმა თქვა: წერის ერთ-ერთი სიამოვნება მწერლისთვის არის გამოგონების სიამოვნებაო. მართალიცაა, ამაზე დიდი სიამოვნება არ არსებობს.

- კარგი რომანის ერთ-ერთი ღირსება ისიცაა, ხედავ თუ არა ნაკითხულს. თქვენი "მადათოვი" არის ის იშვიათი გამონაკლისი, სადაც ყველაფერი სახიერია. როგორ მიიღწევა სინათლე ნაწარმოებში?

- ისეთი რომანებიც ვიცი, სადაც სინათლე არაა, მაგრამ მაგარია. სინათლის მაგივრად სიკეთე ხო არ უნდა გეთქვათ?

- არა, ის ვთქვი, რაც მინდოდა. უფრო კონკრეტულად, ხომ არის დიდი რომანები, რომლებიც არ ცოცხლდება, მოქმედებს შენზე, მაგრამ მაინც ქვასავითაა.

- იმიტომ, რომ ქვისმთლელი წერს, როცა მესალამურე წერს, მაშინ ცოცხალია...

- თქვენ მესალამურე ხართ?

- შეიძლება, თუმცა გააჩნია, რომელი ინსტრუმენტი გჭირდება: ქვა თუ სალამური, ეს წმინდა ტექნიკის საკითხია...

- ტექნიკურ სრულყოფილებას

როდის აღწევ?

- ვერასდროს აღწევ სრულყოფილებას, არსებობს რაღაც პროცენტები - 30, 60, 80-ს თუ მიალწვი, უკვე ძალიან კარგია. წერის ტექნიკა სიუჟეტთან ერთად, ენასთანაა კავშირში, მთელი გადასვლა-გადმოსვლებია, ჩახლართვები. თავიდანვე ისე გამოვიდა, რომ როგორც ენაც მჭირდებოდა, იმას ვიყენებდი და ვცდილობდი, ბუნებრივად არ დამეკარგა. შეიძლება სულაც არ იყოს რომელიმე კონკრეტული დროის ენა, მაგრამ ტექნიკურად გადასაცვლებ ერთ სიტყვას, ან დღს მაგივრად თ-ს დანერ, ასეთი ათასი ნიუანსია.

- საკუთარი შესაძლებლობები კარგად იცით?

- ვიცი, მაგრამ ერთი თავისებურებაა: როცა წერ, არ უნდა იფიქრო.

- კი ამბობთ, რომ ყველასთვის წერთ და მკითხველის კატეგორიაზე არ ფიქრობთ, მაგრამ, როცა თქვენს წიგნებში მსოფლიო ლიტერატურის პერსონაჟები შემოდის, ხედავთ, ინტელექტუალური მკითხველის გარდა იმ მკითხველმაც გაიცვალს, რომელმაც თქვენამდე არაფერი იცოდა მათ შესახებ.

იქნებ ეს მხოლოდ თამაშია მკითხველთან, ექსპერიმენტი ან, სულაც, თქვენი ერთგვარი განაცხადი ძველი ამბის "ახლებურად წაკითხვის" შესახებ?

- ჰოთორნს აქვს "ორჯერ მოთხრობილი ისტორიები", მართალია, იქ არ ჩანს, რა არის ორჯერ მოთხრობილი, მაგრამ სათაური უკვე ძალიან სიმბოლურია და საინტერესო...

- და როცა უკვე ნაცნობი პერსონაჟი, რომელიც თქვენთანაც ჩნდება, პირველად ემოციისაკენ მქაჩება?

- ეგ უკვე თქვენი გასაკვევია, იმიტომაც კეთდება, რომ ადამიანებს ემოციები გაუჩნდეთ. მე კი, თქვენზე არ ვფიქრობ, ჩემს ემოციებზე ვფიქრობ, ჩემს თამაშზე და ხალისზე, იმაზე, რაც წერის დროს სასიამოვნოა. აბა, თუ იტანჯები, რა გამოდის. კი, მწერლობა შრომაა, მაგრამ სასიამოვნო უნდა იყოს შრომა, ხო? თუ განვალდი, რა გამოვიდა?

- როგორ მოდიან ეს პერსონაჟები თქვენთან, რა ნიშნით ლაგდებიან არა რატომ მაინცდამაინც ესენი...

- სხვა ვინ, კონკრეტულად მითხართ...

- ვთქვით, სელინჯერის პოლდენ კოლფილი.

- პოლდენ კოლფილი გამოკვეთილი არ არის ჩემთვის. ვისაც ვიყენებ, ისინი მიყვარს. რასაც ვწერ, ესაა განუზომელი გავლენა იმისა, რაც მიყვარს, ამიტომაც, ერთი და იგივე ადამიანი ბევრჯერ ჩანს. ხო თითქოს არ არსებობენ, მაგრამ მიყვარს. ჩემთვის მთავარი მაინც ამბავია, ანუ ყვე-

ლაზე ძველი დანიშნულება წერის - ამბავი გადაეცეს კაცს, ნამდვილი, ტყუილი, არა აქვს მნიშვნელობა, მთავარია, იყოს წრფელი და არა ყალბი.

- ზღვარი სადაა ამ ორს შორის?

- არავინ იცის, სადაა საზღვარი. პავლინის პერსონაჟი ამბობს: არავინ იცის, სად არის საზღვარი მუსლიმებისა და ქრისტიანების სამოთხეს შორისო. მართლა, სად არის?

- თუ ინტუიციურად მაინც ვერ გრძობთ ამ ზღვარს, მაშინ როგორ ლაგდება ყველაფერი?

- მე ვგრძნობ ბუნებრივობას, საერთოდ, ამოსავალი მარტივია - წესიერი კაცი. პერსონაჟი, ერთ-ერთი მაინც, ყოველთვისაა წესიერი. შეიძლება ლოთიც იყოს, ნარკომანიც, მაგრამ მაინც წესიერი. ხშირად მე უბნებიან ხოლმე - ნარკომანებზე წერო. აბა, ჩვეულებრივი ცხოვრებით მეც ვცხოვრობ და ამ ჩვეულებრივების უბნებიან ხოლმე - ნარკომანებზე წერო. აბა, ჩვეულებრივი ცხოვრებით მეც ვცხოვრობ და ამ ჩვეულებრივების უბნებიან ხოლმე - ნარკომანებზე წერო. აბა, ჩვეულებრივი ცხოვრებით მეც ვცხოვრობ და ამ ჩვეულებრივების უბნებიან ხოლმე - ნარკომანებზე წერო. აბა, ჩვეულებრივი ცხოვრებით მეც ვცხოვრობ და ამ ჩვეულებრივების უბნებიან ხოლმე - ნარკომანებზე წერო.

- ანუ რაც მიუწვდომელია თქვენთვის, იმას აქცევთ რეალობად? ვივარაუდოთ, რომ მწერლობა სურვილების უზენაესობაა?

- ჩემი სურვილის ასასრულებლად სრულიად საკმარისია ფანტაზია.

- და ემთხვევა ფანტაზია და რეალური ადამიანების არსებობა ერთმანეთს?

- ე.ი. რაც მინდოდა ვყოფილიყავი, ვერ გავხდი და იმაზე ვწერ? საინტერესოა აზრია, მაგრამ ამ თვალთ მწერლობისათვის არასდროს შემიხედავს. რომ მოვიყვებო, როგორ ნელ-ნელა იზადებოდა წიგნები, რომლებიც დავენერე, ძალიან შორს წავალთ, არადა, ყველაზე უკეთესად მე ვიცი, რა ხდება იმ წიგნებში...

- ნავიდეთ შორს და ვთქვათ, რა ხდება იმ წიგნებში...

- ძალიან კონკრეტული წინადადება შეიძლება იქცეს წიგნის დასაწყისად. გაზეთში ნაკითხული კრწინალური ქრონიკის ერთ წინადადებაზე შეიძლება ააგო რომანი. ძალიან დიდხანს ვფიქრობ იმ ისტორიებზე, თავში რომ მაქვს, შეიძლება წლებიც კი, მერე ვვადები და უცხად ვწერ, ორ კვირაში, ერთ თვეში. ისიც მომხდარა, როცა დამინყია და გავგრეებულვარ, იმიტომ, რომ ფიქრი არ არის დამთავრებული.

- ე.ი. შინაგანი სივრცე გაუწყვეთ, როდის იწურება ფიქრი?

- ჰო, ვგრძნობ ხოლმე - აი, დამთავრდა ეს ამბავი და უკვე შემოიღია დავწერო. კი, ბევრი რამ შეიცვლება წერისას, მაგრამ არ მასსოვს, ბოლო შეშეცვალოს.

გლეხთა აჯანყება

ნანყვეტი წინიდან

1. **უცნაური ამბავი გადახდათ თავს მოხეტიალე დურგალ ჟორა პირადოსე და ზორცვეთელ მემანენს, სახელად შოველს.**

ჰირადოვი ჟორა, ევენგელის ძე ტომი ტელიელ მუშათავანი. მამამისი ნაცალადვის ოკინიგზის სახელისნობეში მუშაობდა და როდესაც გარდაიცვალა, წინ გვირგვინი წაუშველიერეს: "საყვარელ ევანგელს მთელი ნახალდოვის მუშა ხალხისგან." ეს იყო 1930 წელს, დეკემბრის თვეში, იმგვარ სიცოცხეში, რომ დაკრძალვის ჟამს ზურნა ვერ აკუნესეს, რასთან შინარსი სულ გამოყინვდა და ერთმა დამკრულმა რომ ჩაზბერა, ჰანგები ყოწილის ნამტკრებებდა გადმოცივიდა იქედან. ზურნა გაყინა და კაცს რას უზამდა? პლატონის დუქნიდან წამოსული ევანგელს ელექტრობითან ჩამოშველიერეს იგი სულის მოსარბუნებლად, გასრობილიყო შუქით განათებულ თოვლის სოლამაზის ცქერითა და იქვე დასძინებოდა. დილით კი რალას გააღვიძებდნენ, ლურჯი პიროვი იყო სკვპ წვერი და გაბრანზებული იკითხავდა ხოლმე: "ეს ქვეყანა ვიხილა? თუ მუშისაა, მუშა არა ვარ?" იგი ოცნებობდა ახალ მინახვ, რომელიც მრავალწლიანი ბუჯითი შრომისთვის უნდა მიეღო და რომლებიც საბორჯავრობო ენოში არ ექნებოდა. მინა არ ჩანდა, ამიტომ პირადოვმა სამეგრ დახეტივა კომუნისტური პარტიის წევრის მანდატს ქარხნის პარტიომის მაგიდაზე.*** მის შვიკობას, ვიხია ეს ქვეყანა, ფრეხობდა და მსუბუქი დამინებთი პასუხობდნენ. როცა, უკვე მოხუცებულმა მეოთხედ გადავიტრა მანდატის დათმება, აღმოჩნდა, რომ თამბაქოს ფაბრიკა დაგზავდა, მანდატებს კი ყველანი რკინის კასრებში ყრდნენ და ცეცხლს უკიდებდნენ.**** ამის შემდეგ პირადოვმა დურგოლბა დაიწყო და ცდილობდა თავისი ნახეღავი (იატაკის სანმუხვი ფრხის ტარები, უზურგო სკაპები, ღობის საწვეი ციციხეები და სხვა) ბაზრების შემოგარენში და თბილისის ახლომახლო სოფლებში გაესაღებინა. **პირადოვი-არის ერთი იმ ლამაზ სოფელთავანი, გარს რომ შემოადგომიან და მიუბიდან გადმოსქრიანო საქართული დედაქალაქი თბილისი. აქაურები მიმდევნენ ყველის სასათბურე მომენებას, უფრო ხელმოკლენი კი მემანენებენ.**

პირადოვი (სახალხოდ შოველი) ბორცველი გლეხი, მემევიე შვილი ბაღი იამალბოდისა, რომელსაც პირველი ექვნი ჩვილობაში გარდაცვლიდა. აკვანში მშობლარე შოველს პირში ხაშხაშის ნამცეცხს ჩაუდებდნენ ხოლმე, რათა ბეგერი არ ეტრა. ამიტომ, მთელი სიცოცხლე, ლაპარაკი უჭირდა და იყო გიჟვითი მშრომელი, თუმცა, ამათ რომ ვერ გაადიდებდნენ, ველარა ხედავდა. შოველი სწორპოვარი იყო საქონლის დაკვალასა და აქწინა, ჰქონდა მზით დამწველი სახე და დაუჯერებლად თითბერი, მელოტი კევა, რადგან უქუდიად ცოლს თუ ენახა სახლში.

*მუშა-რევილუციონერთა მთავარი ადგილი ძველ თბილისში. ****ოფსვლაც სსრკ-ს კონსტიტუციამი ეწერა, რომ ძალაუფლება ქვეყანაში ეკუთვნით მუშებს და გლეხებს. მერესეხი ხალხით შეცვალეს.**

***გამწარებულ და ინტრიგან რიგით პარტიელთა პროტესტის ხერხი სსრკ-ში.

****ლაპარაკია 1989-90 წლებზე, როცა საქართველო იბრძოდა სსრკ-დან გამოსვლისთვის.

შოველს უყვარდა კურდღელზე ნადირობა და ერთი კარგი ძაღლიც ჰყავდა. გაზაფხულზე პარკუტი დავით ზედასართულში, მაგრამ იმავე ზამთარს აყვარა და ბურხისთვის ეჭმია, საჭირებულ შემას ვერ გამოჰკიდებოდა. კაციოდ, მოველმა ყველაფერი იცოდა, ამათ შორის დურგობაც, არყის ხდაც და გული გაზეთის კითხვისკენ მოუწევდა, თუმცა კი გაზეთს რომ გამეღოდა, იმნამს კისერი მოწყდებოდა ხოლმე. ყველა ქელეხში და ქორნილობი ხორცს შოველი ხარშავდა. ომბივარის სიჩქარით ხედებოდა ხორცის საჭირო მონარშულობას და ჩქარი ხელი ჰქონდა. ლაპარაკობდა თათრულსაც, რადგან ადრე ბევრი ევლო ბორჩალოში და იქ მამედს პავილიონში პოერადც ემუშავა. თათარზე უკეთ ახერხებს ფითის, ყაურმას და ქაბაბსო, უკვირდა ყველას. დედაჩემს ხაშხაშით რომ არ დავეზანცა, გაზეთის კითხვისას ხომ არ ჩამომეძინებოდაო, ასეთი იყო შოველის აზრი. ამ მიმე დროს, როცა რომ ქვეყანა ირეოდა და კაცი ვერ გამოითვლიდა ბეალოს აშხაც, შოველს ძროხა ჰყავდა და მანონი დაჰქონდა სოლოლაკში. ამით ორი კაპიკი შემომივა და ზემო სართულზე იატაკს დავაგებო. მიწებს რომ ხელახლა ანანილებდა ახალი მთავრობა, მიმე-დარყო, რომ რასან ქრთამი ვერ მისცა, დაეჩაგრათ და ერთი მიწის მოხელისთვის ეთქვა, მოვკლავო. მოხელე სიცილით მომკვდარიყო ამ გულან ნათქვამზე და მერე ერთ სუფრებზე მოეყარა ეს ამბავი, იქ კი ვილაც სხვანაირად განათლებულ კაცს სიცილის ვუნება ნაერთმა,

ემავეთებმა, შენ რომ ჰყვები, ილია ჭავჭავაძე მოკლეს ასი წლის წინათ და ერთი მინის მოხელე რა გაუხდებათო. მოხელეს თავისი იაფი ცოდნით ეპასუხა, ილია სოციალ-დემოკრატებმა მოკლესო, მაგრამ იმ მერეს ჩაეწყობინა, უფრო კი დარიბმა ქართულმა გლეხებმაო.

მამ, უცნაური ამბავი გადახდათ თავს მოხეტიალე დურგალ... ჟორა პირადოვმა ორი პატარა ბუნხართან ჩამოსავდომი სკამი გაუკეთა შოველს, რომელსაც ცოლი ორბეთში გაეშვა, სიმამრიშვილთან სასტუმროდა.

ორბეთი-ერთი მეტად ლამაზი სოფელია მთებში ჩაკარგული, ბორცვეთიდან ფეხით შორ, მანქანით კი ახლო სავალზე. იქ ბევრი ცხოვრობენ მთოვლები და გუდამაყრელები, რომლებიც საბჭოთა ხელისუფლებამ ჩამოსახლა კავკასიონის კალთებიდან. ადრე ამ ადგილს ინტერნატი რქმევია, რადგან უდემამო ბავშვები დაესახლებინათ იქა და უვლიდნენ. ერთხელ პოეტო გიორგი ლეონიძე ასულა და უთქვამს, ეს ადგილი ნამდვილი ორბ-არნივთა საბუდარიოა და ასე დარქმევია ორბეთი.

სიმამრიშვილად ამ მხარეში მოიხსენიებენ ხოლმე ცოლისძმას. შოველი მარტი იყო შინა და რასან ძროხა მოსვლოდა, მოეწველა და მუცე ვერ კოხტა ჩადიოდა, რომ ხელისუფლების ფხანა ასტეხობდა. სხვისთვის თუ ხელისუფლების ფხანა ფულის მოლოდინს ნიშნავდა, შოველისთვის ოდენ შიმშილის მაუწყებელი იყო.

შოველი იყდა და უყურებდა: პირადოვი ეზომივე საქმიანობდა; ხმადახლა აკინებდა თითო, ლამაზ ფიცრებს და გამეჭებიო სცემდა ჩაქუქს უთესხირად ნამოვენ ლურსმებს. დიას, შოველმა თავიდან იცოდა დურგლობა, მაგრამ ვანა მოივლის მანონს შეჭედებული გლეხკაცი? ამიტომ, შოველი გაახარა ჟორა პირადოვის გამოჩენამ. რუსულ ფულზე მორიგდნენ: ორი სკამი ოცნათას მანეთად და პირადოს ვანამის იმედიც ჰქონდა. მერეღა დაუყვებოდა ქალაქისკენ და გზად წამოწულ მანქანას შეახტებოდა თავისი ფიცრებთანა. "აბა, დაჯე, შოულჯან," სკამის ამონებინებდა დურგალი გლეხს.

"ნამო, ერთი შენ დაჯე," მარვალი გაიბრტყა შოველმა "ოლინდ კრძი არაფერი მაქ."

შოველის ენაზე ეს ნიშნავდა რომ სახლში ხორცი არ არის.

შოველისთვის ეს ნიშნავდა, რომ მშვირა, მაგრამ არა უშავს.

პირადოვმა კი იფიქრა, რომ შოველი ძუნწია შეეშალა. მაგრამ შოველი არასოდეს ამბობდა, მიორთიო, რაც ღმერთმა გამოგვიგზავნაო. არამედ, აბა, რაც არი, რასაც მე ვჭამ, შენც არ განყენო.

ისინი ჭამდნენ პურს, ნიერის მწნილს, ოხრაბუსს, ღობის ქონს და ერბოში მოხრაკულ ტაფაზე ცივად დარჩენილ პომიდორებს. მერე შოველმა თბილი მანქნით სახვ ქილა გამოლო კარდიდა, შვი ნიორი ჩავლისა და კაი ცივ წყალს არაყიც მოაყოლა. **"კრძი არა მაქ,"** გამოიკრა ისე.

შოველი თავად ხლიდა არაყს. ტყის საქმეთა მცოდნე იმგვარ ბლაბზბულას გაურევედა ხოლმე შიგა, რომ

არაყი რბილი, გემრიელი და შემპარავად დამართობელი ხდებოდა.

"აი, სარაჯიშვილის ნამალიო," იტყოდა ამაცად "აი, ტკბილი წყალიო" **

არყის დამნახავმა ჟორა პირადოვმა გადაწყვიტა, დიდად არც თავი დაენდო და არც არაყი. ამით, ერთგვარად გაამართლებდა უფერული ვახშირის მიღებას. შოველმა კი იმიტომ ჩამოგა ბოთლა, რომ კერძი არ ჰქონდა. სხვა შემთხვევაში წყალზე გადაატარებდა დურგალს. მაგრამ ეკ, შოველი ასეთი კაცი იყო, უხერხულად და გუნასკლულად ყოფნა უჭირდა.

მესამე რომ ჰქრეს და შოველმა ბუნებს აუწინა გამრჯე მარჯვენა, საღამოს ნიავმა მწვადის სუნი მოიტანა.

მაპინძელმა მოთხე ჩამოსახა მალენკოვის* ჭიქებში და ამოიხრა ესევითარის დარდით და ბოლმით, რომ ნამდვილად უნდა ეთქვა, ვინც ჩვენი ხელიდან შენდობას მოივს, იმათი ეთქვათო, მაგრამ პირადოვმა დაასწრო:**

"მწვადსა სნევენ."

შოველი წამოგდა და განჯინიდან სახაშობოდ გადანახული სოკოს ქილა ამოიღო.

მან იცოდა, საიდან მოჰქონდა ნიავს მწვადის სურნელი. იგიე ნიავი მოიტანდა მალ ხმას ქალაქურ ზურნადუღუკისას და შოველს უნდოდა თავისი გასროლით დაეწუმებინა ეს ხმანი და დენითი მორეოდა მწვადის სურნელმბას, მაგრამ ყოველთვის შეჩერდებოდა ხოლმე, რადგან ენახებოდა ტყვია და ციხეში გასაცდენი წლები.

ეს, შოველის მამაპაპის მინაზე ქეივობდა. **"ტაკისტიები სომენ,"** თქვა შოველმა. **1966 წელს, შოველის უმცროსი და, თინა ცოლად გაჰყვა დამბალიელ ტაკისის მძღოლს, რომანა აღიბმარამვილს, ხეწუად ცნობილს. ხეწუა განეკუთვებოდა საბჭოთა ტაკისისტია იმ რიგს, რომლებსაც შემთხვევით ერგო მანქანის საჭე, რომელსაც მეტი თავზეხელაღებულობის შემთხვევაში სიათმებენთა გაცვლიდნენ პატიმრის სამოსზე. რასანლა ხეწუას არაფრით გამოუვდა ლავერების უკიდგანო სამეარობი ფეხის შედგმა, უქმებზე, ანუ ორ დღეში ერთხელ, სმას მიეძალა. შოულანათ ოჯახში გაბატონებული იყო აზრი, რომ თინა ხეწუამ ჩაიყვანა სამარეში. საბრალო თინა ერთი სიფრიფანა ქალი იყო, უშვილოდ დარჩენილი, ხახვის ხშირი ყურებით თვალბდამწვარი და ჩანთების თრევით ხელისუფლებდასიბუხელი, რასაც გულის მანკიც ერთოვდა.**

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტური.

შოველიმ ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

შოველის ახალგაზრდობაში მეტად გავრცელებული საყმანელო მიქსტურა.

ბაღლომაც არ დაუჭირა და სამ წელიწადში სიძემ საზაფხულო სახლიც გაახერხა. შოველს თავიდანვე არ მოეწონა ეს ნამოწყება, მაგრამ რა ხშირად ისინი მოდიდნენ, რომ ამბავი აეტყვა. სულ თავისი ზურვით უთრია ბლოკი და ფიცარი და კალატობადც წაჰყვა.

მერე თინა მიივალა და ერთ წელიწადში ბაღლოც მიჰყვა. აბა, ჰა და მაშინ შოველი ბორჩალოში იგდა მამედას პავილიონში - ათი დღე გაივლიდა, შინ ვერ მოვიდოდა. ერთხელაც მოვიდა და ვერ დაინახა ძალიან შემინებული თავისივე ცოლი და მერე შუა ეზოში ამოყვანილი ყოფი. მანამ უჩივლევდა, შოველი ქალაქს წავიდა და სიძეს მიაღდა. ქერივის პირობაზე კარგა მზიარულად იყო. თავის სარცხვინლ ადგლზე მოუწითა ორივე ხელით, ეს არ ნაიღო. საბუთები წესრიგში იყო, სასამართლომ ხეწუას მხარე დაიჭირა.

შოველმა კი დარბაზშივე თქვა: "მოვკლავ, თუ რი ჩემი ეზოსკენ გამოვხედოა."

ხეწუამ ყორე ააბაღლა, მაგრამ ნესად აიღო ტაკისტური ქეროვანი თავის ეზოში გაემართა და ხმამაღალი სიმღერითა და ტამანდურით შოველისთვის ეთქვა, შენ თვითონ გამოგექცევა თვითა აქეთი. უეცვლე, როცა მძღოლები არიფანას მოასყობდნენ და სამწევდეს აიღებდნენ, უკვე მობრებული ხეწუა იტყოდა, ჩემთან ავიდით ბორცვეთსაო. მას მავნიტფონიც ჰქონდა: ქსოვრელები, ადამშვილები, სხვანც. მიველს იქეთა უზანს ესმოდა ხეწუას ეზოში აუღრებული დამწერისები. * შოველი სულ თოფზე ფიქრობდა.

ნასულმბისა თქვენს და მერე კიდევ ერთი მიაყოლეს. ყორის იქით მწვადი მზავი იყო და მავნიტფონიც გამოძახალი სევდის სიტკებაცად გამოსი: მრად: "დუღუკო ჩემო ტკბილი თილის-მაე, ტრფოით დამწვარ გულს წამლად დეგბი; შემოგინახა ძველმა თბილისმა, დასავინებლად არ მეშვებები... მე იმ ამულის ვარ მადლობელი, ვინც რო პირველად ავიღო ხელში და სიყვარულის საგალბოელი, ჩაჩუქურთმა შენს ლამაზ ყელში. შენ ყიხიბდი კვილის და ბორცტს, ჩვენი იგიომის სევდიან ლექსში უცხო მხარეში გაყიდულ სატრფოს, მიაცილებდი ოხვრით და კენესით..."**

ამ ჰანგმა მთლად ჩააღბო პირადოვი და ათქმენდა: "ნახე, მოულჯან, ნახე? გლახობა, ზახაროვი"***

შოველმა არაფერი მიუგო, ვიგარდამწვარი გლახობის არაფერი სმეწნოდა.

რაც უფრო მეტს სვამდა შოველი, მით უფრო ხშირად ახსენებოდა

დამწერისებს უწოდებენ ქალაქურ უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

ბაღლომაც არ დაუჭირა და სამ წელიწადში სიძემ საზაფხულო სახლიც გაახერხა. შოველს თავიდანვე არ მოეწონა ეს ნამოწყება, მაგრამ რა ხშირად ისინი მოდიდნენ, რომ ამბავი აეტყვა. სულ თავისი ზურვით უთრია ბლოკი და ფიცარი და კალატობადც წაჰყვა.

მერე თინა მიივალა და ერთ წელიწადში ბაღლოც მიჰყვა. აბა, ჰა და მაშინ შოველი ბორჩალოში იგდა მამედას პავილიონში - ათი დღე გაივლიდა, შინ ვერ მოვიდოდა. ერთხელაც მოვიდა და ვერ დაინახა ძალიან შემინებული თავისივე ცოლი და მერე შუა ეზოში ამოყვანილი ყოფი. მანამ უჩივლევდა, შოველი ქალაქს წავიდა და სიძეს მიაღდა. ქერივის პირობაზე კარგა მზიარულად იყო. თავის სარცხვინლ ადგლზე მოუწითა ორივე ხელით, ეს არ ნაიღო. საბუთები წესრიგში იყო, სასამართლომ ხეწუას მხარე დაიჭირა.

შოველმა კი დარბაზშივე თქვა: "მოვკლავ, თუ რი ჩემი ეზოსკენ გამოვხედოა."

ხეწუამ ყორე ააბაღლა, მაგრამ ნესად აიღო ტაკისტური ქეროვანი თავის ეზოში გაემართა და ხმამაღალი სიმღერითა და ტამანდურით შოველისთვის ეთქვა, შენ თვითონ გამოგექცევა თვითა აქეთი. უეცვლე, როცა მძღოლები არიფანას მოასყობდნენ და სამწევდეს აიღებდნენ, უკვე მობრებული ხეწუა იტყოდა, ჩემთან ავიდით ბორცვეთსაო. მას მავნიტფონიც ჰქონდა: ქსოვრელები, ადამშვილები, სხვანც. მიველს იქეთა უზანს ესმოდა ხეწუას ეზოში აუღრებული დამწერისები. * შოველი სულ თოფზე ფიქრობდა.

ნასულმბისა თქვენს და მერე კიდევ ერთი მიაყოლეს. ყორის იქით მწვადი მზავი იყო და მავნიტფონიც გამოძახალი სევდის სიტკებაცად გამოსი: მრად: "დუღუკო ჩემო ტკბილი თილის-მაე, ტრფოით დამწვარ გულს წამლად დეგბი; შემოგინახა ძველმა თბილისმა, დასავინებლად არ მეშვებები... მე იმ ამულის ვარ მადლობელი, ვინც რო პირველად ავიღო ხელში და სიყვარულის საგალბოელი, ჩაჩუქურთმა შენს ლამაზ ყელში. შენ ყიხიბდი კვილის და ბორცტს, ჩვენი იგიომის სევდიან ლექსში უცხო მხარეში გაყიდულ სატრფოს, მიაცილებდი ოხვრით და კენესით..."**

ამ ჰანგმა მთლად ჩააღბო პირადოვი და ათქმენდა: "ნახე, მოულჯან, ნახე? გლახობა, ზახაროვი"***

შოველმა არაფერი მიუგო, ვიგარდამწვარი გლახობის არაფერი სმეწნოდა.

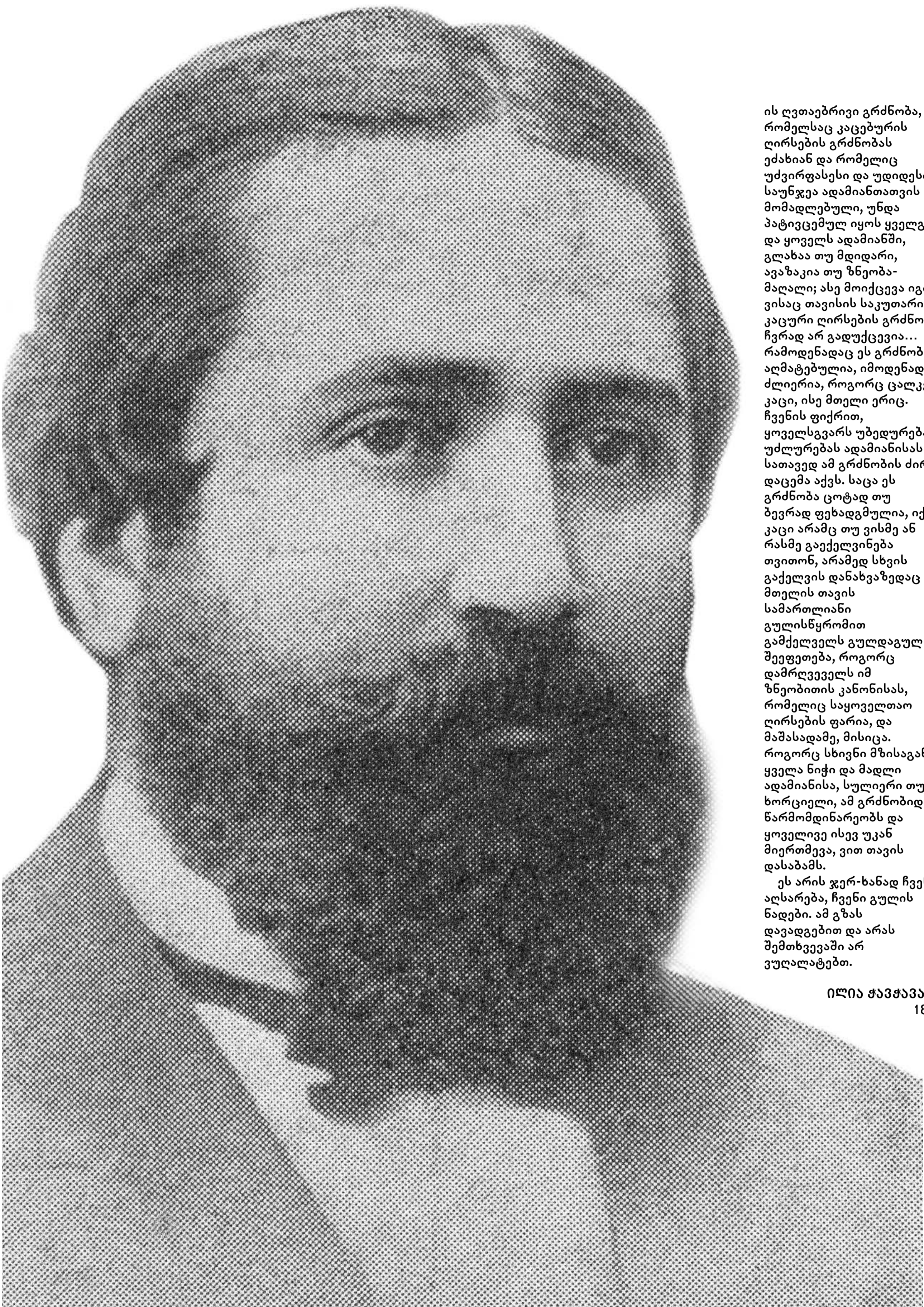
რაც უფრო მეტს სვამდა შოველი, მით უფრო ხშირად ახსენებოდა

დამწერისებს უწოდებენ ქალაქურ უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

უღბლო სიყვარულის გამო შექმნილ სიმეგრებს.

*** თბილისის ამ ქუჩის ბოლოდან ინყება ბორცვეთისაკენ მიმავალი გზა. **მელესებს ქალაქის ძველი ხალხი უწოდებენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ-ფინანსურად დაწინაურებულ ვინმებს. სიტყვა მომდინარეობს ძველ-**

ის ღვთაებრივი გრძნობა, რომელსაც კაცებურის ღირსების გრძნობას ეძახიან და რომელიც უძვირფასესი და უდიდესი საუნჯეა ადამიანთათვის მომადლებული, უნდა პატივცემულ იყოს ყველგან და ყოველს ადამიანში, გლახაა თუ მდიდარი, ავაზაკია თუ ზნეობამალალი; ასე მოიქცევა იგი, ვისაც თავისის საკუთარის კაცური ღირსების გრძნობა ჩვრად არ გადუქცევია... რამოდენადაც ეს გრძნობა აღმატებულია, იმოდენად ძლიერია, როგორც ცალკე კაცი, ისე მთელი ერიც. ჩვენის ფიქრით, ყოველგვარს უბედურებას, უძღურებას ადამიანისას სათავედ ამ გრძნობის ძირს დაცემა აქვს. საცა ეს გრძნობა ცოტად თუ ბევრად ფეხადგმულია, იქ კაცი არამც თუ ვისმე ან რასმე გაქეღვივება თვითონ, არამედ სხვის გაქეღვის დანახვაზედაც მთელის თავის სამართლიანი გულისწყრომით გამქეღველს გულდაგულ შეეფეთება, როგორც დამრღვეველს იმ ზნეობითის კანონისას, რომელიც საყოველთაო ღირსების ფარია, და მაშასადამე, მისიცა. როგორც სხივნი მზისაგან, ყველა ნიჭი და მადლი ადამიანისა, სულიერი თუ ხორციელი, ამ გრძნობიდან წარმომდინარეობს და ყოველივე ისევე უკან მიერთმევა, ვით თავის დასაბამს.

ეს არის ჯერ-ხანად ჩვენი აღსარება, ჩვენი გულის ნადები. ამ გზას დავადგებით და არას შემთხვევაში არ ვულალატებთ.

ილია ჭავჭავაძე
1887

კრიტიკული აზროვნება

საზოგადოება, ხელისუფლება, კანონი

სახელმწიფოსა და რელიგიის გაყოფა

24 საათის სამართლებრივი დამატების რედაქციაში დღევანდელი დღის აქტუალურ საკითხებზე სასაზოგადოებრივ განხილვებში პროფესიის ადამიანები შეიკრიბნენ. ის, რაც მათ საკუთარ, განსხვავებულ შეხედულებათა მიღმა აერთიანებთ, როგორც ამას მკითხველი ნახავს, დემოკრატიული მმართველობის იმ ფასეულობებში რწმენაა, რომელიც "სამოქალაქო ღირსებისა" და ინდივიდუალური თავისუფლების სახელითაა ცნობილი. გთავაზობთ ამ საუბრის ერთ ნაწილს.

დასასრული

24 საათი: რამდენადა შესაბამისობაში მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის ახლახან ხელმოწერილი საკონსტიტუციო შეთანხმება იმ პრინციპთან, რომელიც სახელმწიფოსა და რელიგიის გაყოფის სახელითაა ცნობილი?

ნიკოლოზ რურუა: კონსტიტუციური შეთანხმების საკითხზე არსებობს ორი პოზიცია - რადიკალურად წინააღმდეგი და რადიკალურად მომხრე. ორივე მხრის არაემოციური, დამარწმუნებელი არგუმენტები ჯერჯერობით მე არ მომისმენია. მაინტერესებს, რამდენად საჭიროა დღელისათვის ასეთი შეთანხმების არსებობა სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის; რა საშიშროება დევს ამაში ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებათა დარღვევის თვალსაზრისით, თუ საერთოდ დევს მასში ეს საშიშროება. საზოგადოების ერთ ნაწილს მიაჩნია, რომ ამ შეთანხმებით ჩვენ სახელმწიფო რელიგიის გამოცხადებას ვუახლოვდებით. ყველა ამ ოთახში მყოფი ვართ ამ რელიგიის მიმდევარი და, რა თქმა უნდა, არ შეიძლება ვიფიქროს წინააღმდეგი საკუთარ თავთან დარწმუნებით, სიმყდროვეში, ანდაც ეკლესიაში მისი პრაქტიკულობისა. მაგრამ, ცნობილია რომ როდესაც ნებისმიერი რელიგია ხდება პოლიტიზირებული, ამაში არის საშიშროება საზოგადოებისათვისაც, სახელმწიფოსთვისაც და რელიგიისთვისაც. ეს არის კავშირი ინსტიტუციონალიზაციის წინაშე. ასეთი ხარისხის კავშირი საჭიროა რომ პარამონიაში იყოს სახელმწიფოსა და ეკლესიის ერთმანეთისგან დამოუკიდებლობის კონსტიტუციური პრინციპთან. დემოკრატიულ რეჟიმში აუცილებელია, რომ პოლიტიკა და ხელისუფლება არა მხოლოდ სიტყვიით, არამედ საქმიანაც იყოს სეკულარული. რელიგიის პოპულარიზაცია მხოლოდ ეკლესიის საქმეა და არა ხელისუფლებისა. ეს ხელშეკრულება კი სახელმწიფო რელიგიის დე-ფაქტო დაფუძნებაა, რისი იურიდიული გავრცელებაც, ალბათ, არ დააყოფნებს. რაც შეეხება პრაგმატულ მოსაზრებებს, ჩემი აზრით, ერთი სტენარო შესაძლოა იმგვარად განვიხარდებ, რომ რეზულტატიმ გაირიყოს საზოგადოების ესა თუ ის ჯგუფი, და ისინი იქცნენ ე.წ. მეორეხარისხოვან მოქალაქეებად, "არაჩვეულებად". იმ ეთნიკურ მოცემულობაში, როგორც ჩვენ გავგანწივ, არსებობს ასეთი, პოტენციურად მრავალათასიანი ჯგუფები, რომლებსაც ასეთი ნაბიჯით შეიძლება ვუქმნით თვითობილიატივისა და მეტად ხელსაყრელ პირობებსა და მიზეზს, რაც, შესაძლოა შემდგომში კულტურული, ეთნიკური ნიშნით დაყოფის ტენდენციამ გადამზარდოს, საიდანაც უკვე მხოლოდ ერთი ნაბიჯია და რჩება ღია კონფლიქტად. მე ვფიქრობ, ამ შეთანხმებით სახელმწიფოცა და ეკლესიაც "ჰანდორას ყუთს" ალბენ, რომელდანაც უფრო და უფრო მეტად რადიკალური მოთხოვნები გამოიფრქვევა. ამ შემთხვევისათვის, დანამდვილებით შეშინალია განვაცხადო, რომ არსებული ხელშეკრულებით იქმნება ერთგვარი "მეორეხარისხოვანი მოქალაქის" კომპლექსის საშიშროება. ეს საშიშროება, ჩემი აზრით, ან არ არის გათვალისწინებული, ან სპეციალურად იგნორირებულია.

გვიკაბაშვილი: თვითონ შეთანხმება, როგორც ასეთი, ჩემთვის პირდაპირ პრობლემა არ არის. თუმცა, ამ შეთანხმებაში არის რამდენიმე მუხლი, რომელიც საფრთხეს შეიცავს; რელიგიის კანონის შემოღება იმ სახით, როგორთაც ის მომზადდა, არის სახელმწიფო რელიგიის გამოცხადება, მე ბევრად უფრო დიდ ბოროტებად მიმაჩნია, ვიდრე შეთანხმება ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის მათი ურთიერთობის საკითხების რეგულირებისათვის. თავისთავად ეს შეთანხმება არ არის ის ნაბიჯი, რომელიც რელიგიისა და სახელმწიფოს გაყოფის პრინციპს დააზიანებდა, თუ მაგალითად იქ არ ჩაინერგება, რომ საჯარო სკოლებში მხოლოდ ერთ რელიგიას აქვს შეღწევის უფლება. ასეთი რამ, რა თქმა უნდა, იქნებოდა ამ პრინციპის დარღვევა. ეს შეთანხმება, ჩემი აზრით, არის ის კომპრომისი, რომელმაც შეიძლება რელიგიური დაძაბულობისა და არამემწინარელობის ესკალაციისგან დაეფაროს.

გიორგი მარგველაშვილი: რელიგია, ჩემი აზრით, საკუთარ თავში მოიცავს ერთგვარ სიმბოლოს, რომელიც ძალზე მნიშვნელოვანი და

მაღალი თვალსაზრისის შემცველია. რაც უფრო ახლოა რელიგია სახელმწიფოსთან, მით უფრო ნაკლებია მისი თავისუფლება და შესაძლებლობა იმ პრინციპების განხორციელებისათვის, რომელიც რელიგიის ძირითად მიზნებს შეადგენს - ურთიერთობა საკუთარ თავთან, ინტიმური ურთიერთობა საკუთარ ფასეულობასთან, ადამიანის სულიერებასთან; ეს მომენტები ძალიან სერიოზულად შეიზღუდება, როდესაც ეკლესია სახელმწიფოსთან დაახლოებას დაიწყებს. სახელმწიფოს ამისგან, რა თქმა უნდა, აქვს დიდი შესაძლებლობა სარგებელისა, რადგანაც ამხელა ენერჯიას, რწმენას იგი (სახელმწიფო) ინსტიტუციონალიზურად შემოიერთებს. ეკლესია კი ამ პროცესში ძალიან ბევრს კარგავს. თუ ეკლესია თანახმაა, რომ ითანამშრომლოს პოლიტიკურ ხელისუფლებასთან, პოლიტიკური ხელისუფლება კი იხიერებს იმ მომენტისათვის, მაგრამ ეკლესია მხოლოდ ნაბიჯს, რადგანაც აღმოჩნდება ჩარეული მისთვის შეუფერებელ საქმიანობაში. იგი პოლიტიკაზე მაღლა უნდა დადგეს. თუ ეს იქნება ჩემი, როგორც ქრისტიანისა და მოქალაქის არჩევანი, იყოს თუ არა ეკლესია ხელისუფლებასთან ახლოს ან იყოს შორს, მე ვამჯობინებდი, რომ იგი დარწმუნდეს ხელისუფლებისაგან რაც შეიძლება შორს.

ვატო ლევაია: კითხვა, მე მგონია, შემდგომი მდგომარეობის - ეს კონკრეტულად არის ეკლესიის და სახელმწიფოს დაახლოების პროცესის დასაწყისი თუ დასასრული?

მაშუკ ხერხეულიძე: ჩემი აზრით, დასაწყისია. როდესაც ვდებთ საკონსტიტუციო შეთანხმებას ტრადიციულ რელიგიასა და სახელმწიფოს შორის, როდესაც სახელმწიფო დებს ამ ხელშეკრულებას - გაშიშვლებს რელიგიას ამკარა რანჟირება. ამ კონფესიების უკან ხომ ადამიანები დგანან? გამოიჩინეს, რომ ერთ კონფესიას უფლება საკონსტიტუციო შეთანხმებას და სხვებს - არა, რაც სამართლიანობის ფუნდამენტურ პრინციპებთან აშკარა შეუსაბამობაა.

გოკა გაბაშვილი: ისევე მივედით იქამდე, რომ კანონი არის შეთანხმება. ჩემი აზრით, ამ საზოგადოებაში ასეთი კანონი ლოგიკურია. აქაც ჩვენი საზოგადოების ტრადიციაა მიზეზი. როცა ჩვენი საზოგადოება ვითარდებოდა იმ პირობებში, როდესაც მას უჭონდა წარმართული იდეოლოგია, და როცა დადგა მომენტი ამ იდეოლოგიის აღსაზიანოებასა, საზოგადოება და პოლიტიკური კლასი (ცდლობს, და ეს უკვე ჩვენი რელიგიისთვის ძალიან საზიანოა, რომ ერთი იდეოლოგია მეორე იდეოლოგიით ჩაანაცვლოს. რელიგია, რომელიც თავისთავად არ უნდა იყოს იდეოლოგიური ინსტრუმენტი, არამედ იგი სულ სხვა ფუნქციონირებს, როგორც ის არ არის ახალი. ეს ოცი საუკუნის განმავლობაში ხდებოდა. და ამის გამო ზოგჯერ ხეირობდა სახელმწიფო, მაგრამ ენერჯის ვერ ხეირობდა რელიგია, რომელმაც იმდენად ინტიმური მოვლეა, რომ მას არ ძალუძს გახდეს სახელმწიფოში მართვის ინსტრუმენტი. მაგრამ კანონი არ შეიძლება იყოს რეალბას მონყვეტილი - დღევანდელი რეალობა არის ასეთი: იმდენად დიდია მცდელობა და ცდილობა პოლიტიკური კლასისა, რომ მან რელიგია გამოიყენოს როგორც პოლიტიკური ინსტრუმენტი, რომ ეს გადამწყვეტილება - კონკორდატი - მე მეჩვენება, პირიქით - პროგრესულ გადაწყვეტილებად, რომ ამ ფორმლებში, სადაც აღიარებული იქნება, ყველას სწამდეს ის, რაც უნდა, მაგრამ ამავე დროს იქნება მართლმადიდებელი რელიგიის წინააღმდეგ ეკლესიის ჩვენი კულტურული ტრადიცია, მრავალსაუკუნოვანი ისტორია და ა.შ., ეს შეთანხმება ბევრად უფრო პროგრესულად მიმაჩნია, ვიდრე ის, რაც რეალურად ყოველდღე ხდება - სადაც ლაპარაკია იმაზე, რომ ვიღაც ეკლესიის კარზე უფრო რაღაც უფრო მეტად უნდა, რომ ვიღაც იღვიწისა და ახლოვდება სახელმწიფო რელიგიის ტრადიციას. არ შეიძლება ადამიანის სამოქალაქო უფლებების შეზღუდვა სახელმწიფოს მხრიდან იმის მიხედვით, თუ როგორ კონფესიის მიეკუთვნება ეს თუ ის ადამიანი. მაგრამ ამ კონკორდატის პირობებში, მე ვფიქრობ, რომ ეს პირობები შეიძლება იყოს დადებითი და ის, რაც ჩვენი კონსტიტუციის მექცხრე მუხლებია

გიორგი მარგველაშვილი - ფილოსოფოსი

ნიკოლოზ რურუა - იურისტი

გოკა გაბაშვილი - პოლიტოლოგი

ლამა ბელაქე - დრამატურგი

დაფიქსირებული (მართლმადიდებლობის ისტორიული როლი საქართველოსთვის), ეს გაფორმდეს ცალკეული კონსტიტუციური შეთანხმებით, და იქ არ ჩაიდოს ის მუხლები, რომლებიც სხვათა უფლებებს შეზღუდავს. ეს არის ჩემი აზრით ყველაზე ცივილიზებული გზა, რომელიც გაითვალისწინებს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსაც და გაითვალისწინებს საქართველოს რეალურ ისტორიულ, საზოგადოებრივ კონტექსტს და განვითარების პერსპექტივას.

მაშუკ ხერხეულიძე: მე მგონია, კონსტიტუციის მექცხრე მუხლის იდეა თვითდასვეს ვახდა ის წინააღმდეგაა კონკორდატისათვის, რომელიც შემდგომ სახელმწიფო რელიგიის გამოცხადების უფერტივარ ხდება. ეს არის გაუჩერებელი პროცესი, რომელსაც მხოლოდ და მხოლოდ ერთი მიმართულებით განვითარების ტენდენცია ექნება. და თუ ეს მაინც ჩვენი იდეატური ნაწილია, ამათ კანონში დაფიქსირება, ჩემი აზრით, არ სჭირდება. მე გულწრფელად არ მესმის, თუ რაში გვჭირდება ასეთი შეთანხმება - ჩვენი იდეატური განსამყარებლად, ან ჩვენს ეროვნულ ფასეულობათა სისტემაში რაიმე ახლის შესატანად, თუ რაიმე ისეთი ღრეხებული შესატანად, რაც ჯერჯერობით აქამდე არ გავცანდა.

გოკა გაბაშვილი: ეს ნამდვილად არ სჭირდება რელიგიას. ეს სჭირდება საზოგადოებას, საზოგადოებრივ მშვიდობას და საზოგადოებრივ თანხმობას. აბსოლუტურად გეთანხმები იმაში, რომ ის, თუ რა მიმართება მაქვს მე საკუთარ რელიგიასთან, ეს არ არის არავის საქმე. ამაზე ვერც ერთი ფორმალბო შინაარსობრივად ვერ უბიოტყეობს. მაგრამ ეს შეთანხმება, კონკრეტულად სჭირდება საზოგადოებას იმისათვის, რომ მან დაფიქსირებული უნდა იქნას და არ დავარდნივთ ჩვენი ტრადიცია, მაგრამ ვიფიქროთ იმაზეც, რომ არ შევლავლებთ სხვის უფლებებს.

ვატო ბოკერია: ეს უკვე არის მომხდარი ფაქტი. კონსტიტუცია მოითხოვს კონკრეტული განმარტებისა და ეს უკვე მოხდენილია ყველა შემთხვევაში. აქ ლაპარაკია, თუ რა ჩაირდება ამ შეთანხმებაში, და იმაზე, მიყვება თუ არა ამ შეთანხმებას ჩვენი რელიგიის შესახებ, რომელიც პირდაპირ, ყოველგვარი მიკრო-მიკროების შესახებ იტყვის, თუ სადა არის ზღვრები რელიგიური თავისუფლებისა.

დათო მალრადე: სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის საკონსტიტუციო შეთანხმების გაფორმების აუცილებლობას ვერ ვხედავდი, რადგან ქართულ სახელმწიფოსა და საქართველოში მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის სხვადასხვა საუკუნეების მანძილზე არსებობს, და თან, მიმაჩნია, რომ ვერც ერთი მართლმადიდებელი რელიგია არ არის ჩვენი კულტურის დეფინირებისათვის საჭიროა და არა და ახალი რელიგია. ჩვენი კულტურული ტრადიცია, მრავალსაუკუნოვანი ისტორია და ა.შ., ეს შეთანხმება ბევრად უფრო პროგრესულად მიმაჩნია, ვიდრე ის, რაც რეალურად ყოველდღე ხდება - სადაც ლაპარაკია იმაზე, რომ ვიღაც ეკლესიის კარზე უფრო რაღაც უფრო მეტად უნდა, რომ ვიღაც იღვიწისა და ახლოვდება სახელმწიფო რელიგიის ტრადიციას. არ შეიძლება ადამიანის სამოქალაქო უფლებების შეზღუდვა სახელმწიფოს მხრიდან იმის მიხედვით, თუ როგორ კონფესიის მიეკუთვნება ეს თუ ის ადამიანი. მაგრამ ამ კონკორდატის პირობებში, მე ვფიქრობ, რომ ეს პირობები შეიძლება იყოს დადებითი და ის, რაც ჩვენი კონსტიტუციის მექცხრე მუხლებია

პარეზე შენიღბოს რელიგიური საბურველი და თავისი სუსტი გავლენის გაძლიერებას შეეცადოს; ანუ, ძალაუფლების კონსოლიდირება რელიგიური ნიშნით მოახდინოს. ბოლო, როცა დღევანდელ რეალობაში ხელისუფლება ძალაუფლების ნიშნით ახდენს, რა უბედურებითაც მათვრდება ყოველივე, ეს ჩვენი საზოგადოებისათვისაც კარგადია ცნობილი სხვა სახელმწიფოთა მაგალითებზე ახლო წარსულიდან. ზემოთხსენებული საკონსტიტუციო შეთანხმება ჩვენ უნდა ვეცადოდ, რომ ვუქცით საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის თავისუფლების გარანტად, რათა არ დავეშვად ხელისუფლების ჩარევა მის მოღვაწეობრივ საქმიანობაში და ავირილოთ შესაძლო სიფაიანი ხელისუფლების მხრიდან, რომ საპატრიარქო არ გადაიტყვეს კანცელარიის ერთ დეპარტამენტად.

ერთ რამეზე მინდა გავამახვილო ყურადღება. ადრე, პირად საუბრებში თუ პუბლიცისტიკაში ხშირად ეხმარობდით სიტყვა "ქრისტიანობას". დღეს დაიკარგა ეს სიტყვა. უნდა მას ჩაენაცვლა მეორე სიტყვა, "მართლმადიდებლობა", რომელიც ასევე არსებობდა. "ქრისტიანობას" აღარ ვენამოვბთ რატომღაც სიტყვად და ეხმარობთ მხოლოდ "მართლმადიდებლობას". შეიძლება მე ამის უტყობებას ვახდენ, მაგრამ საფრთხეს ვგრძნობ და იმიტომაც ვახდენ უტყობებას. არის ტენდენცია, რომ თუ ყველაფერი აქეთ წავიდა, მალე შეიძლება ზაქარია ფალიაშვილი ამოიღონ ქართული კულტურის ისტორიდან, როგორც კათოლიკე, აკრძალონ მრავალხმიანი გალობა იმიტომ, რომ ბერძნულ ეკლესიას ამის ტრადიცია ნაკლებად აქვს. აღარ მინდა ვამბოვო მისიღი თამარაჭილზე, და აქეთ რომ წავიცი, მიმათუანოვილზე და ა.შ. კულტურულ საზოგადოებაში ასეთი საფრთხე და პრობლემები არ უნდა იქმნებოდეს. არ ვიცი, რამდენად მისაღები იქნება ხვალინდელი საქართველოსთვის იმ ნიუანსების გამძაფრება, რომელიც ძალიან ფაქიზად დაემატებოდა ხაზებზე გადის. მე, პირადად, ვეწმობი, რომ ეკლესია იყოს სრულიად გამიჯნული ხელი-უფლებების და ყოველგვარი სახელმწიფო მექანიზმებისგან. ის ოთხისი არსით არის თავისუფალი და დამოუკიდებელი. ყველაზე უკეთესი გამოგება, როგორც ეს უფაღმა გემიგება - კეისრისა კეისარს და ღმერთს ღვთისა. მოხდა ეს გამიჯვნა და ჩვენი ვაკონინებთ და რას ეხლართავთ ერთი-მეორეში, ცოტა გაუტყვარია.

24 საათი: საიდან წარმოიშვა სექტების თემა საქართველოში, და რატომ არიან ისინი პოპულარულნი, თუ ისინი საერთოდ არიან პოპულარული?

ლაშა ბულაძე: მე მგონია ძალიან სასაცილო მოვლენაა სექტების აქტიურობა, იმიტომ, რომ თუ მარტივად ვიტყვით, ამა თუ იმ სექტის არსებობას ვიგებთ იმ პიროვნებების ტოლფასია და მისი ორგანული კანონიებით გამოხატვა, ვფიქრობ, რომ გარკვეულწილად აკნინებს ბუნებრივ კანონს. მეორეც, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის გაშორებული როლზე ყველაწიარ დოქუმენტზე უფრო თვალსაჩინოდ მტყვევებს ქართული კულტურის ისტორია. ქართული კულტურა არ არის ეგზოტიკური. ის ქვემარტივად ღრეხებულია და არის ქრისტიანული კულტურა. ქრისტიანობამდელ ყოფას საქართველოს ტერიტორიაზე, ჩემი აზრით, სიტყვა ცივილიზაცია უფრო მეტად დგება.

და კიდევ, მეჩვენება, რომ არსებობს სიფაიანი ხელისუფლების მხრიდან, რომელიც შესაძლებელია ეცადოს თავისი წარუმატებელი საქმიანობა სახელმწიფოებრივ ა-

მეყვანა, ბუნებრივია, რომ ეს იელი-ველი თითის გაუწმრველად მოახერხებდა ბევრად მეტ მიხურულ კარგში შეღწევას და ამას უფრო სერიოზული ელფერი მიეცემოდა. ინდივიდუალური, მე მგონია, რომ აქ ყველაზე კარგი იარაღია ამ მოვლენის წინააღმდეგ. სხვათა შორის, არა მგონია, რომ ეს იყოს ისეთივე საშიში მოვლენა, როგორც თუნდაც ეკლესიის ნიაღში აღმოცენებული სექტა, როგორცაა, მაგალითად, მკალავიშვილის სექტა. და რატომღაც ამის გაუწმრვლების ფუნქციის თვითონვე ეკლესია იცვლება. ჩემი აზრით, მართლმადიდებელმა სამოციქულო ეკლესიამ პირველ რიგში უნდა დაეფიქროს ასეთი მახინჯი ამონაზარდები. სექტა, როგორც ასეთი, ინდივიდუალურად ჩემთვის, როგორც ქრისტიანისათვის, პრობლემა არ არის და არც უნდა იყოს არავისთვის და არც იქნება, ჩემი აზრით. იმიტომ, რომ 337 წლიდან მოყოლებული, საქართველო არის ქრისტიანული. არ არსებობს, რომ ორმოცდაათი წლის წინათ გაჩენილმა რომელიღაც სექტამ ის დაამარცხოს. სრული იგნორირება არის საუკეთესო ნამალი ამ სექტებისათვის. ეს არის გამოვლილი პრობლემა, რომელიც სინამდვილეში არ არსებობს.

მაშუკ ხერხეულიძე: რაც შეეხება იმ საფრთხეს, რასაც ე.წ. სექტები უქმნიან ჩვენს რწმენას, მე არა მგონია, რომ თუ ათეისტურმა, ბირთვული იარაღითა და საიდუმლო პოლიციით შეიარაღებულმა რეპრესიულმა სახელმწიფომ 72 წლიანი უშედეგო დევნით ვერაფერი დააქონა მართლმადიდებელი ქრისტიანობას, მეეჭვება, რომ ეს მოახერხონ იმ, უმეტეს შემთხვევაში, ანგარებიანმა შარლატანებმა, როგორცაა ეს ამ გამოვლილი რელიგიების გამაჯნვებლები წარმოადგინებენ.

გიორგი მარგველაშვილი: რელიგია არ არის "შპს". მისთვის მთავარი არ არის კაპიტალი. მისთვის მთავარია პოპულარობაცა და დევნა. ამ ორივეს, ანუ იმ მთავარ კაპიტალს, რაც ამ სექტებს საჭიროება, მათ უქმნის მარად და მისთანები. **დათო მალრადე:** კიდევ ერთი მიზეზი შეიძლება არსებობდეს სექტების ერთგვარი პოპულარობისა საკონსტიტუციო. თვითონ ეკლესიის წინააღმდეგ შეიძლება იყოს ისეთი ტენდენციები, რომელიც მართლმადიდებელ მრევლს აბრკოლებს. მაგალითად, ჩვენმა საზოგადოებამ მეტ-ნაკლებად იცის, თუ ვინ გამდირდა საზოგადოების ნაძარცვით. როდესაც ამ ხალხმა ნაძარცვიდან მიწინაღობა გაიღეს ეკლესიისთვის, ეს ხალხი პატყვებულ ხალხად იფურცა აღიარებულნი იყნენ სწორედ. მათ ეწოდება "შემწვენი ქრისტიანობისა" და "მცველები"; ამ ქტიტორ-ალმშენებლებს, უფრო წინსვდ, ამ ქტიტორ-"ცხაიკებს" ლამის აღმაშენებლის ტიტულარობა გაუჩნდა. სიცილიანო იყო ერთი ასეთი მაგალითი: იქ ე.წ. მათვის წევრებმა ააშენეს ეკლესია და მოინდომეს მისი კურთხევა. არც ერთი მოძღვარი არ აღმოჩნდა ისეთი, ვინც მათ ამ ეკლესიას უკურთხებდა. დღემდე ეს შენობა უკურთხებელი დგას. ეს ძალიან კარგი მორალური მაგალითი. ამის საპირისპიროს ხედავს ჩვენი საზოგადოება და ყოველი ჩვენი დღეს და ამის შეგვანება ერთგვარად აბრკოლებს ადამიანს. არის შემთხვევები, სადაც უკონფესიო რეპრესიები, რომ მიიწინააღმდეგება, რომ შინააღმდეგ, პირადად მე მგონია მესება, მაგალითად, ე.წ. იელი-ველითა ერთადერთად ვიტყვით, ამა თუ იმ სექტის არსებობას ვიგებთ იმ პიროვნებების ტოლფასია და მისი ორგანული კანონიებით გამოხატვა, ვფიქრობ, რომ გარკვეულწილად აკნინებს ბუნებრივ კანონს. მეორეც, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის გაშორებული როლზე ყველაწიარ დოქუმენტზე უფრო თვალსაჩინოდ მტყვევებს ქართული კულტურის ისტორია. ქართული კულტურა არ არის ეგზოტიკური. ის ქვემარტივად ღრეხებულია და არის ქრისტიანული კულტურა. ქრისტიანობამდელ ყოფას საქართველოს ტერიტორიაზე, ჩემი აზრით, სიტყვა ცივილიზაცია უფრო მეტად დგება.

მაშუკ ხერხეულიძე - ეურნალისტი

დათო მალრადე - პოეტი

გოკა ბოკერია - ისტორიკოსი

ვატო ლევაია - არქიტექტორი

ნიკო ნიკოლაძე ფოტის ბრწყინვალე მომავალს უწინასწარმეტყველებდა

E15

ბიზნესი და ეკოლოგია
ერთმანეთის საგსახურში

E2

როგორ არ დავკარგოთ
მილიონი

E3

"ჩრდილოვანი მთავრობა"
ქართულად

E4

გლობალიზაცია:

ფინანსურ-ეკონომიკური
ფანოზენი

E5

"ზადდადელი ქურდის" დიდი
მანევრები

E7

ქართული დღე ჭონსი
უცხოელებს არ იზიდავს

E8

ყველაფერი საქართველოში

ფასიანი ქაღალდების შესახებ

E9

იქ, სადაც მხოლოდ დიდი

სახელები და დიდი ინტერესები

დარჩა

E11

კორუფცია და "შავი ფული"

E13

ბიზნესი და ეკოლოგია ერთმანეთის სამსახურში

გერმანელთა დახმარებით საქართველოში ბორჯომი-ხარაგაულის პირველი ეროვნული პარკი დაარსდა

სოფო კვინიტაძე

2001 წლის 11 აპრილს ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, რომელიც პირველი ეროვნული პარკია საქართველოში, ოფიციალურად გაიხსნა. მანამდე კი, ჯერ კიდევ 1993 წელს პარკი "ქალაქზე არსებობდა". ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის საქართველოს წარმომადგენლობამ (WWF) დაცული ტერიტორიების და ნაკრძალების დაგეგმარება მოახდინა და შვიდი ეროვნული პარკის გეგმა შეიმუშავა, რომელთა შორის ერთ-ერთი ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკია. WWF-ის საქმიანობის ძირითად მიმართულებებს სწორედ დაცული ტერიტორიების ახალი სისტემების ჩამოყალიბება და ეკოლოგიური განათლების გავრცელება შეადგენს. ეროვნული პარკების შექმნის იდეაც მათ ეკუთვნის. 1994 წელს მინისტრთა კაბინეტმა მიიღო და დამტკიცა საქართველოში შვიდი ეროვნული პარკის დაარსების პროგრამა, რომელიც WWF-ის მიერ იქნა შემუშავებული. ბორჯომი-ხარაგაულის, კოლხეთის, ვაშლივანის, თუშეთის, მტირალას, სვანეთისა და ერუშეთის ეროვნული პარკებიდან, ჯერჯერობით, დაარსებულად მხოლოდ ბორჯომი-ხარაგაულისა და კოლხეთის პარკები ითვლება.

მას შემდეგ, რაც WWF-მა საქართველოს მთავრობისგან მიიღო ოფიციალური თანხმობა ეროვნული პარკების შექმნის თაობაზე, ორგანიზაციამ ბორჯომი-ხარაგაულის პარკის მენეჯმენტ-გეგმაზე დაიწყო მუშაობა. 1995 წელს საქართველოს მთავრობის მიერ ეს გეგმა მონონებულ იქნა. 1996 წელს კი საქართველოს პარლამენტმა მიიღო ახალი კანონმდებლობა დაცული ტერიტორიების შესახებ. ამის შემდეგ, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდმა დახმარებისათვის გერმანიის მთავრობას მიმართა. როგორც WWF-ის ახლა უკვე კავკასიის წარმომადგენლობის დირექტორი გოგა სანადირაძე აცხადებს, მათ შეძლეს, დაერწმუნებინათ გერმანიის მთავრობა, რომ ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის დაარსება დაეფინანსებინათ. სანადირაძის თქმით, დიდი გამოხმაურება მოჰყვა პრეზიდენტ შევარდნაძის განცხადებას საქართველოს მთლიანი ტერიტორიის 20 პროცენტის დაცულ ტერიტორიად გამოცხადების თაობაზე, რომელიც "საჩუქარი დედამინას" სახელით გახდა ცნობილი. 1997 წელს გერმანიის მთავრობამ უკვე ოფიციალურად განაცხადა თანხმობა პარკის დაფინანსების შესახებ. WWF-მა მენეჯმენტ-გეგმის აქტიულობა მოახდინა, ხოლო გერმანიის რეკონსტრუქციისა და განვითარების საკრედიტო ბანკმა (KfW) გერმანიის მთავრობის სახელით პირველი გრანტი გამოყო.

ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტერიტორიას ექვსი რაიონი იყოფს -

ეკოტურიზმს საქართველოში დიდი მომავალი აქვს

ბორჯომი, ხაშური, ხარაგაული, ბაღდათი, ადიგენი და ახალციხე. პარკის მთლიანი ტერიტორია 80 ათასი ჰექტარია, რაც საქართველოში ჯერჯერობით არსებულ ეროვნულ პარკებს შორის ყველაზე დიდია. მეორე ეროვნული პარკი, რომლის პროექტიც ასევე WWF-ის მიერ იქნა შემუშავებული, არის კოლხეთის პარკი. კოლხეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია 40 ათას ჰექტარს მოიცავს და ამ პროექტის განხორციელება მსოფლიო ბანკის დახმარებით ხდება, თუმცა პარკი ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების შუა სტადიაშია. ვაშლივანისა და თუშეთის ეროვნული პარკებიც მსოფლიო ბანკის გრანტებს ელოდებიან. მტირალას პარკის დამფინანსებელი, ჯერჯერობით, ინკოგნიტოდ რჩება. ხოლო რაც შეეხება თუშეთის პარკებს, ჯერჯერობით, მათი დამფინანსებლები WWF-ს მოძებნილი არ ჰყავს.

ლია პროგრამა "ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკი"

ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ღია პროგრამა, როგორც ზემოთ ითქვა, 1997 წლის ბოლოდან ამოქმედდა. პროგრამის ფარგლებში რამდენიმე პროექტი განხორციელდა - ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის დაარსების პროგრამა, ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის ტრენინგისა და კომუნიკაციის პროგრამა და ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის დამხმარე ზონის განვითარების პროგრამა. გერმანიის მთავრობის მიერ 1998 წლიდან დღემდე 22 მილიონი მარკა გამოყოფილი. თანხის მიმღები ოფიციალურად ფინანსთა და გარემოს დაცვის სამინისტროები არიან, მისი განმკარგავი კი დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტი, რომელსაც, თავის მხრივ, მეთვალყურეობას WWF-ი უწევს. გამოყოფილი

თანხიდან, საკუთრივ, ბორჯომი-ხარაგაულის პარკის დაარსებას ხუთი მილიონი მარკა მოხმარდა, დანარჩენი კი ზემოთ დასახელებულ სხვა პროექტებზე დაიხარჯა. როგორც WWF-ის წარმომადგენლები აცხადებენ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სწორედ პარკის დამხმარე ზონის განვითარების პროგრამაა, რომელიც პარკის ირგვლივ დასახლებული მოსახლეობის ადამიანთა მიერ, მცირე და საშუალო ინფრასტრუქტურის განვითარებას გულისხმობს.

ამ პროგრამის კოორდინაციას უწევს პრეზიდენტის მიერ დაარსებული საკოორდინაციო საბჭო, რომელშიც ადგილობრივი ადმინისტრაციების ხელმძღვანელი პირები შედიან. პარკის ირგვლივ ექვსი დასახლებული რაიონია, სწორედ მათ უწოდებენ დამხმარე ზონას, სადაც ხდება გზების აღდგენა, მცირე და საშუალო კომუნალური ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია, სკოლების, ხიდების აშენება, გარემონტდა ბევრი შენობა და წყალმომარაგების ობიექტი, გაკეთდა ნაგავსაყრდენები და სხვ. WWF-ის წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ, თუ პროგრამა წარმატებულად განვითარდა და გერმანიის მთავრობის კეთილგანწყობაც შევინარჩუნეთ, იგი, შესაძლოა, 20-25 წელიწადს გაგრძელდეს.

რაც შეეხება საკუთრივ ბორჯომი-ხარაგაულის პარკს, პროექტის ფარგლებში მოხდა საზღვრების დემარკაცია, ადმინისტრაციულ ცენტრებს ჩაუტარდა რეკონსტრუქცია, აშენდა მცველთა თავშესაფრები, საგუშაგოები და ტურისტთა თავშესაფრები, მიმდინარეობს პარკის ტერიტორიის დასუფთავება. მიუხედავად ამისა, პარკში ჯერ კიდევ უამრავი სამუშაოა ჩასატარებელი, სანამ იგი საბოლოოდ ჩამოყალიბებულ სახეს მიიღებს და ევროპულ სტანდარტებს მიუახლოვდება.

ბორჯომი-ხარაგაულის პარკის ბიომრავალფეროვნება

მცენარეთა და ცხოველთა მრავალფეროვნების თვალსაზრისით, კავკასია ერთ-ერთ უმდიდრეს რეგიონად ითვლება, რადგან აქ უამრავი ისეთი სახეობაა გავრცელებული, რაც მსოფლიოს დანარჩენ ადგილებში არ გვხვდება. ერთ-ერთი ასეთი უნიკალური ცხოველი არის კავკასიური ირემი, რომელიც ბრაკონიერობის წყალობით, თითქმის გადაშენების პირასაა მისული, არადა, იგი მხოლოდ ბორჯომში და ლაგოდეხში ბინადრობს. როგორც გოგა სანადირაძე აცხადებს, ორი წლის წინ ბორჯომი-ხარაგაულის ნაკრძალში გერმანელი ექსპერტების მიერ მხოლოდ 40-მდე კავკასიური ირემი იყო აღწერილი, დღეისათვის, კი, ანუ მას შემდეგ, რაც ნაკრძალი ეროვნულ პარკად გამოცხადდა და იქ საგუშაგოები გაჩნდა, კავკასიური ირემის მომრავლება შეინიშნება.

მეორე დიდი პრობლემა, რაც ეროვნული პარკის შექმნამ გარკვეულწილად უნდა მოაგვაროს, არის ხის მასივების არაღებულური ჭრა. როგორც ექსპერტები აცხადებენ, ამ მხრივ, ბორჯომი-ხარაგაულის ნაკრძალში ძალზე მძიმე სიტუაცია იყო. ტყეები იჩეხებოდა არა მარტო უზრალო მოხმარების მიზნით, არამედ ცალკეული მაფიოზური ჯგუფები ამით ბიზნესსაც ეწეოდნენ. როგორც WWF-ის წარმომადგენლები აცხადებენ, მათ ადგილობრივ მოსახლეობას დაუტოვეს სასოფლო ტყის გარკვეული ნაწილი საყოფაცხოვრებო მოხმარებისათვის. ასევე მოსახლეობას დაუტოვეს საძოვრებიც, თუმცა, მათი მხრიდან მაინც დიდ უნდობლობას აქვს ადგილი. თავდაპირველად როდესაც პარკის დაარსების პირველადი სამუშაოები მიმდინარეობდა, ადგილობრივ მოსახლეობაში უამრავი ჭორი გავრცელდა. მათ შორის ასეთიც, რომ თითქოს გერმანელები ბორჯომი-ხარაგაულის ტყეების გაჩეხვას და ამ ადგილებში თურქი-მესხების ჩამოსახლებას აპირებდნენ, ხოლო გაჩეხილი ტყე გასაყიდად უნდა გაეტანათ.

ტურიზმით პარკი თავს ვერ შეინახავს

ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, რომელიც, როგორც აღინიშნა, გამოირჩევა ფლორისა და ფაუნის მრავალფეროვნებითა და უნიკალურობით, ტურისტებისათვისაც საკმაოდ მიზიდველი და საინტერესო ადგილია. თუმცა, ჯერჯერობით, არც უცხოელი და არც ქართველი დამსვენებლების მოზღვავება არ იგრძნობა.

ტურიზმზე კი საქართველო დიდ იმედებს ამყარებს. ბორჯომი-ხარაგაულის პარკში კეთდება ტურისტებისათვის სპეციალური თავშესაფრები, ბილიკები, რომლებიც საექსკურსიო მარშრუტებს წარმოადგენენ. თუმცა, პარკი მაინც გათვლილია ისეთი ტურისტებისათვის, ვისაც ველური ბუნება უფრო უყვარს, ვიდრე პიკნიკები. გარდა ამისა, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ მათთვის მნიშვნელოვანია, მოიზიდონ არა მარტო უცხოელი, არამედ ქართველი ტურისტებიც. მიუხედავად ამისა, WWF-ს კავკასიის წარმომადგენლობის დირექტორი გოგა სანადირაძე აცხადებს, რომ ტურიზმით ეროვნული პარკი თავს ვერ შეინახავს. პარკის შექმნის მთავარი მიზანი მაინც სახეობათა კონსერვაცია და დაცვაა და არა ტურიზმის მშვევლობით შემოსავლის მიღება.

WWF-ის კავკასიის წარმომადგენლობამ უკვე დაიწყო მუშაობა ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკის მომავალი შვიდი წლის მენეჯმენტ-გეგმაზე მუშაობა. ასე რომ, პირველი ეტაპი - პარკის დაარსება წარმატებით განხორციელდა, გერმანიის მთავრობა მზადაა, პარკის სამომავლო განვითარებისათვის კიდევ გამოეყოფს გრანტები.

როგორ არ დავკარბოთ მილიონი

ნობელის პრემია ქვევამეცნიერული ფინანსებისთვის

ლაშა ბალოვანი

2001 წლის ნობელის პრემია ეკონომიკის განხრით გადაეცათ ამერიკელ ეკონომისტ ვერნონ სმიტსა და ისრაელ-ამერიკელ ფსიქოლოგ დანიელ კანემანს. ორივე მეცნიერს წვლილი მიუძღვის ეკონომიკურ მეცნიერებაში ქვევამეცნიერული (ბიჰევიორული) ექსპერიმენტული მეთოდების დანერგვაში.

ქვევამეცნიერული ფინანსების არსის განმარტების მიზნით "24 საათმა" მიმართა სმიტისა და კანემანის კოლეგას, მანტობის უნივერსიტეტის ეკონომიკურ მეცნიერებათა პროფესორ გადი ჯაკობის.

"ნობელის პრემიის ორივე ლაურეატს მნიშვნელოვანი ნაშრომები აქვს ამ დარგში, - თქვა პროფესორმა ჯაკობიმ, - მათი კვლევის ძირითადი აზრი მდგომარეობს ინვესტორების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების განსაზღვრაში მათემატიკური ფუნქციებით."

კანემანის დამსახურება ის არის, რომ მან ფსიქოლოგიიდან ეკონომიკურ მეცნიერებაში შეიტანა მეთოდი, რომელიც ინვესტორის ფსიქოლოგიური სურათის შექმნის საშუალებას იძლევა. ნობელის კომიტეტის გადაწყვეტილებაში მითითებულია კანემანის კვლევა იმის შესახებ, თუ როგორ "მსჯელობს და იღებს გადაწყვეტილებებს ადამიანი გაურკვეველობის პირობებში."

"საქმე ის გახლავთ, რომ ტრადიციული ეკონომიკური მოდელი ადამიანის რაციონალურ აზროვნებას ეყრდნობა, - განმარტა ჯაკობიმ, - მაგალითად, ყოველ ინვესტორს უნდა, ბირჟაზე მოიგოს, რაც შეიძლება, მეტი ფული და ნააგოს, რაც შეიძლება ცოტა."

"კანემანმა კი აჩვენა, რომ ინვესტორები ყოველთვის არ იქცევიან ამ მოდელის მიხედვით, არამედ სულ სხვა მოსაზრებიდან გამომდინარე იღებენ გადაწყვეტილებებს ინვესტირების შესახებ, - დაამატა ჯაკობიმ, - მაგალითისთვის საკმარისი იქნება ის ხალხი, ვინც მწვანე ფონდებისგან ყიდულობს აქციებს."

ე. ნ. მწვანე ფონდები ისეთ სააქციო საზოგადოებებს ეწოდება, რომლებიც მხოლოდ ეკოლოგიურად სუფთად მომუშავე კომპანიებში აბანდებს ფულს. როგორც წესი, ასეთ კომპანიებს შედარებით ნაკლები მოგება მოაქვს იმ კომპანიებთან შედარებით, რომლებიც გარემო ბუნებაზე ზრუნვას ნაკლებად დაუდევენ. ეს ინვესტორებისთვის ცნობილია, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მათი ნაწილი სწორედ მწვანე ფონდებში ამჯობინებს ფულის ჩადებას.

"ეს კი უწინააღმდეგება სტანდარტულ ეკონომიკურ

ვერნონ სმიტი

მოდელს, რომლის მიხედვითაც ინვესტორი საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე მოქმედებს ბაზარზე," - თქვა ჯაკობიმ, - **"რაციონალური მოდელი ვერ ითვალისწინებს და ვერაფრით ვერ ხსნის იმას, რომ ინვესტორმა ეკოლოგიის დაცვის თუ სხვა რამე ემოციური მომენტის გამო შეიძლება თავისთვის ნაკლებმომგებოანი გადაწყვეტილება მიიღოს."**

დანიელ კანემანი პრინსტონის უნივერსიტეტში მუშაობს, სადაც მას ფსიქოლოგიის პროფესორისა და საზოგადოებრივ საქმეთა პროფესორის თანამდებობები უკავია. პრინსტონის უნივერსიტეტში ამჟამად ნობელის პრემიის ცხრა ლაურეატი მუშაობს. მათ შორის არის მათემატიკოსი ჯონათან ნაში, რომელსაც 1994 წელს მიენიჭა ეს პრემია აგრეთვე ეკონომიკის დარგში.

ვერნონ სმიტი, რომელმაც კანემანთან ერთად გაიყო 2001 წლის პრემია ეკონომისტებისთვის, პროფესიონალი ეკონომისტი ჯორჯ მისონის უნივერსიტეტიდან. სმიტის მიღწევები ექსპერიმენტული ეკონომიკის სფეროში გახლავთ.

ნობელის კომიტეტის თანახმად, სმიტმა დიდი წვლილი შეიტანა "თეორიული ეკონომიკური მოდელების ექსპერიმენტალურად შემოწმების საქმეში." ეკონომიკა დიდ ხნის განმავლობაში არაექსპერიმენტალურ მეცნიერებად ითვლებო-

და, რომლის დასაყრდენად ცხოვრებისეულ მოვლენებზე დაკვირვება იყო მიჩნეული.

სმიტის მიერ ლაბორატორიაში ჩატარებულმა ექსპერიმენტებმა შეცვალა ეს. მან შექმნა ეკონომიკურ მეცნიერებებში გამოყენებადი ექსპერიმენტალური მეთოდების მთელი რიგი. ამით სმიტმა საფუძველი ჩაუყარა ახალ ეკონომიკურ დისციპლინას, ექსპერიმენტულ ეკონომიკას.

ნობელის კომიტეტმა, აგრეთვე აღნიშნა სმიტის მიღწევები ეკონომიკის სხვა სფეროებშიც. **"მან აჩვენა ალტერნატიული საბაზრო ინსტიტუტების მნიშვნელობა, მაგალითად, როგორ არის დამოკიდებული გამყიდველის მოგების მოლოდინი აუქციონის მეთოდზე, - ნათქვამია განაცხადში, - სმიტმა, აგრეთვე, დანერგა "საქარე მილის ცდები," რომლის მიხედვითაც ახალი, ალტერნატიული საბაზრო დიზაინის... ცდებს ატარებენ ლაბორატორიულ პირობებში, სანამ მის პრაქტიკაში დანერგვას გადაწყვეტენ."**

ორივე მეცნიერმა ზემოთ მითითებულ სფეროებში კარგა ხნის წინათ დაიწყო მუშაობა. სმიტმა თავისი პირველი ექსპერიმენტი მოაწყო 1956 წელს, ხოლო კანემანის კვლევას საფუძველი ჩაეყარა 1960-იან წლებში. ორივე მათგანს უამრავი ნაშრომი აქვს გამოქვეყნებული ნობელის კომიტე-

დანიელ კანემანი

ტის მიერ აღნიშნულ სფეროებში.

სმიტი, რომელიც შეერთებული შტატების მოქალაქეა, არის ამ ქვეყნის რამდენიმე საპატიო მეცნიერული ორგანიზაციის წევრი. კანემანს ისრაელისა და შეერთებული შტატების მოქალაქეობა აქვს. თავისი სამეცნიერო კარიერის განმავლობაში მას უმუშავია ისრაელის, კანადის და შეერთებული შტატების უნივერსიტეტებში. იგი არის შეერთებული შტატებისა და ისრაელის რამდენიმე საპატიო სამეცნიერო საზოგადოების წევრი.

ნობელის პრემია ეკონომიკაში ხშირად მინიჭებიათ მეცნიერებს, რომლებსაც არასპეციალისტებისთვის სავსებით გაუგებარ სფეროში ჰქონიათ გამოკვლევები. კანემანისა და სმიტის გამოკვლევები კი, ძირითადად, გასაგებია და თავიანთი პრაქტიკული ასპექტებითაც გამოირჩევიან.

სმიტის ექსპერიმენტებამდე საბაზრო ეკონომისტებს მიაჩნდათ, რომ ბაზარი მაშინ არის ეფექტური, თუკი მასში მონაწილეობს ძალიან ბევრი მყიდველი და გამყიდველი. სმიტმა შეამოწმა ეს თეორია და აღმოაჩინა, რომ ბაზარი მაშინაც შეიძლება იყოს ეფექტური, როდესაც მასში მცირე რაოდენობის მყიდველი და გამყიდველი მონაწილეობს.

სმიტის ექსპერიმენტების შედეგები ეკონომისტებს დაეხმარა, უკეთ გაეანალიზებ-

ათ სხვადასხვა ბაზრის დინამიკა, ხოლო საზოგადოებრივ სფეროში კი შესაძლებელი გახდა ისეთი მნიშვნელოვანი საბაზრო სექტორების ანალიზი, როგორებიც არის სამომხმარებლო წყალი და ელექტროენერჯია.

კანემანის გამოკვლევებმა კი აჩვენეს, რომ, მიუხედავად ზოგადად რაციონალური ქცევისა, ინვესტორებს ბაზარზე უდგებათ მომენტი, როდესაც მათ ძალიან მცირე ინფორმაციის საფუძველზე უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება. ასეთ შემთხვევაში ბაზარზე მოთამაშენი, რამდენადაც შეუძლიათ, იმდენად ცდილობენ სიტუაციის გამოსწორებას და მნიშვნელოვნადაც ჭრიან რაციონალურად მსჯელობის "გზას."

სმიტისა და კანემანის კვლევა განათლებულ ინვესტორს ბაზარზე ფული შენარჩუნებაში უნდა დაეხმაროს. თეორიულად, რაც უფრო მეტი ინვესტორს ეცოდინება ბაზრის მოქმედების წესები და მოსალოდნელი რისკის წყარო, მით უფრო ნაკლები იქნება ფულის დიდი რაოდენობით დაკარგვის შანსი ცუდი საინვესტიციო გადაწყვეტილებების მიღების შედეგად.

ნობელის წლებადღეობა პრემიამ ეკონომიკის დარგში 10 მილიონი შედეგური კრონი შეადგინა (ერთ მილიონ ამერიკულ დოლარზე ცოტა მეტი). კანემანი და სმიტი ამ თანხას თანაბრად გაიყოფენ.

"ჩრდილოვანი მთავრობა" ქართულად

ვლადიმერ პაპავა

საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი

ყველაზე კარგი მთავრობა ისაა, რომელიც რაც შეიძლება ნაკლებს მართავს.

ჯონ ო'სალივანი

მადლობა ღმერთს, რომ ჩვენი მთავრობა იმაზე პატარაა, ვიდრე იმ ფულით შეიძლებოდა გვეყოლოდა, რასაც ვუხდით.

ვილ როჯერსი

საქართველოში ძნელად მოიძებნება ადამიანი, რომელსაც "ჩრდილოვანი ეკონომიკა" არ ეცოდინება; ყოველ შემთხვევაში, მის შესახებ გაგონილი მაინც ექნება. და ეს სულაც არაა გასაკვირი, რადგანაც ბევრი ჩვენი თანამემამულე არსებობის საშუალებას ძირითადად სწორედ "ჩრდილოვან ეკონომიკაში" მოიპოვებს.

"ჩრდილოვან მთავრობას" რაც შეეხება – ეს ტერმინი ბევრისათვის შეიძლება ბუნდოვანიც კი აღმოჩნდეს. ზოგმა შეიძლება მასში "ჩრდილოვანი ეკონომიკის" მსგავსად მთავრობის არაკანონიერი საქმიანობა მოიზაროს, თუმცა ეს უკანასკნელი მაინც "ჩრდილოვანი ეკონომიკის" ნაწილია და "ჩრდილოვანი მთავრობასთან" არანაირ კავშირში არაა.

იმისათვის, რომ გავიგოთ თუ რას ნიშნავს წინამდებარე წერილის სათაური, აუცილებელია გავერკვეთ, თუ რას ნიშნავს "ჩრდილოვანი მთავრობა" ამ გამოთქმის ორიგინალში, ანუ ინგლისურში.

ამასთან, თავიდანვე ვაფიქსირებთ ჩვენს პოზიციას იმასთან დაკავშირებით, რომ წერილში გამოთქმული მოსაზრებები, უნდა იყოს ყოველსა, მთავრობის ეკონომიკურ ბლოკს ეხება, თუმცა სულაც არ არის გამორიცხული, რომ ისინი ე.წ. "ძალისხელის" სამინისტროებისთვისაც არანაკლები წარმატებით იყოს შესატყვისი.

დიდ ბრიტანეთში არსებობს ე.წ. "ჩრდილოვანი კაბინეტის" ინსტიტუტი, რომლის ქვეშაც იგულისხმება ოპოზიციური პარტიის განსაკუთრებულად გავლენიანი მოღვაწეების ჯგუფი, რომლებიც ამ პარტიის ხელისუფლებაში მოსვლის შემთხვევაში მინისტრების პოსტების დაკავების კანდიდატები არიან.

მართალია, საქართველოში მინისტრთა კაბინეტი კონსტიტუციიდან გამომდინარე არ არსებობს, მაგრამ ქართულ "ჩრდილოვან მთავრობასა" და ბრიტანულ "ჩრდილოვან კაბინეტს" შორის განსხვავება მართლაც არაა, გარკვეული აზრით, ფორმალური ნიშნით როდი შემოიფარგლება. სინამდვილეში სიტუაცია დამეტრულად სანაწინააღმდეგოა, ანუ, სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, ქართული "ჩრდილოვანი მთავრობა" იგივე ბრიტანული "ჩრდილოვანი კაბინეტი"ა, ოღონდ "თავდაყირა

ვლადიმერ პაპავა

დაყენებული". ამ "კონსტრუქციაში" გარკვევის მიზნით ქართული "ჩრდილოვანი მთავრობისა" და ბრიტანული "ჩრდილოვანი კაბინეტის" მარტივი შედარებითი ანალიზიც საკმარისია.

საქართველოში, ისევე როგორც ახალგაზრდა დემოკრატიის ბევრ ქვეყანაში, პოლიტიკურ პარტიათა და გაერთიანებათა ძალზე დიდი რაოდენობაა. მათგან მეტ-ნაკლებად "სერიოზულ" პარტიათა რიცხვი ერთ ათეულსაც ვერ აღწევს. სიტყვა "სერიოზულის" ნიშნულებში ალბათ კი ის განაპირობებს, რომ მართლაც სერიოზულ პარტიათა რიცხვი ხუთზე ნაკლებიც კია (რაც ეჭვგარეშე კარგია, და მათი რიცხვი რაც უფრო შემცირდება, მით უფრო უკეთესია). რადგანაც დამოუკიდებელ საქართველოში ე.წ. კოალიციური მთავრობა ჯერ არ შექმნილა, ამ "სერიოზულ" პარტიათაგან სახელისუფლებო ერთია, ხოლო ყველა დანარჩენი კი – ოპოზიციურია.

"ჩრდილოვანი კაბინეტის" ბრიტანული მოდელის თანახმად ოპოზიციური პარტიებს, ან თუნდაც ზოგიერთს თავისი "ღვიძლი" "ჩრდილოვანი მთავრობა" ავი თვალისაგან ფარულად მაინც უნდა ჰქონდეს ჩამოყალიბებული. სულაც არ არის გამორიცხული ამ პარტიებს მართლაც ჰყავდეს მინისტრობის ღირსეული კანდიდატები, რომ არაფერი ვთქვათ მინისტრობაზე (და მით უფრო, საქართველოს პრეზიდენტობაზე) პრეტენზიის მქონე ამბიციით "დაავადებულ" პიროვნებებზე, თუმცა მაღალკვალიფიციურ კადრთა დეფიციტის (რაც, სამწუხაროდ, ჯერჯერობით სახელისუფლებო "სენიციას") პირობებში სახელმწიფოს მართვაზე რეალური პრეტენზიის მქონე "ჩრდილოვანი მთავრობის" შექმნის პოტენციალი, სამწუხაროდ, არც ერთ ოპოზიციურ

პარტიას არ გააჩნია.

ქართული სახელმწიფოსათვის და ქართველი ხალხის დიდ გამარჯვებად ჩაითვლებოდა "სერიოზულ" ოპოზიციურ პარტიებს კოალიციური "ჩრდილოვანი მთავრობის" შექმნა რომ შეეძლოს. მართალია, ასეთი "მთავრობის" დაკომპლექტება მეტ-ნაკლებად ღირსეული პიროვნებებით შედარებით გადვილებულიც კი იქნებოდა, მაგრამ ამ ოპოზიციურ პარტიებს რაც აერთიანებს, მხოლოდ არსებული ცენტრალური ხელისუფლების სიძულვილია; ამავე დროს, ეს "გაერთიანება" არც თუ იშვიათად იმითაცაა გამაგრებული, რომ ე.წ. "ფსევდოპარტიები" (ანუ პარტიები რომელთა წევრებიც უკეთეს შემთხვევაში რამდენიმე ათეულს არ აღემატება) შედარებით ძლიერ პარტიებს პარლამენტში მოხვედრის მიზნით ეტმასნებიან, მაშინ, როცა ეს უკანასკნელნი ამით იმის ილუზიას ქმნიან, თითქოს ისინი მრავალპარტიული გაერთიანებების შექმნის უნარით იყვნენ აღჭურვილნი. ბუნებრივია, რომ ამ პრინციპებით "გაერთიანებულ" ოპოზიციას მეტ-ნაკლებად ღირსეული პიროვნებებით დაკომპლექტებული "ჩრდილოვანი მთავრობის" შექმნის უნარი პრინციპულად არ გააჩნია; ამასთან, ხშირ შემთხვევაში, ისინი თავისი "ოპოზიციურობით" უფრო არიან გართულნი, რის გამოც კონსტრუქციულ საკითხებზე ფიქრის დროც კი არ რჩებათ.

ალბათ, ნაწილობრივ, ამითაც აიხსნება, რომ პირველი "ჩრდილოვანი მთავრობის" კონტურები 90-ანი წლების მეორე ნახევარში ისევ სახელისუფლებო პარტიაში – "მოქალაქეთა კავშირში" გამოიკვეთა; ეს თავისთავად ძალზე პარადოქსული მოვლენა იყო, რამეთუ "ჩრდილოვანი მთავრობა", როგორც ასეთი, მხოლოდ ოპოზიციური

(და ამდენად, არასახელისუფლებო) პარტიის ხვედრია, მაშინ როცა 1995 წლის საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნების შედეგად "მოქალაქეთა კავშირმა" სახელისუფლებო პარტიის სტატუსი მიიღო, რაც მას ფორმალურად ყოველგვარ პირობას უქმნიდა "არა ჩრდილოვანი", არამედ რეალური მთავრობა შეექმნა.

სიტუაცია კი სინამდვილეში უფრო რთული სცენარით განვითარდა: ქვეყნის პრეზიდენტმა, როგორც "მოქალაქეთა კავშირის" თავმჯდომარემ, თავისი პარტიის ინტერესები პრაქტიკულად თავიდანვე არ გაიზიარა და საკუთარ პარტიას სამთავრობო პოსტების შედარებით ნაკლებ გავლენიანი და თანაც უმნიშვნელო რაოდენობა მისცა; ამასთან, შედარებით მნიშვნელოვანი ძალაუფლების მქონე მინისტრთა პორტფელები კი "მოქალაქეთა კავშირთან" პოლიტიკურად (და არა მარტო) დაპირისპირებულ პირებს უბოძა. ამის მიზეზი თავად "მოქალაქეთა კავშირში" როგორც ხელისუფლებით ერთი პიროვნების – პრეზიდენტის გარშემო შექმნილი პოლიტიკური გაერთიანების ბუნებაში იყო: პრეზიდენტი საპარლამენტო თვლიდა, რომ "მოქალაქეთა კავშირი" ჯერ მარტო თავისი არსებობით, რომ არაფერი ვთქვათ საპარლამენტო სავარძლებზე, მხოლოდ და მხოლოდ მისი მადლიერი უნდა ყოფილიყო. როგორც ცნობილია, "მადა ჭამაში მოდის", და საპარლამენტო უმრავლესობის "სიტკბოთი" თავგებოდახვეულმა "მოქალაქეთა კავშირის" ფრაქციამ (უფრო ზუსტად კი – პარლამენტის თავმჯდომარის გარშემო მყოფმა, ფრაქციაში პოლიტიკურად ყველაზე უფრო უკეთ ჩამოყალიბებულმა ჯგუფმა) სამთავრობო პოსტებიც მოინდომა და სწორედ აქ დაიწყო "ჩრდილოვანი მთავრო-

ბის" კონტურების ჩამოყალიბება, ოღონდ არა ოპოზიციურ, არამედ სახელისუფლებო პარტიაში, რაც თავისთავად კუროზულ, თუმცა, წმინდა ქართულ ფენომენად მოგვევლინა.

სახელისუფლებო პარტიის საპარლამენტო უმრავლესობის შიდაოპოზიციამ (სხვა სიტყვებით ძალზე ძნელია, მეტ-ნაკლები სიზუსტით დაახასიათო პარლამენტის თავმჯდომარის გუნდი) თანდათანობით მოახერხა თავისი "ჩრდილოვანი მთავრობის" "გაპრავება" – ჯერ ფინანსთა მინისტრის, შემდეგ საგადასახადო შემოსავლების მინისტრისა და მისადმი დაქვემდებარებული საგადასახადო და საბაჟო დეპარტამენტების თავმჯდომარეების, და ბოლოს, იუსტიციის მინისტრის თანამდებობათა "მშვიდობიანი ოკუპაციით".

საპარლამენტო უმრავლესობის "ჩრდილოვანი მთავრობის" "გაპრავების" პროცესის ლოგიკური დასრულება მოითხოვდა "ძალისხელის" სამინისტროების თანამდებობათა "დაპყრობასაც" და მინისტრთა კაბინეტის ინსტიტუტის შემოღება-აღდგენის შემთხვევაში პარლამენტის თავმჯდომარის მიერ პრემიერ-მინისტრის თანამდებობის დაკავებასაც. პრეზიდენტმა მისივე პარტიის "ჩრდილოვანი მთავრობის" მხრიდან ამ ზენოლის გასანეტრალეზად პარტიის თავმჯდომარის პოსტი დატოვა, რასაც შესაბამისი ფრაქციის საბოლოო დაშლა და მთლიანად პარტიის გაურკვეველი კონსტრუქციისა და საეჭვო შემადგენლობის კონგლომერატად ჩამოყალიბება მოჰყვა.

მართალია, მას შემდეგ რაც "მოქალაქეთა კავშირის" განახლება-აღდგენის ამოცანა თავის თავზე სახელმწიფო მინისტრმა აიღო, ის კვლავ ემსგავსება პოლიტიკურ ორგანიზაციას, თუმცა, სამართლიანობა მოითხოვს ითქვას, რომ ეს პროცესიც ჩვენში სამწუხარო ტრადიციის კამერზე თავდაყირა წარმოშობა: ცივილიზებულ ქვეყნებში მთავრობას საყოველთაო არჩევნებში გამარჯვებული პარტიები აყალიბებენ, მაშინ, როცა ქართულ სინამდვილეში არსებულმა თითქმის უპარტიო მთავრობამ თავის თავზე მოიგო პოლიტიკურად გაკუთრებული ყოფილი სახელისუფლებო პარტიის სახელის მქონე და, ამასთანავე, აღსადგენი პოლიტიკური ორგანიზაცია, მასში მინისტრებისა და სხვა თანამდებობის პირების ფსევდონებაყოფლობითი განვერიალების ხარჯზე. ამ მიმართულებით სახელმწიფო მინისტრის მიერ გადადგმული ნაბიჯების კრიტიკის (როგორც დამსახურებული, ისე არანაკლებ დაუშასხურებელი) მიუხედავად, სამართლიანობა მოითხოვს ითქვას, რომ მას შემდეგ, რაც მის მიერ მთავრობის არსებითი რეორგანიზაციის საჯაროდ გაცხადებული მზადყოფნა (და შესაბამისი გეგმაც) ზემოდან დაიბლოკა, მას და მის თანაგუნდელებს სხვა არაფერი

გლობალიზაცია: ფინანსურ-ეკონომიკური ფენომენი

ლავა გლობალიზაცია

დასავლეთში გლობალიზაციის ცნებასთან ხშირად ასოცირებულია ისეთი მოვლენები, როგორცაა ფინანსური არასტაბილურობა, ეკონომიკური კრიზისები, სიღარიბის ზრდა და მსოფლიოს მდიდარ და ღარიბ ქვეყნებში ცხოვრების დონის შორის გადაუღალავი ნაპრაღის გაჩენა. გლობალიზაცია, როგორც ეკონომიკურ-ფინანსური ფენომენი, უპირველეს ყოვლისა, გამომწვეულია მსოფლიოს თავისუფალი ფინანსური სისტემის მიერ. ეკონომიკურ-ფინანსური გლობალიზაცია, ძირითადად, ზარალს აყენებს განვითარებად და გარდამავალ ეტაპზე მყოფ ქვეყნებს. ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორცაა საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი და მსოფლიოს სავაჭრო ორგანიზაცია თავიანთი პოლიტიკით კიდევ უფრო ამწვავებენ თავისუფალი ფინანსური სისტემის მიერ გამომწვეულ კრიზისებს.

თავისუფალი, არარეგულირებული ფინანსური სისტემა წარმოიშვა მას შემდეგ, რაც 1971 წელს დაემხო ბრეტონ ვუდის ფინანსური სისტემა, რომელიც არასოციალისტურ სამყაროში მოქმედებდა 1945 წლიდან. 1971 წლის შემდეგ საერთაშორისო ფინანსური კაპიტალი თავის ნებაზე იქნა მიშველებული. ბრეტონ ვუდის დამხობას ჯაჭვური რეაქციით მოჰყვა "ახალი მემარჯვენეების" აღზევება დასავლეთში, რომლებმაც იერიში მიიტანეს ისედაც ძირგამოთხრილ იდეაზე, რომელსაც კეთილდღეობის სახელმწიფო ეწოდება. 1990-იანი წლების დასაწყისში საბჭოთა კავშირისა და სოციალისტური ბანაკის დაშლამ კიდევ უფრო შეუწყო ხელი ფინანსურ-ეკონომიკური გლობალიზაციის პროცესების საბოლოოდ დამკვიდრებასა და გაბატონებას.

გლობალიზაციამდე

1971 წლის აგვისტოში შეერთებულმა შტატებმა უარი თქვა 1945 წელს აღებულ საერთაშორისო ვალდებულებაზე - ოქროთი ფიქსირებული კურსით უზრუნველყო ამერიკული დოლარის გამოსყიდვა. ამერიკული დოლარზე იყვნენ მიბმულნი მსოფლიოს ნამყვანი ვალუტები, ხოლო ამერიკული დოლარი გარანტირებული იყო ოქროთი, კურსით - 35 დოლარი ერთ უნცია ოქროში. ეს გარანტია გახლდათ ძირითადი პუნქტი ბრეტონ ვუდის შეთანხმებისა, რომელიც გახდა საფუძველი მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ თავისუფალი სამყაროს ეკონომიკის მოწყობისა. ბრეტონ ვუდის ქალაქია ნიუ ჰემპშირში, სადაც ხსენებული მოლაპარაკებები მიმდინარეობდა ომის მიწურულს.

შეერთებულმა შტატებმა უარი თქვა თავის ტრადიციულ, კარჩაკეტილობის ანუ იზოლაციონიზმის, პოლიტიკაზე და მსოფლიოს ფინანსურ-ეკონომიკური სტაბილურობის გარანტი-

ანტიგლობალიზატორ დემონსტრაციები ხშირად პოლიციასთან შეტაკებით სრულდება

რება ითავა. ბრეტონ ვუდის მოლაპარაკების მონაწილეებს შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი და გადამწყვეტი როლი ითამაშეს აშშ პრეზიდენტმა ფრანკლინ დელანო რუზველტმა და ინგლისელმა ეკონომისტმა ჯონ მეინარდ კინესმა. ისინი სხვადასხვა კუთხიდან უდგებოდნენ ეკონომიკურ-ფინანსურ საკითხებს, მაგრამ ორივეს სურდა აეცილებინა 1930-იანი წლების დიდი დეპრესიისა და ომამდელი პროტექციონიზმის გამოწვევი ეკონომიკური სისტემების გამეორება. პროტექციონისტული, არათავისუფალი მსოფლიო ეკონომიკა, მოუნესრიგებელი ფინანსები და შეერთებული შტატების კარჩაკეტილობის პოლიტიკა მიჩნეული იყო მეორე მსოფლიო ომის გამომწვევ სტრუქტურულ მიზეზებად. ბრეტონ ვუდის შეთანხმების შემდეგ ამას ყველაფერს ბოლო მოეღებოდა: შეერთებული შტატები უარს იტყვოდა იზოლაციონიზმზე და თავის თავზე იღებდა მსოფლიო ფინანსური სისტემის მონესრიგებას, რაც თავის მხრივ საშუალებას მისცემდა ომისაგან განადგურებულ ქვეყნებს, ფეხზე დამდგარიყვნენ პროტექციონისტული პოლიტიკის გარეშე.

შეერთებულ შტატებს მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ შეეძლო ასეთი გარანტიების თავის თავზე აღება. 1945 წლისთვის ეს ქვეყანა ფლობდა მსოფლიო ოქროს საერთო მარაგის სამ-მეოთხედს. ბრეტონ ვუდის სრულყოფილი სისტემა არ გახლდათ, მაგრამ თავისი ძირითადი ფუნქცია კარგად შეასრულა: ომისგან განადგურებულ არასოციალისტურ ქვეყნებს ფეხზე დადგომამი დაეხმარა და, ამასთან, განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკასაც ნააშველა ხელი. ბრეტონ ვუდის ძირითადი ნაკლი კი ის იყო, რომ საკუთარი წარმატება უღებდა მას ბოლოს. როდესაც დასავლეთ ევროპის ქვეყნები, იაპონია, სამხრეთ კორეა და ზოგიერ-

თი სხვა ქვეყანა წელში გაიმართა, დადგა მომენტი, როდესაც დანარჩენ მსოფლიოს უფრო მეტი ამერიკული დოლარი აღმოაჩნდა, ვიდრე შეერთებულ შტატებს ჰქონდა ოქროს მარაგი.

ამიტომაც იყო, რომ 1971 წელს ნიქსონის ადმინისტრაციამ ბრეტონ ვუდის სისტემის გარანტირებაზე უარი თქვა. ეს ბუნებრივიც არის, რადგან შეერთებული შტატები ამიერიდან მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებდა 1945 წელს აღებული ვალდებულებების შესრულებას, თუკი საკუთარ ქვეყანას გააკოტრებდა. ვიეტნამში მიმდინარე ომმა, რომელიც ასობით მილიარდი დოლარი დაუჯდა ვაშინგტონს, დააჩქარა რეგულირებადი ფინანსური სისტემის დამხობა. ვინაიდან ბრეტონ ვუდის გაუქმდა ისე, რომ მის ადგილზე არაფერი შექმნილა, მსოფლიო ფინანსები თავის ნებაზე დარჩნენ მიშველებული.

საწყისები

თუ რამე თავისუფალი არსებობს ფინანსურ-ეკონომიკურ სამყაროში, ეს გახლავთ მსოფლიო ფინანსური სისტემა. ე. წ. თავისუფალი ეკონომიკა და თავისუფალი ვაჭრობა არასდროს არ არის თავისუფალი, რადგან მათ ყოველთვის არეგულირებს რაღაც კანონები, შეთანხმებები თუ თამაშის წესები. მსოფლიოს ფინანსებს, ე. ი. სავალუტო კურსებსა და ვალუტის ყიდვა-გაყიდვას მსოფლიო მასშტაბით კი არაფერია და არაფერი არეგულირებს. ეს იმას ნიშნავს, რომ მსოფლიო სავალუტო კურსები სრულიად ბაზრის ხელშია. სავალუტო კურსები დგინდება კერძო სავალუტო ბაზარზე და იცვლება არა ყოველთვიურად და ყოველწლიურად, არამედ ყოველწამში.

ლაპარაკიც ზედმეტია იმაზე, თუ რამდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური კეთილდ-

ღობისთვის ვალუტის სტაბილურობას. მაგრამ, თუ ეკონომიკის მართვა და მისი სტაბილურობის უზრუნველყოფა ხალხის მიერ არჩეული ხელისუფლების მოვალეობაა, სტაბილურობის მთავარი ინგრედიენტი, სავალუტო კურსები, საერთაშორისო ფინანსისტების ხელშია. თუ რომელიმე ქვეყნის ეროვნული ვალუტა საერთაშორისო სავალუტო ბაზრის ზენოლის ქვეშ მოხვდა, იმ ქვეყნის საქმე კარგად ნამდვილად ვერ იქნება. ხანდახან მთავრობები ცდილობენ ჩაერიონ სავალუტო ვაჭრობაში, რათა როგორმე დაეხმარონ თავიანთ დაღმა მიმავალ ფულის ერთეულს, მაგრამ ასეთ მცდელობებს ვერაფერი შედეგი მოაქვთ. საქმე ის არის, რომ მსოფლიოში ყველაზე მდიდარი ქვეყანაც კი (რომელიც კვლავინდებურად შეერთებული შტატები გახლავთ) ვერაფერს გახდებდა მსოფლიოს ფინანსური ბაზრის ძალასთან შედარებით. 2000 წლისთვის მსოფლიოს სავალუტო ვაჭრობის მოცულობამ გადააჭარბა ერთ ტრილიონ (ათას მილიარდ) ამერიკულ დოლარს დღეში. ეს იმას ნიშნავს, რომ ორი კვირის ნავაჭრის მოცულობა აღემატებოდა შეერთებულ შტატების საერთო ეროვნულ შემოსავალს.

ყველაზე დიდი ფინანსური ბაზარი მსოფლიოში ლონდონის ევრომარკეტი გახლავთ. ეს კერძო ფინანსური ბაზარია და იგი ხელისუფლების მიერ არ არის რეგულირებული. ევრომარკეტის ყველაზე დიდი და სტაბილური კლიენტები არიან მულტი-ეროვნული კორპორაციები და განვითარებადი სამყაროს ქვეყნები. მულტი-ეროვნული კორპორაციების ინტერესებს დასავლეთის ქვეყნების ხელისუფალნი იცავენ, რაც არ არის გასაკვირი, ვინაიდან ისინი არიან მსოფლიოში ყველაზე დიდი მენარმენი. მულტი-ეროვნულებს თავიანთ ინტერესების დაცვა თავადაც კარგად შეუძლიათ

წარმოების განვითარებად ქვეყნებში გადატანით, სადაც ძალიან იაფი მუშახელია. საქონლის წარმოებაში ძალზე მცირე თანხის გადახდით ეს კორპორაციები ლებულობენ ძალიან დიდ მოგებას და იქმნიან ფინანსურ-კაპიტალურ რეზერვებს, რაც მათ საშუალებას აძლევთ, წარმატებით გადაიტანონ ფინანსური თუ ეკონომიკური კრიზისები. ამასთან ერთად, თუ რომელიმე ქვეყანა ფინანსურ კრიზისში მოექცა, მულტი-ეროვნულებს იოლად შეუძლიათ მისი დატოვება და მეზობელ ქვეყანაში გადაბარება, რომელსაც კრიზისი ჯერ არ შეხებია.

ამის გამო მულტი-ეროვნულ კორპორაციებს თამამად შეუძლიათ ფინანსურ ბაზარზე ფულის სესხება, რადგან ამ სესხის გადახდა გარანტირებულია იაფი მუშახელითა და უზარმაზარი შემოსავლებით. სესხის აღება, ფულის მოგებით დატრიალება, შედარებით იაფი საქონლის შემოტანა კი ხელს აძლევს დასავლეთის ქვეყნებს, სადაც ეს კორპორაციები და ბანკები არიან მოთავსებულნი. 1990-იან წლებში აშშ ეკონომიკა იზრდებოდა და ამაში დიდი როლი შეასრულა იაფმა მუშახელმა და იაფმა საქონელმა განვითარებადი ქვეყნებიდან. ამას არა ერთხელ გაუსვა ხაზი ლან გრინსპენმა, შეერთებული შტატების სარეზერვო ბანკის თავმჯდომარემ.

განვითარებადი ანუ მესამე მსოფლიოს ქვეყნები კი მსოფლიოს ფინანსური კაპიტალის გაყოფის საპირისპირო მხარეს აღმოჩნდნენ. მათ დიდად წააგეს ბრეტონ ვუდის გაუქმების შემდეგ. 1971 წლამდე განვითარებად ქვეყნებს შეეძლოთ დასავლეთიდან კაპიტალის მიზიდვა, რამეთუ მათი ვალუტის ღირებულება მიბმული იყო ამერიკულ დოლარზე. ინვესტორს პოტენციური სამოქალაქო ომისა თუ რევოლუციის თუ ემინოდა იმ ქვეყნებში და არა ადგილობრივი ვალუტის მოულოდნელი დაცემისა. ამდენად, თუ პოლიტიკური ვითარება სტაბილური იყო, იქ თამამად შეიძლებოდა ფაბრიკისა თუ ქარხნის გამართვა და რაიმე საქონლის წარმოება, რადგან სტაბილური და წინასწარ გათვალადი ფინანსური სისტემა გრძელვადიანი ეკონომიკური გეგმების შექმნისა და განხორციელების საშუალებას იძლეოდა. ასეთი რამ შეუძლებელია არარეგულირებადი ფინანსური სისტემის პირობებში, როდესაც სუსტი ვალუტების კურსის გრძელვადიანი გათვლა შეუძლებელია და ფინანსური კრახის სიურპრიზი კი ყოველდღე არის მოსალოდნელი.

რეგულირებადი ფინანსური სისტემის დროს განვითარებად ქვეყნებს ასევე წარმატებით შეეძლოთ დაბალპროცენტული და გრძელვადიანი სესხების აღება, როგორც ბანკებისგან, ასევე დასავლეთის ქვეყნების მთავრობებისგან. თავისუფალი ფინანსური სისტემის პირობებში დაბალპროცენტული სესხის ცნება მესამე მსოფლიოს ქვეყნებისთვის თით-

"ჩრდილოვანი მთავრობა" ქართულად

მაია ბერიძე

დარჩენოდა, რომ ეზრუნა საკუთარ პოლიტიკურ (და არა მარტო) ბედზე და ამ მიზნით სახელისუფლებო პარტიის დამცავი მექანიზმებით "შეიარაღებულიყვნენ".

ესლა კი კვლავ დაუბრუნდეთ "ჩრდილოვანი მთავრობის" ქართულ მოდელს; პირველმა მათგანმა (რომელიც ზემოთ უკვე იქნა განხილული) ჯერ "მოქალაქეთა კავშირის" და შემდგომ პარლამენტის თავმჯდომარეების მიერ თანამდებობიდან გადადგომის შედეგად ამონუარა თავი. თუ კი "ბოროტი ენებს" დაუფრთხვებოდა, პრაქტიკულად იმავდროულად ქართული "ჩრდილოვანი მთავრობის" მეორე მოდელის ელემენტები ამოქმედდა, რომლის ინიციატორიც (იმავე "ბოროტი ენების" თქმით), ჩვენდა საუბედუროდ, კვლავ ხელისუფლება, ოღონდ ამ შემთხვევაში, რაგინდ პარადოქსალურადაც არ უნდა მოგვეჩვენოს, თავად პრეზიდენტი აღმოჩნდა.

2001 წლის მიწურულს მასობრივ მღელვარებათა შედეგად პრეზიდენტი იძულებული შეიქმნა, ხალხის გამაღიზიანებელი რამდენიმე მინისტრი შეეცვალა. მაგრამ ეს შეცვლა რომ ფორმალური ყოფილიყო და გადაყენებულ მინისტრს სამინისტროს და შედეგად - შესაბამისი სფეროს რეალური მართვის სადავეები შენარჩუნებოდა, ამისათვის საჭირო იყო შედარებით უპრეტენზიო და მოცემული თანამდებობისათვის ნაკლებად შესაფერისი პიროვნების დანიშვნა, რომელსაც სამინისტროს ახალი დებულების მიღებისა და, ამდენად, ახალი საკადრო პოლიტიკის გატარების შესაძლებლობას ზემოდან დაუბლოკავდნენ, ხოლო ყოფილი მინისტრის მიერ დანიშნული "ძველი" კადრები კი ამ უკანასკნელის არაფორმალური მითითებებით გააგრძელებდნენ მოქმედებას.

შედეგად მივიღეთ "ჩრდილოვანი მთავრობის" კიდევ ერთი და კვლავ თავდაყირა დაყენებული მოდელი: თუ განვითარებულ ქვეყნებში "ჩრდილოვანი მთავრობის" წევრები მომავალი რეალური სამთავრობო საგარდლების პრეტენდენტები არიან, ქართულ სინამდვილეში ჩვენ უკვე გვყავს ე.წ. "ჩრდილოვანი მინისტრი" (შეიძლება, მინისტრებიც), რომელიც ოფიციალურად მინისტრი წარსულში იყო, თუმცა რეალური მართვის სადავეები ხელთ დღესაც უპყრია.

ხსენებული "ბოროტი ენები" იმასაც ამბობენ, რომ დღევანდელ მთავრობაში ისეთი მინისტრიცა გვყავს, რომელსაც "თავისი" მოადგილე ვერ დაუნიშნავს, ხოლო ის, ვინც ჰყავს, სხვადასხვა "ჯგუფების" ზენოლით დაინიშნა და მათგანაა მართული, ან ისეთი მინისტრი-

ცაა, რომლის ფუნქციასაც სხვა მინისტრის მოადგილე ასრულებს, რომ არაფერი ვთქვათ ისეთ "უჩინ-მაჩინ" მინისტრზე, რომლის ნახვაც მის მოადგილეებსაც კი ენატრებათ. როგორც ცნობილია, "ბოროტი ენები" სწორედ იმიტომაცაა "ბოროტი", რომ სიტუაციის დამძიმებას ემსახურება, ამიტომ უნდა ვიმედოვნოთ, რომ რეალური სურათი, შეიძლება, დამრთველი სულაც არ იყოს.

მაინც, რა არის "ჩრდილოვანი მთავრობის" ქართული მოდელის არსებობის ობიექტური საფუძველი?

ეს, უწინარეს ყოვლისა, საბაზრო დემოკრატიის შესატყვისი ინსტიტუტების სისუსტის, "სერიოზულ" ოპოზიციურ პარტიათა დაქსაქსულობისა და ქართველი ამომრჩევლის დაბალი პოლიტიკური კულტურის შედეგია.

ის უმთავრესი სახელმწიფო ინსტიტუტი, რომელიც სახელისუფლებო "ჩრდილოვანი მთავრობის" ქართულ მახინჯ კონსტრუქციას პრაქტიკულად დაანგრევს, ეს მინისტრთა კაბინეტია, რომელიც აუცილებლად გუნდური პრინციპით უნდა აიგოს (ანუ, როცა პრემიერ-მინისტრს პრეზიდენტის წარდგინებით პარლამენტი დაამტკიცებს, ხოლო მინისტრებს თავად პრემიერ-მინისტრი დანიშნავს); ამ შემთხვევაში ხელისუფლებისათვის თავისი "ჩრდილოვანი მთავრობის" არსებობა ნამდვირად იქნება.

ის, რომ "ჩრდილოვანი მთავრობის" ქართული კონსტრუქცია გადმოხრუნებას, ანუ "ფენებზე დაყენებას" მოითხოვს, ვფიქრობ, საკამათო არ უნდა იყოს; ის, ვინც ეს უნდა ითავოს ოპოზიციას (რამეთუ "ჩრდილოვანი მთავრობა" თავისი ბუნებით ოპოზიციურია), რომელმაც, უწინარეს ყოვლისა, თავისი კონსტრუქციული ფუნქციის გაძლიერების აუცილებლობა უნდა გაიცნობდეს და მოახლოებული საპარლამენტო არჩევნების წინ თუნდაც "ჩანასახოვან" ვარიანტში მოიაზროს "ჩრდილოვანი კოალიციური მთავრობის" შექმნის შესაძლებლობა და კონტურები.

ქართველი ამომრჩევლის პოლიტიკური კულტურის ამაღლებას რაც შეეხება, ეს მხოლოდ და მხოლოდ სამართლიანი არჩევნების შედეგად მიიღწევა და თითოეული ჩვენი თანამემამულის ვალია, ყველაფერი ილონოს იმისათვის, რომ საარჩევნო გაყალბების შესაძლებლობა მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი, რაშიც შესაბამისი საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან მეთვალყურეობასა და შესაძლო უანგარო დახმარებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება.

გლობალიზაცია: ფინანსურ-ეკონომიკური ფენომენი

მაია ბერიძე

ქმის მთლიანად გაქრა. ახლა თუ სესხს აიღებენ, ეს იქნება მხოლოდ კომერციული და მაღალპროცენტული თანხა ან კერძო ბანკისგან ან კიდევ საერთაშორისო სავალუტო ფონდისგან. თავად სავალუტო ბაზრები კი უაზროდ გაიზარდა, რადგან პოტენციურ ინვესტორებს ფინანსურ ბაზრებზე სპეკულირება ურჩევნიათ მესამე მსოფლიოსა და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში ფულის დაბანდებას. რისკი უფრო მცირეა, მოგება - უფრო სწრაფი და გაცილებით დიდიც.

ბრეტონ ვუდის სისტემა ძალიან კარგი იყო ინვესტორისთვისა და მენარმესთვის. საერთაშორისო ფინანსური და ეკონომიკური ბაზრის მონაწილეები საქმიანობდნენ იმის გათვალისწინებით, რომ მსოფლიოს ეკონომიკა იზრდებოდა ამერიკული დოლარის მზარდი რეზერვების ხარჯზე. ასეთი ფინანსურ-ეკონომიკური სცენარი იმის საშუალებას აძლევდა დასავლეთის ქვეყნებს, რომ გაეცათ სესხები და კრედიტები და არ შინებოდათ იმის, რომ ხვალ ეს ფული ქალაქად იქცეოდა. არ იყო იმის შიში, რომ დიდი და გრძელვადიანი სესხები გამოიწვევდა ინფლაციის ზრდას, ფულის გაუფასურებას, ამერიკული დოლარის დასუსტებას, თუ ერთი ქვეყნიდან მეორეში კაპიტალის გადინებას. ასეთი სისტემის პირობებში აღმოჩნდა შესაძლებელი "მარშალის გეგმის" განხორციელება დასავლეთ ევროპაში, იაპონიისა და სამხრეთ კორეის ეკონომიკურად ფეხზე დაყენება და განვითარებად ქვეყნებში დიდი კაპიტალური მშენებლობებისა და პროექტების დაფინანსება. ახლა ასეთი დიდი გეგმები და პროექტები შეუძლებელია, რადგან ყველაზე ძლიერი ვალუტა, ამერიკული დოლარიც კი შეიძლება იოლად გაისრისოს საერთაშორისო სავალუტო ბაზრის სიმძიმის ქვეშ.

მზარდი ვალი

განვითარებადმა ქვეყნებმა მალევე იგრძნეს ბრეტონ ვუდის სისტემის გაუქმება. 1950-60-იან წლებში მათი ეკონომიკა ვითარდებოდა დასავლეთის ქვეყნებიდან პირდაპირი ინვესტიციების წყალობით. ვინაიდან ასეთმა ინვესტიციებმა საგრძნობლად იკლო 1971 წლის შემდეგ, მესამე მსოფლიოს ქვეყნებმა კერძო ბაზრებს მიმართეს, რათა შეენარჩუნებინათ თავიანთი ეკონომიკური ზრდა. განვითარებადი ქვეყნების ვალები ძლიერ გაიზარდა 1973-74 წლების ნავთობის კრიზისის შემდეგ. აღსანიშნავია, რომ მათი სესხები სწორედ ნავთობის მწარმოებელი ქვეყნების დეპოზიტების ხარჯზე იყო გაცემული. დასავლეთის დიდმა ბანკებმა კრედიტის გაცემა დაიწყეს სტანდარტული კომერციული სქემით - სესხი გაი-

ანტიგლობალიზაცია ხალხმრავალი დემონსტრაცია

ცემოდა 5-10 წლით, ძირითადი თანხა (თავანი) უნდა დაფარულიყო სესხის ვადის გასვლისთვის, ხოლო პროცენტები სესხზე რეგულარულად შეუდგა ეკონომიკური რეგულაციის ნიშნულზე დასავლეთის ვალუტის ღირებულება ბანკისთვის.

1980-იანი წლების დასაწყისში ნავთობის მეორე კრიზისის შემდეგ მესამე მსოფლიოს ქვეყნების მდგომარეობა კიდევ უფრო უკან წავიდა. მსოფლიო ეკონომიკა რეცესიაში მოექცა, სამომხმარებლო პროდუქტები გაძვირდა, პროცენტები კი საბანკო სესხებზე გაიზარდა. ამის შედეგად განვითარებადი ქვეყნების ვალებიც გაიზარდა, ხოლო მათი გადახდისუნარიანობა კი შემცირდა. 1982 წლის აგვისტოში მექსიკამ გამოაცხადა, რომ ვერ იხდიდა ვალს მიმდინარე ანგარიშზე. ყველაზე დიდი განვითარებადი ქვეყნები, ბრაზილია, არგენტინა და ვენესუელა მალე მიჰყვნენ მექსიკის კვალს.

დასავლეთში მაშინ კარგად ვერ გაიგეს შექმნილი სიტუაციის მთელი სერიოზულობა. გაბატონებული იყო შეხედულება, რომ ვალის კრიზისი იყო დროებითი. ბანკებმა ვალების რეკონსტრუირებას მიმართეს, მათ პატიებაზე კი უარი თქვეს. აღსანიშნავია, რომ, სანამ სესხის რეკონსტრუირებაზე დათანხმდებოდნენ, ბანკები მოითხოვდნენ, რომ მათ მე-ვალე ქვეყნებს ცხოვრებაში გაეცათ ინფლაციის საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ დადგენილი მკაცრი ეკონომიკის წესები. 1985 წლიდან შეერთებული შტატების ადმინისტრაციამაც დაუჭირა მხარი სავალუტო ფონდის მიერ დანერგილი ეკონომიკური რესტრუქტურირების პოლიტიკას. ამგვარად, საბოლოოდ შეიცვალა საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის როლი მსოფლიო ეკონომიკაში. ეს ორი ინსტიტუტი შექმნილი იყო ბრეტონ ვუდის შეთანხმების შემდეგ, რათა უზრუნველყოთ სისტემის გამართულად მუშაობა. 1980-იან წლებში კი მათ გამოძენეს ახალი ფუნქცია, რაც დღესაც გამოიხატება ღარიბ ქვეყნებში ეკონომიკური რეფორმების გატარებაში.

ამის შედეგად, ბოლო ოცი

წლის განმავლობაში საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა მოიპოვა არნახული ძალაუფლება და გავლენა. ეს ორგანიზაცია მიზანდასახულად შეუდგა ეკონომიკური რეფორმების გატარებას ისეთი აბსურდული ეკონომიკური დოქტრინის მიხედვით, როგორც არის ნეოლიბერალური ეკონომიკა. ეს დოქტრინა 1980-იანი წლების დასაწყისში მოდამ იყო დასავლეთში და ბატონობდა შეერთებულ შტატებში, დიდ ბრიტანეთში და დასავლეთ გერმანიაში. ნეოლიბერალური ეკონომიკური რეფორმების ცხოვრებაში გატარების შედეგად საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა მოიპოვა მეტად საუკეთესო რეპუტაცია, როგორც განვითარებადი ქვეყნების მასობრივად გამლატაკებელმა და მთავრობების დამხობის ინიციატორმა. ლონდონის მერმა, კენ ლივინგსტონმა ამ ორიოდ წლის წინ ისიც კი სთქვა, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა უფრო მეტი ადამიანის სიცოცხლე შეინარა, ვიდრე ჰიტლერმაო.

საბოლოო ჯამში, ბრეტონ ვუდის სისტემის მოშლამ გამოიწვია შემდეგი შედეგები: განვითარებადი ქვეყნები მოექცნენ ვალის სპირალში, ე. ი. ძველი ვალის გადასახდელად ახალი ვალის აღება უნევთ და ასე გრძელდება დღემდე; ამის ხარჯზე დასავლეთის ქვეყნებმა და, განსაკუთრებით მათმა, დიდმა ბანკებმა იმოყვანეს ბლომად ფული; მულტი-ეროვნულმა კორპორაციებმა ეს ფული გამოიყენეს თავიანთი წარმოების კიდევ უფრო გაზრდისთვის; საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა ხელი მოჰკიდა ეკონომიკური რეფორმების ჩატარებას, რასაც არც ერთ განვითარებად ქვეყანაში არ მოუტანია დადებითი შედეგი; განვითარებადი ქვეყნების მოსახლეობა მასობრივად გაღატაკდა და უზომოდ გაიზარდა ზღვარი მდიდარ და ღარიბ ქვეყნებს შორის.

ასეთ პროცესებზე ლოგიკური რეაქცია გახლავთ 1990-იან წლებში აღმოცენებული ანტი-გლობალიზაციური მოძრაობა, რომლის ძირითადი მიზანია - გავლენა მოახდინოს დასავლეთის ქვეყნების ხელისუფლებაზე, რათა ისინი გაჭირვებულ ქვეყნებს დაეხმარონ.

"ბაღდადელი ქურდი" დიდი მანევრები

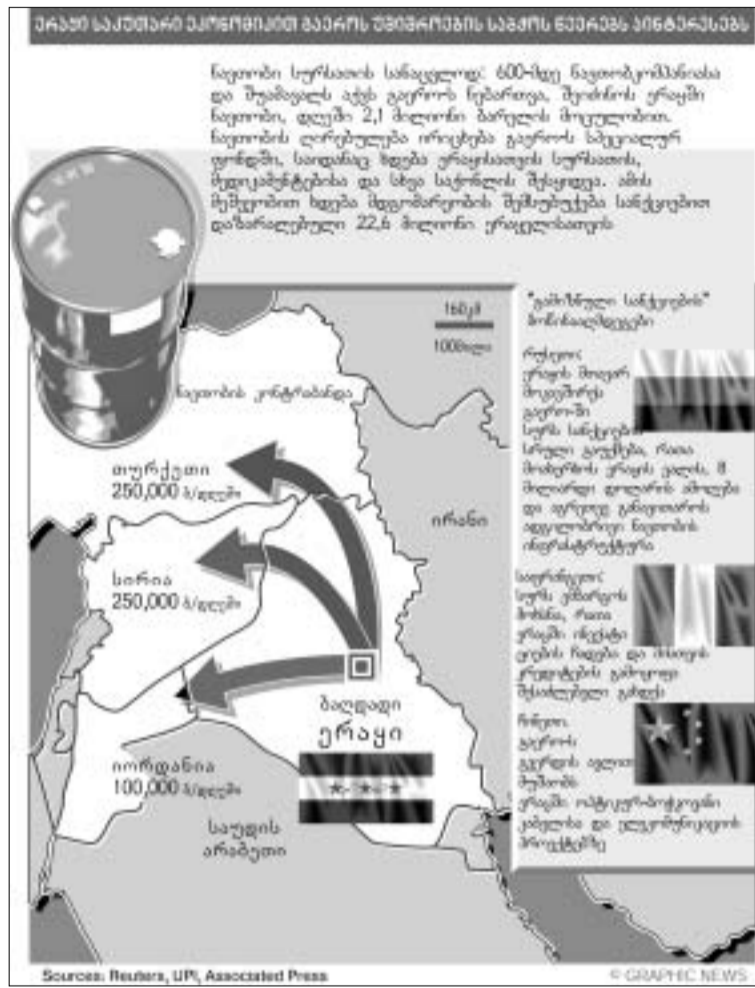
თორნიკა ზარაზინიძე

უკვე რამდენიმე თვეა, მთელი მსოფლიო მოუთმენლად ელის სიახლეებს მსოფლიოს ორი უკიდურესი ნერტილიდან – ბაღდადიდან და ვაშინგტონიდან. უკვე რამდენიმე თვეა, ამერიკა გულმოდგინედ ემზადება კოალიციის შესაკრევლად ერაყული რეჟიმის წინააღმდეგ, მაგრამ ამ გზაზე უამრამ წინააღმდეგობას აწყდება. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ მეორე მსოფლიო ომის დროს მოკავშირეების მიერ საფრანგეთში დესანტის გადასხმის შემდეგ ამდენი მითქმა-მოთქმა და მზადება არცერთ სამხედრო ოპერაციას არ ხლებია თან. შეიძლება, მაშინდელ ოპერაციას უფრო დიდი ადგილი უჭირავს მსოფლიო ისტორიაში, მაგრამ გამორიცხული არაა, ერაყში მომავალმა შეჭრამაც რადიკალურად შეცვალოს წესრიგი რუქაზე. ახლა მეტად რთულია ერაყის ომთან დაკავშირებული ისეთი საკითხების გარჩევა, როგორცაა მაგალითად მუსლიმანური და ქრისტიანული სამყაროს შეჯახება. საამისოდ პროგნოზების კეთება, ალბათ, გამოჩენილ პოლიტოლოგებსა და კონფლიქტოლოგებსაც გაუჭირდებათ. მაგრამ, სამაგიეროდ შეიძლება გაკეთდეს ეკონომიკური ფაქტორების ანალიზი, რომლებიც მნიშვნელოვნადაა ჩართული ამ კონფლიქტში და რომელსაც სადამ ჰუსეინი მშვენივრად იყენებს.

ერაყელ დიქტატორზე ბევრი რამ ვაგვიგონია. ძირითადად, იგი ხასიათდება ხოლმე როგორც ტირანი, როგორც პარანოიკი და ა.შ. მაგრამ, რა ეპითეტებითაც არ უნდა შეამკონ, ერთი რამ ფაქტია: სადამმა გადაიტანა ამერიკასთან ერთი ომი, იქიდან საჭირო დასკვნები გამოიტანა და ახლა მის წინააღმდეგ მეორე კამპანიის დაწყება ძალიან ჭირს. სადამს ამჯერად აღარ მოუხდენია მეზობელი ქვეყნის ოკუპაცია და ამიტომ მუსლიმანური სამყარო თვით ვაშინგტონის ძველი მოკავშირის, საუდის არაბეთის სახით ერაყში შეჭრის წინააღმდეგია. მაგრამ ამერიკისგან თავის დასაცავად მხოლოდ მუსლიმანური სამყაროს მხარდაჭერა არ კმარა და ამიტომ, ახლა სადამი მარტივ, მაგრამ გენიალურ სტრატეგიას მისდევს: იგი გროშებად უთმობს თავისი ხალხის კუთვნილ ნავთობს ყველას, ვინც ამაზე უარს არ იტყვის და ვინც ამის სანაცვლოდ მას სიტყვას შეაწევს და შეეცდება, ამერიკის აგრესიისგან დაიცვას. ალბათ ზედმეტია იმის თქმა, რომ ამ "ყველაში" ყველა ხვდება – დაწყებული ბრიტანულებიდან, დამთავრებული ინდური ნავთობკომპანიებით - ყველა, ამერიკული ნავთობკომპანიების გარდა. ასე რომ, ერაყის წინააღმდეგ საომარი მოქმედებების დაწყების შემთხვევაში ჰუსეინს სრული საფუძველი ექნება განაცხადოს, რომ ბუმბა ეს არა დემოკრატიისა და მშვიდობის დასაცავად გააკეთა, არამედ ერაყული "შავი ოქროს" ხელში ჩასაგდებად, რომელზეც ამერიკელები ასე ოცნებობენ.

ერაყსა და უცხოურ ნავთობკომპანიებს შორის ბოლო დროს გაფორმებულმა ხელშეკრულებები მეტად მნიშვნელოვან როლს ითამაშებენ აშშ-ს მომავალ გეგმებში, განურჩევლად იმისა, სამხედრო დარტყმა განხორციელდება თუ არა. "შავი ოქროს" ოდენობით ერაყი მხოლოდ საუდის არაბეთს ჩამორჩება. ნავთობის მარაგი ამ ქვეყანაში, სულ მცირე, 110 მლრდ ბარელს შეადგენს და, თუკი ხმები ჰუსეინის მიერ უცხოურ კომპანიებზე საბადოების მიყიდვის შესახებ სანახევროდ მაინც დადასტურდა, ამერიკელები "თამაშვარე მდგომარეობაში" აღმოჩნდებიან.

ჰუსეინი ნავთობს, დიდი ხანია, იყენებს პოლიტიკურ იარაღად. იგი თავის ჭკუაზე, ყველასათვის მოულოდნელად შეაჩერებს ხოლმე "შავი ოქროს" ექსპორტს. ამით ხელოვნურად ზრდის ხოლმე სანჯავის ფასებს და ბაზარზე არეულობა შეაქვს. საამისოდ საბაზს სადამი ყოველთვის პოულობს და, სხვა თუ არაფერი, ამერიკის ისრაელისადმი მხარდაჭერას უცხადებს ხოლმე პროტესტს. მაგრამ ახლა, შეჭრის მოლოდინში, "ბაღდადელი ქურდი" პირიქით იქცევა: როგორც იუნჯებიან, ბოლო რამდენიმე კვირის განმავლობაში, ერაყული ნავთობის ექსპორტი ლამის გაორმაგდა. გაეროს მეთვალყურეობის ქვეშ ქვეყნიდან ჩვეულებრივად გადის ნავთობი, (სანაცვლოდ ერაყი სამედიცინო მედიკამენტებსა და საკვებს იღებს) – გაერო აწესებს თანხას, რომლის ღირებულების "შავი ოქროს" უნდა გაიყიდოს უცხოურ ბაზარზე და, შესაბამისად, ნავთობი შეზღუდული მოცულობით იყიდება. მაგრამ ჰუსეინი რაღაც მანქანებით მუდამ ახერხებს თავი აარიდოს შეზღუდვას. ჯერ იყო და იგი იაფად ჰყიდდა "შავ ოქროს." შემდეგ, როცა გაერო-მ გასაყიდი ფასიც დაანება, ჰუსეინმა მყიდველებს მომავალში ზარალის კომპენსირება აღუთქვა და სანჯავი მაინც დიდი რაოდენობით გააქვს. ამ თამაშმა შედეგი გამოიღო: ბოლო რამდენიმე კვირის განმავლობაში ერაყთან ხელშეკრულებები გააფორმეს ისეთმა კომპანიებმა, როგორებიცაა ფრანგული "ტოტალფაინა ელფი," იტალიური "ენი" და ესპანური "რეპსოლი." ახლა ეს ევროპული ქვეყნები ძნელად თუ დაუჭერენ მხარს ერაყში შეჭრას. გარდა ამისა, ყველას კარგად ესმის ის ფაქტიც, რომ "ბაღდადელმა ქურდმა" მეტად დიდი რაოდენობით ნავთობი გაუშვა მსოფლიო ბაზარზე და ამ წყაროს უცაბედი მოსპობა ფასების სერიოზულ აღრევას

და ბირჟებზე პანიკას გამოიწვევს. ეს უკვე ვაშინგტონშიც სერიოზულად ადარდებთ.

"ტიტალფაინა ელფი" და სხვა ზემოთ ჩამოთვლილი კომპანიები ერაყული ნავთობის მსოფლიო ბაზარზე გატანას ენევიან, მაგრამ ჰუსეინი უხვად არიგებს ბურღვისა და მომსახურების კონტრაქტებსაც. რამდენიმე თვის წინ ერთ-ერთმა თურქულმა ფირმამ მიიღო ჩრდილო ერაყში ბურღვის უფლება. სულ ახლახან ქვეყანას ეწვია თათარსტანის (რუსეთის ერთ-ერთი უმდიდრესი ავტონომია) კომპანია "ტატნეფტის" გუნდი, რომელმაც დაახლოებით 70 ჭა უნდა დაბურღოს. ეს ერთ-ერთი უდიდესი გარიგებაა ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში და იგი კიდევ უფრო განამტკიცებს ბაღდადის ეკონომიკურ კავშირებს მოსკოვთან. სპეციალისტთა შეფასებით, "ზარუბეჟნეფტმა," რომელზეც "ტატნეფტი" მუშაობს, 90 მლრდ დოლარის გარიგებას გამოჰკრა ხელი.

მართალია, გაერო-ს სანქციები უცხოურ კომპანიებს ერაყის ეკონომიკაში – და მათ შორის, ცხადია, ნავთობის სფეროშიც - ინვესტიციების განხორციელებას უკრძალავს, მაგრამ ხეირიანად ამ შეზღუდვებს, ალბათ, მხოლოდ ამერიკული კომპანიები ემორჩილებიან და ჰუსეინიც კარგად იყენებს ამ გარემოებას. იგი სასაცილო ფასებით უთმობს თავისი ქვეყნის სიმდიდრეს გავლენიანი ქვეყნების კომპანიებს. ფრანგული "ტოტალი," რომელმაც უზარმაზარი საბადოები გადაიფორმა, უკვე ვახსენეთ. რაღაც წილი ჩინეთისა და ინდოეთის სახელმწიფო ნავთობკომპანიებსაც შეხვდა (ამ ქვეყნებს ჰუსეინი ისეთ დიდ მნიშვნელობას არ ანიჭებს და შედარებით ნაკლები დაუთმო). ის კი არაა, თვით "როილ დან შელმაკ" (ეს ხომ ბრიტანეთის, ვაშინგტონის ყველაზე ერთგული მოკავშირის წარმომადგენელია) კი გააფორმა ხელშეკრულება ჰუსეინის რეჟიმთან.

ყველაზე მეტად კი ერაყში მაინც რუსული კომპანიები ხარობენ. "ზარუბეჟნეფტის" გარდა, აქ ფეხი მოიკიდა "ლუკოილმა," რომელსაც საკონტროლო წილი უპყრია 11 მლრდ ბარელიან დასავლეთ ქურნას საბადოში. კომპანია უახლოეს მომავალში აქ 4 მლრდ დოლარის ინვესტირებას აპირებს. რუსეთი ამით არ დაკმაყოფილდა და ახლახან 40 მლრდის ღირებულების ეკონომიკური ხელშეკრულება გააფორმა ბაღდადთან.

ოფიციალურად ჰუსეინის რეჟიმთან უკვე 30 ხელშეკრულება გაფორმებულია, რომლებიც სანქციების ახსნისთანავე მთელი სიმძლავრით ამუშავდება. როგორც უკვე ვახსენეთ, ამ ხელშეკრულებების გაფორმებისას ბაღდადელმა ქურდმა არნახული გულუხვობა გამოიჩინა. "დოიჩე ბანკის" შეფასებით, ყოველწლიური მოგება ამ გაფორმებული პროექტებიდან 20 პროცენტი იქნება.

ცხადია, ეს მეტად ცუდი სიახლეა ამერიკული კომპანიებისათვის. მაგრამ აქ ერთი მომენტიცაა დასაზუსტებელი: იმუშავებს ყველა ეს კონტრაქტი ჰუსეინის რეჟიმის დამხობის შემდეგ? ამერიკელი მენავთობეები ყველაფერს გააკეთებენ, რათა ხელშეკრულებები გაუქმდეს. მაშ, როგორ? ყველაფერი ეს გაფორმდა სისხლიან ტირანსა და იმ კომპანიებს შორის, რომელთაც მხოლოდ საკუთარი მოგება ანაღ-

ვლებდათ და არა დემოკრატიის იდეალები. განა შეიძლება იმის დაშვებაც კი, რომ ერაყის მომავალმა დემოკრატიულმა მთავრობამ (რომელიც ვაშინგტონიდან დაისმება) შეიძლება რამდენ ჩააგდოს ჰუსეინის მიერ ხელმოწერილი კონტრაქტები? ერაყის ე.წ. ეროვნული კონგრესის (განდევნილი ოპოზიციონერების ჯგუფი) წევრები ლამის ყოველდღიურად მოგზაურობენ ტეხასში და იქაურ მენავთობეებს საზეიმოდ ჰპირდებიან, რომ აშშ-ს "ხელ-ფეხი ექნება გახსნილი დემოკრატიული ერაყის საბადოებზე."

მაგრამ ეს ბევრს არაფერს ნიშნავს. ერაყის ოპოზიცია ახლა უხვად დაარიგებს დაპირებებს მხარდაჭერის მოსაპოვებლად, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მიდგება, შეიძლება არაფერიც არ შეიცვალოს, თუნდაც ახლანდელმა ერაყის კონგრესმა ეს ძალიან მოინდომოს. იგივე "დოიჩე ბანკის" ექსპერტებს მიაჩნიათ, რომ ერაყში რეჟიმის შეცვლა ზოგიერთი ხელშეკრულების გაუქმებას კი გამოიწვევს, მაგრამ მთლიანობაში დიდ ცვლილებებს არ უნდა ველოდოთ, რადგან გადატრიალებების შემდეგ რეჟიმები იცვლება, მაგრამ ბიუროკრატია ადგილზე რჩება ხოლმე და ადრედ-ადრედული კონტრაქტების გაუქმება თითქმის არ ხდება.

თუმცა, ყოველი შემთხვევისათვის რუსი მენავთობეები ახლა სერიოზულად მუშაობენ პუტინთან, რათა ამ უკანასკნელმა ვაშინგტონისათვის ერაყზე დარტყმისათვის მხარდაჭერის სანაცვლოდ თავისი კომპანიებისათვის გარანტიები მიიღოს. "ლუკოილის" შეფმა ვაგიტ ალექპეროვმა განაცხადა, რომ ასეთი გარანტიები ამერიკისგან უკვე მიღებულიცაა და ახლა რუსი მენავთობეები უკვე ერაყელ ბიუროკრატებს ეკურკურებიან თავიანთი ინტერესების დასაცავად გაურკვეველ მომავალში.

ვენესუელის სახელმწიფო ნავთობკომპანიის ყოფილი თავკაცი ლუის ხიუსტი კი თავისი ქვეყნის გამოცდილებას იხსენებს. თავისი საარჩევნო კამპანიის დროს ახლანდელი პრეზიდენტი უგო ჩავესი იფიცებოდა, რომ ხელისუფლებაში მისვლისთანავე გააუქმებდა ძველი მთავრობის მიერ უცხოურ ნავთობკომპანიებთან დადებულ კონტრაქტებს, რომელთაც ვენესუელელი ხალხისათვის "დისკრიმინაციული" იყო. მაგრამ ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ ჩავესმა მსგავსი ვერაფერი გაბედა.

არც იმის თქმა იქნება მართალი, რომ ამერიკის ერაყული "შავი ოქროს" თუნდაც ნაწილი დარჩება. მაგრამ ჰუსეინის ბოლოდროინდელი მანევრები ცხადზე უცხადესს ხდის, რომ აშშ-ს მენავთობეებს უზარმაზარი ბარიერების გადალახვა მოუწევთ და მკვდარმა ჰუსეინმა მათ შეიძლება კიდევ უფრო დიდი პრობლემები შეუქმნას, ვიდრე ცოცხალმა.

ქართული „დოუ ჰონსი“ უცხოელს არ იზიდავს

გვანცა კვინიკაძე

საინვესტიციო ბანკი „გალთ ენდ თავართ სექიურიტის“ (გთს) უკვე მეორე წელია, ქართული კომპანიების „Blue Chip“ საბირჟო ინდექსს აწარმოებს. ჯერჯერობით, ერთადერთი ქართული ინდექსი იმავე კრიტერიუმების მიხედვით დგება, რითაც მსოფლიოში ცნობილი საბირჟო ინდექსები. ეს კრიტერიუმებია: კომპანიის საბაზრო კაპიტალიზაცია, ლიკვიდურობა და ზრდის პერსპექტივა.

ამჟამად, გთს-ს ინდექსში, სულ ათი კომპანია: „საქართველოს ბანკი“, „გაერთიანებული ქართული ბანკი“, „ყაზბეგი“, „რუსთავეცემენტი“, „ბაგრატიონი 1882“, „ეი-ი-ეს თელასი“, უნივერსალი „თბილისი“, „საქქალაქმშენპროექტი“, ჩარხმშენებელი ქარხანა და თამბაქოს ფაბრიკა „ქართლი“ შედის. ეს საკმაოდ მცირე რაოდენობაა იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს საფონდო ბირჟაზე 280-მდე ქართული კომპანიის აქციებია სავაჭროდ დაშვებული. თუმცა, გთს-ს ანალიტიკოსის, ლექსო ლიპარტელიანის განცხადებით, ქართული კომპანიების ზოგადი მდგომარეობიდან გამომდინარე, ამ ათის არჩევაც საკმაოდ რთულია. ლიპარტელიანის თქმით, გთს ინდექსის შედგენისას მეტ უპირატესობას კომპანიის საბაზრო კაპიტალიზაციას (აქციათა რაოდენობის ნამრავლი მათ ლიკვიდურობაზე) ანიჭებს. „შესაძლოა, კომპანია ლიკვიდური იყოს და პერსპექტიულიც, მაგრამ თუ მისი საბაზრო კაპიტალიზაცია მცირეა, სერიოზული ინვესტორი მისით არ დაინტერესდება“, - მიაჩნია გთს-ს ანალიტიკოსს. ამიტომ, გთს-ს ინდექსში მოხვედრილი ათი კომპანიიდან არც ერთის საბაზრო კაპიტალიზაცია არ არის მილიონ ლარზე ნაკლები. ამ მხრივ, „ეი-ი-ეს თელასი“ ლიდერობს 40.5 მილიონი ლარით, ხოლო აუტსაიდერი თამბაქოს ფაბრიკა „ქართლი“ დაახლოებით, 1.1 მილიონი ლარის კაპიტალიზაციით. ზოგადად, საბირჟო ინდექსის შედგენისას კომპანიის აქციათა ლიკვიდურობა მეტად მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია, მაგრამ, სამწუხაროდ, გთს-ს „საუკეთესოთა ათეულში“ შემავალი კომპანიების უმეტესობა მას ვერ აკმაყოფილებს და ინდექსში ადგილის დამკვიდრებას, ძირითადად, სწორედ საბაზრო კაპიტალიზაციას ან ზრდის პერსპექტივას უმაღლის.

ლიკვიდურობის მხრივ რომ ქართულ კომპანიებს სერიოზული პრობლემები აქვთ, ამაზე ისიც მეტყველებს, რომ საფონდო ბირჟაზე დაშვებული 280 კომპანიის ფასიანი ქაღალდიდან, ნახევარზე არც

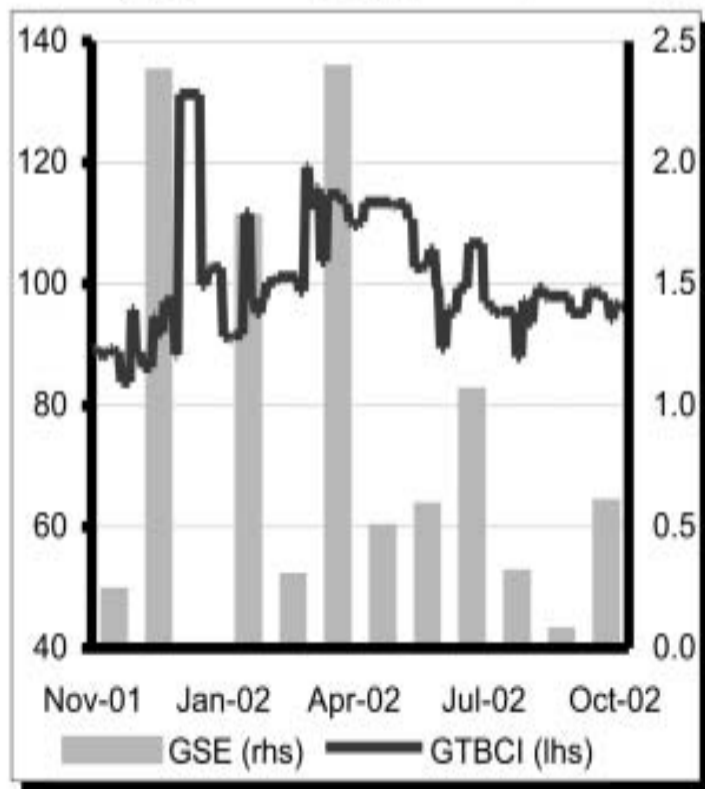

ვაჭრობა ნიუ-იორკის საფონდო ბირჟაზე

GALT & TAGGART BLUE CHIP ინდექსის შემადგენელი კომპანიები

კომპანია	კოდი	რეკომენდაცია	ფასი (ლარი)	ცვლილება (%)		შედეგის თარიღი	ბიზნესი (ლარი)	კაპიტალიზაცია (ლარი)	თავისუფალი მარჟის პროც (%)	GTBCI წინ (%)	
				კვირის	წლის განმავლობაში						
ეი-ი-ეს თელასი	AEST	კაფა	0.50	0.0	-50.0	15-09-02	0	40,573,943	0.1	0.1	
საქართველოს ბანკი	GEB	აბიუნი კაფა	1.33	0.0	-58.4	3-06-02	0	13,310,000	47.6	25.9	
კავშირბუნების ქართული ბანკი	UGB	კაფა	0.60	0.0	-14.3	19-06-02	0	12,600,000	38.6	19.9	
ჩარხმშენებელი ქარხანა	CHAR	რეკ. ვარჯ	7.56	0.0	9.3	21-06-02	0	11,649,559	62.3	29.7	
ბაგრატიონი 1882	BAGR	კაფა	1.00	0.0	0.0	10-06-02	50,952	7,413,585	5.2	1.6	
ყაზბეგი	KAZB	ფაფა	2.50	0.0	0.0	18-06-02	0	7,000,000	42.7	12.2	
უნივერსალი თბილისი	UTB	კაფა	2.00	▼	-7.9	99.8	1-06-02	1,299	3,928,128	35.5	5.7
საქქალაქმშენპროექტი	SQMP	კაფა	6.60	0.0	46.7	26-06-02	0	1,637,915	58.6	3.9	
რუსთავეცემენტი	RUCE	ფაფა	1.00	0.0	-75.0	5-06-02	0	1,580,959	10.3	0.7	
თბილისის რაიონის ფასიანი ქაღალდი	TTFQ	რეკ. ვარჯ	1.00	0.0	0.0	27-06-01	0	1,038,900	3.2	0.1	
სულ								52,251	100,732,990		100

GTBCI ინდექსი (GEL) & სსს სავაჭრო მოცულობა (GEL მლნ)

ერთი ვაჭრობა არ შემდგარა. მაგალითად, „ყაზბეგი“, „ბაგრატიონი 1882“ და „რუსთავეცემენტი“ გთს-მ ინდექსში მათი პერსპექტიულობის გამო შეიყვანა. გთს-ს ანალიტიკოსის შეფასებით, ეს ის კომპანიებია, რომლებსაც ბაზარზე საკუთარი ადგილი უკვე მოპოვებული აქვთ. უფრო მეტიც, „ყაზბეგი“ და „რუსთავეცემენტი“ მონოპოლისტებადაც კი არიან აღიარებული. „ბაგრატიონი 1882“-ის მიმზიდველობას ლიპარტელიანი, ბაზარზე მნიშვნელოვანი წილის არსებობის გარდა, მასში ამერიკელი ინვესტორების ყოფნითაც ხსნის. რაც შეეხება „რუსთავეცემენტს“, ლიპარტელიანის აზრით, ამ კომპანიის მიმზიდველობა საგრძობლად გაიზრდება, თუ იგი გარკვეულ ფუნქციას მილსადენების პროექტების განხორციელებისას შეიძენს და ქვეყანაში არსებული სამშენებლო ბუმის უფრო აქტიური მონაწილე გახდება.

ამ ფონზე, გაცილებით მიმზიდველად გამოიყურება „საქართველოს ბანკი“ და „გაერთიანებული ქართული ბანკი“.

ისინი საბაზრო კაპიტალიზაციის მიმართ არსებულ მოთხოვნებსაც აკმაყოფილებენ და მათი აქციებზე საკმაოდ ხშირად იდება გარიგებები, ანუ ისინი საკმაოდ ლიკვიდურია. გარდა ამისა, ამ კომპანიების აქციონერები სოლიდური საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები არიან და მათი განვითარების პერსპექტივაც საკმაოდ პროგნოზირებადია. თუმცა, გთს-ს ინდექსის უდავო ფავორიტი მაინც „საქართველოს ბანკია“, რომლის აქციებზე გარიგებები, თითქმის ყოველ სავაჭრო სესიაზე იდება.

გთს-ს ანალიტიკოსის აზრით, საქართველოს საფონდო ბირჟა, ისევე, როგორც, მთლიანად ეკონომიკა ბევრს კარგავს იმის გამო, რომ უამრავი ქართული კომპანია საერთოდ არ არის წარმოდგენილი ბირჟაზე. გთს-ს მიერ სხვადასხვა ფინანსური მაჩვენებლების მიხედვით შედგენილ ქართულ კომპანიათა Top-50-დან მხოლოდ 14-ის აქციები ბრუნავს ბირჟაზე, დანარჩენები არასაჯარო კომპანიებად მიიჩნევა. გთს-ს Top-50-ში საქართველოს, პრაქტიკულად ყველა კომერციული ბანკი მოხვდა. ლიპარტელიანის შეფასებით, „თიბი-სი ბანკისა“ და „მიკროსაფინანსო ბანკის“ აქციები, ბირჟაზე მოხვედრის შემთხვევაში, ისევე მაღალლიკვიდური იქნებოდა, როგორც ამჟამად „საქართველოს ბანკის“ აქციებია. Top-50-ში ასევე შევიდა: სადაზღვევო კომპანია „აღდაგი“, „ჯეოსელი“, „მაგთიკომი“, ახალი ქსელები, ელექტროკავშირი, საქართველოს ტელეკომი, „ჯორჯია ონლაინი“, „სანეტი“ „რუსთავი 2“, „აიეტი TV“, „აზოტი“, „აირზენა-საქართველოს ავიაცია“, ფოთის პორტი, „კანარგო სტანდარტ ოილი“, „საქგაზი“, „საქნავთობი“, სასტუმრო „თბილისი“, „საქართველოს თამბაქოს წარმოება“, „სანტე უოლშ პროექტები“, „კოკა-კოლა“, GG&MW, GWS, „კასტელ ჯორჯია“ და „ვობი“. ლიპარტელიანის თქმით, ეს ის კომპანიებია, რომელთა აქციები საფონდო ბირჟაზე სერიოზული ინტერესის საგანი გახდებოდა. სამწუხაროდ, ამჟამად თავად ეს კომპანიები, ნაკლებად არიან დაინტერესებული საჯარო კომპანიებად გარდაქმნაში. ამის ერთ-ერთ მთავარ მიზეზად, გთს-ს ანალიტიკოსი საქართველოში არსებული მენეჯმენტის ფორმას ასახელებს, რომელიც ბიზნესის ჩრდილოვანების დაფარვას გაცილებით წარმატებით ახერხებს, ვიდრე ეს საქმიანობის საჯაროობის შემთხვევაში იქნებოდა შესაძლებელი. გთს-ს ინფორმაციით, ორ-სამ წელიწადზე ადრე, არც ერთი ზემოჩამოთვლილი კომპანია საჯარო კომპანიად გარდაქმნას არ გეგმავს.

ყველაფერი საქართველოში ფასიანი ქალაქების შესახებ

მიხეილ ჭიბუჭი

ფასიანი ქალაქების
იროვნული კომიკის
თავმჯდომარე

საქართველომ 1991 წელს დამოუკიდებლობა აღადგინა. ეს იყო ერის მიერ დამოუკიდებლად სახელმწიფოებრიობის წარმართვის უფლების აღდგენა. რაც შეეხება საქართველოს სახელმწიფოს, ის ამ დროისათვის თავიდან იყო შესაქმნელი. საქართველოს სახელმწიფოებრიობა მთლიანად იყო ნაშლილი, თუ არ ჩავთვლით 1918-1921 წლების გამოცდილებას. საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირში არსებული საქართველოს სოციალისტური რესპუბლიკა იყო კვაზი – ცრუ სახელმწიფო წარმონაქმნი. მას არ ჰქონდა ფუნქციონირების ეკონომიკური საფუძვლები და სისტემა. მისი ტერიტორია, რესურსები, წარმოება მთლიანად იყო ინტეგრირებული დიდი იმპერიის სახელმწიფო სხეულში. საბჭოთა საქართველოს არ გააჩნდა ავტონომიური ფულადი, საკრედიტო, საბაზრო და სხვა სისტემები. საქართველოს სახელმწიფო თავიდან უნდა შექმნილიყო. მას უნდა მოეხდინა ქვეყნის დაბრუნება საბჭოთა ექსპრიმენტისგან ბუნებრივ განვითარებაზე. ერთი მხრივ, დაეძლია ისეთი ხელოვნური სამეურნეო ფორმები და მოვლენები, როგორც იყო კოლმეურნეობა, სოცმეჯიბრი, საკოლმეურნეო ბაზარი, კერძო საკუთრების აკრძალვა... და მეორე მხრივ, უნდა შეექმნა ცივილიზებული მსოფლიოს ეკონომიკისათვის დამახასიათებელი გარემო ეკონომიკის განვითარებისათვის. ეს ამოცანა კიდევ უფრო დიდი პრობლემების გადაწყვეტას ითხოვდა (და ითხოვს გარდაქმნების ათ წელზე მეტი ხნის შემდეგ დღესაც). უნდა განხორციელებულიყო ცენტრალიზებული ეკონომიკის დემონტაჟი, რაც, პრაქტიკულად, ეკონომიკაში ყველაფრის შეცვლას ნიშნავდა – დანაშაულები ეკონომიკური შეხედულებით, სანარმოთა ურთიერთობებითა და დამთავრებული ბუღალტერიით, საგადასახადო სისტემით. შეიცვალა სახელმწიფოს როლი ვაჭრობაში, ეკონომიკაში, ადამიანებთან მიმართებაში... დიდ რეფორმებსა და გარდაქმნებს, მით უმეტეს თუ მას რევოლუციური ტემპი მოსდევს თან, დიდი სოციალური ხარჯი აქვს. ასეც მოხდა. ადამიანების დიდი ნაწილი, მისი ყველა ფენა და ფაქტობრივად, ყველა ოჯახი დადგა ახალი რეალობის წინაშე: შეიცვალა არა მარტო ეკონომიკური სისტემის ელემენტები, არამედ თავამის წესები, ცხოვრების წესები. გაჩნდა ისეთი ელემენტები, რომელიც მათ წინა, საბჭოთა ცხოვრებაში რალაც აბსტრაქტულად აღიქმებოდა. მოხდა ისეთი საქმიანობის ლეგალიზება, რომელიც მათ წინა, საბჭოთა ცხოვრებაში დასჯადი კრიმინალი იყო. ასეთ მოვლენებს შორისაა ბირჟები, აქციები, მათი ყიდვა-გაყიდვა, მიწე-

მიხეილ ჭიბუჭი

ბის კერძო მესაკუთრეობა, კერძო საპარაკმახერეობი და ასე შემდეგ. სპეკულაციის, ან ვალუტით ვაჭრობის პროფესიულ საქმიანობად წარმოდგენა ხომ არავის შეეძლო. მართალია, საბჭოთა კავშირის ღობის იქით ეს ყველაფერი არსებობდა, მაგრამ ათწლეულობით იდეოლოგიური ზეწოლის შედეგად, ბევრი რამ წარმოუდგენელი ჩანდა. ახალმა თამაშის წესებმა გამოიწვია ადამიანებში დიდი დაბნეულობა, ე. წ. "ემიგრანტის ეფექტი". თითქოს ყველაფერი ნაცნობია – გარემოც და ადამიანიც, მაგრამ ყველაფერი სხვანაირად ხდება. ახალ გარემოში ცხოვრებასთან მორგება ბევრს გაუჭირდა. ბევრმაც დიდი შეცდომა დაუშვა. უმრავლესობა კი იქიდან მომდინარეობს, რომ არ არის საკმარისი ცოდნა და ინფორმაცია, არ არის საკმარისი მოვლენათა სამართლებრივი რეგულირება და ღიაობა. ერთ-ერთ ასეთ სფეროს განეკუთვნება ფასიანი ქალაქების ბაზარი. მის სიმბოლოდ შეიძლება გამოდგეს ნიუ-იორკის ბირჟა. უამრავი ინფორმაცია მასზე და თითქმის ყველას აქვს წარმოდგენილი მისი არსებობის მასშტაბები. რა მოვლენაა ეს? არის ის ჩვენთან, თუ მომავალში გაჩნდება? ხომ არ გველის ჩვენ კიდევ სხვა, ამ ცხოვრების იქით, სხვა ცხოვრება დედამიწაზე?

მე ვფიქრობ, რომ ჩვენი თაობის (მეოცე საუკუნის თაობის) ადამიანებს ამ ქვეყანაზე კიდევ მოუწევთ ახალი ცხოვრების განცდა. ეს აღარ იქნება შეხვედრა წარსულთან... ცხოვრების ამ ნაწილში სრულიად განსაკუთრებულ როლს დაიჭერს ფასიანი ქალაქების ბაზარი.

2002 წლის მარტიდან ჩემი სამსახურეობრივი საქმიანობით დაუკავშირდი საქართველოში ფასიანი ქალაქების ბაზრის ფუნქციონირებას. ამ ხნის განმავლობაში აშკარად დავინახე,

რომ მასობრივი ცნობიერება ქვეყანაში აღნიშნულ მოვლენას ან საერთოდ არ აღიქვამს, ან არაადაქტუალურად აღიქვამს და ეს მაშინ, როდესაც პიროვნება შეიძლება იყოს ამ ბაზრის უშუალო მონაწილე ან როგორც აქციონერი, ან როგორც სააქციო საზოგადოების მუშაკი. ნათქვამიდან გამომდინარე, აშკარად დავინახე იმის საჭიროებაც, რომ ფასიანი ქალაქები ბაზრის ფუნქციონირების საკითხებში ჩემი გამოცდილება გამეზიარებინა მკითხველისთვის და ამ მიზნით გადავწყვიტე სტატიების სერიის გამოქვეყნება საქართველოში ფასიანი ქალაქების ბაზრის ფუნქციონირებასთან, მის მონაწილეობასთან, სახელმწიფოს მხრივ ამ სფეროს რეგულირებასთან, წარმატებებთან, შეცდომებთან და მომავლის პერსპექტივებთან დაკავშირებით.

ფასიანი ქალაქების ბაზრის არსი

ფასიანი ქალაქების ბაზარი საბანკო სესხების (კრედიტის) ბაზართან ერთად ქმნის ფინანსურ ბაზარს. საბანკო სესხებისაგან განსხვავებით, ფასიანი ქალაქები მსესხებლისათვის უფრო ხანგრძლივი ვადით ფულის მიღების საშუალებას წარმოადგენს. ფასიანი ქალაქების სახით ფული შეიძლება რამდენიმე ათწლეულით იქნეს მიღებული თუ საქმე ეხება ობლიგაციებს. ხოლო თუ აქციებთან გვაქვს საქმე, მაშინ ფულის გამოყენება საერთოდ უვადოა. საბანკო კრედიტი და ფასიანი ქალაქების ბაზარი არ არის ერთმანეთისგან მკვეთრად გამოიჯნული. პირიქით, მათ შორის სერიოზული კავშირ – ურთიერ-
ბაზრძალვა EIO გვირდო

გლოსარიუმი

აქცია – ნილობრივი ფლობის სახით წარმოდგენილი კორპორაციული საკუთრება, რომელსაც ამ კორპორაციის შემოსავალსა და აქტივებზე უფლებები გააჩნია. ჩვეულებრივი აქციები აქციონერს აძლევს უფლებას, რომ მონაწილეობა მიიღოს ფირექტორების არჩევაში და იმ საკითხების გადაწყვეტაში, რომლებიც განხილვა ხდება აქციონერთა კრებაზე.

საფონდო ბირჟა - ფასიანი ქალაქების ორგანიზებული ბაზარი, რომელიც უზრუნველყოფს მექანიზმებს, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელი ხდება ფასიანი ქალაქების ყიდვა-გაყიდვის შესახებ წინადადებების შეგროვება, უზრუნველყოფს ვაჭრობის ორგანიზებას დადგენილი წესებისა და პროცედურების შესაბამისად და ავრცელებს დადებულ გარიგებათა შესახებ და ფასებთან დაკავშირებულ სხვა ინფორმაციას.

შეიღობილი კომპანია – იურიდიული კორპორაციული უწყება, რომლის აქციათა მინიმუმ 51 პროცენტს ფლობს სხვა კომპანია და რომლის ანგარიშები შეიძლება კონსოლიდირებული იყოს მშობელი კომპანიის ანგარიშებთან.

სამეთვალყურეო საბჭო – სააქციო საზოგადოების მმართველი ორგანო, რომელიც ხელმძღვანელობს მენეჯმენტის გადაწყვეტილებებს და მთლიანად კომპანიასა და დირექტორებს ზედამხედველობას უწევს. ზედამხედველთა საბჭოს ირჩევენ აქციონერები და ის არ არის დაკავებული კომპანიის ყოველდღიური ოპერაციების მართვით.

სინდიკატი - ფინანსისტთა, ან სხვა პირთა ასოციაცია, რომელიც დაჯგუფდნენ გარკვეული ბიზნესის განხორციელების მიზნით, მაგალითად ისეთის, როგორცაა ფასიანი ქალაქების ახალი ემისიის განთავსება.

გამჭვირვალობა – 1. კომპანიის ბიზნეს-საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის საჯაროდ გამოქვეყნება. ანგარიშვალდებული საწარმო ვალდებულია დროულად გამოაქვეყნოს ყველა საჭირო ინფორმაცია მისი საქმიანობის შესახებ, რათა, საინვესტიციო გადაწყვეტილების მიღებისას, ინვესტორს ჰქონდეს ზუსტი ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობა. 2. საინვესტიციო ფონდის ყოველგვარ საქმიანობათა შესახებ ანგარიშის სწრაფი წარდგენა, არსებული მოთხოვნების შესაბამისად.

ემიტენტი – 1. ნებისმიერი იურიდიული პირი, რომელიც ექვემდებარება საჯარო ან კერძო სამართალს, და რომელიც ახორციელებს ფასიანი ქალაქების ემისიას. 2. სახელმწიფო, ადგილობრივი მთავრობის ან იურიდიული ორგანიზაცია, რომელიც დარეგისტრირებულია საქართველოს სანარმოთა რეესტრში და უფლებამოსილია გამოუშვას და უშვებს ფასიან ქალაქებს საკუთარი სახელით; ასევე უცხოური იურიდიული პირი, რომელიც უფლებამოსილია, რომ გამოუშვას და უშვებს ფასიან ქალაქებს საკუთარი სახელით.

ინვესტორი – პირი, რომელიც, მოგების მიღების მიზნით, ფულს უქვემდებარებს რისკს; იგი შეიძლება იყოს როგორც ფიზიკური, ასევე ინსტიტუციონალური.

საინვესტიციო ფონდი - ფირმა, რომელიც საკომისიოს (მენეჯმენტის საკომისიოს) საფასურად მცირე ინვესტიციებიდან მოზიდულ ფონდებს აბანდება ფასიან ქალაქებში. იგი მონაწილეს სთავაზობს მეტ დივერსიფიკაციას, ლიკვიდურობას და პროფესიონალური მენეჯმენტის მომსახურებას, ვიდრე ეს ხელმისაწვდომი იქნებოდა ცალკეული ინვესტორისათვის. 2. საქართველოში საინვესტიციო ფონდი ნიშნავს ერთ-ერთ შემდეგიდან: (ა) ემიტენტი, რომელიც ჩაბმულია ან აპირებს რომ ჩაება ინვესტირების, რეინვესტირებისა და ფასიანი ქალაქებით ვაჭრობის ბიზნესში, საკუთარი სახელით და არა როგორც ნომინალური მფლობელი და რომელსაც აქვს და აპირებს, რომ ჰქონდეს ან იძლევა იმედს იმისა, რომ ექნება საკუთარი აქტივების 50 პროცენტზე მეტი ფასიან ქალაქებში მომდევნო მიმდევრობითი პერიოდის, არანაკლებ ოთხი თვის განმავლობაში; (ბ) ემიტენტის ცალკე ანგარიში, რომელსაც მართავს ემიტენტი იმ პირების სასარგებლოდ, რომელთაც გააჩნიათ ანგარიშში მონაწილეობის პაიები; ჩაბმულია ფასიანი ქალაქების ინვესტირების, რეინვესტირებისა ან ვაჭრობის ბიზნესში; და აქვს ან ექნება ფასიან ქალაქებში მისი აქტივების 50 პროცენტზე მეტი.

საინვესტიციო კონტრაქტი – 1. კონტრაქტი, რომლის საფუძველზე ინვესტორი მეორე პირს გადასცემს ფონდებს ან სხვა ქონებრივ უფლებებს. 2. ნერილობითი კონტრაქტი, რომლის საფუძველზე ინვესტორი, სხვა ინვესტორებთან ერთად, ფონდებს ან სხვა საკუთრებას გადასცემს სხვა პირს შემოსავლის, ან საბაიო საინვესტიციო ფონდიდან წილის მიღების პირობით სამეურნეო საქმიანობაში ინვესტირების განსახორციელებლად.

სესხი – გარიგება, რომლის თანახმად საკუთრების მფლობელი, კრედიტორი, უფლებას აძლევს მსესხებელს, ისარგებლოს მისი საკუთრებით. მსესხებელმა უნდა უზრუნველყოს ამ ქონების დაბრუნება, გარკვეული დროის შემდეგ, შესაბამისი ანაზღაურების, პროცენტის, გადახდით.

წყარო: **კაპიტალის ბაზრის ინდუსტრიის განმარტებითი ლექსიკონი**

გლოსარიუმი

“ბლუ ჩიპი” (Blue Chip) – 1. კომპანია, რომელიც ფართოდ არის ცნობილი საკუთარი პროდუქციისა თუ მომსახურების ხარისხის თვალსაზრისით, “ფულის კეთებისა” და დივიდენდების გადახდის უნარით. 2. იმ ფართოდ ცნობილი მოგებიანი კომპანიის ჩვეულებრივი აქცია, რომელსაც გააჩნია მაღალხარისხოვანი მენეჯმენტის, პროდუქციისა და მომსახურების რეპუტაცია. ასეთი აქციები, ჩვეულებრივ, შედარებით მაღალი ღირებულებისაა და ზომიერი (საშუალო) დივიდენდის შემოსავლიანობით ხასიათდება.

ობლიგაცია - ემიტენტი კომპანიის ან მთავრობის იურიდიული ვალდებულება ძირითადი სესხის გადახდაზე ობლიგაციების ინვესტორებისთვის დადგენილ ვადაში. ემიტენტი ვალდებულებას იღებს, რომ გადაიხადოს ნასესხები თანხის ნომინალური ღირებულების გარკვეული პროცენტული რაოდენობა სესხის პროცენტის სახით. პროცენტის გადასახადი ემისიისას აღინიშნება ობლიგაციაზე. ფასიანი ქაღალდი, რომელიც კომპანია იღებს ვალდებულებას, მფლობელს გადაუხადოს დადგენილ ვადაში გარკვეული თანხა. ობლიგაციებს არ გააჩნია ხმის თუ კომპანიის დივიდენდებში მონაწილეობის უფლება. ობლიგაციებს უშვებენ კომპანიები და სამთავრობო ერთეულები: სააგენტოები, დეპარტამენტები. ვადის ხანგრძლივობა სხვადასხვაა.

ბროკერი – 1. ფიზიკური პირი, რომელიც მისი საბროკერო კომპანიის დამკვირვებლის სახელით ასრულებს გარიგებებს ფასიანი ქაღალდებით და/ან სხვა მონათესავე მომსახურებას გასწევს. 2. აგენტი, რომელიც ასრულებს საჯარო შეკვეთებს ფასიანი ქაღალდების, საქონლის ან სხვა საკუთრების ყიდვასა და გაყიდვასთან დაკავშირებით, საკომისიო შემოსავლის მიღების მიზნით.

კაპიტალიზაცია – კორპორაციის მიერ გამოშვებული ფასიანი ქაღალდების მთლიანი თანხა. კაპიტალიზაცია შეიძლება მოიცავდეს ობლიგაციებს, არაუზრუნველყოფილ სასესხო ვალდებულებებს, პრივილეგირებულ და ჩვეულებრივ აქციებსა და ჭარბ კაპიტალს. ობლიგაციები და არაუზრუნველყოფილი სასესხო ვალდებულებები, ჩვეულებრივ, შეტანილია ემიტენტი კომპანიის ბუღალტრული აღრიცხვის ნიგნებში, მათი ნომინალური ღირებულებით. პრივილეგირებული და ჩვეულებრივი აქციები შეიძლება შეტანილი იქნას ამ ნიგნებში მათი ნომინალური ან გამოცხადებული ღირებულებით. გამოცხადებული ღირებულება შეიძლება იყოს პირობითი რიცხვი, რომელზეც შეთანხმდებიან დირექტორები, ან შეიძლება წარმოადგენდეს იმ თანხას, რომელსაც კომპანია მიიღებს ფასიანი ქაღალდების გაყიდვის შედეგად.

დისკონტი - 1. სხვაობა ფასიანი ქაღალდში გადახდილ ყველაზე დაბალ ფასსა და მის ნომინალურ ღირებულებას შორის. 2. სხვაობა სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდის ნომინალურ ღირებულებასა და მის საბაზრო ფასს შორის, რომელიც ნაკლებია ნომინალურ ღირებულებაზე.

დივიდენდი – კორპორაციის შემოსავლის განაწილება აქციონერებისთვის. დივიდენდს შესაძლოა ჰქონდეს ნაღდი ფულის, აქციის ან საკუთრების ფორმა. დივიდენდის ოდენობაზე გადაწყვეტილებას იღებს (დირექტორთა საბჭო) სამეთვალყურეო საბჭო.

ლისტიანი - ემიტენტის ფასიანი ქაღალდების სავაჭროდ დაშვება საფონდო ბაზარზე. საქართველოს საფონდო ბირჟაზე ლისტირებული და არა ლისტირებული იარუსები, სადაც კომპანიები, ლისტირებულ იარუსებში, ექვემდებარება უფრო მკაცრ წესებს და ინვესტორების ინტერესები უფრო მეტად არის დაცული.

კოტირება – 1. ყველაზე მაღალი შეთავაზება ფასიანი ქაღალდის ან საქონლის ყიდვაზე და ყველაზე დაბალი შეთავაზება მათ გაყიდვაზე. 2. ფასიანი ქაღალდის ყიდვაზე ან გაყიდვაზე შეთავაზების ფასები მომენტისთვის.

რეგისტრატორი – ორგანიზაცია, რომელიც ემიტენტი კომპანიებისაგან დამოუკიდებლად, აწარმოებს ობლიგაციების და აქციების მფლობელების შესახებ ჩანაწერებს და მათი კუთვნილი ფასიანი ქაღალდების რაოდენობათა ოფიციალურ სიას.

აქტივები – კორპორაციის საკუთრება ან რაც მისი მართებთ; ფულად სახსრებს, ინვესტიციებს, კომპანიისათვის გადასახდელ ფულს, სანარმოო მასალებს, სასაქონლო-მატერიალურ მარაგებს ეწოდება – მიმდინარე აქტივები, შენობა-ნაგებობებს, მანქანა-დანადგარებს – ძირითადი საშუალებები, პატენტებსა და “გუდივებს” – არამატერიალური აქტივები.

გუდივილი - 1. ბიზნეს ფაქტორებზე დანესებული ფულადი ღირებულება, რომელიც შემდგომში მოსალოდნელია, გადაიხადოს ჩვეულებრივზე უფრო დიდ სამშემოსავლო ძალად. ამის მაგალითებია, სოლიდური საქმიანი რეპუტაცია, კლიენტთან კარგი ურთიერთობები ან თანამშრომელთა მაღალი სამუშაო განწყობა გუდივილი არამატერიალურ აქტივად ითვლება. 2. არამატერიალური აქტივი, რომელიც აღრიცხულია კომპანიის ბუღალტრულ ნიგნებში და რომელიც წარმოადგენს იმ ღირებულებას, რომლითაც შესაძლებელია შეაფასებს კომპანიის წმინდა აქტივებს, რაც აღემატება მათ საბალანსო ღირებულებას.

წყარო: კაპიტალის ბაზრის ინდუსტრიის განმარტებითი ლექსიკონი

ყველაფერი საქართველოში ფასიანი ქაღალდების შესახებ

მაცხრა გვარდიანა

თობაა. შეიძლება ითქვას, რომ ფასიანი ქაღალდების ბაზარი ავსებს საბანკო კრედიტის სისტემას. კომერციული ბანკების კრედიტებით ხშირად სარგებლობენ ფასიანი ქაღალდების ბაზრის აგენტები. ამასთან, კომერციული ბანკები სხვადასხვა ქვეყნებში სხვადასხვა აქტივობით, მაგრამ მონაწილეობენ ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ფუნქციონირებაში. ევროპის ბევრ ქვეყანაში კომერციული ბანკები ასრულებენ შუამავალ ფუნქციებს ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე. საქართველოში კომერციული ბანკები უშუალოდ არ მონაწილეობენ ფასიანი ქაღალდების მეორად ბაზარზე. თუმცა, ისინი აქ მონაწილეობენ მათ მიერ შექმნილი საბროკერო ფირმების მეშვეობით.

ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე იყიდება არა მარტო აქციები და ობლიგაციები, რომლებიც წარმოადგენენ ევრეთნობულ კორპორაციულ ფასიან ქაღალდებს. აღნიშნული ქაღალდების ემიტენტები (გამომშვებნი) არიან საქციო საზოგადოებები. ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე მნიშვნელოვანი სეგმენტი უკავია სახელმწიფოსა და მუნიციპალიტეტებს, ანუ ცენტრალური და ადგილობრივ ხელისუფლებათა ვალდებულებებს. ამ ტიპის ვალდებულებებიდან მიმოქცევაშია მოკლევადიანი ვალდებულებები, ძირითადად სახაზინო ვალდებულებები.

ფასიანი ქაღალდების ბაზარი წარმოადგენს მექანიზმს, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება დანაზოგების გადაქცევა ინვესტიციებად. ინვესტიციებს ღებულობს კერძო ბიზნესი და მთავრობა. ინვესტორებად, კერძოებრებად გამოდის მოსახლეობა და კერძო სექტორი, რომელთაც აღმოაჩნდათ დანაზოგი. მოსახლეობა ინვესტიციებს ახორციელებს, ძირითადად, საცხოვრებელი სახლების მშენებლობაში. ინდივიდუალური მენარმეები ასევე თავიანთ დანაზოგებს წარმართავენ მცირე ბიზნეს ობიექტების მშენებლობაში. თუმცა, საბაზრო ურთიერთობების განვითარებასთან ერთად, მცირე ინვესტორების, მოსახლეობის დიდი ნაწილი მიმართავს აქციების შესყიდვას. ამით ის, ერთი მხრივ, განათავსებს თავის დანაზოგებს, ახდენს ინვესტიციას და მეორე მხრივ, თავიდან იშორებს ამ ინვესტიციების მართვასთან დაკავშირებულ პრობლემებს, რისკებს. დანაზოგების გადაქცევა ინვესტიციებად ხდება იმ ფასად, რომელიც აწყობს ორივე მხარეს და აღნიშნული ფასი ყალიბდება მოთხოვნა-მიწოდების შესაბამისად. ფასიანი ქაღალდები, როგორც ითქვა, ესაა აქციები, ობლიგაციები და მათგან წარმოებული სხვა ფასიანი ქაღალდები.

აქციებს უშვებს სააქციო საზოგადოებები (ხშირად მათ კორპორაციებს უწოდებენ). აქციების გამოშვება ეს არის

კორპორაციების შექმნის საშუალება. აქციების გამოშვებით კორპორაციები იკრებენ ფინანსურ ძალას დასახული პროექტის განსახორციელებლად. ვთქვათ, საინიციატივო ჯგუფმა დაისახა ხიდი აგება. მათ არ ჰყოფნით საკუთარი სახსრები. ისინი უშვებენ აქციებს, იზიდავენ თანხებს და აშენებენ ხიდს. ყველა აქციის მფლობელს, ამ ხიდის ექსპლუატაციის შემდეგ, ეკუთვნის მოგებიდან წილი ანუ დივიდენდი იმ ოდენობით, რამდენიცაა მისი აქციის წილი საერთო თანხაში, ინვესტიციაში. აქციის მფლობელს, დივიდენდის გარდა, აქვს უფლება, მიიღოს მონაწილეობა კორპორაციის მართვაში.

ობლიგაციას უშვებს როგორც კორპორაცია, ისე მთავრობა.

ობლიგაციის გამომშვები იღებს ვალდებულებას, რომ გარკვეული დროის შემდეგ გადაიხდის როგორც ვალს, ისე პროცენტს. ეს პროცენტი სხვა არაფერია თუ არა იგივე მოგება სესხის გაცემისათვის, ოღონდ ერთი განსხვავებით. დივიდენდისაგან განსხვავებით, პროცენტი ობლიგაციაზე შედარებით უცვლელი სიდიდეა. ამიტომაც ობლიგაცია ესაა ფასიანი ქაღალდი ფიქსირებული შემოსავლით.

მიმზიდველობა ინვესტირებისათვის ობლიგაციასა და აქციას სხვადასხვა აქვს. ობლიგაცია უფრო იცავს რისკებისაგან ინვესტორს. განსაკუთრებით, ეს ეხება სახელმწიფო ობლიგაციებს, სადაც გარანტიორი არის სახელმწიფო მთელი თავისი ეკონომიკური ძალით. აქციები იძლევა სწრაფად დიდი მოგების მიღების საშუალებას, თუმცა აქ ფინანსური დანაკარგების რისკიც მეტია.

არსებობს სხვა ფასიანი ქაღალდებიც, მაგალითად, ოფციონები, ფიუჩერული კონტრაქტები, უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული ფასიანი ქაღალდები და სხვა. ისინი მიმზიდველი არიან ზოგი ინვესტორისათვის მათში მოცემული სპეკულაციური შესაძლებლობებით, ზოგისთვის კი სპეცილური დანიშნულებით.

განსაკუთრებით საიმედოა სახელმწიფო ობლიგაციები და სახაზინო ბილეთები, შემდეგ კი კორპორაციების ობლიგაციები. საქართველოს სინამდვილეში ნდობის დეფიციტი დიდია ფასიანი ქაღალდების მიმართ. ჯერ ერთი, ძირითადი მასა საქციო საზოგადოებებისა, მათთვის მოულოდნელად, პოლიტიკური ნების გამო შეიქმნა. არსებობდა ხიდი (თუ ჩვენს მაგალითს დავუბრუნდებით) და შემდეგ ჩამოყალიბდა საქციო საზოგადოება და შემდეგ განისაზღვრა აქციონერები. საქციო საზოგადოებათა უმრავლესობა შეიქმნა პრივატიზების გზით. დღეს საქართველოში 1759 საქციო საზოგადოება და 500 000 –მდე აქციონერია. მათი აქციების ნომინალური ღირებულება 600 მლნ. ლარზე მეტია. სახელმწიფო ზედამხედველო-

ბის სფეროშია მოქციული 400-მდე საქციო საზოგადოება, რომელთაც ან 100 – ზე მეტი აქციონერი ჰყავთ ან რომლებიც თავიანთ ფასიან ქაღალდებს ჰყიდიან ფასიანი ქაღალდების საფონდო ბირჟაზე. ნღების განმავლობაში ამ საზოგადოებათა 70%-80% არ გასცემს დივიდენდებს, ანუ ისინი არ ატარებენ აქციონერთა მთავარი მოტივის – მოგების მიღების ინტერესს. აქციონერები საქართველოში, ძირითადად, წვრილ აქციონერებს წარმოადგენენ და მათი უფლება მიიღონ მონაწილეობა კორპორაციების მართვაში გართულებულია. ჯერ ერთი, წვრილი აქციონერი თავისი ხმით ვერ წყვეტს საკითხებს კენჭისყრის დროს და მეორეც, მისი დანიტერესება და შესაბამისად, ხარჯები საქციო კრებებში მონაწილეობისათვის არ არის მოტივირებული.

საქართველოში საქციო საზოგადოებათა პრივატიზების გზით ჩამოყალიბების სპეციკამ გამოიწვია ისიც, რომ საქციო საზოგადოებები იშვიათად მიმართავენ აქციათა ემისიას, როგორც კაპიტალის მოზიდვის ფორმას. სანარმოთა ცუდი ეკონომიკური მდგომარეობის გამო ჩვეულებრივი – მესაკუთრის უფლებების განმსაზღვრელი აქციის გვერდით არ ხდება პრივილეგირებული – გარანტირებული შემოსავლის მქონე აქციის ემისია (გამომშვება). დაბალია საქართველოში სახაზინო ვალდებულებების გამოყენებაც ბიუჯეტის დეფიციტის დაფარვის მიზნით. სახაზინო ვალდებულებების ბაზარი სპეციფიკურია. მისი გამოშვება ხდება ფინანსთა სამინისტროს მიერ, ხოლო პირველადი განთავსება საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ. ეროვნული ბანკისათვის სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდებიწარმოადგენენ ინსტრუმენტს საპროცენტო განაკვეთის პოლიტიკის განხორციელებისათვის.

ნდობის დაბალი ხარისხი, როგორც სახელმწიფო, ისე კორპორაციული ფასიანი ქაღალდებისათვის, უპირველეს ყოვლისა, გამოწვეულია აქციებისა და სახაზინო ვალდებულებების დაბალი ლიკვიდურობით, რაც ამ ტიპის ფასიანი ქაღალდებისათვის არ არის დამახასიათებელი. ლიკვიდურობა ესაა გაყიდვის შესაძლებლობა. რაც უფრო მაღალია ფასიანი ქაღალდების ლიკვიდურობა, მით მეტია ინვესტიორებისათვის იმის მოტივი, რომ მათ თავიანთი დანაზოგები ამ ტიპის ქაღალდებში განთავსონ.

ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე ოპერაციები არ წარმოადგენს უშუალოდ მყიდველსა და გამყიდველს შორის ჩვეულებრივ ყიდვა – გაყიდვის აქტს. ფასიანი ქაღალდების ბაზარს, როგორც ფინანსური მომსახურების სექტორს, ჰყავს მისი მონაწილეები. ესაა საფონდო ბირჟები, დეპოზიტარები, რეგისტრატორები, ბროკერები, დილერები. ამის შესახებ შემდეგ სტატიაში გვექნება მსჯელობა.

იქ, სადაც მხოლოდ დიდი სახელები და დიდი ინტერესები დარჩა

თორნიკე შარაშენიძე

სფერო, რომელსაც ამ სტატიაში შევხვებით, ალბათ ყველაზე პოპულარულია რიგით მოქალაქეებში, მაგრამ ერთ-ერთი ყველაზე ძნელადმოგებია მსოფლიო ბიზნესში. ეს არის ავტომობილები, რომელიც ბოლო დროს სერიოზულ კრიზისს განიცდის და რომლის გამოც ისეთი კომპანიები, როგორც "ფორდი" და "ფიატა", ლამის გაკოტრების პირას დგანან. ყოველივე ამას რამდენიმე მარტივი, მაგრამ სერიოზული მიზეზი აქვს. ჯერ ერთი, ეს გახლავთ გლობალური ეკონომიკის ჩაფარდნა, რის გამოსობითაც თვით განვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყნებშიც კი მომხმარებლის მსყიდველობითუნარიანობა დაეცა და ავტომანქანებზე მოთხოვნილებამაც სერიოზულად იკლო. გარდა ამისა, სამანქანო ბაზარზე, ალბათ, ძალიან ბევრი მოთამაშეა და მათ შორის არნახული მეტოქეობა მიდის. ასეთ დროს კი სულ მცირე მოდუნება, ერთი შეხედვით უმნიშვნელო შეცდომა და რაიმეს არასწორი გათვლა კი საკმარისია, რომ ესა თუ ის კომპანია მილიარდობით ნაგებებში გადავარდეს. ამგვარი ვითარება, უკვე რამდენიმე წელია, გვაქვს. "ნისანის" დარი კომპანიისათვის 1998 წელს საკმარისი გახდა რამდენიმე წარუმატებელი მოდელის გამოშვება, რომ ავტოგაიგანტი გაკოტრების ზღვარზე აღმოჩენილიყო. ასეთ დროს კომპანიები თავის გადასარჩენად გაერთიანებისაკენ ისწრაფიან ხოლმე. მაგრამ ავტომანქანებისათვის ეს მაინც ბოლო გამოსავლად ითვლება, რადგან სამანქანო ბაზარზე ახლა დიდი სახელები დარჩნენ, მათ კი დიდი ამბიციები გააჩნიათ, რომელშიც არა მხოლოდ საქმიანნი, არა მხოლოდ დინასტიური, არამედ ზოგჯერ ეროვნული ინტერესებიცაა ჩართული.

ავტომანქანების - ძირითადად, რამდენიმე ქვეყანას უყვრია ხელთ. ცხადია, უპირველესად ეს გახლავთ აშშ, რომელსაც ჰყავს "ჯენერალ მოტორზი" და "ფორდი" - გამოშვებული მანქანების რაოდენობის მიხედვით უდიდესი კომპანიები. შემდეგ მოდიან იაპონია და გერმანია. შემდეგ საფრანგეთი, შემდეგ კი, ალბათ, კორეა და ბოლოს იტალია. ცხადია, საკუთარი მანქანათმშენებლობა გაჩნიათ აგრეთვე ჩინეთსა და რუსეთს, მაგრამ ისინი თავიანთი ბაზრებისათვის თუ მუშაობენ და გლობალური მასშტაბით პრაქტიკულად არანაირი გავლენა არა აქვთ. ამიტომ ჩვენი სტატია ზემოთ ჩამოთვლილი ქვეყნების ნამყვან ავტოკომპანიებს შეეხება. ალბათ, ყურადღებას მიაქცევდით, რომ ამ სახელმწიფოებში ვერ მოხვდა ბრიტანეთი. ამის მიზეზი მეტად მარტივია: ამ ქვეყანას საკუთარი წარმოება აღარ დარჩა. ბრიტანეთში კვლავაც გამოდის "როლს-როისი", "ბენტლი", "იაგუარი" თუ "ასტონ მარტი-

ნი," მაგრამ ისინი უცხოური კომპანიების - "ბეემვეს," "ფოლკსვაგენის," "ფორდის" - საკუთრებებია. ამას რამდენიმე მიზეზი აქვს. მთავარი კი ისაა, რომ ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი მეტად პრესტიჟული მარკებია, მათი წარმოება მეტად ძვირი ჯდება და თანამედროვე ბაზრის პირობებში მეტად ძნელია, კონკურენციას გაუძლო, როცა მხოლოდ ამ ერთობ შეზღუდულ სექტორზე მუშაობ. ბრიტანელებს მხოლოდ "როვერი" დარჩათ და ამასაც "ბეემვეს" შეცდომებს უნდა უმადლოდნენ.

ვინ იხიერა კრიზისებით

როგორც უკვე ვახსენეთ, ეს ბოლო წლებია, ავტოსამყაროში საგანგებო მდგომარეობაა შექმნილი და აქედან გამომდინარე, სფეროში დიდი ცვლილებებიც მოხდა. საერთოდ, 90-იანების ბოლო უდიდესი კორპორაციული გაერთიანებებით აღინიშნა და გამოწვევისი არც ავტოსექტორი ყოფილა. "დაიმლერ-ბენცისა" და "კრაისლერის" შერწყმა ეპოქალური მნიშვნელობისა იყო მსოფლიო ბიზნესის ისტორიაში (ამ გარიგებას ქვემოთ კიდევ დავუბრუნდებით). შედეგების საამაყო "ვოლვო" "ფორდის" ხელში გადავიდა, ბრიტანეთი თავის ბოლო სიამაყეს, "როლს-როისს" დაემშვიდობა... მნიშვნელოვან გარიგებას ჰქონდა ადგილი კორეაში. თუმცა, აქ ეს განაპირობა არა იმდენად

გამძაფრებული კონკურენციის პირობებში გაერთიანებისკენ სწრაფვამ, არამედ გაკოტრებებმა. კორეაზე უმძიმესი გავლენა იქონია აზიურმა კრიზისმა, ბევრი ადგილობრივი კომპანია გაკოტრდა და მათ შორის იყო "კია მოტორზი." ამ უკანასკნელზე ტენდერი გამოცხადდა, რომელშიც ბევრმა უცხოურმა კომპანიამ მიიღო მონაწილეობა, მაგრამ გამარჯვება, საბოლოოდ, ადგილობრივ "ჰიუნდაის" დარჩა. ამ გარიგებას საკმაოდ მძიმე შედეგები მოჰყვა "ჰიუნდაისათვის." კომპანიას აშკარად გაუჭირდა "კიას" მონაწილეობა და მალე თავად დადგა გაკოტრების საფრთხის წინაშე. ამის თავიდან ასაცილებლად "ჰიუნდაის" ჯგუფში სერიოზული რეორგანიზაცია მოხდა. კერძოდ, საერთოდ ჩამოშორებული იქნა ზოგიერთი განყოფილება (საფინანსო, სამშენებლო), თუმცა, მთავარი ბიზნესი - მანქანები - ჯგუფმა შეინარჩუნა. საერთოდ, აზიურმა კრიზისმა კორეას, ერთის მხრივ, კარგი სამსახური გაუწია, რადგან 90-იანი წლების ბოლომდე ადგილობრივი ბიზნეს-მმართველობის წესები საკმაოდ ჩამორჩენილი გახლდათ. მართალია, კორეას მშვენივრად განათლებული მენეჯერები ჰყავდა, მაგრამ კომპანიებს, საბოლოო ჯამში, ოჯახური კლანების, ე.წ. ჩაებოლების წარმომადგენლები მართავდნენ. სწორედ ეს იყო "კიასა" და სხვა კომპანიების კრახის მიზეზი. ჩაებოლების პრინციპმა

იმსხვერპლა კიდევ ერთი კორეული ავტომანქანების "დეუცი," რომელიც, საბოლოოდ, ჩალის ფასად ჩაიგდო ხელში "ჯენერალ მოტორზმა." აღსანიშნავია, რომ "ჰიუნდაი მოტორზმა" "დეუჯე" გამოცხადებულ ტენდერშიც მიიღო მონაწილეობა - საამისოდ კომპანია "დაიმლერ-კრაისლერს" შეეკრა და მას თავისი აქციების 10 პროცენტზე მიჰყიდა, მაგრამ ამდენს ვეღარ გასწვდა და "დეუ" ამერიკული გიგანტის საკუთრებად იქცა, რომელთანაც ადრე მჭიდრო თანამშრომლობა აკავშირებდა.

აზიურ კრიზისს ვერ გადაურჩა იაპონიაც. ამომავალი მზის ქვეყნის - სიდიდით მეორე, მწარმოებელი "ნისანი" იმდენად მძიმე დღეში აღმოჩნდა, რომ იძულებული გახდა, "რენოს" ხელში გადასულიყო. 90-იანი წლების დასაწყისში ასეთი რამის გაფიქრებისათვისაც კი იაპონელი, ალბათ, ჰარაკირის გაიკეთებდა. როგორ? იაპონიაში, სადაც მანქანა თითქმის ორჯერ უფრო სწრაფად მზადდება ვიდრე ევროპაში, ისე უნდა ნავიდეს საქმე, რომ იქაური ერთ-ერთი უდიდესი კომპანია უცხოელებმა ჩაიგდონ ხელში? თანაც, ფრანგებმა, რომელთაც დიდი კომპანიები, თითქმის არა აქვთ და რომელთაც თავიანთი სოციალიზმის გადამკიდე (იქ ხომ თითქმის ყველა კორპორაცია, მათ შორის "რენოც", სახელმწიფო საკუთრებაა), ბიზნესის თითქმის არაფერი გაგებათ? მაგრამ, საბოლოოდ, აღმოჩნდა, რომ "ნისანი" სწორედ ამ "სამარცხვინო" გარიგებამ გადაარჩინა - "რენომ" იაპონელებს "ხარჯების მკვლელად" წოდებული კარლოს გოსნი ჩაუყენა სათავეში, რომელმაც ათეულობით ქარხანა დახურა, ათიათასობით თანამშრომელი გაყარა (იაპონიაში, სადაც ფეოდალური ტრადიციები კიდევ შემორჩენილია, ამის გაკეთება უფრო იოლია, ვიდრე დასავლეთის ქვეყნებში) და საბოლოოდ, "ნისანი" მოგებაზე აამუშავა. ახლა ეს კომპანია მომავლის, ჰიბრიდული მანქანების შექმნაზე მუშაობს "ტოიოტასთან" ერთად და ახალ მოდელებს გეგმავს. მოკლედ, "რენომ" ამ გარიგებით უდიდეს წარმატებას მიაღწია და საერთოდ, აზიური კრიზისით გვარიანად მოითხო ხელი, რადგან იმავე პერიოდში იაფად შეისყიდა "სამსუნგის" (კიდევ ერთი კორეული კომპანია) ავტომანქანები. უსაქმოდ არც თავად მშობლიური ფრანგული მარკა - "რენოები" წარმატებით იყიდება ცენტრალურ ევროპაში და აზიაში.

საფრანგეთში ბევრი ახლა "რენოსა" და "ჰუვო სიტროენის" გაერთიანებაზე ოცნებობს. თუკი ეს მოხდა, ქვეყანას მართლაც მძლავრი კონცერნი ეყოლება, რომელიც თვით დიდი ხუთეულიდან ("ჯენერალ მოტორზი," "ფორდი," "ტოიოტა," "დაიმლერ-კრაისლერი," "ფოლკსვაგენი") გამოდევნის ვინმეს. მონოპოლიები საფრანგეთისათვის

უცხო ნამდვილად არ არის, ასე რომ, შერწყმას არაფერმა არ უნდა შეუშალოს ხელი. "რენომ" თვით იაპონელებთან გამონახა საერთო ენა და ფრანგებს რატომ ვერ უნდა გაუგოს? მაგრამ ყველაფერი ჯერ მხოლოდ ცარიელ ვარაუდად რჩება, მითუმეტეს რომ, "ჰუვო სიტროენი" მარტოდაც დიდებულად მუშაობს. კომპანიის ახალმა მოდელმა "ჰუვო 206"-მა გაყიდვებით შარშან და წელს ევროპაში თვით "ფოლკსვაგენ გოლფს" აჯობა.

გერმანული ამბიციები

არც ისე ხეირიანად იმუშავა ყველაზე დიდმა და ხმაურიანმა გაერთიანებამ. ალბათ, მიხვდებით - საუბარია "დაიმლერ-ბენცისა" და "კრაისლერის" შერწყმაზე. წარუმატებლობის მიზეზები, რამაც შარშან გერმანულ-ამერიკული გიგანტი ლამის გაყიდვამდე მიიყვანა ("დაიმლერ-კრაისლერი" ყოველდღიურად 20 მილიონ დოლარს კარგავდა და მისი აქციების ფასი განახევრდა, რის შემდეგაც ნავიდა საუბარი, რომ კომპანიას "ტოიოტა" იყიდდა), იურგენ შრემპის - ადრე "დაიმლერ-ბენცის," ახლა კი გაერთიანებული გიგანტის თავკაცის - შეცდომები და ავტოკრატული მმართველობის მეთოდები იყო. შრემპმა გაერთიანებისას აქციონერებთან თავი მოიკატუნა და განაცხადა, რომ ეს თანაბარი პარტნიორების შერწყმა იყო, მაგრამ გარიგება გაფორმდა თუ არა, კონცერნში გერმანული პოზიციების გამყარებას შეუდგა. მან გაყარა "კრაისლერის" გამოცდილი ხელმძღვანელები მუშაკები, რომელთა მეშვეობითაც კომპანია წარმატებით უწევდა კონკურენციას თვით "ჯენერალ მოტორზსა" და "ფორდს" და, რაც მთავარია, შეცვალა "კრაისლერის" ორიენტაცია. ეს უკანასკნელი მუდამ ეკონომ-კლასის მანქანებზე მუშაობდა, შრემპი კი მას ისე მიუდგა, როგორც "მერსედესების" - ფუფუნების მანქანების - ახალ მწარმოებელს, რომელიც მისმა კომპანიამ ჩაიგდო ხელთ. ამ შეცდომებმა საკმაოდ გვიან, მაგრამ მთელი სიმწვავეთ, იჩინა თავი და ავტოგაიგანტს მეტად მტკიცე უფრო რეფორმების გატარება მოუხდა კრიზისიდან თავის დასაძვრენად: დათხოვილ იქნა ათასობით თანამშრომელი ამერიკისა და იაპონიაში ("მიცუბისი" ქარხნებში), "კრაისლერი" ნელ-ნელა ძველ საქმიანობას დაუბრუნდა და ბოლო ცნობების მიხედვით, არა მხოლოდ ამერიკის ბაზარზე იბრუნებს პოზიციებს, არამედ ევროპაში ექსპანსიისათვის ემზადება. საბოლოო ჯამში, შეიძლება ითქვას, რომ გაერთიანებამ მაინც გაამართლა, თუმცა, ყველაფერი თავიდანვე უფრო უკეთ შეიძლებოდა წარმართულიყო.

რაზან გერმანიაზე გადმოვიდით, აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ "ფოლკსვაგენის" უდიდესი წარმატებები. ეს კომპანია

"კრაისლერის" თავკაცი რობერტ იტონი და მისი კოლეგა იურგენ შრემპი დიდი გაერთიანებისას

იქ, სადაც მხოლოდ დიდი სახელები და დიდი ინტერესები დარჩა

მათარბობა გვარდიანს

არ ჩართულა დიდ გარიგებებში, მაგრამ გეგმაზომიერად მიჰყვებოდა ჯერ კიდევ, ალბათ, გასული საუკუნის 30-იან წლებში დასახულ გზას – მუშაობდა საშუალო შემოსავლის კლიენტზე (რაც არის გათვლილი კომპანიის ყველაზე პოპულარული მარკები “გოლფები” და “ხოჭოები”, ანდა ჩეხური “სკოდას” მანქანები, რომელთა წარმოებაც “ფოლკსვაგენმა 90-იანების შუაგულში ჩაიგდო ხელთ), რისი წყალობითაც, პრაქტიკულად, არ უგრძვნია გლობალური ეკონომიკური ჩავარდნის გავლენა და მუდამ ზრდაზე მუშაობდა. თუმცა, ბოლო დროს გერმანული გიგანტი სხვა მიმართულებითაც აფართოებს თავის მოღვაწეობას. კერძოდ, იგეგმება ფუფუნების, ძვირიანი სექტორის დაპყრობა, რაშიც კომპანია დიდ იმედებს ამყარებს “ლამბორგინიზე”, “ბენტლიზე” და “აუდის” ზოგიერთ მარკაზე. სპეციალისტები, ბოლო დროს, ბევრს ბჭობენ “ფოლკსვაგენის” ამ გეგმებზე, ზოგიერთის აზრით კომპანია გარკვეულ რისკზე მიდის, თუმცა გერმანული გიგანტის ხელმძღვანელობამ არაერთხელ დაამტკიცა, რომ იგი ყოველთვის სწორად აკეთებს გათვლებს და “ფოლკსვაგენის” აქციონერებს შიშის საფუძველი ნაკლებად უნდა ჰქონდეთ.

რაც შეეხება მესამე, ყველაზე მცირე, მაგრამ არანაკლებ ცნობილ გერმანულ ავტოკომპანიას, “ბემევეს”, მისი მომავალი საკმაოდ ბუნდოვანია. ხშირად ჩნდება ცნობები იმის თაობაზე, რომ კომპანია შეიძლება სხვამ შეისყიდოს, თუმცა, ამის რიგიეტიური საფუძველი ჯერჯერობით არ არსებობს, თუკი არ ჩავთვლით იმას, რომ “ბემევე”, “პეჟო სიტროენის” დარად, შედარებით მომცრო კომპანიაა და კორპორაციული გაერთიანებებისა და გლობალიზაციის პირობებში იგი, ადრე თუ გვიან, ვიღაცის ხელთ უნდა აღმოჩნდეს. მაგრამ “ბემევემ” რამდენიმე წლის წინ მძიმე კრიზისს დააღწია თავი (კომპანიის ბრიტანული შტო “როვერი” არნახულ წაგებაზე მუშაობდა და “ბემევემ” იგი სასწრაფოდ მოიშორა თავიდან: “როვერი” საგანგებოდ შექმნილ ბრიტანულ კონსორციუმს მიეყიდა სიმბოლურ ფასად, 1 გირვანქად) და სხვასთან გაერთიანება მაშინ არ უფიქრია, მით უფრო საეჭვოა, რომ ამაზე ახლა წავიდეს, როცა საქმე მშვენიერად აქვს.

ორი დიდი დინასტიის კრიზისი

ევროპა რომ ამოფიქროს, ბარემ “ფიატსაც” შევეხოთ. კორეული ჩაბოლოებისა არ იყოს, ეს კომპანიაც ოჯახის (ანიელების ცნობილი დინასტიის) მიერაა მართული და შეიძლება, ამის გამოც წააწყდა უმძიმეს პრობლემებს. “ფიატი”, ავტომანქანების გარდა, საბანკო, საგამომცემლო და კიდევ რამდენიმე ბიზნესითაა

ბიზნეს უიკი "ტოიოტას" ამერიკაში გაბატონებას აღნიშნავს

დაკავებული, მაგრამ მის უმთავრესი შემოსავალი მაინც ავტონარმოებაზე მოდის, ამ მხრივ კი იტალიური გიგანტი თავის კონკურენტებს სერიოზულად ჩამორჩა და თუკი ადრე ევროპის მეორე ავტომწარმოებელი იყო (“ფოლკსვაგენის” შემდეგ), ახლა ხუთეულში ძლივს ინარჩუნებს ადგილს. კომპანიის უხვირო მარკეტინგმა კატასტროფული შედეგები გამოიღო, ახალი მოდელები აშკარად ვერ პასუხობდნენ თანამედროვე მოთხოვნებებს და ავტომწარმოებელმა კატასტროფული წაგებები ნახა. ახლა “ფიატს”, პრაქტიკულად, მევაღე ბანკები მართავენ, რომელთაც კომპანია ანტიკრიზისულ გეგმებს ათანხმებს. გეგმები კი, უპირველესად, ცხადია, თანამშრომელთა დათხოვნებს გულისხმობს, რასაც უკვე არაერთი გაფიცვა მოჰყვა. ძნელი სათქმელია, რა ელის “ფიატს”. კომპანიას, ალბათ, ერთი გამოსავალი რჩება – როგორმე მიატანოს 2004 წლამდე, იმ დროისათვის კი შეუძლია, “ჯენერალ მოტორს” მიეყიდოს, რომელიც უკვე “ფიატ ავტოს” 20%-ს აკონტროლებს. მაგრამ ავტომწარმოების საქმეები ისე ცუდად არის, რომ თუკი ასე გაგრძელდა, ამერიკული გიგანტი მას, “როვერისა” არ იყოს, ალბათ, სიმბოლურ ფასად ჩაიგდებს ხელთ.

მანამდე კი “ჯენერალ მოტორს”, იტალიური კომპანიის გადასკიდე, პრობლემები აქვს, რადგან წაგებაზე მიმუშავე “ფიატის” 20%-მა ამერიკულ გიგანტზეც უარყოფითად იმოქმედა. თუმცა, სხვა მხრივ მსოფლიოს უდიდეს ავტომწარმოებელს არაფერი ეთქმის, მითუმეტეს, რომ მისი უმთავრესი კონკურენტი

“ფორდი” არნახულ კრიზისს განიცდის. ევროპაში წაგებაზე მომუშავე ქარხნების (რაც ისევ და ისევ ცუდი მარკეტინგის წყალობაა) რეორგანიზაცია, “ფიარსტოუნის” საბურავების სკანდალი (ამ საბურავებით აღჭურვილმა “ფორდის” მანქანებმა არაერთი ავარია განიცადა) და დაკისრებული უზარმაზარი ჯარიმა – ყოველივე ეს ლეგენდარული კომპანიისთვისაც მეტისმეტი გამოდგა. “ფორდის” ჯიბრზე ამას დამთხვა გლობალური კრიზისი და მანქანებზე მოთხოვნის დაცემა და საბოლოო შედეგად ის მივიღეთ, რომ კომპანია რამდენიმე სარეიტინგო სააგენტომ გვარიანად ჩამოაფასა. “ფორდს” უზარმაზარი ვალები ადევს და საქმეს ვერ შევლის ვერც თანამშრომელთა მასიური დათხოვნები და ვერც თვით ჰენრი ფორდის გენები – კომპანიის მისი დამარცხების შვილთაშვილის შვილი ბილ ფორდი მართავს. არ არის გამოცხადებული, “ფორდი” მალე თავისი ქონების ნაწილს შეელიოს, რათა როგორმე დაფაროს ასტრონომიული ვალები და საიმედო კომპანიის სახელი დაიბრუნოს. და ეს რაც შეიძლება, დროულად უნდა მოხდეს, რადგან მოგესვენებათ, დრო ფულია. “ფორდი” ერთადერთია ავტოგიგანტებიდან, რომელსაც ინვესტიცია არ განუხორციელებია ჩინეთში – მსოფლიოს ყველაზე სწრაფად ზრდად ბაზარზე, რომელზეც დიდ იმედებს ამყარებენ მისი კონკურენტები. თუმცა, ჩინეთში – ან თუნდაც სადმე სხვაგან - კაპიტალდაბანდებისათვის რომ “ფორდს” არ სცხელა, ეს ჯერ კიდევ შარშან გამოჩნდა, როცა კომპანიამ “დეუზე” გამოცხადებულ ტენდერში გამარჯვება და შემდეგ უარი თქვა

ბილ ფორდს (მარცხნივ) ახალი მოდელები არ უმართლებს

ჰონდას ჰიბრიდული მოდელი

ამ “ნადავლზე.” როგორც უკვე ვახსენეთ, “დეუ” “ჯენერალ მოტორსს” დარჩა.

“თიქიუემი” იაპონელთა კოზირი

სტატია აზიით დავიწყეთ და აზიითვე დავასრულეთ. კერძოდ კი, იაპონიით. აქ გვეგულება ორი კომპანია, რომლებიც, ალბათ, სანიმუშოა მთელ ავტოსამყაროში. ესენია “ტოიოტა” (შემოსავლის მიხედვით პირველი კომპანია ავტომწარმოებლებში) და “ჰონდა”. მათ ერთი პლუსი აქვთ, რომლებიც გადამწყვეტია ავტონარმოებაში და საერთოდ, ბიზნესში. ამ პლუსს მენეჯმენტში “თიქიუემს” (თოთალ ქუალითი მენეჯმენტ) უწოდებენ და იგი აერთიანებს ისეთ რამეებს, როგორიცაა ბრწყინვალე მარკეტინგი (რამაც “ჩაიჭრა” თავის დროზე “ნისანი”), სრული ორიენტაცია კლიენტის მოთხოვნილებებზე, მმართველობის არაიერარქიული სტრუქტურა (მინიმუმამდე დაყვანილი სუბორდინაციული შრეები, გადანყვეტილების გამოტანასა და სტრატეგიის შემუშავებაში მონაწილეობენ როგორც ხელმძღვანელები, ასევე რიგით მუშაკთა წარმომადგენლები) და ბოლოს, სწრაფი და იაფიანი წარმოება, რისი წყალობითაც იაპონური მანქანები ტრადიციულად იაფია და აშშ-ის ბაზარზე მეტად კონკურენტუნარიანია (ამომავალი მზის ქვეყნიდან ამერიკის მარცხენა სანაპირო ახლოა და იაპონური მანქანები, ძირითადად, იქ იყიდება. აღმოსავლეთ სანაპიროდან კი უფრო ევროპული მანქანები შედის). “ტოიოტასა” და “ჰონდას” მაგალითი კიდევ ერ-

თხელ ცხადყოფს, რომ ძლიერ, კარგად მართულ კომპანიას ვერანაირი კრიზისი ვერაფერს დააკლებს. შეიძლება, ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა კლიენტის მოთხოვნილებებზე ორიენტირება და მმართველობის არაიერარქიული სტრუქტურა საკმაოდ იოლად ჟღერს, მაგრამ სინამდვილეში, ამის მიღწევა ურთულესი საქმეა. “თიქიუემი” ამერიკაშიც კი არ არის ხეირიანად ათვისებული (მითუმეტეს კი, ევროპაში), მის დაწერგვას ათწლეულები სჭირდება და მისი დაწერგვის ცდელობა – შეიძლება, კომპანიის დაშლითაც დასრულდეს. ამერიკის ავტომწარმოებლებიდან “თიქიუემით” ვერცერთი ვერ დაიკვხნის (სხვა სფეროში მოღვაწე ამერიკული კომპანიებიდან ეს შეძლო “მოტოროლამ”), აი, იაპონიაში კი ეს სისტემა ყველამ აითვისა, რადგან ამ ქვეყანაში შრომა კულტის დონეზეა აყვანილი და შეუძლებელი აქ არავისთვის არაფერია. “ტოიოტაცა” და “ჰონდაც” არანაირ ექსპანსიას არ ეწევიან და თუკი “ფოლკსვაგენი” ნვრილფენება მარკებზე მაინც ნადირობს (“სკოდა”, “ბენტლი”, “ლამბორჯინი”), ეს კომპანიები ამასაც კი არ ცდილობენ. ესეც “თიქიუემის” კონცეფციის ნაწილია – რაც შეიძლება მყარად დამკვიდრება ბაზარზე და დაყვანილობა ნაცად ბიზნესზე. ამ კომპანიის რა არის ყველაზე კარგი (მათი მთავარი მიზანი ამერიკისა და ევროპის ბაზრებია, რომლებიც მშვენიერად აქვთ ათვისებული. ლამის წელიწადი არ გავა, რომ იქ ახალი ქარხანა არ გახსნან) და ისიც იციან, ამას როგორ უნდა მიღწიონ. ბიზნესი კი მეტი არაფერი გახლავთ.

კორუფცია და "შავი ფული"

"შავი ფულის" ნაკადების აღმოჩენა ქართველ ბანკირებს ძვირი დაუჯდებათ

მანა ურუშაძე

უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია - პრობლემა, რომელსაც ვერ ვიშორებთ არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელ მსოფლიოში. უკანონო შემოსავლების: კორუფციის, ნარკოტიკებითა და იარაღით ვაჭრობის, ტერორისტების ფინანსური მხარდაჭერის წინააღმდეგ ბრძოლა გადამწყვეტ ნაბიჯებს მოითხოვს. თეორეტიკოსები მსჯელობენ უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციისთვის თავის დაღწევის სხვადასხვა გზებზე. მუშავდება მრავალგვარი ანტიკორუფციული სქემები. მაგრამ, რაც უფრო ფართოდ იმდება ბრძოლა, მით უფრო იხვეწება და რთულდება "შავი ფულის გათეთრების" ახალი მექანიზმები.

იმისათვის, რომ დაამარცხო მტერი, ჯერ კარგად უნდა გაიცნო ის. იმისათვის, რომ ებრძოლო კორუფციას, ჯერ კარგად უნდა გქონდეს გაცნობიერებული, რა გზებით ვითარდება იგი. იმისათვის, რომ გამოავლინო და აღკვეთო "შავი ფულის" ნაკადები, მთლიანი საბანკო სექტორი უნდა აკონტროლო - ეს არის მოკლე შინაარსი იმ კანონპროექტისა, რომელსაც, აშშ-ს იუსტიციის დეპარტამენტისა და აშშ-ს იურისტთა ასოციაციის ხელშეწყობით, 16-დან 18 ოქტომბრის ჩათვლით - სამი დღის განმავლობაში განიხილავდნენ ქართველი საბანკო სექტორის, შინაგან საქმეთა სამინისტროს, უშიშროების, იუსტიციის სამინისტროსა და არასამთავ-

რობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები.

როგორც კონფერენციის ერთ-ერთი ორგანიზატორი, აშშ იუსტიციის დეპარტამენტის სისხლის სამართლის პროგრამის იურისტი ირაკლი კლდიაშვილი აცხადებს, "ამ კანონპროექტის დაწერა ნაკარნახევი იყო საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ. ამ ფონდმა ერთერთ თავის რეკომენდაციაში მიანიშნა საფინანსო დაწესებულებებს, რომ ეს არის მნიშვნელოვანი სფერო, სადაც საჭიროა შემუშავდეს კანონმდებლობა. ჩვენ დაგვიკავშირდა სამუშაო ჯგუფი, რომელსაც ჩვენ მივანოდეთ მასალები, ჩამოვიყვანეთ ექსპერტები, და მოვედით ეტაპზე, როცა უკვე შეგვიძლია, რეალურ კანონპროექტზე ვიმსჯელოთ."

საიდან მოდის "შავი ფული"? როგორ "თეთრდება" და "ირეცხება" ის? - ამ კითხვებზე პასუხი იმ ანალიტიკურმა ჯგუფმა უნდა გასცეს, რომელიც საქართველოში შეიქმნება მას შემდეგ, რაც კანონპროექტი კანონად იქცევა, ანუ წლის ბოლოსთვის. ვინაიდან საქართველოში "შავ ფულთან" ბრძოლის გამოცდილება, ჯერჯერობით არ არსებობს, მსოფლიო გამოცდილებას რომელსაც ამერიკელი და ევროპელი ექსპერტები სიამოვნებით გაუზიარებენ ქართველ კოლეგებს - "ფინანსური მონიტორინგის ჯგუფს" (Financial Investigation Unit).

შევეცდებით, მოკლედ მოგანოვოთ ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რატომ დადგა დღის წესრიგში ახალი კანონის

მიღება, რას მოემსახურება ფინანსური ჯგუფი, და რა ცვლილებებს უნდა ველოდოთ საბანკო მომსახურების სფეროში ახალი კანონის ძალაში შესვლის შემდეგ, რაც, სავარაუდოდ, მომავალი წლის აპრილში უნდა მოხდეს.

რას ნიშნავს "ფულის გათეთრება" და როგორ ვებრძოლოთ მას

უკანონო შემოსავლები, მაგალითად, ნარკოტიკების ან იარაღის რეალიზაციის გზით მიღებული თანხა, ბუნებრივია, ოფიციალურად ვერსად გაფორმდება. ანუ, ვერავინ მივა ბანკში და ვერ გადარიცხავს ფულს ნარკოტიკების ან იარაღის დიდი პარტიის შესაძენად (იოლი წარმოსადგენია, რამდენად გაუადვილებოდათ სამართალდამცავ სტრუქტურებს საქმე). ვერც ბინ ლადენს ჩაურიცხავს ვინმე გულშემატკივარი ტერორისტი ახალი ტერაქტის დასაფინანსებელ ფულს ასე იოლად. ამიტომ, ფინანსური ოპერაციები, რომელიც დანაშაულებრივ ქმედებას უკავშირდება, ბუნებრივია, იმალება: ხან რა გზით, და ხან რა გზით. ზოგ შემთხვევაში, ხდება ქონების ან პროდუქციის ფიქტიური შესყიდვა, ზოგ შემთხვევაში სცენაზე საშუაშალო ფირმები და "საკონსულტაციო მომსახურება" გამოდიან... მოკლედ, გზები მრავალია. იმისათვის, რომ გაირკვეს, რა იმალება ამა თუ იმ ფინანსური ოპერაციის უკან,

სრულფასოვანი გამოძიებაა ჩასატარებელი, ვინაიდან, როცა საქმე "ფულის გათეთრების" შემთხვევასთან გვაქვს, როგორც წესი, ყველა დოკუმენტაცია სრულ წესრიგშია და არაფერი არ იძლევა "საფრთხის სიგნალს".

სწორედ ეს გამოძიება უნდა დაევალოს "ფინანსური მონიტორინგის ჯგუფს", რომელიც, სავარაუდოდ, საქართველოს ეროვნულ ბანკთან უნდა ჩამოყალიბდეს. მის საქმიანობას კი განსაზღვრავს კანონპროექტი "უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის" შესახებ, რომელიც რამოდენიმე თვის წინ ჩამოყალიბებულმა უწყებათშორისმა კომისიამ ეროვნული ბანკის ხელმძღვანელობით შექმნა.

ინფორმაცია ჯგუფის მიერ ჩატარებული მუშაობის შესახებ ეროვნული ბანკის საბანკო ზედამხედველობისა და რეგულირების სამმართველოს უფროსმა მურთაზ კიკორიამ მოგვანოდა: "მიმდინარე წლის 7 აპრილს შეიქმნა უწყებათაშორისი საკოორდინაციო კომისია, რომელშიც შევიდნენ სხვადასხვა სამინისტროების და უწყებების წარმომადგენლები და დაევალოთ ამ კანონპროექტის საბოლოო ვარიანტის შემუშავება. ამ კომისიამ შეაჯერა არსებული სხვადასხვა კანონპროექტები (ამჟამად 5-6 პროექტი არსებობს). ჩვენ სავალუტო ფონდის წინაშე გვაქვს ვალდებულება, რომ ეს კანონი წლის ბოლომდე პარლამენტში უნდა წარსდგეს. აქედან გამომდინარე, ჩვენ ვფიქრობთ, რომ სადღაც

ერთი თვის შემდეგ ჩვენ კანონპროექტი უკვე მზად გვექნება. ჯერჯერობით პროექტში ბევრი რამ არის დასახვენი, რაც, შეიძლება, დამატებითი კონსულტაციების და შეთანხმების საგნად იქცეს. მუშაობის პროცესში ჩვენ ვვლავლობით ნებისმიერი სახის ახალ წინადადებებს, ვარიანტებს, შენიშვნებს შესაბამისი სამინისტროებიდან. ერთ-ერთი ყველაზე რთული საკითხი, რაც კანონს საბოლოო სახეს მისცემს, მაგრამ ჯერ კიდევ არ არის გადაწყვეტილი, ეს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის უწყებრივი დაქვემდებარებაა."

FATF Financial Action Task Force on Money Laundering

მსოფლიოში ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლის ყველაზე დიდი გამოცდილება ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების საერთაშორისო ორგანიზაციასთან არსებულ ფინანსურ ბოროტმოქმედებებთან ბრძოლის საერთაშორისო ჯგუფს (FATF - Financial Action Task Force on Money Laundering) აქვს. დიდი შვიდეულის ქვეყნების მიერ 1989 წელს დაფუძნებული ეს ორგანიზაცია, რომელიც მსოფლიოს 29 ქვეყანას, სპარსეთის ყურის ქვეყნების საბჭოსა და ევროკომისიას აერთიან-

ბაბრძილა E14 გვირდო

კოტე კველიძე

ვასტანგ ხმალაძე

ლევან რამიშვილი

კორუფცია და "შავი ფული"

"შავი ფულის" ნაკადების აღმოჩენა ქართველ ბანკირებს ძვირი დაუტდებათ

მაცნაველი გვარდნიანი

ნებს, საერთაშორისო ფინანსური ნაკადების კონტროლზე სპეციალიზდება. მას შემუშავებული აქვს 40 რეკომენდაცია, რომელიც მსოფლიოს ყველა ქვეყანამ უნდა შეასრულოს, რათა საერთაშორისო სარბიელზე ეკონომიკური ჯგუფების ნდობა დაიმსახუროს. ამ რეკომენდაციათაგან უპირველესია მოთხოვნა იმისა, რომ "ყველა ქვეყანამ დაუყოვნებლივ უნდა გადადგას ნაბიჯი, რათა მოახდინოს გაეროს 1998 წლის კონვენციის რატიფიკაცია ნარკოტიკულ და ფსიქოტროპულ ნივთიერებათა (ვენის კონვენცია) უკანონო ვაჭრობის წინააღმდეგ".

ქვეყნები, რომლებსაც არ აკმაყოფილებენ FATF-ის მოთხოვნებს, მის "შავ სიაში" ხვდებიან, რაც მათ მიმართ სერიოზული ეკონომიკური სანქციების შემოღების საბაზის ხდება. როგორც წესი, FATF-ის "შავ სიაში" ხვდებიან ქვეყნები, რომლებიც "არ ახორციელებენ საჭირო ღონისძიებებს ფულის გათეთრებასთან ბრძოლისთვის". FATF-ის მონაცემებით, დანაშაულებრივი შემოსავლების "გათეთრების" მოცულობა მსოფლიოს მასშტაბით ყოველწლიურად 590 მილიარდი დოლარიდან 1,5 ტრილიონ დოლარამდე მერყეობს. "შავ სიაში" შესული ქვეყნებიდან პირველი, რომლის წინააღმდეგაც გასული წლის დეკემბერში ფინანსური ბოროტმოქმედებებთან ბრძოლის საერთაშორისო ჯგუფმა თავისი სანქციები აამოქმედა, ნაურუ იყო. ამ ქვეყანაში დარეგისტრირებულ საკრედიტო ორგანიზაციებს, რომელთაც ეს სანქციები უშუალოდ შეეხო, დღემდე უჭირთ ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებში თავისი ფილიალების გახსნა. FATF-ის აღმფთვებელი ნაურუს შემთხვევაში გამოიწვია იმან, რომ აქ 10 ათას სულ მოსახლეზე ოთხასი ბანკია დარეგისტრირებული. ამჟამად ამ ქვეყნის ბანკების ყველა ტრანზაქციები (გადარიცხვები) მკაცრ კონტროლს ექვემდებარება. "წესიერი" ქვეყნები ნაურუს არასაფინანსო ორგანიზაციებთან ურთიერთობაშიც კი გაათმაგებულ სიფრთხილეს იჩენენ.

ახლა FATF-ის სანქციები უკრაინასა და ნიგერიას ემუქრება. FATF მათ წინააღმდეგ თავისი საჯარიმო სანქციების ამოქმედებას წლევანდელი 15 დეკემბრიდან გეგმავს. ერთადერთი გზა, რომლითაც ამ ქვეყნებმა, შესაძლოა, თავი აარიდონ ამ სანქციების ამოქმედებას, საკუთარ კანონმდებლობაში არსებითი ცვლილებებს შეტანა, რაც შარშან რუსეთმა გააკეთა.

კანონმდებლობაში შეტანილი ცვლილებების მთელი კასკადით რუსეთმა, სამ სხვა ქვეყანასთან - ნიუეს, მარშალის კუნძულებსა და დომინიკანე-

ბის რესპუბლიკასთან ერთად, თავი დააღწია FATF-ის "შავ სიაში", რომელშიც ის 2000 წლის ივნისში მოხვდა. თუმცა, საგანგებო ეკონომიკური სანქციების შემოღებით FATF რუსეთს მხოლოდ 2001 წლის 24 ივნისს დაემუქრა და მას ფულის გათეთრების წინააღმდეგ კანონის მიღება მოსთხოვა. პუტინმა სასწრაფოდ მოაწერა ხელი კანონს "არაკანონიერი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის წინააღმდეგ", რის გამოც FATF-მა, მართალია, რუსეთი "შავ სიაში" დატოვა, მაგრამ სანქციების არ შემოუღია. 2002 წლის მარტში FATF-მა რუსეთის მიმართ მოთხოვნები კიდევ უფრო გაამკაცრა და კანონმდებლობის "საერთაშორისო ნორმებთან შესაბამისობაში მოყვანა" მოითხოვა. რუსეთის შემთხვევაში საქმე იქამდეც მივიდა, რომ რეფორმების აუცილებლობა საგადასახადო და სამართალდამცავი სექტორების წინაშეც დადგა. 2002 წლის სექტემბერში რუსებმა მოინვიეს FATF-ის კომისია, სასწრაფოდ მოაწერეს ხელი "არაკანონიერი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის წინააღმდეგ" კანონში დამატებითი ცვლილებების შეტანასა და ექვსასი ათას რუბლად შეფასებული ყველა გარიგება ფინანსური მონიტორინგის ჯგუფის მხრიდან სავალდებულო კონტროლს დაუქვემდებარეს.

FATF-ის ქართული ვარიანტი - ფინანსური მონიტორინგის ტეფი

საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის ჯგუფი, სავარაუდოდ, საქართველოს ეროვნულ ბანკთან შეიქმნება (თუმცა, ჯერჯერობით ქართული FATF-

ის ადგილი ზუსტად არ არის განსაზღვრული მიუხედავად იმისა, რომ ამ სტრუქტურის ჩამოყალიბება სოლიდურ ხარჯებთან იქნება დაკავშირებული).

"მე უფრო ვამჯობინებდი რომ ეს ყოფილიყო დამოუკიდებელი სტრუქტურა და არ ყოფილიყო მოქცეული რომელიმე გნებავთ საკანონმდებლო, გნებავთ აღმასრულებელი ხელისუფლების ვერტიკალში. მისი შექმნის მექანიზმი უნდა იყოს მაქსიმალურად დაცული პოლიტიკური ზემოქმედებისაგან და შემდგომ ის უნდა იყოს დამოუკიდებელი, თავისუფალი, დაცული. სხვაგვარად ის შეიძლება აღმოჩნდეს პოლიტიკური იარაღი," - მიიჩნევს "კონსტიტუციის დაცვის ლიგის" თავმჯდომარე, "მრეწველი" ვახტანგ ხმალაძე.

"ჩვენ, როგორც ევროსაბჭოს წევრი ქვეყანა, და ქვეყანა, რომელიც დემოკრატიული ღირებულებებისკენ არის ორიენტირებული, აუცილებლად უნდა მსჯელობდეს, რომ დაკანონდეს ზომები უკანონო ფულის ლეგალიზაციის და ე.წ. "გარეცხვის" წინააღმდეგ. თუმცა, თუ ქვეყნის ფინანსური მონიტორინგის საბჭო ისევ მათ ჩავუვადებთ ხელში, და ეს კანონი მათ მივეცი, ვის წინააღმდეგაც უნდა ვიბრძოლოთ, მაშინ შეიძლება კატასტროფა მივიღოთ. ეს ჯგუფი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა მუშაობდეს პრეზიდენტის განკარგულებით, როგორც ჩანერილია კანონპროექტში. ეს კანონი სწორედ იქით უნდა იყოს მიმართული, რომ გამოვამზეუროთ, რა ხდება პრეზიდენტის გარემოცვაში. ეს ორგანიზაცია უნდა იყოს არა საუნყებათაშორისო, არამედ ხელისუფლებათაშორისი, ანუ აქ უნდა იმუშაონ საკანონმდებლო

ორგანოს, აღმასრულებელი ორგანოსა და ეროვნული ბანკის წარმომადგენლებმა და არ უნდა იყოს მოქცეული ერთ ვერტიკალში. ეს სამკუთხედი კი შექმნის მეტად კონტროლირებად ფილტრს. ჩვენი ბევრი ექსპერტიც სწორედ ამას გვთავაზობს. "ნუ ჩამოკიდებთ ასეთ განუვითარებელ ქვეყნებში ერთ ხელისუფლებას კონტროლის მთლიან მექანიზმს, თორემ დაიღუპებით," - გვირჩევენ ისინი. მივალბინოთ ჯგუფში მონაწილეობა ორ დიდ ძირითად ხელისუფლებას: საკანონმდებლოს და აღმასრულებელს და დავუსვათ ექსპერტად ეროვნული ბანკი, იმიტომ რომ ის არის ძირითადი ფინანსური მონიტორინგის განმხორციელებელი ორგანო," - თვლის "ნაციონალი" კოტე კემულარია.

"ჯგუფს ადგილი მესახება ან ეროვნულ ბანკში, ან სრულად დამოუკიდებელი სამსახურის სახით. იმისთვის, რომ მას დამოუკიდებლობის რეალური ხარისხი ჰქონდეს და თავისი ფუნქციების შესრულება კარგად შეძლოს, ჩემი აზრით, ჯობს, მისი ხელმძღვანელი პირველ ეტაპზე უცხოელი მოქალაქე იყოს. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ გარდა მონიტორინგის სისტემისა, კანონით დროულად განისაზღვროს თავად ამ უკანონო შემოსავლების წინააღმდეგ ბრძოლის გარკვეული მექანიზმები. საჭიროა კონფისკაციის ინსტიტუტის შემოღება. პარალელურად, უნდა მოხდეს ნაღდი ფულის ბრუნვის შეზღუდვა. ეს შეიძლება ნაკლებად იყოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის კომპეტენცია და უფრო საგადასახადო ორგანოებს ეხებოდეს, მაგრამ გარკვეული თანხის ზევით ნაღდი ფულით ანგარიშსწორება

კონტროლს უნდა დაექვემდებაროს, რადგან ეს პირდაპირი ნივთიერების უკანონო შემოსავლების დაგროვებისათვის," - აცხადებს ლევან რამიშვილი "თავისუფლების ინსტიტუტიდან".

ახალი ორგანიზაციის სტრუქტურა შემდეგია: სხვადასხვა კომერციული ბანკები ინფორმაციას "საეჭვო" თანხების მოძრაობის შესახებ მიანვიდან ცენტრს - ფინანსური მონიტორინგის ჯგუფს, რომელიც ამ ინფორმაციას გადაამუშავებს და, შემდგომ, თავად შეამოწმებს "საეჭვო" თანხების წარმომავლობას.

თუმცა, ჯერჯერობით აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს იმასთან დაკავშირებით, თუ რა კრიტერიუმები უნდა იყოს ჯგუფისთვის "სასიგნალო". კანონპროექტის მიხედვით, ჯგუფისთვის "სასიგნალო" უნდა იყოს 30 ათასი ლარის და მეტი ოდენობის თანხის გარიგება. ასეთი სახის გადარიცხვები კი, შესაძლოა, ძალიან ბევრი იყოს.

"კანონპროექტთან დაკავშირებით ყველაზე უფრო მეტი შენიშვნა ეხებოდა იმას, რომ თუ კანონი ისეთი სახით იქნა მიღებული, რაც პროექტშია წარმოდგენილი, ეს შეუძლებელს გახდის მთელი ინფორმაციის დამუშავებას, იმდენად ბევრი იქნება ის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ბანკებს ძალიან მკვეთრად მოუწევთ თავისი თანამშრომელთა რაოდენობის გაზრდა, რაც, ბუნებრივია, გააძვირებს საბანკო მომსახურებას," - მიიჩნევს ვახტანგ ხმალაძე.

გარდა თანხის ოდენობისა, გარიგების "საეჭვოობა" შეიძლება სხვა კრიტერიუმებაც გამოიწვიოს, მაგალითად, ანონიმური პირის ანგარიშიდან, ან ანონიმური პირის ანგარიშზე, ოფშორული ზონიდან, ან ოფშორულ ზონაში განხორციელებულმა ტრანზაქციებმა (გადარიცხვები). კონტროლს უნდა დაექვემდებაროს ფულის მიღება საბანკო ჩეკით წარმომდგენზე, პირის მიერ საწარმოს საწინდებო კაპიტალში ფულადი სახსრების შეტანა, მესამე ფიზიკური პირისთვის ანგარიშის გახსნა მასზე ფულადი სახსრების ნაღდი ან უნაღდო ფორმით განთავსებით, სესხის გაცემა ან მიღება მაღალი საპროცენტო განაკვეთით, სესხის გაცემა უზრუნველყოფის გარეშე და ასე შემდეგ...

საეჭვო გარიგებათა კრიტერიუმები ჯერჯერობით ისევ მსჯელობის საგნად რჩება. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საბოლოოდ არის გადასაწყვეტი უმთავრესიც: ჯგუფის ადგილი სახელმწიფოში.

ერთი სიტყვით, კანონპროექტი, რომელიც სამუშაო ჯგუფმა წარადგინა, ჯერჯერობით "თოთოა", ბევრ მუშაობას და კარგად დახვეწას საჭიროებს, თუმცა, მის მიღებამდე - მომავალი წლის აპრილამდე, ჯერ კიდევ დიდი დროა დარჩენილი.

ფრაგმენტები ფოთის ნავსადგურის ისტორიიდან

ფოთის ნავსადგური საქართველოს უმთავრეს საზღვაო კარიბჭედ ჩამოყალიბებას მეტწილად ცნობილ ქართველ საზოგადო მოღვაწეს ნიკო ნიკოლაძეს უნდა უმაღლოდეს. პორტი მისი ინიციატივითა და ხელმძღვანელობით 1889-1905 წლებში შენდებოდა. 1894 წელს ნიკო ნიკოლაძე კენჭისყრით ერთხმად აირჩიეს ფოთის ქალაქის თავად. მისმა ზრუნვამ ქალაქ ფოთისა და მისი ნავსადგურის მშენებლობის საქმეში დიდი შედეგი გამოიღო. გთავაზობთ ნიკო ნიკოლაძის მიერ 1864 წელს გამოქვეყნებულ პუბლიკაციას, რომელშიც იგი საუბრობს ფოთის, როგორც საპორტო ქალაქის, განვითარების პერსპექტივების თაობაზე.

ფოთი მდინარე რიონის შესართავთან მდებარეობს, მოპირდაპირე მხარეზე რედუტ-კალესი, რომელსაც ადრე ესოდენ დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. იგი მხოლოდ ეხლა იწყებს გაფურჩქვნას და ამჟამად 2000 მცხოვრებს ითვლის. მისი მდებარეობა, როგორც უკანასკნელი ნერტილისა, სადამდისაც შეიძლება სამდინარო ნაოსნობა რიონზე, სავაჭრო გზა, რომელიც შავი ზღვიდან მარანამდე მიდის, ნყლით, ხოლო შემდეგ ქუთაისზე გავლით თბილისში, იქიდან კი, ერთი გზით კასპიის ზღვისაკენ, ხოლო მეორეთი – ნახიჩევანზე გავლით – თავრიდაში. ყველაფერი ეს, ამიერკავკასიის ვაჭრობის ზრდასა და სპარსეთის სურვილთან ერთად, რომ სატრანზიტო ვაჭრობა ამ გზით მომართოს, ამ ქალაქს ბრწყინვალე მომავალს უწინასწარმეტყველებენ. თუ გავიხსენებთ, რომ ოდესა, რომელიც მხოლოდ 1796 წელს იცნეს ქალაქად, ნახევარ საუკუნეში გადაიქცა რუსეთის სახელმწიფოს ერთ-ერთ უპირველეს ქალაქად 100.000 მცხოვრებითა და შესაზიდ-გასახადი საქონლის ვაჭრობით, რაც ყოველწლიურად 30 მილიონამდე ადის; ამასთან, თუ გავიხსენებთ, რომ სატრანზიტო ვაჭრობა ტრაპიზონში 25 წლის განმავლობაში ყოველწლიურად 30.000-დან 130.000 ლასტამდე გაიზარდა, მაშინ ფოთის მდებარეობას ორმაგად ბრწყინვალე მომავალი უნდა ვუწინასწარმეტყველოთ, რადგან იგი ერთის მხრით ახალ სავაჭრო ადგილად იქცევა რუსეთისა და ევროპისათვის, მეორეს მხრით კი, სატრანზიტო ვაჭრობის შიდა აზიაში გადატანით, ტრაპიზონ-არზრუმის ხაზს თბილისის ხაზს უერთებს.

ფოთის მომავალი უფრო უეჭველი იქნებოდა, შესაძლებლობა რომ იყოს ქალაქის ახლოს კარგი საზღვაო ნავსადგურის მოწყობისა. ერთგვარი ნაკლი იგრძნობა, როგორც ნავსადგურის პროექტებში, ისე მათი განხორციელების ძვირფას ცდებში; თუმცა მთელი საამშენებლო პროექტით, ჭაობიანი ნაპირითა და ზღვის ფსკერის დანაგვიანებით შექმნილი სიძნელეები დიდი ხნის განმავლობაში სახიფათო იყო, რომ ასეთი წამოწყების ხარჯები არ იქნებოდნენ მისი შემოსავლის შესატყვისი. ორი უკანასკნელი წლის განმავლობაში ლაპარაკობდნენ, რომ რუსეთის მთავრობას ამ ნავსადგურის მოწყობისათვის თავის დანებება უნდაო, თანაც ექვსი თვის წინათ სამუშაოები კვლავ განახლდა და კავკასიის ახლანდელმა მართებლობამ დიდი სახსრები დააბანდა ამ წამოწყების სისრულეში მო-

საყვანად. ამოქმედებულია ორთქლის მანქანა ქვიშიანი ნიღაგის გასაღრმავებლად და ნავსადგურის მშენებლობასთან ერთად უკვე შეუდგნენ წინასწარ სამუშაოებს რკინიგზის გასაყვანად, რომელმაც შავი ზღვა კასპიის ზღვას უნდა შეუერთოს.

მიმოსვლა მდინარე რიონის შესართავსა და ამ სანაპიროს მთავარ ნავსადგურს – ბათუმს შორის, რომელიც რუსეთის ნაოსნობის ორივე მთავარი ხაზის გამოსავალ პუნქტსა ქმნის შავი ზღვის აღმოსავლეთში, წარმოებს ორი პატარა გემით, რომელნიც იღებენ მგზავრებსა და საქონელს თბილისიდან თბილისისაკენ დიდი საზღვაო გემებიდან – ბათუმში. ვაჭართა წრე არ ფარავს იმას, რომ უხერხულობანი ორმაგი გადატვირთვით გამოწვეული შენობების უკმარისობის გამო ფოთში, სადაც საქონელი დიდხანსა და ღია ცისქვეშ ალაგია, - წარმოადგენს რუსეთის ხაზზე ტრანზიტის გადმოტანის მთავარ დაბრკოლებას. საკუთრივ ამიერკავკასიის ვაჭრობისა და მრეწველობისათვის ასეთი მიმოსვლა ახლა უკვე, წინასწარმეტყველებით შედარებით, წარმოადგენს წინ გადადგმულ ნაბიჯს, რადგან ქვეყნის ნაწარმი ზემოხსენებული სანაოსნო მიმოსვლის გაზრდის მეშვეობით უფრო ადვილად სალდება, რაც წინათ ასე არ ხდებოდა. ნაწარმის გატანისას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ის, რომ რუსული საზოგადოება საქონელს უშუალოდ აგზავნიდა ბათუმიდან მარსელში, სადაც მისი გემები დაიარებინ, რადგან ამიერკავკასიისა და მის იქით მდებარე ქვეყნების ნაწარმის ყველაზე მეტი ნაწილი საუკეთესო ბაზარს საფრანგეთში პოულობს.

შესანიშნავია, რომ იგივე ზრდა საქონლის გაზიდვაში, რაც უკანასკნელ წლებში შავი ზღვის მთელ სანაპიროს ახასიათებდა, შესამჩნევია ამიერკავკასიის ვაჭრობის სფეროშიც. ქვემოთ მოტანილი მიმოხილვა წარმოადგენს ვაჭრობის მოძრაობას ციფრებში. ფოთის ნავსადგურში ნაოსნობა 1863 წელს იყო: 534 შემოსული და 375 გასული გემი.

მოცემული ცხრილიდან ჩანს, რომ გაზიდვის მთავარი საგნებია აბრეშუმი ნუხის მაზრიდან, ბამბა ერევნის გუბერნიიდან და გუმბრიდან, ცხვრის მატყლი აღმოსავლეთ საქართველოდან, სიმინდი სამეგრელოდან და იმერეთიდან; მწერების სანაწარმდგომი ფხვნილი თბილისის მიდამოებიდან და სხვადასხვა ჯიშის ხეტყე აფხაზეთიდან.

შემოზიდვის მთავარი საგნები არიან: შაქარი, კოლონიური

ნიკო ნიკოლაძე

საქონელი, მანუფაქტურული საქონელი და სასმელები, უმთავრესად საფრანგეთიდან; ლითონის საქონელი, სანვაი ნივთიერებანი, მუდი გერმანიიდან და ხილი, თამბაქო და სანელებლები თურქეთიდან და სპარსეთიდან.

რაოდენობისა და ღირსების მაჩვენებელი რიცხვები ზუსტად უნდა იქნეს მიჩნეული, რადგან ისინი ემთხვევა ამიერკავკასიის ვაჭრობაზე არსებულ საერთო ცნობებს იმდენად, რამდენადაც ამ ცნობებში ჩართულია მესამე

შემოზიდვა	
ევროპული და კოლონიური საქონელი	324.080 მან. 45 კაპ.
აზიური საქონელი და ნაწარმი	196.860 მან. 70 კაპ.
სულ	520.941 მან. 15 კაპ.
ფულის შემოზიდვა: რუსული ოქროს ფული	164.532 მან. 20 კაპ.
ვერცხლის ფული, რუსული; საკრედიტო ნიშნები;	
ოქროს ფული, უცხოური ვერცხლის ფული	178.602 მან. 35 კაპ.
შემოზიდვის ჯამი	699.543 მან. 50 კაპ.
გაზიდვა	
რუსული ნაწარმი	1.385 მან.
ამიერკავკასიის ნაწარმი: კაკლის ხე; პალმის ხე; გამოუყვანელი ტყავი; ირმის რქა; მწერსანინალმდგომი ფხვნილი; მწერთა სანაწარმდგომი ბალახეული; სიმინდი (თურქული ხორბალი); აბრეშუმი; აბრეშუმის პარკი; ფრიზონები; ნაყაჭური; აბრეშუმის ჭიის თესლი; ცხვრის მატყლი; ჯაგარი; ბამბა; სხვადასხვა საქონელი	3.660.084 მან. 50 კაპ.
საზღვარგარეთული ნაწარმი	5.950 მან.
სულ	3.667.419 მან. 50 კაპ.
ფულის გაზიდვა: ოქრო, ვერცხლი, საკრედიტო ნიშნები	43.417 მან. 40 კაპ.
გაზიდვის ჯამი	3.710.836 მან. 90 კაპ.
ამიერკავკასიაში და სპარსეთში სატრანზიტო საქონელი, რომელმაც საბაჟოში გაიარა 1863 წელს:	
1. ამიერკავკასიის საბაჟოებში სანყოფნისათვის	206.808 მან. 14 კაპ.
2. ტრანზიტის სპარსეთში	5.464 მან. 03 კაპ.
თურქული ვერცხლის ფული	52.355 მან.
ტრანზიტის ჯამი	212.271 მან. 17 კაპ.

ცხრილში ნაჩვენები საქონლის რაოდენობა. თუმცა, სწორედ ფოთი წარმოადგენს იმ ადგილს, საიდანაც ხდება გაგზავნა შემოსაზიდი ბაჟადებული საქონლისა, რომელიც თავის საზღვაო გზას რუსეთის სახელმწიფოს ამ ნაწილში გაივლის, მაგრამ მაინც კარგი იყო ყურადღება მიქცეოდა, რომ ყოველი გასაგზავნი საქონელი, რომლის შეფუთვა აუცილებლად მოითხოვს ცალკე გახსნას და შემოწმებას, მიღებული ყოფილიყო საზღვარზე მხოლოდ პლომბითა და საბაჟო ზედამხედველობით თბილისამდე მიტანილ, სადაც შემდეგი ტრანსპორტისას იქ საბაჟოში დაედებოდა ბაჟი, ხოლო ტრანსპორტს, რომელიც მიდის სპარსეთში, ახლად დაედებოდა პლომბი და იგი საბაჟოს საფარქვეშ გაიგზავნებოდა საზღვარზე. ამ შემთხვევაში, სატრანზიტო საბაჟო გადასახადი ამ საქონელს არ დაედებოდა. მანიპულაციის გამარტივება, საბაჟოს მოხელეთა შრომის საკმაოდ გარკვეული ანაზღაურება, ადგილმდებარეობის გაუმჯობესება, ტრანსპორტის ნყოფისათვის და საქონლის გასაგზავნი ადგილების გაუმჯობესება მომავლისათვის, წარმოადგენს სატრანზიტო ვაჭრობის გაზრდის უახლოეს მოთხოვნებს. საქონლის გადაზიდვის ძველი სახეობა ქარაგნებითა და სასაპალნე ცხოველებით, თანდათანობით ისპობა თბილისის გზაზე და იცვლება თვლიანი ტრანსპორტით, მას შემდეგ, რაც გზა მარანიდან დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაშია. ეკიპაჟი და საქონლისა და მგზავრთა გადაყვანა ამ გზაზე უმთავრესად ჩაგდებული აქვთ ხელში გერმანელ კოლონისტებს, რომელნიც თბილისის მიდამოებში ბევრ სოფელსა ფლობენ. გადაზიდვა აქ ახლა ვითარდება, მაგრამ წინდანი შეიძლება იმედი გვექონდეს, რომ ახალი დროის აღმოჩენები მაშინვე მოახდენენ მასზე გავლენას, როგორც კი ფოთსა და თბილისს შორის დაპროექტებული რკინიგზის გაყვანა განხორციელდება.

დასასრულ, შეიძლება აგრეთვე იმედი ვიქონიოთ, რომ ორივე პუნქტს შორის საფოსტო კავშირი, რომელიც ახლა ნელია და ამიტომ მეტად მოდუნებული, მოეწყობა ვაჭრობისა და ნურილების გამგზავნი საზოგადოების მოთხოვნის შესაბამისად. რადგან ამიერკავკასიისათვის მთავარი ქალაქითა და ნავსადგურებით გააჩნია მშვიდობიანი მიმოსვლა და მისი გადაძვეული გზები მთელი კავკასიის საბოლოო დაპყრობით უფრო გამოცოცხლდება, არ შეიძლება არ ვირწმუნოთ, რომ მიმოსვლა ზღვისპირა და შინაგან პროვინციებს შორის ერთის მხრით და საფოსტო მიმოსვლა ამ პუნქტებს შორის და უცხოეთთან მეორეს მხრით, სახელდობრ ოსმალეთის დედაქალაქთან და იქიდან ევროპასთან, მთავრობისა და ამაში დაინტერესებული საზოგადოების ცოცხალი მზრუნველობის საგნად უნდა იქცენ.

ტექნოლოგია, როგორც ჯარჯარობით არავის სჭირდება

თორნიკე გარაშენიძე

დაახლოებით ორი წლის წინ მსოფლიოს წამყვან ქვეყნებში ერთობ წარმატებით გადაიჭრა საბიუჯეტო პრობლემები. ნუ იფიქრებთ, რომ იქაურ ფინანსისტებს გენიალური იდეების მოზღვავება ჰქონდათ. უბრალოდ, იმ პერიოდში შედგა მესამე თაობის მობილური ტელეფონების ქსელებისათვის ლიცენზიების გაყიდვა, რომელთა ხელში ჩასაგდებად კავშირგაბმულობის კომპანიებმა წამდვილი ომი მოუწყვეს ერთმანეთს და ბიუჯეტებშიც ათეულ მილიარდობით დოლარი შევიდა. განსაკუთრებით იმ ქვეყნებმა იხიერეს, სადაც ლიცენზიებზე ფიქსირებული ფასები არ იყო დაწესებული და გაყიდვა აუქციონის წესით ხდებოდა.

მაგრამ მას შემდეგ ამდენი ხანი გამოხდა და მესამე თაობის მობილურების გამოჩენას საშველი არ ადგას. ერთადერთი იაპონელებმა გამოიჩინეს თავი (ისინი ტექნოლოგიაში პირველობას ხომ არავის დაუთმობენ), მაგრამ იქაც საქმე თავის ერთი გამოჩენის იქით არ წასულა: მესამე თაობის ქსელი ტოკიოს რამდენიმე უბანში ამუშავდა და ისიც ხარვეზებით. რაშია საქმე? ამისათვის დახარჯეს კავშირგაბმულობის გიგანტებმა მილიარდები? ნუთუ მესამე თაობის მობილურები არავის სჭირდება?

საქმე ისაა, რომ მობილურები თითქმის ყველას სჭირდება, მაგრამ მესამე თაობაზე კი, რა მოგახსენოთ. აშკარაა, რომ ტექნოლოგია გაცილებით უფრო სწრაფად ვითარდება, ვიდრე ადამიანის მოთხოვნილება და მითუმეტეს, მისი ჯიბის სისქე.

მესამე თაობის მობილურები ჩვეულებრივისაგან რამდენიმე თვისებით გამოირჩევა. ამათგან ერთ-ერთი უმრავლეს-

სი ვიდეოსიგნალის გადაცემამილების შესაძლებლობაა: თქვენ შეგიძლიათ ტელეფონში უყუროთ კლიპებს, საფეხბურთო მატჩებს და ა.შ. მაგრამ სჭირდება კი ეს კაცობრიობას?

თავიდან, როცა მობილურები ახალი ხილი იყო, ამ ბიზნესში ყოფნას არაფერი სჯობდა. ყველას სურდა აპარატის შეძენა და ქსელში ჩართვა, მაგრამ შემდეგ ინტერესი ნელ-ნელა განელდა და მისი გაღვივება სულ უფრო და უფრო ძნელი ხდება. კი, კარგი იყო ხმოვანი ფოსტა, მოკლე ტექსტური შეტყობინება, მაგრამ აი, მობილური ინტერნეტი მომხმარებელს ისე აშკარად აღარ აინტერესებს და “ვაიანი” აპარატების დატაცებას არავინ ჩქარობს. ასეთ რამეს ყოფილი საბჭოეთის მოქალაქეები უფრო ხარბდებიან. მაგრამ დასავლეთში კი, სადაც თავის გამოჩენა და “მარიაჟობა” ნაკლებადაა გავრცელებული, ყოველივე ამას საკმაოდ სკეპტიკურად უყურებენ. მობილური, უპირველესად, სასაუბროადაა საჭირო, ინტერნეტი კი... მითუმეტეს, ნაკლებად სჭირდება ხალხს ვიდეოკლიპები. თანაც, მოგეხსენებათ, ახლა გლობალური ეკონომიკური კრიზისია და ყველა ერიდება ფულის წინ და უკან ფანტვას. ამ კრიზისის გამო, კავშირგაბმულობის კომპანიებიც გვარიანად გაიჭედნენ (ამას, ორი წლის წინ, ლიცენზიებში მილიარდების ჩაყრამაც გვარიანად შეუწყო ხელი) და მომხმარებელმა უცებ ძალიანაც რომ მოინდომოს, მესამე თაობის ქსელის გამართვა ძალიან გაუჭირდება.

ყოველივე ამის გამო, მობილური კავშირების ბიზნესი არც ისე მოგებიანი გახლავთ. ეს ეხება როგორც ტელეფონების წარმოებას, ასევე კავშირგაბმულობასაც. მწარმოებლები საკმარისზე მეტნი არიან (თავდაპირველი ბუმის დროს ამ

საქმეში ძალიან ბევრი ჩაერთო), მაგრამ სერიოზულ მოგებაზე, ალბათ, სულ სამი კომპანია მუშაობს. ესენია – “ნოკია,” “მოტოროლა” და “სამსუნგი.” “სიმენსი” აპირებს საკუთარი წარმოება “მოტოროლას” დაუთმოს, შვედური “ერიქსონი” კი საერთოდ გაკოტრების პირასაა მისული. მობილურებზე მოთხოვნილების დაცემის გარდა, ამაში დიდი წვლილი იმანაც შეიტანა, რომ მესამე თაობის ქსელების გამართვა-ამუშავებას საშველი არ ადგას, შვედური კომპანია კი ამაზე დიდ იმედებს ამყარებდა და კავშირგაბმულობის გიგანტებისგან ზღაპრულ შეკვეთებს ელოდა. მაგრამ როგორც ვთქვით, ამ უკანასკნელთ არანაირი მესამე თაობის ქსელების გაგონება არ სურთ. “ფრანს ტელეკომს” ვალები ახრჩობს და ვინძლო სულ გაყიდოს ლიცენზია, რომელში ამდენი ფული დახარჯა. მაგრამ ვინაა მყიდველი? “ერიქსონის” გარდა, მობილური ქსელების გამართვით “მოტოროლაცაა” დაკავებული, მაგრამ იგი აპირებს ეს პრივილეგია “სიმენსს” დაუთმოს (მობილურების წარმოების სანაცვლოდ), რომელიც ამ საქმეებში უფრო განაფულია.

კარგი რამე ჩანს ეს მესამე თაობის მობილური, მაგრამ მისთვის ახლა წამდვილად არავის სცხეულა. ყველა კრიზისზე ლაპარაკობს, 11 სექტემბერმა ლამის ახალი დიდი დეპრესია გამოიწვია, აგერ ინდონეზიაში ტერაქტებმა ლამის კიდევ ერთი აზიური კრიზისი ააგოროს. მსოფლიო ბანკი და საერთაშორისო სავალუტო ფონდი ბევრს ლაპარაკობენ, ბევრ ფულსაც ხარჯავენ, მაგრამ ლათინურ ამერიკას მაინც არაფერი ეშველა. აქეთ ერაყთან ომი გველის, რომელიც, ვინ მოთვლის, რამდენ მილიარდს წაიღებს...

გვინდა ჩვენ მესამე თაობის მობილური?

